

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת תזריע מצורע - תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

אזמרה לשמך

שבת טיש

פאר מקדושים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

אוצרות הפרשה

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועזון

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת תזריע מצורע פ"ו | גליון מס' 527 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

"ראיתי שרקדו לפני החזו"א בשמחת תורה בישיבת פוניבז' גם אחרי שהחזירו את הס"ת, ולכאורה הוא שלא כהוגן. אבל אין ראייה שהחזו"א הסכים לכך. החזו"א היה נח להסכים עם אחרים לעשות כרצונם..."

ניצוצי אורה ועובדות מפעימות שסיפר רשכבה"ג מרן רבינו הגדול הגר"ד לנדו שליט"א, אודות מרנא החזון אי"ש, דרכו והנהגותיו הקדושות • חלק א'

ועם כל זאת, פתחנו במידת האפשר פתח ליושבי האהל לשימושה ולימודה של תורה, יתענגו רבים וימצאו בהם דעת ולב, לאהבה את ה' ולעבדו בכל לבב בתורתו ומצוותיו.

בגיליון 'אהלי מועד' של חג הפסח האחרון, התפרסמה יריעה נרחבת של 'ועלהו לא יבול', ובה עובדות וסיפורים שסיפר מרן רבינו הגדול רבי דב לנדו שליט"א. מפאת חיבת הקודש אנו מביאים כאן את הדברים, שבוודאי יהיו לתועלת גדולה עבור קוראי 'לקראת שבת'. הדברים מובאים בשינויי עריכה קלים זעיר שם זעיר שם. זכינו לשמוע מרבינו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א, דברים רבים שראה ושמע, הבחין ובחן, מדרכו וחיינו של מרן החזו"א זללה"ה. אף כי לא נמנה רבינו ממש מתלמידיו, הנה מרן החזו"א שם עינו ולבו עליו, וכמים הפנים לפנים, כל הימים עיניו ולבו על תורתו ודרכיו. סידרנו מהדברים ששמענו רבות בשנים, לפי הבנתנו. הדברים לא נכתבו ממש עם אמירתם, ובודאי שאינם מדויקים בתוכנם ונעיתם. פעמים שצירוף הדברים וסדרם נתן משמעות אחרת מכוונת האומר. ויש דברים שלא נמסרו לרבים והושמטו מן הנכתב, כך שאין התמונה שלימה.

יש מגבת?

הגר"פ שרייבר זצ"ל סיפר לילדיו על המקרה החריג בבית דינו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל
עמ' 4

לילה בלי סדר

הרה"ח ר' אהרן כהן עם מעשה באברך שרק רצה לנוח מספר דקות לפני ליל הסדר
עמ' 20

תקוע בפקקים

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בתשובה לאב שחפץ להעביר את בנו לישיבה מפורסמת
עמ' 10

ברייטע פלייצעס

מדוע סירב הגאון מטשעבין לפסוק בשאלה החמורה ששיגר לפתחו הרבי מצאנז זיע"א?
עמ' 7

שהחזו"א כתב לו את המכתב, הוא כתב כך כדי שיהיה לו קל לחזור בו, אבל החזו"א באמת חשב כך.

"לא כמו החזו"א"

בא פעם אדם לחזו"א ואמר לו סברא, החזו"א אמר שהיא סברא לא נכונה. הלה יצא וחזר עם ספר והראה, יש ספר שאומר כמוני, ספר חזו"א... החזו"א אמר לו, "אז נאמר לא כמו החזו"א". אין שום חידוש בזה שהחזו"א חזר בו בלימוד, חזר בו בספר וחזר בעל פה. כל אדם יכול לחזור בו. החידוש הוא שהחזו"א חזר בו גם בענינים של הוראה למעשה.

'מדע החזון איש'

מאן דהו כתב שדרכו של החזו"א היתה בדימוי מילתא למילתא, הוא כנראה עבר על דברי החזו"א כאן ושם, קרא מחקרים. אבל את החזו"א הוא לא מכיר. הרי החזו"א כותב [קו"א ח"ב י"ט] 'קיבלנו מרבתינו להרחיק דמיון נושאים המשתנים תכלית הריחוק'. אי אפשר לעבור על החזו"א לשם 'מדע החזו"א', צריך ללמוד סוגיא כראוי עם החזו"א וכך להכיר את דרכו.

גם הלומדים בספרי החזו"א רבים מהם מלקטים את ה'צימוקים', ולא לומדים את כל החשבונות, הם לא מכירים את החזו"א. לשון החזו"א בקונטרס י"ח שעות, 'העיונים הדקים והאצילים של ההבנה בסברת הגמרא', אבל אלו באים אחרי ההתרגלות בחשבונות הסוגיא. המלקט כאן ושם, יעלה בידו כאן ושם. ולא את גופם של דברים.

שינוי בהלכות יין נסך

החזו"א כתב בענין יין נסך [במס' ערלה] ושוב כתב על כך בשנים המאוחרות. וסידרו בספר חזו"א את הדברים כאחד. ויש שם סתירות ובעיות רבות. ונפ"מ להלכה [וראה הרחבת דברים מרבינו במכתב לספר עבודת אליהו עמ"ס ע"ז] הסיבה לכך כי הם שתי מהדורות והשניה עיקר, רבי נתן שולמן אמר לי שהחזו"א אמר לו שלמד יין נסך בצעירותו ולא עלו הדברים יפה. ושוב למד לעת זקנה והדברים עלו כהוגן. ולעת זקנה הלך בשיטה אחרת. והדברים חוזרים והולכים לכל אורך הסוגיא שהדברים שכתב פעם לא מתאימים למה שכתב היום. ולכן היה צריך לסדר את זה בספר בצורה אחרת.

לחלוק על ראשונים

החזו"א יכל לחלוק על ראשונים דרך משא ומתן, ולא בהכרעת ההלכה, אלא אם היו לו ראשונים אחרים לסמוך עליהם. מקובל שלא חולקים על הראשונים. גם המהרש"ל לא חלק על ראשונים אלא כמכריע.

אבל היו מרבתינו שהכלל הזה לא הי' מוחלט אצלם. השאגת אריה היה חולק על ראשונים גם בלי ראייה, המנחת חינוך מביא בכמה מקומות דבריו אלו, אחד מהם במצוה שס"ה.

נשאל רבינו [חשון תשפ"ב], מה עושים ביארצייט של החזו"א. ענה בחיך, מה שהחזו"א עשה. כמו שסיפר תלמידו של החזו"א, רבי משה דויטש על חיי רבו, סיפור אחד ארוך, למד ולמד ולמד. והוסיף, ענתי פעם למישהו ששאל מי היה החזו"א, אדם שניצל את חיי באופן הטוב ביותר. בכל המובנים. אדם אחד שאל האם החזו"א עשה פעם סיום הש"ס. וענו לו [הגרא"ל], שהחזו"א למד כל ימיו בלא הפסק ולא היה לו פנאי ל'סיום' הש"ס.

הקושיא על החזו"א

...יש לי 'קושיה' על החזו"א, ידוע שהיה לומד לעיתים עד כלות הכוחות והיה נרדם תיכף עם גמר לימודו עד שאמר שאין לו עוד כח לומר קריאת שמע (או המפיל). הרי החזו"א לא למד אז חומש רש"י או משנ"ב, ואפילו לא גמרא, אלא עיון ההלכה בריכוז מוחלט של המחשבה (נכנסו אחר הצהריים ושאלו אם אכל כבר ארוחת בוקר ואמר שאינו זוכר, שישאלו את הבאלבוסטע), איך אפשר ללמוד בעיון כזה, בעייפות שכזו בגבול כלות הכח האנושי. זה 'מופת' שמעורר התפעלות יותר מהכל.

ביקורת משבחת

רבי שמואל יצחק יפה, חתנו של הבית הלוי, היה אומר דברי ביקורת (הוא אמר אותם תמיד בטעם טוב, ובכוונה לטוב, ולא הקפידו עליו). פעם אמר על הספר חזו"א, מה כבר כתוב שם, או מה את שכתוב בתוס' או הפוך מתוס' {כלומר, הוא לא ספר של חידושים ופלפול, אלא בירור וחשבון הראשונים}. החזו"א נהנה מזה, הוא ראה בזה שבת, ואף חזר על כך כמה פעמים לאחרים.

שאלתי את פיו

שאלתי פעם את החזו"א שאלה, על שיעור פיאות הראש [מעל האוזן], והוא אמר לי, איני יודע, צריך ללמוד את הסוגיא. ולמחרת היה לו מה לומר. כך היה פעמים נוספות, אני יודע ששאלו את החזו"א בשביעית על עשיית גדר לגינה. החזו"א אמר לשואל [הרב גורא] שיבוא עוד כמה ימים, הוא יעיין בדבר. החזו"א ידע קצת בעניני שביעית... ועם כל זה לא ענה מיד. על דברים אחרים הוא ענה והורה מיד. אבל לא חייבים לענות מיד. זה דבר שאינו נוהג בזמן הזה... היום יש לכל דבר תשובה מיד.

רבי יחזקאל ברטלר נכנס פעם לחזו"א. הוא התווכח בצעקות גדולות. החזו"א שמע, התרכז במחשבתו כשידיו אוחזות בראשו כחמש דקות. ואחר כך אמר, אבל אני צודק. - החזו"א לא אמר את זה מיד. הוא חשב חמש דקות ובמאמץ.

החזו"א כתב, גם לי יש טעות בלימוד פעם בגמרא פעם בסברא, ובעיני הטעות לא מכהה את כבוד הלומד, אני יודע מי הוא זה

יש חזו"א [אה"ע א' ח'] ששואל על דין שכתוב ברמ"א בשם תרומת הדשן מה שייך פלגינן כשהדבר לא מתישב במילים של הנאמן [זה באמת לא מובן, לפני שנים רבות ישבתי עם הראש ישיבה רבי משה הלל וניסינו להבין בזה דבר ולא עלתה בידינו]. מסקנת החזו"א שכיון שהדבר לא מובן אין מורין כן. - רמ"א, כמעט ראשונים. וכיון שזה לא מובן כלל, החזו"א פסק שלא כדבריהם.

אבל רבי עקיבא איגר כבר שאל את השאלה הזו, וברע"א משמע שאם השאלה היתה באה לפניו הוא היה מורה כרמ"א, כי בגלל שאלה מסברא אי אפשר לפסוק אחרת מהרמ"א והתרומת הדשן. בליטא נהגו אחרת בענין זה.

לא חייבים הכל

רבינו אמר ללומד שהתקשה בלימוד, אתה לא צריך ללמוד את כל התוספות. החזו"א אמר בענין זה, אם שמים מידי הרבה אטריות בכף כולן נופלות. צריך לשים מעט בכל פעם.

החזו"א היה אומר שלפעמים לא כדאי להתחיל מסכת מתחילתה. הסוף רחוק מידי והאדם מתייאש. כדאי להתחיל מהאמצע ואחר כך לחזור להתחלה. החזו"א עצמו למד את נגעים מנגעי בגדים שהוא באמצע המסכת. כי הם נושא קל יותר מנגעי אדם שבתחילת המסכת. וכך הוא כתב את ספרו. כשהספר הגיע לאחד מהגדולים הוא תמה על כך, שהספר מתחיל מאמצע המסכת. כשאמרו זאת לחזו"א, אמר, "זו הקושיה היחידה שיש לו על הספר..."

תפילה בהתרגשות גדולה

שמעתי מאחד שעמד על יד החזו"א בהלל, איני יודע אם הלל של יו"ט או ר"ח, החזו"א אמר, "מה לך הים כי תנוס, הירדן תסוב לאחור" וגו' וכשהתחיל לומר את ה'תשובה', "מלפני אדון חולי ארץ", זלגו עיניו נטפי דמעוות, לפני השם! [רבינו שליט"א סיפר זאת ברוב רגש, וקולו נשנק עד בכי].

שמעתי את החזו"א בתפילת מעריב, משתהה לרגע בסוף קריאת שמע לפני שהתחיל את הפסוק של זכירת יציאת מצרים. והיה ניכר שהפסיק כדי לכוין לצאת ידי חובת המצוה. שמצות צריכות כונה. החזו"א ה' אומר קודם התפילה, לעולם יהא אדם כו' ומודה על האמת, בנעימה שהיתה יוצאת ונשמעת חוץ לביתו. ומודה על האמת. החזו"א ה' מתרגש בתפילה. והיתה לו נעימה שחדרה ללבבות.

בין אדם לחבירו

שמעתי מרבי חיים ברים בשם רבי משה יהושע לנדא. הוא היה רגיל לבא מירושלים לחזו"א בימים ההם שהיתה הדרך ארוכה והיה צריך להחליף אוטובוס בתל אביב. היה שבוע שהגיע בפעם שניה או שלישית, והחזו"א הפטיר בחיוך אני רואה שנעשית 'בני ברק'. ר' משה יהושע חשב שהחזו"א מתכוין להוכיחו שהוא מרבה בנסיעה תחת עסק התורה והתנצל שאנשים חושבים אותו למקורב ומבקשים ממנו לשאול בענינים נחוצים. החזו"א השיב שלא התכוין

שמעתי מאחד שעמד על יד החזו"א בהלל, איני יודע אם הלל של יו"ט או ר"ח, החזו"א אמר, "מה לך הים כי תנוס, הירדן תסוב לאחור" וגו' וכשהתחיל לומר את ה'תשובה', "מלפני אדון חולי ארץ", זלגו עיניו נטפי דמעוות, לפני השם! [רבינו שליט"א סיפר זאת ברוב רגש, וקולו נשנק עד בכי]

בתורת חסרון, ואז הוסיף גם ואמר בלשון זו. התורה אינה חכמה, התורה היא נשמה. כשאדם עושה חסד נשמתו מתעלה והוא מביט טוב יותר בלימוד.

ראיתי שרקדו לפני החזו"א בשמחת תורה ביישיבת פוניבז' גם אחרי שהחזירו את הס"ת, ולכאורה הוא שלא כהוגן. אחרי שהחזירו את הספר תורה הוא ככל יום טוב שלא רוקדים בו. אבל אין ראייה שהחזו"א הסכים לכך. החזו"א היה נח להסכים עם אחרים לעשות כרצונם. אילו היה זה איסור ממש היה לו למחות אבל בדבר זה שאינו איסור ממש אין ראייה שהתרצה לכך (עי' רמ"א של"ט ג').

ויתר גם בביתו

החזו"א ויתר לאחרים גם בביתו, שמעתי מר"מ קרלנשטיין [חמיו של רבי אריה איברהמס], שהיה שליח ציבור בבית החזו"א, כידוע אצל החזו"א לא הקפידו בזמני ותיקין בצמצום אלא התפללו כדרכם. והנה הגיע יום אחד אדם להתפלל בבית החזו"א והעיר לשליח ציבור שהוא לא מדקדק על זמן ותיקין. והוא השיב לו שכך הנהיג כאן החזו"א, הלה לא ויתר ושוב העיר למחרת, הש"ץ הלך לחזו"א לשאול מה יעשה. החזו"א אמר לו, מי אמר שאנחנו צריכים להנהיג את העולם, עשה כרצון האורח.

יש עוד סיפור מעין זה, בימי הראשונים בב"ב היה החזו"א מסתובב אחוז מחשבות בסביבות ביתו, ואדם שלא הכירו אמר לו, מה אתה מסתובב סתם כך, שאלו החזו"א, ומה אעשה. הציע לו, תאמר תהילים. לאחר ימים נודע לאדם מי הוא החזו"א ובא לבקש מחילה. החזו"א השיבו, למה לך לבקש מחילה. יעצת לי עצה טובה ומאז אני אומר כל יום פרקי תהילים. החזו"א לא עשה זאת כדי לכבד

רבי פנחס שרייבר זצ"ל, היה שתקן כמעט כמו רבי נסים, פעמים בודדות שסיפר לבני משפחתו על הנעשה בבית הדין. ויהי היום, רבי פנחס חזר מבית הדין וסיפר לבני הבית: "היום, היה משהו מיוחד בבית הדין!"

כיצד הגיב בעל דין שהבין כי הוא נופל ברשת החקירות של רבי נסים קרליץ, ומה עשה רבי נסים לאחר שספג את ה'תגובה' המזעזעת?

הרב א. חפץ

"וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע" (ויקרא י"ג, ג')

בבית הדין התנהל תיק של סרבנות גט אך מאחד הצדדים היו אנשים תקיפים, סירבו והציבו קשיים עצומים. לא היה פשוט בכלל. "באותו יום כשהגעתי לביתו של ר' נסים, נכנסו לחדרו שני הסבים של האשה בליווי אברך צעיר מהמשפחה" - סיפר רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

ישבתי בחוץ והמתנתי לתורי להיכנס לרב.

לפתע החלו להישמע צעקות מזעזעות, בעיקר על ידי הצעיר - דברי חוצפה בביזיון איום ונורא, אפילו על ג'וק לא צועקים ככה. חירופים אישיים שאין להעלותם על הדעת.

שהה אז בבית, בנו של רבי נסים - רבי שמואל הלל שליט"א, אמרתי לו: תכנס, תשאל האם הרב מעוניין שאקרא להרב סילמן, הוא יכול לסדר את העניין בכמה רגעים.

הבן נכנס לתוך לוע הצרחות.

ר' נסים אמר לו בהחלטיות - שייצא בלי לעשות כלום.

למחרת הגעתי שוב, והנה גם הם באו. וגם כעת, עלו מהחדר צעקות נוראות, עד שלא הייתה אוזן שיכולה לסבול חרפות וגידופים כאלה.

נכנסתי בעצמי לשאול "האם להזעיק את הרב סילמן?"

"בשום אופן לא".

ביום השלישי הם הגיעו בשלישית, והתנהגו כבתחילה.

גידופים עם תכלית

ההיגיון אמר, כי הם צועקים סתם ללא תכלית ואין בכך שום תועלת, מלבד ביזוי כבוד התורה במקסימום שיכולתי להעלות על הדעת. כבר לא שאלתי, מיהרתי לביתו של הרב סילמן, בסערת לב וזעזוע והתחננתי: "אנא, שהרב יבוא ויסייע לר' נסים, זה לא לעלות על דל שפתיים את הסגנון והדיבורים שנשמעים שם מעבר לדלת, וכבר זמן רב שזה כך, כמה אפשר לסבול, וכי מותר עד כדי כך להבליג על הצער של מרן הרב?! המצב המביש חייב להסתיים, שהרב יבוא להשתיק אותם!"

אמר לי רבי יהודה סילמן שליט"א, אכן אם אני אבוא, תוך חמש דקות הם יהיו בחוץ, ולא דרך הדלת... אבל פיתרון לבעיה לא יהיה... וכעת תבין. ה'פוסקים' יגעו ועמלו לקיים את המצוה הגדולה:

להתיר עגונה. מי לא יודע כמה תשובות נשפכו במאמצים על מצוה זו. ומאותו יום שיש לנו 'חרם דרבינו גרשום' המונע את האפשרות לגרש אשה בעל כורחה, ממילא יש גם מצב של בעל שהוא 'עגון', ויש מצוה רבה להתיר אותו, דע לך, כי רבינו נסים עוסק עכשיו במצוה זו. וההבלגה שלו כעת היא "בלתי לד' לבדו". בשתיקה הזו הוא מקדם את הפיתרון, ותראה כי בקרוב יקרה הדבר.

יצאתי בקידה מביתו של הרב סילמן. שבתי לר' נסים. הם כבר עזבו את הבית, נכנסתי כדרכי, לבקש את הכרעתו בעניני הכלל.

הרגעים הללו המחזות השמיעות, הקולות והברקים, וההתבוננות, השאירו אותי בתדהמה מוחלטת, איך אפשר? איך יתכן בכוח האנושי לסבול דברים כאלה בשביל מטרה להועיל ליהודי.

לאחר כמה ימים נכנסתי למרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן ואמרתי לו, לולי הייתי נוכח לא הייתי מאמין, שיש מי שיכול להבליג עד כדי כך.

התבטא מרן זצוק"ל: אתה מדבר על ר' נסים, "ר' נסים! ר' נסים!" קרא את השם בהערצה הרי עשרות שנים שהוא עובד על עצמו כדי להגיע לידי כך. הרב שטיינמן היה בהתרגשות והחל מונה כמה משמותיהם של חכמי תורה מנהיגי קהילות, אנשי מעלה ואמר: עם כל מעלתם, הם, כולם, לגבי ר' נסים כמו קטנים ליד הענק... ע"כ.

כי האיש הגיע לשלמות אחרי עבודה רבה, עם עמל התורה של עשרות שנים, עבודת התפילה וזיכוכן אחרי זיכוכן.

לסיום. גם אם לא תבינו, כיצד עם שתיקה, עם הבלגה וסבלנות,

מגיעים בסוף לתוצאה הנכספת, זו המציאות שאכן הייתה באותה משפחה. כי לאחר זמן קצר, הסתיים העניין 'למזל טוב'.

למדנו הרבה

בשעתו, 'מועצת גדולי התורה' מינתה כמה מחברי ה'מועצת' לקבוע את חלוקת ה"כספים היחודיים" למוסדות התורה. בין הממונים היו ראש הישיבה דגור בשעתו - הרבי ה'פני מנחם' זצ"ל, ראש הישיבה דסלונים בשעתו הרבי ה'נתיבות שלום' מסלונים' זצ"ל, ומצד הליטאים רבי נסים קרליץ. התקיימה 'ישיבה' ראשונה בה קבעו את גובה החלוקה ל'מוסדות' ואחריה 'ישיבה' נוספת, שניה.

בפתיחת ה'ישיבה' השנייה, הגיע במיוחד 'ראש מוסד' שביקש להתלונן. לא מצא חן בעיניו הסכום שנקבע לו על ידי ר' נסים באסיפה הקודמת. ר' נסים הוא זה שהכיר את המוסד והיה האחראי העיקרי על קביעת גובה הסכום.

ראש המוסד הוא התחיל להתוכח, והפריע ממש את פתיחת ה'ישיבה'. הוא טען בתוקף רב כי ר' נסים עשה לו עוול וכי מגיע לו הרבה יותר, ולכן, לא שייך להמשיך את החלוקות הללו בלי חשיבה מיוחדת.

בתחילה ניסו להסביר לו מעט את 'שיקול הדעת' שהיה, אלא שהוא לא רצה לשמוע. ואז, פרץ בגידופים אישיים מול ר' נסים לדוגמא: כבר בישיבה היו בחורים טובים וחשובים ממך, וגם כעת יש כאלו, לכן עם כל הכבוד לך ר' נסים, עליך להכיר את מקומך...

ניסו להתחיל את הישיבה ושוב הוא הפריע בחוצפה ובדיבורי הבל סרק. עד שלא נותרה ברירה, אלא לנעול את ה'ישיבה', ולהתפזר.

ר' נסים פנה לאדמו"ר בעל ה'נתיבות שלום' בצער: "לא הספקנו היום כלום" היה לו כאב על העניין שלא התקדם ועל אובדן הזמן שלו ושלהם ושלא עשו למען המוסדות כלום.

לעומתו טען הרבי ה'נתיבות שלום' ואמר לו: ר' נסים, לא היה היום בזבזו זמן כלל. כי למדנו כעת 'ספר מוסר' מה זה לשתוק. למדנו כיצד יש להתנהג ועד היכן אדם יכול להגיע ולהיות מסוגל לשתוק כאשר צועקים עליו בצורה כזו. וממילא, עשינו היום הרבה. מאד.

כאשר האדמו"ר מסלונים שב לביתו אחרי האסיפה, פגש בו תלמידו הגאון הגדול רבי צבי כץ שליט"א ראש ישיבות 'טל תורה' ו'חזון נחום', האדמו"ר היה עדיין בסערת נפש והתעוררות ממה שחוה, וסיפר לתלמידו את מה שהתרחש, הוסיף וסיים עוד בחיך ואמר: שאלתי את ר' נסים "איך אפשר לאגור כוחות לרגעים כאלו?" מה אתה חושב שר' נסים ענה לי? הוא המשיך לשתוק...

שבת היא מלזעוק

בעיצומה של סעודת ליל שבת, נכנסה לביתם של הרב והרבנית אשה שבורת לב.

נעמדה בפתח החדר הגדול, ופרצה בקולות מעומק ליבה השבור. היא הגבירה את המינן, והוסיפה להתריס מול הרב, בדיבורים 'לא יפים' בלשון המעטה.

בתחילה ניסו להסביר לו מעט את 'שיקול הדעת' שהיה, אלא שהוא לא רצה לשמוע. ואז, פרץ בגידופים אישיים מול ר' נסים לדוגמא: כבר בישיבה היו בחורים טובים וחשובים ממך, וגם כעת יש כאלו, לכן עם כל הכבוד לך ר' נסים, עליך להכיר את מקומך...

בני הבית כמוזבן הפסיקו את מאכלם ושתקו, מרוב הלם. הם לא התכוננו לכזו סיטואציה מביכה, אשה לא מוכרת צועקת על אבא שלהם.

היא המשיכה בצעקות שבר: לא היה לי יום טוב בחיים ואתם לא מסייעים לי, עם הילדים והבעל שלי ה"צדיק".

ר' נסים עשה פעולה חריגה לא צפויה.

הוא נעמד בפתאומיות.

היא נבהלה והשתתקה.

הכריז בנחרצות ובקול רם: "אינני מוכן לשמוע שום מילה נוספת!". הפסיק שניה קצרה והמשיך: "עד שתיטלי ידיים ותשבי לאכול סעודת שבת, רק אח"כ תאמרי כל מה שיש לומר".

שקט פתאומי. שקט נחרץ - השתרר בבית.

הרב אמר לרבנית בלחש "היא יכולה לאכול בחדר צדדי. ושתאכל חלה ודגים, ואחר כך אשמע אותה".

ידיה של הצועקת רעדו מחולשה. כי לדפוק בבית הרב, בעיצומה של סעודת שבת להידחף פנימה ולצעוק, לוקח מאשה יהודייה אנרגיות רבות מאד.

אדבר באריכות

הרבנית לקחה אותה יד ביד, בחיבה. צעדה איתה לחדר הסמוך. האשה נטלה ידיים. הרבנית ישבה לידה והגישה לה מהחלות ומהדגים.

השאירה אותה קצת זמן לאכול עם עצמה (כך יהיה לה נעים יותר). אחרי כמה דקות הגישה לה ליפתן מתוק.

הגברת ברכה 'ברכת המזון'. אחר כך עמדה מכאבה, נכנסה שוב

לחדר הגדול והפטירה 'גוט שבת', ואמרה לרב: אדבר עם הרב באריכות אחרי שבת. ויצאה את הבית.

נקל לשער, כי בחוץ, בכתה על מר גורלה, שהגיעה עד כדי כך. [ר' נסים הכיר את המצב הקשה של הבית שם, ולכן הבין מיד, כי הגברת הכינה את כל השבת, עבדה קשה בלי להכניס אוכל לפיה, ובכזה מצב של רעבון ועבודה מתישה חשכו עיניה וגאו רגשותיה, ועליה להכניס משהו לפה, כדי להירגע ולהתאושש, לכן עשה את הכל כדי שתאלץ לאכול ורק אחר כך שתדבר, בהיגיון ובישוב הדעת את אשר על ליבה].

לידע ולהודיע:

כי העולם, לא נבנה באמצעות הנדסה, או פיסיקה גרעינית ושאר חכמות או כוחות טבע, אלא 'עולם חסד יבנה'. ולאחר מכן, הוא תלוי כל הזמן ועומד על בלימה: "על מי שכולם פיו"... על מי שלא נפגע ממריבה נגדו, אינו חושב על הגידופין שלה, אלא על מה שטמון מאחורי הגידופין, על מה שקשה לה. הוא לא מחזיר ריב, אלא משיב רחמים וחסדים.

מה עשה ר' נסים?

חבר בית דין צדק - רבי פנחס שריבר זצ"ל, היה שתקן כמעט כמו רבי נסים, פעמים בודדות שסיפר לבני משפחתו על הנעשה בבית הדין, מה שידוע לנו, רק על פעם אחת (ופעם נוספת בעקיפין, ראה בפרק ר' נסים מסתכל עליך).

ויהי היום. רבי פנחס חזר מבית הדין וסיפר לבני הבית: משהו מיוחד. "היום, היה משהו מיוחד בבית הדין!".

מה היה?

בשלב מסוים של 'דין התורה' אחד מבעלי הדין נשאל שאלה מסוימות ואחריה עוד שאלה, הנשאל השתומם מהשאלות המפתיעות והמביכות אותו, והבין כי ר' נסים מתקדם אחריו בחכמה שלב אחרי שלב, ותיכף הוא מסיר את הלוט מעל פניו, והנה, הוא ניצוד בתוך חכתו של ר' נסים...

מרום הלם, איבד בעל הדין את העשתונות, תפס את כוס המים שעמדה על השולחן, העיף את תכולתה על פניו של ר' נסים.

רבי פנחס סיפר את הנו"ל, והציג שאלה לילדים:

ומה אתם חושבים שר' נסים עשה? - שאל רבי פנחס את הילדים.

הילדים לא ידעו מה להשיב. "נו, מה עשה ר' נסים?" - שאל אבא בשנית.

הילדים שתקו.

"אז אני אומר לכם".

"ר' נסים שאל: האם יש מגבת?"

הביאו לו מגבת, קינח את הרטיבות מפניו [את הבגדים שנרטבו, לא יכול היה לייבש].

ודין התורה המשיך להתנהל, בשלווה, כאילו לא אירע דבר. ע"כ.

בעל הדין קיים בו בהידור מרטיב פני חברו ברבים, אבל לא מלבין פני חברו ברבים, כי צבע פניו נשאר כמקודם, כאילו שפכו מים על בובה שעומדת בצדי בית הדין.

'בלימה', לימד אותנו ר' נסים, גם היא נובעת מחסד ומרחמים על בריותיו של מקום.

שריר ובריר

סיפורו של קבלן: "בניתי בניין למוסד גדול. כשסיימתי את הבניין נשארתי חייבים לי 20 אלף דולר, ראש עסקני הקהילה, איש נכבד, ניסה להתחמק מלבוא איתי לדין תורה בטענה כי לא מקובלים עליו הדיינים של בני ברק.

עד שבשלב מסוים, עם איום של 'כתב סירוב', הוא הגיע לבית דין. הוא נכנס לבית הדין כשבידו גמרא, גדולה במיוחד (הגמרות הגדולות של פעם).

התנהל דיון קצר. הוא נשאל שאלות על ידי הדיינים. ולא היה לו כיצד להסביר את עצמו, מדוע התשלום מתעכב. אמר לו ר' נסים: "אתה חייב לשלם לו את הכסף, תוך שבוע, ואם לא, נטפל בדרכים שלנו". הוא השתומם מהחוצפה כביכול, שככה מדברים אליו. לא היה רגיל לדיבור כזה מול 'הוד מעלתו'. ואז, איבד את הכבוד האישי שלו, לקח את הגמרא והעיף אותה על השולחן מול פניו של ר' נסים והדיינים, הגמרא החליקה לעברם, וצעק: זו תורה וזו שכרה?!

הסתכלתי על הרב, שהגמרא כמעט פגעה בו, ואפילו האישונים שלו, לא נעו ימינה או ששמאלה. כלום, כאילו לא קרה דבר. רק אמר לו שוב: "הכל שריר בריר וקיים, אתה צריך לקיים את ההלכה ואת החיוב שלך לקבלן".

(מלה בסלע)

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

ראש הישיבה זצ"ל לא הסכים אף לרגע להוריד את מגבעתו מעל ראשו, באמרו: 'איך אפשר לנסוע כך אל הרבי ר' אלימלך'... כשנחת בפולין, ניגש אליו כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, חטף מידו את התיק ובו הטלית ותפילין ועוד ספרים שלקח לדרכים, והחל ללכת במהירות...

זיכרונות מופלאים שסיפר ראש ישיבת צאנז הגאון הגדול רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל, בשיחות שקיים עם הסופר הנודע הרב טוביה פריינד יבלחט"א

"כְּלוּ הַפֶּךָ לְבָן טְהוֹר הוּא" (ויקרא י"ג, י"ג)

סיפר ראש ישיבת צאנז הגאון הנודע רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל: "הייתי נוכח כשהרבי זי"ע הגיע בפעם ראשונה לארץ ישראל והגיע לבקר את הבריסקער-רב זי"ע, הרבי החל לדבר עמו באיזה עניין, והוא הבחין כי הוא אינו מגיב. כעבור כמה דקות שהרבי ישב בדומיה פנה אל הגאון מבריסק ואמר לו: 'שזוכר שיעור אחד שהרב אמר פעם בביקורו בוורשה, בהיותו בחור צעיר', והרבי החל להרצות בפני הגאון מבריסק את כל השיעור שהשמיע אז, עם אותה מנגינה ואותם ה'קנייטשן' שהדגיש, הבריסקער-רב יצא ממש מגדרו והתפעל מאוד מזכרונו וחריפותו של הרבי... הרבי זי"ע היה יתום ונסע לקנות תורה וחכמה בהרבה מקומות, ואמר לי שזה היה אחד הפעמים שזכה לשמוע מתורתו של הגאון מבריסק זי"ע".

אחד מתפקידיו הבולטים והנעלים של ראש הישיבה זצ"ל היה בהיותו ה'כותב' של הרבי מצאנז זי"ע, הוא העלה את התשובות עלי גיליון והביאם בקודש פנימה. רבות סופר ויסופר על עבודת קודש נשגבה זו. ראש הישיבה שיתף בפנינה אחת מאוצרו הטוב מתקופה מיוחדת זו, וכך אמר:

ישועה הלכתית

"מי שהתקרב אל הרבי הבחין שבעריכת תשובותיו להלכה היו עניינים טמירים ונשגבים. אספר סיפור אחד המלמד על הכלל: 'פעם בעת שהרבי התגורר בארה"ב התרחש מקרה נורא מזעזע, אברך אחד מחסידיו נכנס למעלית מקולקלת שלא עמדה על תילה וקרקעיתה התמוטטה, האברך נפל אל בור המעלית וכל עצמותיו התרסקו. לאחר שחולץ קבעו הרופאים שימוי ספורים.

"הוריו הגיעו אל הרבי להזכירו לטובה ולברכה ולרפואה שלימה, מיד כשהרבי שמע על כך התיישב לכתוב 'תשובה' הלכתית שעיקרה בדיני טריפה, והוכיח בארוכה כי עצמות מרוסקות באופן כזה, לא נחשב 'טריפה' בהלכות כשרות, וכי ניתן לחיות כך גם תקופה ארוכה וממושכת. לאחר סיום כתיבת התשובה וחתימתה החל האברך להחלים באופן בלתי מוסבר והיום האברך הזה הוא אב וסב

למשפחה ענפה בקרית צאנז. 'כל מי שהיה קרוב לרבי זי"ע ידע כי בתשובותיו ההלכתיות יכול היה לשנות סדרי בראשית'..."
הגרא"ש שמרלר זצ"ל גם הוסיף על עוד מגדולי ישראל שהחזיקו בקשר עם ה'שפע חיים': "הפוניביז'ער-רב זי"ע היה לו קשר הדוק עם הרבי זי"ע בכל פעם שנסע לארה"ב הגיע להיפרד מהרבי זי"ע, היה לו קשר עם קלויזנבורג כל פעם שנסע לארה"ב הגיע להיפרד. ופעם כיבד אותו באמירת שיעור בישיבה".

ספרים לפסח

באחת השנים סמוך ליום ההילולא לפטירתו של מורו ורבו ראש ישיבת טשעבין הגאון הצדיק רבי דוב בעריש וידנפלד זצ"ל העלה ראש הישיבה זצ"ל מזיכרונותיו אודותיו ועל פועליו הכבירים ואישיותו הנאצלת.

על הפעם בה זכה לראשונה לחזות בתואר זיו פניו, ולשאול את פה קדשו של הגאון מטשעבין זי"ע סיפר: "הפעם הראשונה שזכיתי לראות את הגאון מטשעבין זי"ע, היה חודשיים לאחר עלותו לארה"ק. ראיתיו אותו יחד עם הגאון בעל ה'חזון איש'. היה זה בהלווייתו של אחד ממנהיגי אגודת ישראל הג"ר משה בלוי, שהתקיימה בחודש סיון שנת תש"ו בירושלים. החזון איש הגיע מבני ברק להשתתף.

הלוויה יצאה מחצר בית החולים 'שער צדק', שם הגיע החזון"א

'תפקיד' חשוב, שהוא שהוא ייסע ללוותו ולקחתו מביתו שבשכונת 'שערי חסד' לישיבה ולאחר השיעור ילווה אליו חזרה לביתו. הבחור אליהו שמואל שהתפלל על שדווקא מכל בחורי הישיבה בחרו בו כ'מלווה' של הגאון מטשעבין, שאלו: 'מדוע בחרו דווקא בך? נענה ראש הישיבה הגר"צ זצ"ל ואמר לו: 'כי נאמר לי ע"י הגאון מטשעבין ששוחח עמו בלימוד, ומאד נהנה מבקיאותך ומסברותיך הקולעות, ולכן בחרו בך שתלווה אותו לישיבה ובחזרה אל ביתו...' כמובן שהבחור שש על התפקיד הנאמן שהוטל עליו, אך מאידך ידע את גודל הזכייה שנקלע אליו, וידע לנצל כל דקה במחיצת קדש של גאון ישראל עמוד ההוראה, ובגלל כן זכה לקרבה מיוחדת. ומאז זכה לשאוב מבאר תורתו ולהתדבק בו ובמשנתו. הגאון מטשעבין ז"ע קרבו מאד, וזכה להיות נמנה על אחד מבני חבורתו ומתלמידי הקרובים.

חיפשו בחור ונפל בגורלי

ראש הישיבה הגאון רבי אליהו שמואל זצ"ל התייחס לזכייה המיוחדת לה זכה בימי בחרותו, ללוות את הגאון מטשעבין מביתו לישיבה ובחזרה בביטול בענוות חן מדהימה: "אינני יודע אם זו הייתה הסיבה שבחרו בי... חיפשו בחור שיבוא לקחתו, וזכיתי שנפל בגורלי שאני אלווה אליו בכל פעם לשיעור..." על הדרך אותה היה עושה מדי יום, סיפר הגרא"ש שמרלר זצ"ל: "לקחתי אותו ב'טעקסי' [מונית]. הייתי עולה לביתו ואומר לו כי 'הטקסי' כבר ממתין למטה, מיד פנה וירד למטה. בדרך היה משמיע את ה'שיעור' שהולך להשמיע בפני בני הישיבה. ותוך כדי יכולתי לשאול את השאלות והקושיות שהיו לי והוא היה מתרצם. כך הבנתי אחר כך את השיעור טוב יותר... כי הכל כבר תורץ לי קודם לכן...". "התלמידים היו מקשים לו בשעת אמירת השיעור, אבל הוא לא סבל זאת, כי השאלות היו מאבדות את רצף אמירת הדברים. אבל הוא בעדינותו היה עונה לכל שואל בכזו הארת פנים שלא יתואר. גם לאחר השיעורים היו נעמדים סביבו ויכלו להתפלפל עמו על הדברים שהשמיע, ובמתיקות עונה לכל אחד ואחד. ורק לאחר שסיים פנה חזרה לביתו והייתי מלווהו".

ברייטע פלייצעס

ראש הישיבה הגאון זצ"ל, העלה מאוצרותיו מתקופה זו וסיפר: "חוץ מצדקותו ופרישותו היה לו זיכרון נדיר מדהים בהיקפו. פעם בהיותנו בדרך שאלתי אותו קושיא מסוימת בעניין 'ציפורי מצורע', והגאון מטשעבין ז"ע נענה ואמר לי: שזכור לו, שלפני שנים רבות ראה קושיא זו בספר 'מחזה אברהם' לרב מבראדי הגאון רבי אברהם שטיינברג זצ"ל, ומאז לא ראה יותר את הספר. אך הוא הפנה אותי לנכדו של בעל ה'מחזה אברהם' שהתגורר בתל אביב, ואמר לו שלבטח אצלו תוכל לראות ולעיין בספר. לאחר ימים כשמצאתי את הספר, ראיתי כי חזר על הדברים ממש אות באות. וזה לא היה אצלו כל חידוש, אלו היו מעשים שראיתי בכל יום, לא אשכח כי כבחור צעיר שאלתי את עצמי: ווי קען מען דאס? - איך יכלים להגיע

והמתין, מטרים ספורים על ידו עמד רבינו הגאון מטשעבין, באמצע נתקל מבטו של החזו"א ברבינו שעמד מולו, אני שעמדתי בסמיכות מקום, ראיתי איך שהחזו"א מביט בהתפעלות על פניו הקדושות והזהרות של רבינו, ומשך זמן רב לא הסיר מהם את עיניו. משפנה ללכת שאל: מיהו היהודי הזה? משענו לו שזהו הגאון מטשעבין שזה עתה עלה לארה"ק, התבטא ואמר 'מי זעט אז די שכינה רוהט אויף איהם', [מבחינים שהשכינה שורה עליו].

"מסופר, כי כששב החזו"א לביתו, ביקש שישגו לו את ספרו ה'דובב מישרים', ועיין בו ממושכות אח"כ סיפרו שהחזו"א התפעל מאד מחידושים שבהספר, באמרו: 'לא האמנתי שנסאר יהודי כזה אחרי המלחמה', מאז היה מרבה מאד בשבח. הגרא"ש שמרלר זצ"ל הוסיף עוד: "כן, ידוע הסיפור, שהחזו"א היה מוכר את כל ספריו בפסח לנכרי, שחשש שמא יש בהם חמץ, ורק ספרו של הגאון מטשעבין השאיר לעיין בהם בפסח. וכשסיפרו זאת לגאון מטשעבין, ענה בענוותנותו: אם משאיר את זה לפסח, מכאן ראה שבכל השנה אינו מעיין בהם...".

וחיי עולם נטע בתוכנו

'חיי עולם' - הישיבה החסידית הוותיקה בירושלים עיה"ק, הייתה בית יוצר וזור היתוך של רבבות תלמידים, והצמיחה מתוכה לגיונות של תלמידי-חכמים מופלגים, ביניהם מצדיקי שפירי קרתא דשופריא, בני עליה שקנו בהיכל ישיבה זו את משנת תלמודם. כשבין כותליה הרביצו תורה גאוני עולם, ובתוכם הגיע להרביץ בה תורה ולמסור שיעורים הגאון ה'טשיבינער-רב' ז"ע. בין כותלי הישיבה ישב בחור צעיר, שיגע ועמל על תלמודו בהתמדה, בשם אליהו שמואל שמרלר.

הענווה המופלגת של ראש הישיבה זצ"ל היה בל יתואר, גם כאשר נפלט מפיו הטהור איזה סימן לגדלותו תיכף ומיד היה מסובב הענין לאפיקים אחרים. פעם כשאלתיו היכן למד בבחרותו? משך כל השיחה לא הזכיר מאומה היכן 'למד', רק כל התבטא ש'ישב' ו'היה' בישיבת 'חיי עולם'. ובפעם אחרת שאלתי אותו האם נכון מה שזקני ירושלים מספרים, שלמד בחברותא עם הגאון הצדיק רבי גרשון לפידות זצ"ל ממתמידה של ירושלים? ענה לי: "וואס חברותא ווען חברותא, הוא למד עמי כאשר ישא האומן את היונק".

והיה פעם שאמרתי לו, שאומרים שנבחן על כל ספר משנה תורה להרמב"ם אצל הגר"ז בענגיס זצ"ל בהיותו בחור, ענה לי: "הסדר בירושלים היה שכל הבחורים והילדים הלכו להיבחן אצל גדולי ישראל", ולא יסף.

שוחח עמו בלימוד

על כל פנים בלמדו בישיבת חיי עולם, היה יום אחד לאחר 'סדר הלימוד', הזמינו ראש ישיבת 'חיי עולם' שאר-בשרו הגאון הצדיק רבי נפתלי צבי שמרלר זצ"ל, [שהיה נקרא בפי כל בכינויו החיבה 'רבי-הערשלע-שמרלר' בעל 'אמרי נפתלי'], ובישר לו על בואו של הגאון מטשעבין למסור שיעורים בישיבה, ומבקש להטיל עליו

מטרים ספורים על ידו עמד רבינו הגאון מטשעבין, באמצע נתקל מבטו של החזו"א ברבינו שעמד מולו, אני שעמדתי בסמיכות מקום, ראיתי איך שהחזו"א מביט בהתפעלות על פניו הקדושות והזהרות של רבינו, ומשך זמן רב לא הסיר מהם את עיניו. משפנה ללכת שאל: מיהו היהודי הזה?

מתנהג בחסידות

פעם נסע ראש הישיבה זצ"ל בשליחות 'ועד הרבנים לענייני צדקה' לליזע'נסק בכ"א אדר כדי להתפלל על הציון הקדוש של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, הוא כצאצא דור שביעי לרבי ר' אלימלך זי"ע יחד עם היותו גדול בתורה וביראה, הבינו בועד הרבנים את המשמעות לשליח במעמד זה והתועלת המרובה שיעמוד בראש המסע. בנו הגאון רבי חיים שליט"א ליווהו כל המסע.

כל מי שהיה על טיסה זו, לא יישכח את המחזה הנפלא, צורת חסידי קמאי הנוסע בערגה בנסיעה לצדיק. ראש הישיבה זצ"ל ישוב כל כולו עטוף ביראה ובפחד, כאשר לא הסכים אף לרגע להוריד את מגבעתו מעל ראשו, באמרו: 'איך אפשר לנסוע כך אל הרבי ר' אלימלך...'

כשנחת בפולין, ניגש אליו כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, חטף מיזו את התיק ובו הטלית ותפילין ועוד ספרים שלקח לדרכים, והחל ללכת במהירות, באמרו מצוה לשמש תלמידי חכמים. ראש הישיבה זצ"ל, ביקש להניאו וביקשו חזרה, בזעקו שזה אינו לכבודו של הרבי שישא את חפציו, אך הרבי מלעלוב אץ-רץ עם התיק ולא שעה לתחנוני ראש הישיבה להחזירו לו, עד לנקודת הבידוק. וכל זה כדי לזכות לשמש תלמיד-חכם גאון וצדיק.

יהא מליץ יושר לאלפי תלמידיו, המוני מכיריו ולכל ישראל. אמן.

לכך... לצטט על הלשון ספרי אחרונים. זה שהיה בקי על פה בש"ס וראשונים זה לא היה כל חידוש, הפלא היה שידע לצטט תשובות האחרונים מלה במלה."

"פעם קיבלתי מכתב מהרבי שאלה שהיתה בישיבת 'ראשית חכמה' במונטריאול שעמדה תחת נשיאותו, והיתה הצעה לרכוש מבנה המשמש כבית תיפלה, אולם בעבר שימש מבנה זה ל'בית כנסת', והסתפק הרבי האם מותר לחזור ולהסיבו לביהמ"ד. וביקש הימני שאכנס לביתו נאוה קודש של הרבי הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לשאול את חוות דעתו הרמה. והוסיף הרבי וכתב לי במכתבו, שהיות ומשער שהוא עצמו לא ירצה לפסוק, ויורה לפנות להרב מטשעבין, לכן מצרף בתוך המעטפה מכתב לטשיבינער-רב עם תורף השאלה. ובמכתב הרחיב מה שהעלה בסוגיא זו בכמה צדדים לכאן ולכאן. ואכן כפי שכתב לי הרבי כך היה, שהרבי מבעלזא הפנה אותו לגאון מטשעבין. כשנכנסתי אל הטשיבינער-רב הוא היה באמצע לימודו, אך אמרתי לו שיש לי מכתב שאלה הלכתית מהרבי, הגשתי לו את המכתב, ולאחר שקרא את המכתב פסק ואמר: 'דער קלויזנבורגער-רב האט ברייטע פלייצעס צו מכריע זיין אליין'... - 'לרב מקלויזנבורג יש כתפיים רחבות דיין להכריע בזה בעצמו'... והכניס המכתב בתוך הגמרא שלמד.

שקעה השמש

"לאחר הסתלקות הגאון מטשעבין הספיד אותו הרבי בישיבת 'חיי עולם' שרבינו כיהן כנשיאה וראש הישיבה טרם פתח את ישיבתו 'כוכב מיעקב'. אלפים השתתפו במעמד ההספד עד שכל האיזור מסביב היה מלא באנשים. ראש ישיבת 'חיי עולם' הגאון שלמה שרייבר זצ"ל פתח את ההספד, ולאחר מכן הספיד הרבי זי"ע קרוב לשתי שעות. ומנהגו היה להזכיר מדברי תורתו של הצדיק הנפטר, כדי שיהא שפתותיו דובבות. ואכן הרבי זי"ע נשא פלפול שלם שהתבסס על תורה עמוקה בספרו 'דובב מישרים', בדין 'שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת', ובאמצע הפלפול זעק הרבי בקולי קולות: 'איך ווייס נישט צו ירושלימער יידן פארשטיין דאס, אז די זון איז אונטער גיגאנגען אין דעם טאג וואס דער הייליגער טשעבינער-רב איז נסתלק גיווארן' - 'איני יודע אם אנשי ירושלים חשים ויודעים כי עם הסתלקותו של הרב מטשעבין זי"ע שקעה השמש בצהרים! ומיד בסיום משפט זה, התמוטט ונפל ארצה מתעלף. הייתה בהלה גדולה בתוך הקהל, לאחר שעוררוהו לא יכול היה להמשיך באמירת הפלפול, הוא פשוט היה בהלם מפטירתו", סיים הגרא"ש שמרלר את זיכרונותיו בקודש.

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

'עמוד היומי' - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

על דלת ביתו של הגרש"ז אולמן זצ"ל התדפק יהודי שביקש לדעת מה הסכום המוקצב לנישואי היתומה. הרב נקב בסכום מסוים, שלא סיפק את אבי הבן, ולמרות שהשידוך היה נראה כמתאים, סירב להסכים להצעה. דקות ספורות לאחר שיצא מבית הרב, הגיע יהודי המתגורר באמריקה...

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על אמונה תמימה בתקופת שידוכי הילדים

"וְאִם יָלַד הוּא וְאִין יָדוּ מְשֻׁגָּת" (ויקרא י"ד, כ"א)

מספר מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: באו אליי זוג הורים, וסיפרו שיש להם בן ה'תקוע' במשך תקופה ארוכה בשידוכים, והעניינים לא זזים. עד כדי כך שאפילו השדכנים כבר 'התיאשו' מהם ועזבו אותם, ולא מציעים להם הצעות.

כתוצאה מכך התעוררה מחלוקת בין בני־הזוג בדבר מסוים. הם סיפרו שכאשר שאלו את השדכן העיקרי שלהם, איתו עבדו במשך כל התקופה, מדוע אין הוא ממשיך להציע, השיב להם השדכן שלדעתו הבן שלהם לא מצליח למצוא את בת־זוגו, משום שהוא לומד בישיבה לא כל־כך מפורסמת... ואם יעבירו אותו לישיבה אחרת, בעלת־שם יוקרתי יותר, העניינים ירוצו...

שמעתם? לשדכן זה יש מן הסתם מהלכים במחוזות נעלמים, והוא יודע שאם הבחור יעבור לישיבה מפורסמת, וכזו המוכרת בעולם הישיבות כ'ישיבה חזקה', גם השידוכים שלו יזוזו יותר מהר... וכי האירוסין תלויים בכך?

בנקודה זו חלוקים עכשיו האב והאם. האב לא ניחן כנראה באמונה גדולה מדי, והוא טוען שיש לעשות כעצתו של השדכן, ויש לו אפילו תוכנית מפורטת כיצד לעשות זאת...

שהרי הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. הכל יודעים שלהעביר בחור בגיל כזה לישיבה בעלת־שם, אין זו משימה קלה. לכן, ישב האב והגה תוכנית מדוקדקת כיצד לממש את הדברים.

ברם, האמא, כאשה יהודיה אמיתית, שהתחנכה על ברכי האמונה, יודעת שלא יעלה על הדעת ששאלת האירוסין תלויה בזהותה של הישיבה, והיא טענה בפניי שכיון שהבן לומד טוב בישיבה בה הוא נמצא, אין שום סיבה להעבירו לישיבה אחרת, והיא מתנגדת בתוקף לתוכנית.

כל בר־דעת מבין שהצדק עם האמא, ומי שחושב שאם יעבירו את הבן לישיבה אחרת, גם השידוכים שלו יעברו הֶסְבָּה, טועה טעות מרה, ואין לו שמץ של אמונה בליבו.

הפקק מרט את עצביו

כדי להמחיש את הדברים, משלתי להם משל נמורץ, על אדם הנוהג במכונית ישנה, ומוצא את עצמו תקוע בפקק על אם הדרך. במשך שעות ארוכות מתנהלת המכונית הישנה, יחד עם אלפי מכוניות

נוספות, במהירות מזערית של 5 ק"מ לשעה, והפקק אינו חושב להשתחרר.

הנהג שלנו היה צריך להגיע לפגישה חשובה, והפקק הזה מרט את עצביו. בשלב מסוים פקעה סבלנותו, עד שעלה בליבו רעיון.

הוא יחנה את המכונית הישנה בצדי הדרך, ויתדפק על דלתו של אוטובוס מפואר, שרק לפני חודש־חודשיים יצא מפס היצור, ויבקש להימנות על נוסעיו...

'אם אסע באוטובוס כה מפואר, אגיע הרבה יותר מהר למחוז היעד שלי', אמר לעצמו הַקְלָמָי הַלִּזָּה.

ואינו מבין שכדי להשתחרר מפקק, זה לא משנה כלל באיזה רכב הוא נוסע. כי הפקק נוצר מסיבה כלשהי, כמו למשל שמן שנשפך על הכביש, וגורם לכל המכוניות להאט את מהירות נסיעתן, וכדי לשחרר את הפקק צריך לשחרר את הסיבה שגרמה להיווצרותו.

עד שלא יעשו זאת, הרי כל המכוניות - גם החדישות ביותר - תִּמְשַׁכְּנָה להיות תקועות...

וכי המשל הזה אינו דומה במדויק למצב שבו הינכם מצויים, אמרתי לאבא; הרי הבן שלך תקוע בפקק השידוכים, ובוודאי שיש דבר־מה שתקע אותו, ועד שלא תשחרר את הסיבה, לא ישתחרר הפקק.

והאם הינך מעלה בדעתך שהסיבה נעוצה בישיבה שבה לומד הבן?! ---

להשתפר באמונה

האמונה בהשגחה פרטית צריכה להיות חלק בלתי נפרד מהאדם

עצה טובה

בביתו של הגר"ח היה תור גדול, וכשביקשתי להכנס לפני כולם, בשל מועד הטיסה, אמרה לי הרבנית שהגאון צריך לצאת בעוד זמן קצר להלוויה, וכיוון שכך אני צריך לבקש רשות מכל הנוכחים שיאפשרו לי לעקוף את התור ולהכנס לפניהם.

משניתנה לי הרשות, נכנסתי אל הקודש פנימה, וקיבלתי עצה הגונה מהגר"ח שסייעה לי להצליח מאוד באותו עסק. כיון שבאותה פגישה שמעתי מהגר"ח אודות האברך שנפטר והשאיר אלמנה ויתומים רבים, קיבלתי על עצמי לתרום סכום כסף גדול לקרן שתוקם למענם.

ההחלטה שלי היתה שבפעם הבאה כשאגיע ארצה, אעביר את הסכום לגבאי הקרן. הפעם הבאה הזו היתה רק כעבור כמה שנים וכיון שלא ידעתי אפילו את שמו של האברך, ניסיתי לברר את פרטיו, ולא עלה בידי. גם בביתו של הגר"ח לא קיבלתי את התשובה המדויקת.

נדרי אשלם

משעברו שש שנים תמימות החלטתי שעכשיו צריך כבר להשקיע את כל המאמצים עלי-מנת לברר את זהותו של האברך. עברתי בבתיים של רבים מידידי, עד שבסופו של דבר הגעתי אל השם והכתובת, ועתה - לאחר שגם הרב נקב בשמו של האברך ההוא - הריני פורע את נדרי.

למותר לציין שבעוד באותו יום נגמר השידוך למזל טוב.

הבה ונראה השגחה פרטית מהי. סכום הכסף הגדול הוקצה על ידי אותו גביר כבר לפני שש שנים, והונח בצד, אבל מסובב כל הסיבות סיבב את העניינים כך שהכסף יגיע לידי האלמנה בדיוק באותו רגע שבו עמדה להשיא את בתה, וכשלא הספיק הכסף בקרן היתומים, נשלח הגביר כשליח טוב מן השמים כדי להוציא את השידוך אל הפועל.

תביעה שהתקבלה

הסיפור השני עוסק באבא שהיה מודאג מכך שאין בידי אמצעים להשיא את בנו, וכיון שהבן נמצא בשלב מתקדם של פגישות עם בת פלונית, הגיע האב להתייעץ עם הגר"י זילברשטיין כיצד להתנהג. התשובה היתה שאנחנו צריכים לעשות את מה שביכולתנו, ולהתפלל, ואת כל השאר יעשה הקב"ה.

האב ציית לדברים ששמע, אירס את בנו, ולאחר כמה ימים הגיע כשהוא שמח וצוהל לביתו של הרב ובפיו סיפור מדהים.

לפני כמה שנים עבר אותו אבא תאונה פלונית, שבגינה תבע את האשמים בסכום כסף גדול. בזמנו, לא אושרה התביעה, והוא יצא בידיים ריקות.

כמו בסיפור הראשון, גם במקרה זה גילגל מסובב כל הסיבות את העניינים בצורה כזו שבבוא האיש להשיא את בנו, החליט עורך הדין להגיש תביעה חוזרת, ולמרבה הפלא אישרו השופטים הפעם את צדקת טענותיו והתובע קיבל לידי סך עתק שהספיק לו כדי להשיא לא רק את בנו זה שהתארס, אלא גם את הבאים אחריו.

(ש'מחה בבית' - הרב משה מיכאל צורן שליט"א)

בכל תקופה מתקופות חייו. בלעדיה, יצעד כערער בערבה, כעץ נטול'מים, שהיום או מחר יגזר דינו לכליה ח"ו.

ואם כך בכל תקופה, מרגע לידתו ועד יומו האחרון, ועד בכלל, הרי שהזמן בו מחתנים בניזוג את ילדיהם, עם בני גילם, על אחת כמה וכמה שאי אפשר לצעוד צעד אחד מבלי להאמין באמונה שלימה במנהיגותו של מנהיג הבירה.

גם אדם שניחן בעצבים של ברזל ובחוסן פנימי עמוק, נזקק למינון מוגבר של אמונה בבורא עולם, שארבעים יום לפני יצירת הוולד גָּזַר על כך שכן פלוני יינשא לבת פלונית.

בניזוג הזוכים לעבור את התקופה הזו, העשויה להתמשך על פני שנים רבות - עד שישאיו את כל ילדיהם, מתוך חוויה אמיתית בהשגחה המלווה את האדם, יצאו ממונה כשהם מחוזקים שבעתים וקשורים לריבוננו של עולם בכפלי-כפלים, בראותם את עוצם כוחו וגבורתו, חוכמתו ונפלאותיו, אשר הוא עושה עם כל בריותיו.

לא מספיק

לפנינו שני סיפורים מופלאים המעידים יותר מאלף עדים על ענין ההשגחה, ומוכיחים בעליל עד כמה שהאדם צריך לעשות רק מה שבכוחו לעשות, ותו לא. את כל הַיְתָר עליו להשליך על בוראו וריבוננו. הסיפורים הובאו לידיעתנו מכלי ראשון.

סכום הכסף הגדול הגיע ממש ברגע המתאים המעשה הראשון התרחש אצל הגאון רבי שלמה זלמן אולמן, רבה של שכונת "משכנות יעקב", שהיה ממונה על קרן כספית שהוקמה בזמנו כדי לסייע לאלמנה חשובה להשיא את ילדיה בבוא העת.

על דלת ביתו של הגרש"ז התדפק יהודי שִׁפְתָהּ של האלמנה הוצעה לבנו, וביקש לדעת מה הסכום המוקצב לנישואי הבת. הרב נקב בסכום מסוים, שלא סיפק את אבי הבן, ולמרות שהשידוך היה נראה כמתאים, סירב להסכים להצעה.

ברגע האמת

דקות ספורות לאחר שיצא האיש מבית הרב, התקשר חתנו של הגרש"ז ומודיע למרא דאתרא ד"משכנות יעקב", שיהודי המתגורר באמריקה רוצה לשוחח אתו. האורח הוזמן אחר כבוד, והשאלה הראשונה ששאל בכניסתו היתה האם הרב זוכר את שמו של אברך פלוני שנפטר לפני שש שנים.

הגרש"ז אימץ את מוחו ונזכר שבתאריך הנקוב נפטר בעלה של האלמנה המדוברת. האורח התרגש מאוד, הוציא את ארנקו והניח על השלחן סך עתק של כסף כדי לצרפו לקרן שהוקמה לסייע ליתומים. בתוך כך סיפר לבני הבית את שאירע עמו ביום פטירת האברך.

עצה הגונה ממרן הגר"ח קניבסקי

בדיוק באותו יום מר ונמהר שבו הלך אבי המשפחה לבית עולמו, סיפר האיש, נקבעה לי טיסה בחזרה לארה"ב בשעה שתים עשרה בלילה. שעתיים לפני כן הגעתי לביתו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי כדי להיוועץ בו בענין דחוף הקשור לעסקיי באמריקה.

כשה'חזון איש' עדיין לא הגיע ארצה, עמדה המושבה בני ברק על פרשת- דרכים מבחינה רוחנית. לא היה דבר כזה ללמוד וללמוד ללא תכלית של פרנסה. בשנת תרצ"א הגיע רבי משה יחד עם קבוצה מצומצמת של תלמידי נובהרדוק, הם היו חבורת ה"נטורי קרתא" של בני-ברק

הגאון הגדול רבי יצחק קולדצקי שליט"א על דמותו המאירה של
הגאון הפלאי רבי משה יצחק דויטש זצ"ל, ועל ניתוק מהבלי העולם הזה

"מחויץ למחנה מושבו" (ויקרא י"ג, מ"ז)

ידוע שהאדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל שאל את רבינו ה'חזון איש' זצ"ל בביקורו אצלו, שכתוב ברמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"א): "הדר במדינה שאנשיה רעים וחטאים ואין מניחים אותו לשבת במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים"; אם-כן מדוע אין יוצאים כיום למדבריות? השיבו ה'חזון איש', שהשיבות הן המדבריות של דורנו. הכוונה היא, שעל-ידי השקיעות בתורה אדם יכול להיות חסין מהשפעה חיצונית כמו יוסף. אמנם אתה גר ליד אנשים שעושים הכל כדי שתחטא ותעשה כמעשיהם, אבל אם אתה סוגר את עצמך בישיבה, נחשב כמו שאתה במדבר.

כשהספיד רבי אהרן קוטלר זצ"ל את הרב מבריסק זצ"ל עיקר תוכן ההספד היה שלא היה לו לרב מבריסק בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. הוא לא הכיר דבר זולת תורה והלכה. שום דבר מבחוץ לא דבק אליו ולא השפיע עליו.

רק דף גמרא יכול לעזור

שמעתי מוותיקי תלמידי סלבודקה, שרבי אהרן קוטלר זצ"ל בביקורו האחרון בארץ בשנת תשכ"ב, ביקר בהיכלה של ישיבת סלבודקה ונשא בה דברי חיזוק. בתוך הדברים אמר: "בזמני, היו צריכים לפתות בחורים בעלי-כישרונות שיעזבו את עסק התורה ויעסקו במינות [בזמנו הבחורים המוכשרים נסחפו להשכלה]. אך היום, אם בחור לא מונח בלימוד מיד הוא מונח במינות ואבירייהו. לא צריך את הפיתוי, הוא נמשך ממילא. וכדי להינצל מכל אלו חייבים להיות שקועים בלימוד".

כך רבי אהרן אמר לפני כשישים שנה, כשעדיין לא היו כל הטומאות והתועבות שבעולם שנמצאות היום בהישג ידו של כל אדם. ומה נאמר היום? רק שקיעות בתורה מסוגלת להציל את האדם.

כן התבטא פעם האדמו"ר בעל ה'שפע חיים' מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל: "ניסיתי הכל, את כל אופני העבודה, והמסקנה שלי היא שרק דף גמרא יכול לעזור!"...

התורה הקדושה היא המגן היחיד שלנו מיצר הרע. היא הדבר שבעזרתו נצליח לשמור על עצמנו בדרגה רוחנית ראויה.

ה'בטלן' הראשון של בני-ברק

ברצוני להתמקד בדמותו של אחד המיוחדים שבין תלמידי-החכמים בבני-ברק, שיתכן כי אפשר להגדיר אותו כאחד מעשרה הבטלנים הראשונים של העיר, אם לא הראשון שבהם. כוונתי אל רבי משה יצחק דויטש זצ"ל, בעל 'זיו הים', הגאון והשקדן המופלא שכולנו הושפענו ממנו.

לפני שנתאר את דמותו התורנית, נציין עד-כמה רבותיו הגדולים חיבבוהו. ידוע כי רבינו ה'חזון איש' זצ"ל התבטא עליו במשפטים שלא התבטא על אחרים. לדוגמא, אמר עליו שאם היה חי בזמן הסנהדרין לבטח היה משמש כאחד משבעים ואחד שיושבים בלשכת הגזית. מורי-חמי שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל סיפר שכאשר רבי משה הוציא את ספרו הראשון על מסכת ברכות בשם 'המעיר', הוא הביא ממנו עותק ל'חזון איש' שעיין בהקדמה ומאד התפעל מתוכנה. הוא אמר כי אילו לא היה מכיר את הכותב סבור היה שהספר נכתב על ידי אחד מהראשונים. ופעם אמר: "ה'קצות החושן' גילה את אחיו בעל 'קונטרס הספקות', ואני גיליתי את רבי משה"...

ואגב, רבי משה היה מספר בחיך שבשל קרבתו הגדולה אל ה'חזון איש' זכה לא פעם לשמוע ממנו דיבורים ברוח טובה. ולדוגמא: כאשר ה'חזון איש' הציג פעם קושיא ורבי משה השיב מה שהשיב, נענה ה'חזון איש': "טענו חייטין והודה לו בלוקש'ן..."

אינו דומה לאף אחד

הוא היה חברותא של הסבא רבינו ה'סטייפלער' זצ"ל מצעירותו, מאז שלמד אצלו בישיבת נובהרדוק בתקופותיה הראשונות בארץ, ול'סטייפלער' היתה הערצה גדולה כלפיו. בפתח חיבורו 'זיו הים' כותב לו ה'סטייפלער' הסכמה מפליגה בשבחים ובתארים בלתי-שגרתיים אצלו.

הסבא ה'סטייפלער' יעץ פעם לרבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, בעל ה'משמר הלוי', שלא יזכיר בספריו שמות של אנשים חיים, כי אין לדעת מה יהא איתם בעתיד ואלו קלקולים עלולים הם לעשות. שאלו רבי משה מרדכי והלוא בספר 'קהילות יעקב' הרב עצמו מביא הערה בשם רבי משה דויטש? השיבו ה'סטייפלער': "רבי משה אינו דומה לאף אחד. הלוואי ואהיה במחיצתו בגן עדן".

אני זוכר שחונתי שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל העריכו והוקירו. היה מכנה אותו בחיבה 'רבי משה נון' על שם שמוצאו מ'נור', עיירה פולנית קטנה. הוא היה מספר שהכירו לראשונה בהיותו תלמיד בישיבת נובהרדוק בבני-ברק אצל אביו, והיה המתמיד שבישיבה בה"א הידיעה. אחר-כך במשך שנים הם למדו בצוותא בכולל 'חזון איש', והיה זה דבר שבשגרה ששוחחו ביניהם בדברי תורה.

ראש הישיבה רבי דוב לנדו שליט"א מספר תמיד בהתלהבות שביקש פעם מרבי משה לספר לו עובדות מרבו ה'חזון איש', ורבי משה השיב: "יש לי סיפור קצר שהוא ארוך. ה'חזון איש' למד ולמד ולמד, ושוב למד, ועוד למד, ורק למד"... ורבי דוב אמר שהסיפור הזה העתיק גם רבי משה עצמו בהליכותיו. הוא הגדיר את עצמו בצורה הטובה ביותר; הוא היה "א שטיק לימוד התורה". כל חייו היו ללמוד וללמוד, ועוד ללמוד, ושוב ללמוד, ורק ללמוד.

הקירות בכו

בימי-הבראשית של בני-ברק, בעודה מושבה קטנה ופשוטה של נוף פרדסים למרגלות גבעות שוממות, ואף ה'חזון איש' עדיין לא הגיע ארצה - עמדה המושבה על פרשת-דרכים מבחינה רוחנית. במושבה שלטו ההסתדרות על כל גרורותיה ותנועת ה'המזרחי'. 'חרדים' בנוסח שאנו מכירים לא היו בנמצא, ולא היה דבר כזה ללמוד וללמוד ללא תכלית של פרנסה. בשנת תרצ"א הגיע רבי משה יחד עם קבוצה מצומצמת של תלמידי נובהרדוק, הם היו חבורת ה"נטורי קרתא" של בני-ברק שהיוותה את הגרעין של תלמידי הישיבות שהתגבשו כעבור שנתיים סביב ה'חזון איש'.

הישיבה קמה באחד מבתי-הכנסת הקטנים עד שהוקם הבנין שלה בגבעת רוקת. רבי משה סיפר שהגרעין של ישיבת 'בית יוסף' היה אז קטן מאוד, והמצב הגיע לידי כך שתקופה מסוימת הוא ישב בישיבה

ולמד עם ארבעה כתלים ריקים. "הקירות בכו", הוא תיאר, "מפני הגשם דלף דרך הסדקים"... אך בתקופה ההיא, כך העיד, התרגל לשקוד על התורה ללא תלות בסובבים וכך המשיך עד סוף חייו. בשנת תש"ד התעסק בייסודו וביסוסו של 'כולל חזון איש' ביוזמתו של ה'חזון איש', שנפתח בצריף של בית הכנסת 'זכרון מאיר'. גם בכולל המפורסם הזה שאחריתו שגבה מאד, היו תקופות תקופה של בדידות בינות לארבע הכתלים, עד שהתגבש מנין חשוב של תלמידי-חכמים. הוא זה שהדליק את החשמל בבית המדרש בבוקר ושכיבה אותו בחצות לילה, מבלי לנוח אף לרגע במשך היום. כך במשך מרבית השנים ורק כשנחלש היה ישן מעט בצהרים.

בעיות של אנשים גדולים

הכרתי אותו משיכון 'חזון איש' ומכולל 'חזון איש', ומאוחר יותר אף זכינו לקשרי-חיתון עימו כשצאצאנו השתדכו יחד. תמיד הוא היה עבורנו דוגמא לשקיעות מוחלטת בלימוד התורה. בכל מצב ובכל זמן, בזמני שמחה ולהבדיל בעתות צער, בימי החול כבשבת, ביומי דפגרא ובימי חול-המועד ובימים טובים. בשבתו ובקומו בלכתו בדרך, בכל מקום, תמיד המצח שלו היה חרוש בקמטים, שפתיו מרחשות, ופיו ממלמל כל הזמן. כך מיום עומדו על דעתו ועד יומו האחרון.

צרוב בזיכרוני עד היום המראה שלו עומד מתחת לבית-הכנסת 'לדרמן' ומתוכח בריתחא-דאורייתא סוערת עם ידידיו תלמידי-החכמים; מורי חמי שר התורה זצ"ל, רבי גדליה נדל זצ"ל, רבי יהודה שפירא זצ"ל ועוד אחרים. הוא העצים וקידש את כל השכונה עד שיכלו לנשום תורה באזור!

בנו, מחותני רבי יעקב דויטש שליט"א, סיפר לי שאביו התקשה לשמוע שיעורים מפי אחרים, יהיו מי שיהיו. הסיבה לכך היתה שהוא התקשה לנתק את חוט המחשבה מהסוגיא ומהמהלכים בלימוד שתמיד היה נתון בעיצומם, ואם השתתף בשיעור היה מאבד את הריכוז שלו וגם לא מצליח להתרכז כראוי בדברי האומר, ויצא שכרו בהפסדו. לכן ביכר תמיד את הלימוד העצמי או הלימוד עם חברותא על פני שיעורים.

כן שמעתי מידידי בכולל 'חזון איש' שאם באמצע הסדר היה מחויב לצאת התקשה להסיח דעת מהלימוד, עד כדי שהיה מוכרח לספור באידיש אחת שתיים שלוש כדי שלא לחשוב בלימוד במבואות המטונפים. אלו בעיות קשות של אנשים גדולים...

פורים, ערב פסח

בבחרותו שאל את ה'חזון איש', שהיות ותעניות-ציבור גורמות לו הפרעה בלימוד אולי מותר לו שלא לצום. ה'חזון איש' השיבו שאינו רשאי ועל דעת כן תקנו חז"ל את התענית. אבל התפעל ה'חזון איש' מכך שלא קשתה עליו התענית אלא רק הרפיון בלימוד התורה שבעקבות הצום זה שהפריע לו.

סיפר לי יהודי תלמיד-חכם שעבר בערב פסח בשעות אחר-צהרים בסמוך ל'כולל חזון איש' בדרכו מהמקווה, ואמר לעצמו

היו משפחות שפשוט הזמינו חצי מהכמות שמשפחתם הגדולה אמורה לצרוך... או אז היו מקבלים טלפון בסוף יום מכירות כל פעם עם אמתלא חדשה... הסוכן הביא בטעות כמות של ארגזי עופות מיותרים, הוא מוכן לתת אותם בשליש מחיר ובלבד שלא יזדקק לקחתם בחזרה

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על השלמות הנדרשת גם ב'בין אדם לחברו'

"וְטַמְאָה שְׁבַעַת יָמִים... וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשׂוֹר עֶרְלָתוֹ" (ויקרא י"ב, ב'ג')

רבותינו מקשים קושיה עצומה: מה ענין ברית מילה לפרשת תזריע? כיצד קשור הציווי על מילת הילד לטומאת היולדת? התירוץ על כך טומן בחובו יסוד נפלא: מובא בראשונים שברית מילה היא מקור הברכה, כיון שבאמצעותה נכנס הילד בקדושתו של אברהם אבינו, מצטרף לעם ה' ונהיה ידיד של הקב"ה, וליבו מוכשר לקלוט דבר תורה. אולם אם ההורים רוצים להחדיר בילדם קדושה וטהרה, עליהם להוות תחילה דוגמא אישית עבורו.

ויהי ה' אלוקיו עמו

בשמחת הברית של בני נ"י, אמר רבי נחום דיאמנט שליט"א רעיון דומה. בברכת המזון של ברית מילה אומרים: "הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו, ויזכו לגדלו ולחנכו ולחכמו, מיום השמיני והלאה ירצה דמו, ויהי ה' אלוקיו עמו".

נשאלת השאלה: מדוע "יהי ה' אלוקיו עמו" רק מהיום השמיני ולא כבר מהיום הראשון? והתירוץ: אתה רוצה "לגדלו ולחנכו ולחכמו" כך שיזכה להשראת השכינה? תראה שאתה מוכן לעשות הכל עבור כך! כשההורים לוקחים את בנם הקטן, שכה שמחו בלידתו, מלים אותו ואינם מתחשבים בסבלו ובבכיו - זו ההוכחה שהם מוכנים לעשות הכל למען חינוכו, ובאופן כזה הוא יזכה ש"יהי ה' אלוקיו עמו!"

שלא יהיו אביו ואמו עצבים

ואמנם נראה להתעורר לאור הנ"ל, כי מלבד זאת טמונה בדברים נקודה נוספת. ועיקרית מאוד במערכת היהדות, אם אנו באים להכשיר את הילד להיות בן תורה עלינו לתת לו את התורה בשלימותו, וכאן בברית לשמונה טמון החיבור הגדול בין מצוות שבין אדם למקום למצוות שבין אדם לחברו. אומרת הגמרא (נדה לא ע"ב): "מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים".

התורה היא מכלול של שלמות. לא יתכן שיהיה בין אדם למקום בלי בין אדם לחברו. למישהו דוקר? למישהו לא טוב? יש להמתין ולערוך את הברית בזמן שבו כולם יהיו שמחים!

סעודת תלמידי חכמים עדיפה מצום

לעיתים אנשים מייקרים את החלק של בין אדם למקום ושוכחים את החלק של בין אדם לחברו, אך באמת שני החלקים הללו זהים בחשיבותם, ולא ניתן לעשות מצוה שבה מובא בחשבון רק חלק אחד והחלק השני אינו בתמונה.

אדם הגיע לרבו ואמר: "בעוד מספר ימים יחול יום היארצייט של אבי. יש ענין גדול להתענות ביום זה (כמובא בשו"ע אורח חיים תקסח, ח), וכיון שאני עצמי לא מסוגל להתענות, ביקשתי משני תלמידי חכמים שיתענו במקומי!"

אמר לו הרב: "אם רצונך לעשות נחת רוח לנשמת אביך, טוב יותר שתדאג לתת להם סעודה משובחת, ולא שהם יתענו ואתה תאכל!" בדומה לכך מסופר על גביר גדול שבא אל הרבי מקוצק זצ"ל ואמר: "רבה! להוי ידוע לך שאינני כמו כל הגבירים העושים כל ימיהם כחגים. אני נוהג לאכול לחם יבש עם דג מלוח!" "חבל!" אמר הרבי. "אני מעדיף שתאכל בשר ודגים וכל מטעמים." "מדוע?" השתומם הגביר.

היה מופלא לראות איך שני יהודים צדיקים שכל כולם לשם שמים הולכים לאותן כתובות, הם פנו לכולם, פעמים היו אברכים שהסיכוי לקבל מהם משהו משמעותי ולו במעט שואף לאפס, והיה תמוה מדוע הם בכל זאת מטריחים את עצמם לטפס לפעמים 4 קומות?

פולק שמעו את מה שמונח מתחת לאמירה שלי, הם הסיקו מיד את המסקנא שעלי להיות הפעם מהמקבלים".

ה'הצנע לכת' בעשיית החסד ונתינת הצדקה היתה טבעית כל כך בבית עד שבני המשפחה לא נתנו לכך כל תשומת לב, ומה התפעלו לשמוע בימי השבעה מכל מיני יהודים, גברים ונשים שישבו בניחוח והורידו דמעות כנחל, לא הבינו מאיפה הכירו אותנו, זה מספר שהיה דואג להגיע למכולת כשר' יהודה שם אז היה שואל את בעל המכולת כמה החוב שלו, וסוגר לו חובות... אשה אחרת סיפרה שכששמע ויכוח בינה לביתה הקטנה שביקשה שוקו לביה"ס, כשהאם המסכנה עונה "אין לנו כסף לשוקו" מיד נתן הוראה לבעל המכולת להוסיף להם לסל הקניות הדל כמה דברי מתיקה מפעם לפעם ולרשום על חשבוננו... ביניהם היו אנשים מסורתיים מפשוטי העם, אף אחד לא ידע שיש להם איזה שהוא קשר עם רבי יהודה.

מיץ רפואי

מששמע על אחד היהודים שחלה בקורונה היה שולח לו מיץ בריאותי מיוחד כתרופה, לא פעם אחת אלא כל יום היה מוצא ליד הדלת את המיץ, ליהודי, שכבר לא היה נוח הטרחה הזאת, לחץ עליו שיפסיק לשלוח כי הוא כבר מרגיש טוב יותר. הוא נתן לי הרגשה שזה מחייב אותנו שהוא שותה את זה, האמת, הפטיר היהודי, "איני יודע אם במיץ הזה היה משהו שבאמת מרפא, מה שהחיה אותי זה שצדיק כמו הרב ליבוביץ כל כך איכפת לו ממני!"

לא משנה באיזה תפקיד ומשרה היה באותו זמן, אם אברך, ראש כולל או ר"מ בשיבה, כשזה הגיע לחסד, רבי יהודה עומד ברחובה של עיר ללא 'חלוקא דרבנן', הזיעה ניגרת ממצחו והוא בדחילו ורחימו סוחב קרטונים מרים ארגזים, שוקל עופות, ומחלק תבניות ביצים, לילדים כמבוגרים. אם חשבת לראות עליו לאחר יום של עמל ויזע עם הזולת שילך מתוח צוואר על היותו "בעל חסד גדול",

"פשוט מאד", אמר הרבי. "אם תאכל בשר ודגים וכל מטעמים, תתן לעניים הבאים אליך לכל הפחות לחם עם דג מלוח. אך אם תאכל לחם עם דג מלוח, תיתן להם חציץ!"

חמש חברות כהנה

מורי חמי הרב הגאון הצדיק רבי יהודה ליבוביץ זצ"ל, היה מתלמידי החכמים באשדוד, אמנם בכל תהלכותיו היה מהלך בצידי דרכים, עד כמה שהרביץ תורה כל חיו הן בשיבות וכוללים והן במסירת הדף היומי, כשלהכנת השיעור בדף היומי היה לומד עם חמש חברות! ועם כל אחד מהחברות היה מתחיל ללמוד כאילו זה לו פעם ראשונה, כך עשה במחזור הראשון שלימד וכך במחזור החמישי, היה מחזיק אצבע בגמרא ואצבע ברש"י ולומד ומדקדק כל מילה בצמוד לרש"י, זאת היתה גדלותו בעמל התורה.

אך לא פחות היה עמלו בכל מצווה ומצווה, ההתרגשות שהיתה אצלו בכל מצווה, ובכל מעשה טוב היה להפליא ממש, ולמעשה, אנחנו בני המשפחה לא ראינו שינוי אצלו במאומה בין בית המדרש לבית הבית הפרטי שלו, הוא תמיד הילך עם הקב"ה.

כל זה רק הקדמה להבין כיצד נראה אדם השלם, מעשה החסד שלו יחד עם בני ביתו היו מפליאים, ובעיקר כמו שהחזיק אצבע בגמרא ואצבע ברש"י, כך החזיק אצבע בעבודת ה' ואצבע על הדופק לזהות את צרכי הזולת.

פרק מיוחד היה אסיפת הכספים לקימחא דפיסחא, ממחרת הפורים היה יוצא בכל ערב יחד עם רעו מילדות איש חסד מופלא מנהל ת"ת 'חדר הרב' באשדוד הרב דוד פולק זצ"ל, היה מופלא לראות איך שני יהודים צדיקים שכל כולם לשם שמים הולכים לאותן כתובות, הם פנו לכולם, פעמים היו אברכים שהסיכוי לקבל מהם משהו משמעותי ולו במעט שואף לאפס, והיה תמוה מדוע הם בכל זאת מטריחים את עצמם לטפס לפעמים 4 קומות?

כשאותם אברכים היו מתנצלים שאין להם אפשרות היו עונים בפשטות, אנחנו לא מוותרים על שקלים מועטים מאברכים עמלי תורה, בכסף הקטן שלכם יש ברכה גדולה, אנו מאמינים שהם האמינו במה שאמרו, אבל זה היה תורת הנגלה... תורת הנסתר היתה, שכך הם זיהו את מי צריך להכניס לרשימת המקבלים, ובכל זאת הפכו אותם לנותנים שירגישו הכי נעים בעולם!

עזרה במקום אכזבה

סיפר אחד מתלמידי החכמים שכל שנה ושנה היו מתרימים אותו, שנה אחת בו עבר דירה עלו כהרגלם בבקשה לעזור במגבית זו, אמר להם "השנה איני יכול להיות שותף במצווה אני במצב קשה, כי עברתי דירה ויש לי חובות גדולים ואין לי לתת", הם עזבו את המקום, אחרי כמה ימים נפגשנו בקבלת קהל אצל הגר"פ שרייבר זצ"ל ובלי משים לב, שלא יראה אף אחד, הכניס לידי מעטפה סגורה עם מענק מכובד, הפטיר ואמר אותו תלמיד חכם: "דרכם של אוספי הכספים שכשמישהו מסרב לתת להם יוצאים בהמצעה, הפעם לא הצלחנו להתרים אותו, חבל, יחסר כסף למגבית, הרב ליבוביץ והרב

סוחב ומסדר, שוקל ומחלק, הכל בעין טובה, תוצאת כל יום מכירות כזו היתה משאירה אותו עם... זכויות רבות ו... חור בכיס!... ומי ש'אוהב חסד' ידע לנצל גם כל הזדמנות כדי לתמוך בכל אלו המסרבים לקבל עזרה והוא ידע שהם זקוקים לה.

מכירת העופות היתה כר נרחב לתת מענקים לאותם משפחות ברוכות ילדים שמפאת כבודם לא היה שייך לתת להם צדקה, וזה היה נעשה בשיטות שונות ומשונות, כל אחד לפי דרך התנהלותו, ישנם שעל אף מצבם הלא קל דואגים שלא יורגש בבית המחסור, הם היו מזמינים כמות המספקת להם, בהתאם לכך גם חשבון התשלום היה מנופח... הוגש להם חשבון על חצי מחיר...

והיו משפחות שפשוט הזמינו חצי מהכמות שמשפחתם הגדולה אמורה לצרוך... או אז היו מקבלים טלפון בסוף יום מכירות כל פעם עם אמתלא חדשה... הסוכן הביא בטעות כמות של ארגזי עופות מיותרים, הוא מוכן לתת אותם בשליש מחיר ובלבד שלא יזדקק לקחתם בחזרה, אולי אתם מעוניינים? למי שהיה נוכח ליד הטלפון בשעה שר' יהודה היה מדבר איתם היה נשמע שאם הם רק מוכנים לעשות לו טובה ולהציל אותו מההפסדים, יקנו נא במחיר המוצע...

עיגול מחירים

הכל התנהל בצורה הזאת, חסד וצדקה, אבל הכל טבעי כאילו יש כאן מכירה, רבים ידעו שזה נמכר במחיר הקרן, כששאל משהו פעם מי משלם על השקיות? ענה: "זה כבר הרווח שלי!". ומעל הכל השיטה המיוחדת של "עיגול מחירים" כולם מעגלים 5 אגורות, יש צדיקים שבקנייה גדולה מעגלים כמה שקלים, אצל רבי יהודה יכול היה להיות עיגול של מאות שקלים, הוא פשוט ניצל את הקניות הגדולות של משפחות גדולות, כדי לעגל, לא לתת חלילה... אף אחד לא קיבל זה היה פשוט בשביל החשבון...

חברותא של רבי יהודה סיפר אימתי שראה אדם מדוכדך, היה מבקש ממנו לבדוק בשקט מה הסיבה לחוסר מצב הרוח. משהתברר שהיה חסר לו סכום כסף וזה גרם לו לטרדה, נכנס ר' יהודה למסע הכיסוי שלו גם בפני החברותא ואמר לו בא נהיה שותפים במצוה, אתה תיתן, ונקב בסכום של כמה מאות שקלים, ואני אתן כמון... ומה התברר? ר' יהודה ניגש לאברך ואמר לו שקיבל סכום כסף לתת לאברכים מסתמא גם אתה צריך... דחף ליזו סכום הרבה יותר גדול מהחצי המדובר..

לא ולא, הוא יעזוב את המקום עם עגלת המוצרים שלו ויראה לך כעוד אחד שקיבל חלוקה...

הקהילה הקטנה והמרוחקת באשדוד, בימים בהם הריכוז החרדי נמצא כמעט רק בבני ברק ובירושלים, כל מוצר בהכשר מהודר היה סיבה לתשלום מחיר כפול ומכופל, העופות ומוצרי הבשר שם באו הדברים לידי ביטוי ביתר שאת, רבי יהודה ניגש למורנו ורבינו הג"ר פינחס שרייבר זצוק"ל וביקש אם שייך לבדוק את רמת הכשרות ב"עוף חדרה", רבי פיניע' בדאגתו לקהילה לא בחל במאומה, וכך יצא מלווה בר' יהודה ועוד מספר אברכים לסיור הלכתי מקיף, עד שמצא את שחיתתם ובדיקתם ראויים לשולחן מלכים.

בהמשך השנים שהציעו כשרות מהודרת יותר ורמת מחירים שמתאימה לאברכים, שוב נטל הרב זצ"ל את עצמו והלך לבדוק יחד עם ר' יהודה וכשנמצא ראוי יותר, עברו לרכוש במשחטה אחרת.

הזדמנות לתת

ככה זה התחיל... הציבור נקרא להזמין עופות. המכירה, אם יש למישהו הווה אמינא שהרב ליבוביץ ירוויח מעט על הטרחה הגדולה, חלילה, הס מלהזכיר, הרי זו כל המטרה, להביא לאנשים במחיר זול... הכל נמכר באותו מחיר ששלמו לסוכן! והבלאי?... נו זה המעשר!...

ההזמנה קובצה, והעופות וחלקיהם מגיעים בארגזים. לאן?... זה יקח מספר שעות עד שכולם יגיעו לקחתם, לא ניתן להשאיר אותם ברחובה של עיר תחת השמש, הפתרון פשוט וקל - - - "בבית משפחת ליבוביץ רחוב רבי עקיבא 4 קומה ראשונה".

כך, מידי מספר שבועות היה הסלון מתמלא ארגזים. כמובן שאף אחד לא חושב לרגע שיתכן וכל הטרחה הזאת נעשית ללא כוונת רווח, וממילא אצל חלקם ההתחשבות היתה מהם והלאה, הם הזמינו טלפונית לבא לקחת את העופות אבל היה להם זמן... וכך היה מתמלא הסלון פעמים רבות ביום חמישי כשהבית כבר מתנקה לשבת, אבל הסלון מתמלא במי עופות מופשרים... וכל זה לא משנה ממנהג המשפחה, עשרות שנים! המנהג הזה נעשה בשמחה ובטוב לבב, העיקר לעזור למשפחות למצוא מוצרי בשר בזול.

כך בעופות וכך בירקות ושאר מוצרי מזון, בעיקר בערבי החגים אז היה נוטל על עצמו כמזויות אדירות של מוצרים, הבית כבר לא יכול היה להכיל הכל, והיה נעמד ברחובה של עיר שעות על גבי שעות,

יידיש | Français | Español | English

מגוון רחב של שיעורי 'דף היומי בבלי', 'דף היומי ירושלמי', 'דף היומי בהלכה',
'העמוד היומי', בקו השיעורים והתוכן של 'דרשו' - 077-2222-666 או *4992

"פעם אחת שמעתי שמדברים ומסווגים את תלמידי הישיבה לפי דרגתם, פלוני שהוא בעל כשרון עצום יהיה רב גדול וכו', ועלי אמרו שאני אהיה 'בעל הבית' טוב וקצת מתמיד... נשברתי מאד מכך"

רבותינו גדולי הדורות הבהירו כל אחד בדרכו שלו ששאיפות גבוהות הן הבסיס האיתן שעליו תבוא היכולת לצמוח ברוחניות ולהגיע לגדולות

הרב בנימין בירנצוויג

"אַחַד לְעוֹלָה וְאַחַד לְחַטָּאת" (ויקרא י"ג, ח')

פשוט איננו, ועל זה הוסיף החפץ חיים, שבן ישיבה שאינו שואף להיות גדול בתורה אף בן ישיבה אינו. וסיפר הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א: שפעם הביאו קמיה דמרנא החזון איש, ספר נפלא שהוציא תלמיד חכם שהיה בקשרי ידידות עם החזון איש בתורה וחכמה, החזון איש עלעל בספר והגיב 'לפי הרמה הטבעית של המחבר הוא לא היה מסוגל להוציא ספר כזה מתחת ידיו, אלא שבכח השאיפות זכה לזה'.

השאיפה - תכלית בפני עצמה!

פעם שפך אחד את מר ליבו בפני האדמו"ר בעל הנתניבות שלום מסלונים זצ"ל, שהוא מלא מכף רגל ועד ראש בשאיפות ורצונות טובים, אבל הבעיה שהכל נשאר בגדר שאיפות ורצונות ולא מצליח להגיע לכלל מעשה, והוסיף בבדיחותא שהוא חושש שעל מצבת קברו יחקקו 'כאן נטמן בעל השאיפות', משום שלא עלה בידו להגשים את שאיפותיו.

נענה האדמו"ר זצ"ל ואמר: כאשר אלך לבית החיים להתפלל ואראה שם מצבה שנכתב עליה 'כאן נטמן בעל השאיפות', מיד אעמוד שם לומר כמה פרקי תהילים... וכי קלה בעיניך להיות בעל שאיפות? הלא זה כל האדם לשאוף ולהשתוקק לעשות רצון קונו.

העמודים הריקים באמצע החוברת

מסופר על מרן הגאון ר' מרדכי גיפטר זצ"ל ראש ישיבת טלז בארה"ב, שכשהוא היה ילד, קנו לו הוריו תמונות של רבנים ואדמו"רים, בכדי שישחק עמם, ובכך לייצר לעצמו שאיפות לגדלות! באחד הימים

המשך בעמוד 26

יסוד גדול מאד מתבאר מדברי רש"י על מילות אלו: "לא הקדימה הכתוב אלא למקרא אבל להקרבה חטאת קודמת לעולה, כך שנינו בזבחים".

יש להבין דברים אלו, שהרי אם על פי דין יש להקריב את החטאת לפני העולה, מדוע בסדר המקרא לא הוקדמה החטאת, ומה בא ללמדנו הקדמת העולה במקרא על אף שחטאת קודמת לה בסדר ההקרבה?

ראיתי שמבארים שהתורה באה ללמדנו בכך את הדרך הרצויה בעבודת ה' ובכל דבר שאדם שואף להגיע אליו. שהרי העולה מסמלת את המטרה הסופית והיא בקשת השלימות האמיתית - כולה לה', ואילו החטאת מסמלת על האמצעי והדרך להגיע למטרה הסופית - סור מרע שהרי היא מכפרת על העונות והחטאים. שהרי הדרך להגיע לפסגה רצופה מכשולים וקשיים ואי אפשר להגיע בבת אחת למעלה אלא צריך לעלות שלב שלב, וזו חטאת שמסמלת את הסור מרע שאדם צריך להזהר מכל המכשולים העומדים בפניו, ורק אז אפשר להגיע לעולה שמסמלת את הפסגה.

אבל צריך לדעת שההתחלה חייבת להיות עם השאיפה להגיע לפסגה, ושהדרך להגיע לפסגה רצופה מכשולים ונסיונות. ולכך אף שמצד סדר העבודה בעבודת האדם ה'חטאת' שהיא הדרך והאמצעי קודמת ל'עולה' שהיא ההגעה לפסגה, והיתה התורה צריכה קודם לכתוב את החטאת ואחר כך את העולה, אלא שאז יכולה ליווצר טעות, שאדם יסור מרע ויתכן וירגיש עם זה טוב ויסתפק בכך, ולא ימשיך לשאוף להגיע לפסגה, ואם לא ישאף לשם לעולם לא יגיע לשם, ולכן כתבה התורה את העולה קודם לומר לנו שדבר ראשון אדם צריך לשאוף לתכלית ופסגת השלמות, ורק אז יכול לגשת לאמצעי, וזה יתן לו את הכח לעבור את המכשולים ולהמשיך לפסגה.

בכח השאיפות הוא זכה לזה

סיפר הגאון רבי אליהו מן שליט"א: שמעתי מתלמיד חכם אחד, ששמע מהגה"ק ר' אליהו דושניצר זצ"ל שאמר בשם רבו מרנא החפץ חיים, שנפוליון אמר שחייל שאינו שואף להיות גנרל, אף חייל

פעם הצליחה אשתו של יהודי בשם רבי ליפא בלוי להשיג שתי כיכרות לחם - דבר נדיר ביותר. מתוך יראת כבוד שלחה כיכר אחת לרבי. הרבי קיבל את הלחם, אכל מעט, ואת השאר החזיר. הם לא הבינו...

דאגת המחר אינה אלא דמיון בעלמא ובסופו של דבר כל העניינים ממילא מסתדרים, ההבדל הוא רק בדאגה המטרידה

הרב מאיר בנימיני

"ומראה הנגע עמוק" (ויקרא י"ג, ג)

על הכתוב "ומראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא" (יג ג) כתב רש"י והוא מתורת כהנים - עמוק מעור בשרו כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מן הצל.

וביארנו בזה בעלי הדרוש, כי הנה ידוע דכל ענין הנגעים הוא על לשון הרע וצרות העין, כשמדברים על השני הרבה פעמים זה נובע מצרות עין כי חושבים שאצל השני הכל לבן, אבל אצלי הכל שחור, וזה הנגע מראה לאדם שיתבונן, גם כל ההסגר הוא כדי שיתבונן, "והנה מראה הנגע הוא עמוק" במציאות אם ניקח פתק שחור ונצבע את הפתק בקצת צבע לבן זה יהיה יראה שצבע הלבן הוא עמוק יותר, אבל האמת שזה רק דמיון פורח...

וכך הוא בנגע, אם הוא עמוק כמו החמה מן הצל, זה סימן טומאה, אתה חשבת שאצל השני רחוק ממך הוא לבן, ואצלך שחור, אבל האמת שאצלך הכל לבן. רק התבונן וראה, והימנע לדבר על השני!

מעייין לכל אחד

ובזה מבאר ה"בן איש חי" את ענין גילוח שערות אצל המצורע. גלוח שערותיו של המצורע, לומר לו היות ודברת לשון הרע על הזולת, ולמה דיברת עליו, כי קנאת בו, לא האמנת שמה שכתוב מלמעלה כך הוא, ולכן תוריד את שערך ותראה כי כל שער יש לו גומא ויש לו חיות ואם כן מה לך לדאוג, הלא הבוטח בד' מאמין כי השי"ת מזמין לו פרנסתו במקומו, ולא דווקא על ידי שיטרח להגיע לארץ רחוקה. וכלשון המדרש (תנחומא, ויקרא ל, טו) אודות כהן שרצה לנדוד לחו"ל ולימד את אשתו לראות נגעים, וכך לימדה שאם ראית שער יבש, זאת משום שיבש המעיין אליו השער מחובר, אמרה לו "ומה אם כל שער ושער ברא לו הקב"ה מעייין בפני עצמו שהוא שותה ממנו, אתה שאתה בן אדם, כמה שערות יש בך, ובניך מתפרנסים על ידיך, לא כל שכן שהקב"ה יזמין לך פרנסה, לפיכך לא הניחתו לצאת לחוץ לארץ".

ורמוז הדבר בדבר בדברי רבי עקיבא, "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, .. אף הקב"ה מטהר את ישראל", "אף" ראשי תיבות א'מונה פ'שוטה, וזוהי האמונה פשוטה המטהר את ישראל. וזהו "ביה אנא רחיץ", רחיץ פירושו בטחון וזהו בד' אנו בוטחים.

חיים בלי דאגות

החסיד הישיש, רבי ישראל ארסין, היה נוהג לספר מזיכרונות נעוריו בפולין שלפני המלחמה. פעם אחת, כך סיפר, הלך ברחובות ורשה וראה יהודי זקן מאוד, כפוף מעט, אך צועד בבטחה כשעל כתפיו זכוכית חלון גדולה וכבדה עד מאוד. המחזה היה תמוה - אדם בגילו נושא משא כזה?

ניגש אליו ר' ישראל ואמר לו: "רבי, הרשה לי לעזור לך, הרי יש מצווה לסייע". הזקן חיך, הודה לו בלבביות, אך אמר: "אינני זקוק לעזרה." כשראה את פליאתו של הצעיר, אמר לו: "שמע נא, כבר עברתי למעלה מתשעים שנה בעולם הזה, וברוך ה' עדיין יש בי כוח. ואם אתה תמה מניין - אספר לך את האמת".

הוא סיפר שפעם זכה לעשות טובה לצדיק רבי בונים מפרשיסחא. שאל אותו הרבי איזו ברכה ירצה. הוא ביקש: שיזכה להשיא את ילדיו בכבוד, ושתמיד יהיה לו פרנסה. אמר לו הרבי בלשון חדה: "אני מברך אותך שלא תדאג לעולם! כי מי שדואג - אינו מקבל. אבל מי שמבקש מהקב"ה - הוא מקבל".

סיים הזקן ואמר: "מאז ועד היום - לא דאגתי. ביקשתי. והנה - כל ילדי נישאו בכבוד, פרנסה לא חסרה לי, ואפילו כוחי עוד עמי. זה כל הסוד".

לחיות אמונה

כך כתב הסטייפלר - '...באמת אין לדאוג כלל, כי העבר אין ומה

ויען המלווה ויאמר: "הריני מוחל בלב שלם ללווה", ופנה לחזור לביתו והנה, בתחנת הרכבת קנה זה המלווה כרטיסי לוטו וזכה בגורלו בסכום מעות כאותו הסכום של הלוואה 'לא פחות ולא יותר'". והוסיף מה שאמר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שהאיש הבוטח במלאכתו ובעיסוקיו וחושב שמהם יש לו מזונות ופרנסה, הרי הוא כעובדי הכוכבים ומזלות - כי מה בינו וביניהם, הללו מדמים בנפשם כי יש בכח הכוכבים והמזלות להשפיע עליהם שפע פרנסה ושאר הצטרכויותם, וכמותם ממש הוא הסומך על עסקיו ו'עובד' אותם, בחשבו כי מהם תצמח ישועתו... אלא יאמין האדם שכל הצלחת העסק אינה אלא צינור ואמצעי, שעל ידו שולח לו הקב"ה פרנסתו בכל עת ובכל שעה, וכל מה שהוא צריך לקבל בודאי יקבל, בין אם יעבוד ובין אם לא יעבוד, אלא שעליו להתנהג כמנהג העולם ולעשות פעולות השתדלות כדי להמשיך את הפרנסה מידו הפתוחה.

לחיות את הבטחון

סיפר הגאון הנשגב רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל: היה אחד בירושלים שהיתה לו בת מאד מבוגרת, לא אז שום דבר, לא בא שום שידוך. שום דבר... לא אז... וזה היה אצלו ממש כמו קירות אטומים. אמר לו דודי ר' וועלוול צ'ציק זצוק"ל - 'בא, תלך לרב מבריסק ותדבר אתו'. השיב לו היהודי, שהוא לא יכול כי הוא במצב של 'דכאון'... ועד כדי כך הוא בדכאון, שגם ללכת לבריסקער רב הוא לא יכול... - אדם לא צריך אף פעם להיות בדכאון, ובפרט שיש לו גמרא ללמוד, אף פעם אינו צריך להיות בדכאון, אבל כך הוא אמר. אמר לו ר' וולוול צ'ציק, 'דריי נישט די קאפ'... - אל תבלבל בראש. לקח אותו הוא בעצמו לבריסקער רב, וכאשר הוא נכנס אל הבריסקער רב בקושי הצליח להציע לפניו את הבעיה שלו, ואז הבריסקער רב אמר לו את המשפט הזה, 'אז עס וועט קומען די ריכטיגע צייט, וועט עס דורך-ברעכן אייזענע טויער'ס...' אל תדאג, עדיין לא הגיע הרגע... כשיגיע הרגע המתאים, אז הקב"ה יבקע שערי ברזל. 'שערי ברזל'... ולא רק שערי ברזל הוא יפתח, אפילו חומות של ברזל הוא יפתח...

אמונה כפתרון

מסופר על רבי משה פיינשטיין, שכידוע היה לבו פתוח לכל יהודי, מלא רחמים וחסד. אדם אחד הגיע אליו וביקש ברכה עבור אישה שעומדת ללדת. רבי משה בירך בחום שהלידה תעבור בשלום ושתזכה לילד בריא.

האיש הוסיף: "הרב, היא מאוד מפחדת... אולי הרב יאמר לה גם דברי חיזוק?" הוא ציפה לשמוע דברי נחמה ארוכים, אולי עידוד, אולי השתתפות בצער.

אך רבי משה השיב במשפט קצר, אבל עמוק: "מה תועיל הדאגה?" והוסיף: "יותר טוב שתתחזק באמונה ובבטחון - זה יעזור לך הרבה יותר מכל השתתפות בצער." זהו יסוד גדול: לפעמים אנחנו חושבים שעצם הדאגה היא חלק מההתמודדות. אבל האמת - הדאגה אינה פותרת דבר. האמונה כן!

שיהי' אי אפשר לדעת כלל, כי כל מה שמצייר האדם בעצמו את העתיד אינו אלא דמיונות שאין בהם ממש, כי אחר כך מתברר שלא כן הוא, ורק הדאגה והדכאון הם המשברים חס ושלום את רוח האדם, אבל עצם הדברים שמחמתם דואג מסתדר סוף סוף באופן רצוי. וצריך לקוות לכל טוב, כי תשועת ה' כהרף עין... (קריינא דאגרתא ח"א אגרת נה)

הרב שלמה לורנץ היה מספר מעשה שאירע בימי מלחמת העולם השנייה. האדמו"ר מסאטמאר, הרה"ק רבי יואל טייטלבוים, שהיה אז בתנאים קשים מנשוא, יחד עם יהודים נוספים. הרעב היה איום, וכל פירור לחם היה ממש חיות לנפש.

פעם הצליחה אשתו של יהודי בשם רבי ליפא בלוי להשיג שתי כיכרות לחם - דבר נדיר ביותר. מתוך יראת כבוד שלחה כיכר אחת לרבי. הרבי קיבל את הלחם, אכל מעט, ואת השאר החזיר. הם לא הבינו - איך אפשר להחזיר לחם בימים כאלה? הרי מחר אולי לא יהיה כלום!

אבל הרבי אמר בפשטות: "אינני רוצה לדאוג לדאגת מחר". לא היתה כאן רק הנהגה של פרישות - אלא אמונה חיה. והוסיף רבי יואל את דברי הזוהר הקדוש, שאין לאדם להכין מזון ליום מתוך חשש, כי זה מראה כאילו הוא נשען על עצמו ולא על הקב"ה!

סוף הפסוק

וסיפר הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א, מה ששמע מפי הגאון החסיד ר' שלום בראנדער זצ"ל, שאיש יהודי היה באחת מעיירות גאליציא, ולו ממון הרבה כחול הים.

באחד הימים הלווה זה האיש סכום גדול לאחד מבני ישראל העניים... ובהגיע עת וזמן הפירעון "והילד איננו"...

מה עשה זה המלווה? קיים רק את הסיפא של הפסוק - "...תהיה לו כנושה", והיה הלה רודף אחריו ולוחץ עליו בכל מיני לחץ ודחק.

הלווה שלא הייתה בידו אפילו שווה פרוטה, החליט בליט ברירה לברוח אל עיר אחרת, אך לא הועיל במאומה כי המלווה רדף אחריו לשם, גם בעיר השלישית והרביעית לא ניצל מצפורני המלווה, וכך כשזה בורח וזה רודף הגיע עד העיר בעלזא בימיו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שם קיווה למצוא מנוח לנפשו אבל גם שם ראה לפתע את המלווה לנגד עיניו, מיד נכנס הלווה אל רבו הרה"ק מבעלזא, ושפך את לבו על אותו המלווה הרודפו עד חורמה...

כרטיס לוטו

שלח הרבי לקרוא למלווה, ושאלו מה לך רודף אחריו, ויען המלווה - "הרי זה לווה רשע ולא ישלם"...

אמר לו הרבי: "דע לך כי מעות המיועדים לאדם מן השמים לעולם ישארו בידו, ואם יפסידם במקום זה ירויחם במקום אחר", וישאל המלווה: "האם הרבי מבטיחני?", חזר הרבי על דבריו הקודמים (מבלי להתייחס לבקשת ההבטחה): "לעולם לא תפסיד את מעותיך, אם תמחל לו על החוב רווח והצלה יעמוד לך ממקום אחר, והכסף כבר ימצא את דרכו להגיע לידך"...

לאחר דקות אחדות התעורר האיש, התנער משנתו, התמתח באנחת רווחה, והעיר את זוגתו: "הנה, נלך לקיים את מצוות החג, ב"ה עכשיו אחרי שישנו מעט..." הם יצאו מהחדר שתריסיו מוגפים, ועיניהם חשכו אל מול אור היום שהתפרץ למולם

כמה גדול צערו של מי שהחמיץ מצוות עשה של אכילת מצה בלילה הראשון של פסח, ומה צריך ללמוד מזה מי שעלול להחמיץ מצוות קריאת שמע בזמנה בכל ימות השנה

הרה"ח ר' אהרן כהן

"שמענו דבר ה' החרדים אל דברו" (הפטרה לשבת ר"ח)

היה זה לפני 47 שנה ועוד שבועיים. בקרייה החרדית החדשה שהחלה אז את דרכה באשדוד, התכונן אברך צעיר בפעם הראשונה לנהל 'ליל הסדר' בביתו, והיגיעה בבית רבה היתה הרבה מכפי כוחותיהם של בני הזוג הצעירים שגם היו מטופלים בכמה זאטוטים. מכשיר 'טינקן' לא היה בנמצא, וגם לא שואב אבק. את העוגות היו צריכים לאפות בסירי פלא, והראשונה והשניה תמיד יצאו נפולות ולא מוצלחות. אפילו צינור גינה או חומרי ניקוי היו אך בקושי, והמלאכה היתה דיים והותר.

רק לרבע שעה

כך, הגיע לליל הסדר, אחרי שבועות רצופים של טרחה והתאמצות, כל ניקיון הבית להשבתת החמץ, בהמשך, כל העבודה והיגיעה להכנסת הפסח, כנהוג וכסדר בכל בית יהודי.

אחרי תפילת ערבית נרגשת בבית הכנסת, בליל התקדש החג, צועד הוא לביתו, מרוגש כולו אך לא פחות מכך עייף וממוטט עד כלות כוחותיו. נפשו כמהה לקיים את מצוות החג בהתלהבות גדולה, אך גופו משווע לשינה טובה.

מגיע לביתו, נכנס, מספיק לראות את בני ביתו מסיימים את ההכנות האחרונות לסידור שולחן ליל הסדר, נראים כמעט כמוהו, עייפים ומיוגעים בלי כח ומוח להתיישב לסדר. ואז הפציע בראשו רעיון 'מבריק'. רבע שעה נמנמם, רק רבע שעה כדי להחזיר לעצמנו מעט מזעיר מהכוחות שיצאו עם כל העבודה העצומה והמרובה. נשיב את הנפש העייפה אך במעט, ואז נתגבר כארי לקיים את מצוות הלילה הגדול והקדוש הזה.

ריסי העיניים הסגורים השיבו הן בהנהון נמרץ, אשת החיל לא איחרה לעשות כדבריו ופרשה גם היא לתנומה חטופה וקלילה של רבע שעה, בשום אופן לא יותר מ-20 דקות - גג חצי שעה!

לילה כיום יאיר

ואכן חטפו השניים תנומה קלה, ולאחר דקות אחדות התעורר

האיש, התנער משנתו, התמתח באנחת רווחה, והעיר את זוגתו: "הנה, נלך לקיים את מצוות החג, ב"ה עכשיו אחרי שישנו מעט..." הם יצאו מהחדר שתריסיו מוגפים, ועיניהם חשכו אל מול אור היום שהתפרץ למולם מחלון הסלון הבוהק מניקיון... לילה כיום יאיר... לא לילה ולא סדר. המצות והקערה עדיין על השולחן, הסימנים עומדים הכן, ובקבוקי היין מלאים עד גדותיהם. השנה כבר לא יהיה ליל הסדר, לפחות לא באשדוד שבה לא נוהגים לחוג את יום טוב שני של גלויות!

שבור ורצוצן ניגש האברך אל הרב, מתאונן ומיילל על כל המצוות; מצה, מרור, ארבע כוסות, אמירת הגדה, הלל, שהחיינו, איי איי... את כל אלו הוא החמיץ בגלל החלטה פזיזה ונמהרת לפרוש לשינה למשך רבע שעה בלבד, כשאינו מי שינער אותו מהשינה שבוודאי תיפול עליו.

האברך הסביר שהוא מבין היטב את טעותו, ולעולם לא יחזור עליה חלילה וחס, אך נפשו בשאלתו, אולי ימצא לו הרב איזו הוראה הלכתית שתאפשר לו לחגוג את ליל הסדר ביום, או אולי בליל הראשון של חול המועד. איך יוכל לוותר על קיום כל המצוות החשובות האלו? הדבר לא נתפס בדעתו.

מוסר השכל

בבית הכנסת ניצב באותה עת גם אבי מורי ורבי, אלופי ומיודעי הגאון

רבי צבי אליעזר כהן שליט"א, שראה את אותו אברך בעליבותו, ושנים רבות אחר כך עוד צרובה בזכרונו תחושת החמלה העצומה שחש אל מול האברך האומלל שפספס את ליל הסדר ומהצוות החשובות.

השומע אתה בני חביבי, היה אבי מורי מאלפני בינה, אותו אברך לא ידע את נפשו מרוב צער. אבל הוא לא היחיד. כמה אנשים ישנים מדי בוקר ומפספסים את המצווה הגדול והיקרה של 'קריאת שמע' בזמנה, מצווה שעליה אמרו "חסרון לא יוכל להימנות". אין לה השבה עולמית, ולעולם לא יוכל האדם להחזיר את קריאת שמע שהחמיץ בגלל שחשב לנמנם עוד קצת, ולקום עוד חמש דקות... תחושת ההחמצה הזאת חלחלה כל כך עמוק בעצמותיו של אבי מורי, עד שהוא לקח על עצמו את העניין כפרויקט לאורך שנים, ועד עצם היום הזה הוא מרבה לפקוד את היכלי התורה, בישיבות ובחידורים, ומדבר ברגש רב על חשיבותה של מצוות קריאת שמע, וחומר העניין של מי שמבטל אותה.

אומנם מצווה מן המובחר לקרוא את שמע בברכותיה, עם תפילין וציצית לפני זמנה, אבל גם שוכב על מיטתו, מוטה על צדו יכול לקרוא את שמע ולצאת ידי חובה. ואם הוא נמצא אפילו במקווה בעודו טובל במים וזמנה עומד לחלוף, צריך הוא להניח יד אחת על ראשו במקום כיסוי ובידו השניה לכסות את לבו, ולקרוא את שמע כך, אפילו בלי בגדים על גופו.

הדחייה בדקה או שתיים, לא פעם גורמת להפסד המצווה. ומי שאינו יודע בנפשו בוודאות מוחלטת שלא ישכח ולא יחמיץ את השעה, אין לו שום היתר לדחותה למועד מאוחר יותר...

בלי כרית

לסיום נציין שני סיפורים מחייבים המעוררים כל לב; מרן הרב שך ז"ל הקפיד לא לישן על כרית בלילה. כשהיה כבר בשנתו התשעים, אמרו לו הרופאים שלצורך מצבו הרפואי צריך הוא לישון על כרית. אך הוא לא הסכים. לשאלת והפצרת בני ביתו ומקורביו שיסכים לבקשת הרופאים נענה שבעבר כשהיה ילד בן 12 ישן כרגיל על כר

לילה כיום יאיר... לא לילה ולא סדר. המצות והקערה עדיין על השולחן, הסימנים עומדים הכן, ובקבוקי היין מלאים עד גדותיהם. השנה כבר לא יהיה ליל הסדר, לפחות לא באשדוד שבה לא נוהגים לחוג את 'יום טוב שני של גלויות'

ופעם אירע שישן ואיחר זמן קריאת שמע, על כן מאז הפסיק להניח ראשו על כרית, כך שלא תהא שנתו עמוקה מדי.

אצל מרן ה'בית ישראל' מגור הגיע חסיד בן יותר מששים, בשברון לב וסיפר שעתה איחר לקום והפסיד את זמן קריאת שמע, אחרי שלא קרה לו כזה דבר בכל ימי חייו. בכאבו הגדול שאל איך יתקן את החסר לו ביום זה. הבית ישראל ענה לו שילך ויעבור בכל הישיבות בגור ויספר על כאבו הגדול ובזה יתקן את הדבר.

ייתן השי"ת ונזכה כולנו לקיים את כל המצוות התלויות בזמן - פסח מצה ומרור, קריאת שמע וכל השאר - בשלימות על נכונה, כְּכֹל מְשֻׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ. בְּקֶרֶב נֶהַל נְטִיעֵי כְּנָה, פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

מעשה בתלמיד שהתלונן על הנהגה מסוימת של תלמיד אחר בישיבה. בתוך דבריו הוא התבטא נגדו בביטוי חריף ואמר עליו: "הוא מושחת!". רבי גדליה היסה אותו בידו, חייך את חיוכו המלבב ואמר: "הוא לא מושחת, ואסביר לך מדוע"

שביבי אורה מדרכו החינוכית הטהורה של מרן המשגיח
דישיבת 'קול תורה' הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

"הַבְּשֵׁר הַחַי טָמֵא הוּא" (ויקרא י"ג, ט"ו)

סיפר אחד מתלמידיו של המשגיח הנודע של ישיבת 'קול תורה' לצעירים, הגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצ"ל, שכאשר הוא שאל פעם את רבי גדליה מה עליו לכוין בתפילת שמונה-עשרה באמירת התיבות 'ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך', האם לכוין על רוח הקודש? השיבו רבי גדליה תשובה מחמיאה אשר עודדה אותו ונתנה לו תחושה מיוחדת של עליה: "עצם העובדה שמסתובב לו כאן בישיבה בחור צעיר שמחפש לדעת את כונת מילות התפילה - זה ה'אור פניך'. זה עצמו גילוי 'אור פניו' יתברך..."

אלא שהדרגה הגבוהה שרבי גדליה ייחס לו כאן עוררה את השתוממותו של התלמיד, ורבי גדליה שנוכח בפליאתו הוסיף לומר לו: "מדוע אתה לא מבין את מה שאני אומר? הרי בחורים רבים אחרים בגילך לדאבוננו נמצאים כעת במקומות אחרים... וכי אינך מבין שזה שאתה נמצא כאן ולומד תורה ומתקדש בקדושתה זוהי בחינה של גילוי אור פניו יתברך..."

לא מושחת

מעשה בתלמיד שניגש להתלונן בפני רבי גדליה על הנהגה מסוימת של תלמיד אחר בישיבה, שלדעתו נוהג שלא כשורה. בתוך דבריו הוא התבטא נגדו בביטוי חריף ואמר עליו: "הוא מושחת!".

רבי גדליה היסה אותו בידו, חייך את חיוכו המלבב ואמר: "הוא לא מושחת, ואסביר לך מדוע: העולם מתחלק לשלושה טיפוסים של אנשים; השלם, המושחת והבינוני. המושחת משתדל כל ימיו לכסות את פשעיו בתחבולות ובעורמה משום שאינו יכול להרשות לעצמו לחשוף את קלונו ושחיתותו ברבים. הוא 'מפרגן' כביכול לכולם ושמת בהצלחתם, ומראה עצמו כלפי חוץ כמי שתמיד 'דורש טוב לעמו' ורק טובת הכלל לנגד עיניו. כל זאת בזמן שהוא מעביר ביקורת על כולם בליבו, ובפנימיותו אף שונא אותם, ובכל הזדמנות שבאה לידו הוא 'מכה רעהו בסתר'.

אך פלוני שדיברת עליו הוא אדם בינוני ורגיל. הוא אמנם לא האדם השלם, כי אז ודאי לא היה נוהג כפי שנהג, אך גם מושחת אי אפשר לקרוא לו, כי אילו הוא היה מושחת, הוא היה עושה את מעשיו במחשכים".

לכל אדם מעלה משלו

במשך השנים היו מקרים בהם הגיעו לישיבה בחורים עם בעיה של גמגום בדיבור, וכאשר הם ניגשו אל רבי גדליה הוא הקדיש זמן רב לשוחח עמם והציג בפניהם דרכים ועצות שונות להקלת התופעה עד למיגורה המוחלט. חלקם לאחר זמן כבר שוחחו ודיברו ממש כאחד האדם.

כך למשל, בימי ה'שבעה' על רבי גדליה, סיפר אחד המנחמים על בנו שסבל קשות מבעיה זו בעת שלמד בישיבה. בכל פעם שהיה ניגש לדבר בלימוד עם חבריו הוא החל לגמגם. תופעה זו גרמה לו לסבל רב, והקשתה על התעלותו בתורה. זאת משום שכל אימת שחפץ לדבר בלימוד, הוא היה צריך להרהיב עוז בנפשו ולהתגבר על הרגשת הבושה. כך שהתלבט ושקל אם תוספת ההבנה שתהיה לו עתה מ'דבוק החברים' שווה בנזק הבושה והסבל. בשלב מסוים הוא פנה לרבי גדליה לשטוח את מצוקתו, לבקש ולטכס עצה.

רבי גדליה הושיבו על ידו בחביבות, ליטף את ידו בחום, הביט בו ברכות בעיניו, ויחד עמו ניסה לרדת לשורש הבעיה: "הבה ונחשוב יחד מדוע זה קורה לך? בטח זה נובע מכך שכאשר אתה מדבר בלימוד עם חבר, בסתר ליבך אתה חושב שאתה נופל ממנו במעלותיו בלימוד התורה; בהבנה וסברה; בבקיאות ובהיקף וכיוצא בזה, ולכן מולכתחילה אתה כבר ניגש אליו כנחות-דרגה.

"אתה מביט על העומד מולך ביראת הכבוד מרובה, כעל גבוה ממך,

"הבט נא לכל הכיוונים בבית המדרש; מימין ומשמאל, מלפנים ומאחור. הבט על חבריך בני הישיבה, ותחשוב באופן חסר פניות: 'איה חמת המציק?', 'איה?', 'איה?'... מי הוא זה ואיזהו שמחפש להציק לך?..."

שונים ומשונים שטרדו את מנוחתם; פעולות מסוימות שעשו או שלא עשו, אמירות שונות שאמרו או שנמנעו מלאומרם. הצד השווה שבכולם שמדובר במעשים שזמנם כבר עבר וכל המחשבות אודותם אין בהם כדי להועיל אלא רק להטריד ולהציק. "התרופה לכך היא", אמר רבי גדליה לאחד התלמידים, "שתשנן לעצמך שוב ושוב בינך לבינך עצמך את המשפט הבא: 'מצפון רע שווה יצר הרע', (כלומר, חיבובי מצפון שאינם מועילים מקורם ביצר הרע). עם הזמן יחדור המסר של משפט זה עמוק לתודעתך ואותן המחשבות הרעות יעלמו מאליהן".

תחשוב טוב יהיה טוב

ומעשה בתלמיד שהגיע לפרקו, והסתובב עם חששות חוזרות ונשנות שמא 'פול' עם אשה רעה לאחר נישואיו, והתקשה להתנתק מאותן מחשבות טורדניות. כשהשיח את ליבו בפני רבי גדליה - הוא לא ניסה לבוא איתו בדין ודברים על תוכן המחשבות ונכונותן כפי שאולי ציפה הבחור מלכתחילה, אלא רק אמר לו בטון נחרץ וברור: "תכניס טוב לראש את מה שאומר לך כעת - בחור לא צריך לחשוב כך! אדם שחי בצורה בריאה צריך לחשוב מחשבות טובות ולא להכניס בליבו חששות ופחדים מיותרים מהעתיד!"... לימים אמר אותו בחור, כי עצם העובדה שרבי גדליה אמר את דבריו בצורה החלטית ובטחת הרגיעה אותו לחלוטין.

אחד התלמידים מספר סיפור נוסף על עצות בסגנון זה שיעץ רבי גדליה; בשנת תשמ"ח הוא שהה בבית מלון בטבריה לצורך רחצה רפואית במעיינות המרפא שבה. באותו מלון שהה לצורך דומה גם המשגיח עם רעייתו הרבנית ע"ה. רבי גדליה שאל בשלומו והתעניין במצבו הרפואי, ולאחר שהתלמיד פירט לו את מצבו אמר לו: "דע לך שיש סגולה שכל פעם ששואלים אותך על המחלה תשיב: 'ברוך השם ס'איז בעסער' [ברוך השם יותר טוב], כי גם בשמים שומעים את זה". "היה זה חידוש עבורי שרבי גדליה יבטא בשפתיו עצה שהיא בבחינת 'סגולה' - הפטיר התלמיד.

(רבי גדליה')

כאילו הוא 'רבן של כל בני הגולה' ואתה כאין וכאפס לעומתו. אבל למעשה בעצם הגישה הזאת אתה טועה טעות גדולה. לכל אחד יש מעלות שאין בזולתו; האחד חזק בהבנה, השני בהעמקה וחדירה לפנימיותו של כל ענין, השלישי בדימוי 'מילתא למילתא', הרביעי בשאיפה ובחתיירה עקשנית להבנה. כך שאין האחד חשוב יותר מחברו, אלא כל אחד מיוחד במעלות ובסגולות האישיות שלו. "מדוע אם כן בכל זאת אתה פונה אל החבר בשאלותיך ואינך מסתדר לבדך? משום שאתה מניח שהוא יכול לעזור לך בנקודה זו או אחרת שאתה צריך את עזרתו, אבל אין זה אומר שאתה נופל ממנו בחשיבות, כי הרי לך יש את המעלות שלך שאין לו". "בטוחני", הפטיר, "כי אם תיגש לשני בגישה כזאת, ולא תפחד ותירא ממנו, אט אט גם הגמגום יעלם..."

איה חמת המציק

לעתים השתמש בתחבולות מחוכמות נוספות בכדי לסייע ולהוציא תלמידים ממצוקתם. כדוגמת המקרה הבא: אחד מתלמידי הישיבה התלונן באוזניו כי הוא סובל לאחרונה מחרדות ופחדים מפני הסובבים אותו. הוא חש כאילו הם אויביו המבקשים כל העת להציק לו ולתפוש את מקומו, והוא חי בתחושה מתמדת של תחרות ואיבה מצדם. התלמיד התלונן בכאב, כי עקב השקעת כל כוחותיו ומאוויו בהתגוננות מחבריו וריצוים הוא עלול לאבד כליל את עלייתו וצמיחתו הרוחנית.

הבעת פניו של רבי גדליה ועיניו הרחומות שיקפו כי אכן הוא חש את מצוקתו של הבחור וכואב את כאבו. לאחר שליטף את ידו בחום הוא אמר לו: "הנה ישעיהו הנביא מוכיח את עם ישראל: 'ותשכח ה' עושך נוטה שמים ויוסד ארץ, ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית ואיה חמת המציק' (ישעיהו נא, יג). ישעיהו עומד ותמה: 'איה חמת המציק?' 'איה חמת המציק?'..."

"אף אני אשיב לך באותו מטבע" - הטעים - "הבט נא לכל הכיוונים בבית המדרש; מימין ומשמאל, מלפנים ומאחור. הבט על חבריך בני הישיבה, ותחשוב באופן חסר פניות: 'איה חמת המציק?', 'איה?', 'איה?'... מי הוא זה ואיזהו שמחפש להציק לך? מי הוא זה ואיזהו שחפץ להצר את צעדך?... ואז תיווכח כי לאמיתו של דבר כל החרדות והפחדים הללו מקורם בדמיון שווא ולחצים מיותרים המתעתעים בך חדשים לבקרים וטורדים את מנוחתך... הכל עורבא פרח, אלא שלא התבוננת בדבר".

וכשעיניו מלטפות את הבחור בחיבה וחודרות לנשמתו הוא סיים את שיחו בעצה טובה: "ידידי! אם רק תתמיד בתקופה הקרובה מדי יום ביומו לשנן בקביעות מתוך רוגע ושלווה, אפילו במשך כמה דקות ביום, את מאמר הנביא: 'איה חמת המציק?', ותתבונן ותעמיק במשמעותו של המשפט הזה, תיווכח כי אין באמת איש המחפש את רעתך וחפץ להכשילך..."

מצפון רע = יצר הרע

על דרך זו יעץ גם לבחורים שסבלו מנקיפות מצפון ורגשות אשמה

הבחור פקה זוג עיניים תמהות, ונימת זלזול נשמעה בקולו: "בחור כמוך לא יודע מה הוא אוורסט! מי בגילך לא יודע במה דברים אמורים! וכי חסרה לך ידיעה פשוטה כל כך?!". עד שאני חושב מה להשיב לו, ר' שמשון בחושיו החדים כבר עמד מאחור לידינו

בית הגידול שבו צמח רבה של אופקים הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, עד שהיה כטופח על מנת להטפיה, וסלל דרכם של רבים לגדול תלמידי חכמים • מגנזיו של הרב א. חפץ

"והניף אתם הפכה תנופה לפני ה'" (ויקרא י"ד, כ"ד)

בחור יקר ממרכז הארץ ששהה באחת הישיבות בימי אלול, לא צלחה דרכו בישיבה. לאחר כעשרים שנה סיפר כמשיח לפי תומו: מה שהשאיר אותי בישיבה, הוא אותו חודש אלול וימים נוראים בישיבה ובמחיצתו של ר' שמשון, ואסביר:

למעשה, כבר בשבת השניה של אלול, אמרו לי, כי בסעודה שלישית יש שיחה מהר' פינקוס, באותה שבת כבר גמלה בדעתי ההחלטה לשוב למרכז הארץ ולעזוב את הישיבה אחת ולתמיד. חשבתי לעצמי "ועוד עם השיחה שאשמע מהאמריקאי הזה הרב פינקוס, וודאי שאני נמלט מיד אחרי הבדלה מהחום הדרומי הזה"...

אך השיחה של ה'אמריקאי הזה', הציתה בי ניצוץ של רוגע. נקודת אור קלה של שלווה יהודית. לראשונה שמעתי דברים היוצאים מהאמת שבלב, מהפנימיות.

באותו שבוע נשארתי בישיבה. עדיין הייתי רופף בטלטולי רצונות לעזוב את המקום. חלפו עוד כמה ימים ראש השנה ויום כיפור. נסעתי הביתה. לשמחת תורה חזרתי שוב עם כולם. ורצוני לציין:

הריקוד שלו בשמחת תורה קרע את ליבי. הבעיר בי אש. אם אתם זוכרים איך שר' שמשון היה רוקד עם ספר תורה קודח משמחה, כזו מתיקות אמיתית היתה בה! מה אני יכול לתאר למי שלא ראה (עיניו מוצפות דמעה).

בהקפות של הבוקר הוא רקד עם ספר כמדומני 'קצות החושן', אולי עם רבי עקיבא איגר, אינני זוכר (ב'בית התלמוד' בחו"ל, רקדו עם ספרים, ומשם נלקח מנהגו) לא יכולתי לגרוע עין ממנו, קנאתי כל כך בשמחה שיהודי זוכה לה, אהבתי לראות את זה. ואיך שהתרומם וזעק "משה אמת ותורתו אמת!" איזה אושר: "משה אמת ותורתו אמת!" כעמוד של אש. הריקודים הללו ליוו אותי בתת ההכרה ימים רבים ומלווה אותי עד היום. הרגליים הללו של ר' שמשון קושרים אותי לתורה.

ודמעה של געגוע גלשה במורד פניו...

גמרא חולין עם ראשונים

על ריקוד אחר באמריקה בשמחת תורה סיפר ר' שמשון כאשר

דיבר על אדמו"רי אמריקה מזכרונות ילדותו, כה אמר בשיחה: "פניו המאירות של האדמו"ר מאמשינוב נחרתו בתודעתי ואיני יכול לשכוח מהם. הכרתי גם כן את האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל ופניו המאירות. כאשר הלך ברחוב כולם פחדו מזיו קלסתר צורתו, פניו היו חלקות כמו תינוק.

מנהגי היה לצפות בהקפותיו בשמחת תורה. עבודתו הייתה נוראה, כי היה חולה ברגליו, שהיו נפוחות ורחבות יותר מכל הגוף. ואיתם, איך היה רוקד בשמחת תורה כאברך צעיר. עד כאן ראיתי. ומה שרק שמעתי, כי בשמחת תורה בחצות לילה אחרי שסיים את העבודה הפיזית בריקודים לכבוד התורה וכו', הרבנית שדאגה לבריאותו אילצה אותו לשכב במיטתו.

הוא נשמע כביכול להוראותיה אך כאשר הרבנית יצאה מחדרו קרא לבחור ששימש אותו וביקשו שיביא לו גמרא חולין, הוציא גם את הרשב"א ושאר ספרי הראשונים והתיישב ללמוד (לא פתח ספרי חיזוק, אלא גמרא חולין עם ראשונים), וזאת כאמור, לאחר העבודה שראינו איך רקד בכוחות שלא מהאי עלמא. כיהודי זקן וחולה.

בית חרושת לאהבת תורה

היכן רכש ר' שמשון את אהבת התורה, באיזו בית חרושת לשמחת חיים?

בישיבת "בית התלמוד" במזרח ניו יורק.

**בלי להבין כלום, למדתי מהם
- כי התורה היא העולם ומקור
החיים. למדתי להעריך כל שורה
בתוספות, ראיתי איך בן ישיבה
מבוגר מקיף את עצמו בתילי
תילים של חידושי אורייתא
ואף יוצא לקרב בחירוף נפש על
סברא שקנה ביגיעה. "הכפירים
שואגים" במלחמת התורה**

עריסתו עמדה בבית אביו ואימו, בית טעון חדוות התורה "אני זוכר מגיל ילדות איך שאבא שלי התווכח עם החברותא בלימוד בריתחא דאורייתא והצעקות שלהם נחרטו בליבי עד היום" - דברי ר' שמשון בשיחה. ואמו הייתה מזכירה ביראת הכבוד את דפי הגמרא שאביה גמע בשקידה וכה אמרה: אבא שלי (רבי מתתיהו וינברג זצ"ל) התגורר באמריקה עשרות שנים ומעולם לא אכל בשר, רק עוף שהוא עצמו לקח לשוחט ועמד על גביו, כמו כן לא הלך לישון בלילה לפני שסיים שבעה דפי גמרא, אתם שומעים קינדרלאך? וכאשר שכב על ערש דווי אמר לסובבים: כתוב בגמרא "אם רואה אדם שייסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה", פירוש "יפשפש" יחפש איזו מעשה טוב לבקש מהקב"ה שירפאהו בזכות זה, "פשפש ולא מצא יתלה" ויטען הרי על ידי שאני חולה יוצא מזה ביטול תורה...

עוד סיפרה אמו כי "כאשר הייתי הולכת ברחוב האמריקאי, מול אבא, הוא לא הכיר אותי, היה זו לצדדים, כי עיניו היו למטה ושמר עליהם מכל משמר" דברי האם.

ויגדלו הנערים. ואבא רבי חיים אברהם פינקוס שילב את בניו בשיבת "בית התלמוד".

האריות הזקנים

בית המדרש 'בית התלמוד', ניטע על ידי תלמידי ישיבת מיר שניצלו בשנחאי שבסין הרחוקה. חלקם המשיכו מיד לארץ הקודש וחלקם שלחו עוגן ביבשת ארה"ב. הם קידשו לעצמם פינה ובה הקימו מקום תורה מנותק בתכלית מחיי החולין. בנו חומות הגנה גבוהות המסתירות את מגדלי בבל שהלכו ונבנו ללא הרף באמריקה החומרית. העולם על קירבו וכרעיו עניין אותם כשלג דאשתקד, והתחבטו על כל תג מסברא של רבי עקיבא איגר כנשיאי ארה"ב המתחבטים אודות עתיד נשיאותם. בכאלו ד' אמות, חי הבחור שמשון דוד פינקוס את ימי "עומדו על דעתו" מגיל היותו בן שתים עשרה ומעלה. שם, טעם טעמה של לימוד תורה, והחל את דרכו.

הייתי צעיר לימים, לא הבנתי אותם כלל, ולא ידעתי מדוע אבי קבע את משכני בתוכם. חשתי ננס - סיפר ר' שמשון בענוה - הם היו גבוהים מקומתי עשרת מונים. אבל.

אבל בלי להבין כלום, למדתי מהם - כי התורה היא העולם ומקור החיים. למדתי להעריך כל שורה בתוספות, ראיתי איך בן ישיבה מבוגר מקיף את עצמו בתילי תילים של חידושי אורייתא ואף יוצא לקרב בחירוף נפש על סברא שקנה ביגיעה. "הכפירים שואגים" במלחמת התורה.

הבנתי בכל ליבי כי הם עוסקים בחיי עולם, ובני אנוש מחוץ לבית המדרש עוסקים בחיי שעה. ידוע ידעתי כי על קושיית תוס' אחת יכולה עתה לעמוד כל יבשת אמריקה.

הגאון ר' לייב מאלין זצ"ל ראש הישיבה כתב בשעתו מאמר ייחודי המציין את מהות הישיבות ותפקידם אחרי השואה, המאמר כונה בפי תלמידי הישיבה "עשרת הדברות של ישיבת בית התלמוד"... והוא פותח סדק צר לשאיפתו התקיפה של אותו גאון וקדוש - ר'

ליב מאלין כי בדור שאחרי המלחמה יצמחו תלמידים שלדידם לימוד הגמרא הוא אויר לנשימה. הוא כותב שם לדוגמא (בשינוי קל מלשונו):

"תורתנו הקדושה היא נשמתן של ישראל, וכמו שהנשמה ממלאת את כל הגוף לית אתר פנוי ממנה, כל אבר שבאדם וכל העורקים, כן תורתנו הקדושה שהיא נשמתן של ישראל ממלאת את כל חללם גופם נפשם, ללא עורק אחד פנוי מתורה, - - - תורתנו היא תורת חיים לא במשל ומליצה אלא דברים כמשמען" הוא מוסיף: "השעה היא רבת האחריות ורבת המעשים, עבודה כבירה מוטלת עלינו ליצור, את אותם ד' אמות שבהם תשתמר צורת הישיבה שנקודתה העיקרית היא שתורה ממלאת את כל החלל ואין מלבדה".

כאמור, בין כותלי בית היוצר הזה נסחף שמשון הבחור לתוך דפי הגמרא. הוא ואחיו הגאון ר' אבנר שיבלחט"א.

הוא ביטל את עצמו כתלמיד לרבותיו ועשה את כל התכסיסים שבהם זוכים לתורה. בהזדמנות אמר וגילה לרבי יוסף בנימין אחיו שיבלחט"א: "אולי גדלתי מזה שעשיתי ספונג'ה בבית התלמוד ביום שישי".

כבר בהיותו בן ארבע עשרה, ב"בית התלמוד" למד בחברותא בצוותא עם הגאון הנ"ל - רבי לייב מאלין, עלה והתעלה מתוך שקידה עצומה ולמדנות לשמה עד שהקטן - גדול נהיה, ויכלו לראותו עומד כגור אריה מול ר' לייב ולהתווכח מולו בריתחא... רבי לייב למד עימו אז מסכת זבחים, בחור צעיר וסדר 'קדשים' מנווט את תחילת רתיחת דמו. "הלמדן" כינו אותו חבריו לספסל הלימודים.

"פיגול בחצי מתיר!"

הימים טרום רבנותו של ר' שמשון בקהילת אופקים. הוא התגורר

"בחור כמוך לא יודע מה הוא אוורסט? מי בגילך לא יודע במה דברים אמורים? וכי חסרה לך ידיעה פשוטה כל כך?!" הבחור צ'יק נעמד על מקומו והביט עלי שוב בהלם "בחור בגילך לא יודע?!"...". עד שאני חושב מה להשיב לו, ר' שמשון בחושיו החדים כבר עמד מאחור לידינו. הוא הניח יד על הסטנדר המפריד בנינו ושאל בחיוך נעים: "סליחה, רגע אחד, אפשר לשאול משהו?", "בבקשה".

פנה גם לאותו בחור: "אולי אתה יודע, האם יש פיגול בחצי מתיר או אין פיגול בחצי מתיר".

הבחור הסתכל כתרנגול בבני אדם, ובקושי ידע לחזור על המשפט ושאל: "מה זה פיגול בחצי מתיר?..."

"מה?! התרחק ר' שמשון פסיעה אחור הליט פניו בין כפות ידיו, בתמיה רבתי ובקול שהדהד בין הספסלים הריקים שבהיכל: "מה, בחור בגילך אינו יודע על מושג של 'מפגלים בחצי מתיר', הלא זו סוגיא מפורשת בזבחים ובמנחות! נער כמוך ועדיין חסרה לו ידיעה כזו? 'פיגול בחצי מתיר' בחור לא יודע?!" סיים ושב למקומו...

בעת מתן תורה "הרים רקדו כאלים" גם הר האוורסט הנידח התקרב להשפיל מבטו על הר סיני - בשעה שעם ישראל קבל את התורה, שכתוב בה דין פיגול בחצי מתיר, ולבחור צ'יק הזה אין ידיעה מינימלית בסוגיא זו?!

במרכזו של כל הסיפור, וודאי הייתה לר' שמשון מטרה ברורה, למנוע מבן תורה מובהק את חלישות הדעת מול העולם הרחב - עריו והריו, "הגבוהים"... והוא הצליח בכך.

בעיירה כאברך, ושימש בישיבה כמשגיח וכמשיב. העיירה הייתה אז רחוקה ממרכזי התורה. הנסיעה למקום לא היתה נוחה כהיום, וכאשר כבר הגיעו לעיירה, קידם את הבאים חול לבן - קילומטרים של אדמה מדברית הקיפו את כל האזור.

ר' שמשון הגה בתורה בין כותלי הישיבה. כמו כן קבוצה קטנה של בחורים ואברכים צעירים מבני ברק הסתופפו בישיבה כדי להאדיר את הצלחת הישיבה שהלכה והתפתחה באותם ימים במסירותם של ראשיה שליט"א. ימי תש"ל ואילך.

מספר בעל המעשה, כיום מחשובי המשגיחים:

באותו קיץ הגיע לישיבת אופקים תלמיד מחו"ל שהיה רחוק מהוויו של תורה, הוא ניסה להיקלט בין כותלי בית המדרש. גם שפת העברית המדוברת היתה קשה לו.

בערב שבת שאחרי חג שבועות. הישיבה התרוקנה כמעט מתלמידים (שנסעו לשבת שאחרי חג השבועות). באותו ערב שבת קודש אחוה"צ ישבתי ולמדתי בבית המדרש הריק מבחורים. כמה ספסלים מאחור ישב ר' שמשון והגה בתורה לבדו בשקידה. והנה, נכנס להיכל אותו בחור תושב חו"ל והתקרב אלי. אינני זוכר מה הציץ לו באותה שעה, אך זכרני ששוחח שאל והתעניין והשתדלתי להקשיב לו באורך רוח.

במהלך הדברים הזכיר הבחור את שם ההר הגבוה בעולם הר האוורסט "אם מישהו מטפס על האוורסט ועולה..."

לתומי שאלתי אותו "מה זה אוורסט?". לא ידעתי כלל מההר ושמו. הבחור פקח זוג עיניים תמהות. "מה?!" ונימת זלזול נשמעה בקולו:

המשך מעמוד 17 | הרב בנימין בירנצוויג

כתבים מימי בחרותו כשלמד בישיבת חכמי לובלין, ובמכתבים שהיה כותב לאביו, הוא חתם 'שמואל הלוי וואזנר הרב דלודז'. העזו הבחורים לשואלו לפשר הדבר שכתב על עצמו רב דלודז' בבחורותו, ועוד שהוא לא היה כלל קשור לדודז' אלא היה בן וינה האוסטרית?!

השיב להם הרב וואזנר: 'למדתי ביח"ל (ישיבת חכמי לובלין) והיו שם ענקי רוח, בחורים חשובים מאד. פעם אחת שמעתי שמדברים ומסווגים את תלמידי הישיבה לפי דרגתם, פלוני שהוא בעל כשרון עצום יהיה רב גדול וכו', ועלי אמרו שאני יהיה בעל הבית טוב וקצת מתמיד... נשברתי מאד מכך והחלטתי שאני אתמיד יומם ולילה, והתחלתי להשקיע בלימוד השו"ע כששאיפתי היא להיות הרב דלודז', ורק בזכות שהחדרתי לעצמי שאיפה גדולה זו זכיתי...

החליט מרדכלה הילד לסדר את כל התמונות שברשותו בחוברת מיוחדת, והשקיע שעות רבות בסידור התמונות והדבקתן בחוברת. כשראתה אמו את היצירה ודפדה בחוברת בהנאה גדולה, היא הבחינה שבנה מרדכלה השאיר שני עמודים ריקים באמצע החוברת, והיא שאלה אותו לפשר הדבר התמונה, ומרדכלה ענה לה מיד 'אמא, כאן באמצע באמצע המחברת השארתי מקום לתמונה שלי! כשאר אני אגדל, אני אשב ואלמד תורה בהתמדה, עד שאזכה להיות ככל הצדיקים הגאונים הללו, ואת התמונה שלי אדביק פה.

'שמואל הלוי וואזנר רבה של לודז'

בשנותיו האחרונות של מרן הגאון בעל השבט הלוי זצ"ל, היא בחורים שערכו סדר בארונות הספרים העמוסים שלו, ומצאו שם

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אותו, אלא חשב שיש כאן השגחה משמים לעשות כך. מי מתייחס כך היום לדעות של אחרים?

שני סיפורים

סיפרו לרבינו, שהחזו"א בחן תלמידים שבאו להבחן לפניו על פרק שנים או חזו"א, אם מודה במקצת חייב בעליה לרגל. והתשובה היתה לפי תוס' דף ד' ב' שהוא פטור, שתוס' כותבים (בתירוץ אחד) שמודה במקצת על כרחק אין לו קרקע, שאין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות. והרי מי שאין לו קרקע פטור מלעלות לרגל כמבואר בפסחים דף ח'.

מעשה נוסף, החזו"א בחן נערים שלמדו אלו מציאות, ילדים, היודעים אתם פרק אלו מציאות. והכונה היתה שיאמרו שאינם יודעים כמו שכתוב בגמרא באלו מציאות [כ"ג]: שראוי לצורבא מדרבנן לשנות במסכתא.

ואמר רבינו, שני הסיפורים לא נראים נכונים. אני הייתי נוכח כשהחזו"א בחן תלמידים. והוא שאל את השאלות הפשוטות ביותר. היה ניכר שכל מטרתו שהתלמידים יצאו בהרגשה טובה. כל עסקו של החזו"א היה כך, הוא עסק ב'קנין משיכה' לקרב את הבריות לתורה. הרי כשילדים באים להבחן אצל אדם גדול היא חוויה גדולה עבורם, הם מתכוננים ומצפים ימים מראש, כל המשפחה יודעת מכך, הם נמצאים בלחץ. וודאי שצריך שיצאו בהרגשה טובה שהם יודעים. בדרך הפרזה הייתי אומר שלשאל שאלות מחוכמות כאלו שייך ללא תונו.

שאלות כאלו היו מתאימות יותר לרב מפוניבז', הוא היה שואל שאלות עם כשרון. אבל באמת גם הוא לא שאל שאלות כאלו שודאי לא ידעו לענות. אלא שהיה מכווין בשאלות לבעלי הכשרון. הוא היה משקיע בבעלי כשרון, והיה מתמוגג כשהיו עונים לו. [רבינו

חזר לדוגמא על שאלה שהרב שאל]. היה ניכר על החזו"א תמיד שהוא משתדל שהשני יהיה מרוצה. הייתי פעם אצל החזו"א ומאן דהו אמר שם בדיחה לא מוצלחת. היא לא היתה ראויה להיאמר כלל, ובפרט לא ליד החזו"א. הרגשתי ממש לא נעים, לא ידעתי איך להגיב, ומה יעשה החזו"א. ואני רואה שהחזו"א מחייך חיוך רחב ב'פנים מלאות', לתת לאומר הרגשה נעימה. כשהוא היה מדבר בלימוד וכיוצא בזה, יכול היה לדבר לפעמים בחריפות כדרך הויכוח או לתועלת הענין אבל ההנהגה הקבועה עם אנשים היתה עם מחשבה להנעים.

להראות עניין

ראיתי את החזו"א בארוע, הדרשן דיבר והחזו"א הסתכל בפניו מתחילת הדרשה עד סופה, להראות שהוא מתעניין בדבריו.

ללמוד ממנו

אמר על תמונה של החזו"א התלויה בסוכתו, העומד לצידו הוא רבי מרדכי שולמן והתמונה היא מהנחת אבן הפינה של ישיבת סלבודקא, לא היו שם אנשים רבים ובואו של החזו"א לא היה ידוע מראש, כשאפילו בני ביתו לא ידעו מראש. ר' דוד פרנקל 'התרעם' לחזו"א למה לא אמרו לו, החזו"א השיב מה לעשות שר' מרדכי לא אוהב פרסומת, ממנו בא המנהג לסלבודקא שלא מרבים בפרסום. החזו"א נראה בתמונה מחייך, כנראה אמר מילתא דבדיחותא כדרכו להשרות אוירה נעימה בחברת אחרים. דבר שנכון ללמוד מדרכיו, אם קשה ללמוד ממנו על כח העיון והעמל, על כל פנים כדאי שנלמד ממנו ענין זה... ידועים מילי דבדיחותא רבים מהחזו"א. אדם צריך להשרות אוירה נעימה סביבו, ואם הוא לא יודע לומר בדיחות, לפחות לא יעשה פנים חמוצות. הסביבה צריכה ליהנות במחיצתו.

דמות של אדם

הוא היה מעיין המתגבר. ה'חזון איש' העיד עליו כבר בצעירותו שעמל על כל התורה. התמדתו הביאה אותו לחדש כרוחב הים ולהאיר את זיו התורה בספריו 'זיו הים'. כאשר אשתו חלתה והוא נזקק ללכת לבדו למכולת לרכוש מחברות לכתובת חידושי-התורה שלו, דבר שלא עשה קודם מעולם, אמר המוכר למישהו: "האיש הזה נכנס לכאן בכל שבוע וקונה מחברת חדשה!"... כל פעם שהיה חסר מי שיגיד 'חבורה' בכלל, רבי משה מילא את מקומו. לא היה לו בעיה להיעמד ולדבר על כל סוגיא; כמו שכעת למד אותה.

הוא היווה עבורנו דמות של אדם שאין לו כלום בעולמו חוץ מתורה. הוכיח לנו שאדם יכול לעבור את העולם הזה בלי התעניינות בשום דבר מלבד בתורה. תורתו נלמדה בתשוקה ובשמחה עצומה, היה תוסס וטרוד לדעת ולהבין כל עניין שלמד. ועם זאת התנהג בפשטות גמורה וקיבל כל אדם בסבר פנים יפות ובשמחה.

(לעשות רצונך' - ויגש)

הבה אעלה ואראה מי יושב שם בשעה כזו שטרודים בהכנה לחג. היחיד שלמד שם בהנאה מרובה כאילו היום הוא יום רגיל, היה רבי משה דויטש. התענג על עוד שורה בגמרא, על עוד קושיא תירוץ של תוספות. גם בפורים ישב ולמד, כתב, התייגע, כשהוא מפסיק לרגע לקבל 'משלוח מנות' ממישהו - ומיד ממשיך עד שעת סעודת-הפורים.

תלמיד-חכם אחר סיפר, כי כאשר הגיע שנה אחת בערב יום הכיפורים כרבע שעה לפני תפילת 'כל נדרי' לכולל ראה את רבי משה מהלך בין ספסלי בית המדרש מוטרד מאד. הוא ניגש ושאל אותו - מה מטריד את כבוד תורתך? ורבי משה השיב כמו התעורר משרעפיו הגיב בשמחה: "הא, אולי יוכל מר לעזור לי, להבין את דברי הגמרא (בבא מציעא ג.) 'תַּנְא תַּנְא תַּנְא אַאִידָּךְ דְּרַב תַּנְא'."

ועם כל אלו, ידע לדאוג לאחרים ולהנעים להם. פעם הזדמנותי לכולל ביום שישי בצהריים והיו שם עוד כמה אברכים. הוא דאג שידליקו עבורנו את המזגנים שנוכל ללמוד יותר בשלווה ובניחותא.

הרב אברהם פוקס

בשבת ראשונה למינויו, נדחף תינוק אחד בבהלה ושאלה בפיו: אמי שלחה אותי לשאול את הרב, שברגע זה נולד לה בן זכר אימתי לעשות השלום זכר

"וילדה זכר" (ויקרא י"ב, ב')

ילד בירושלים, שכבר היה בן שש שנים ולא הסכים לומר דבר שבקדושה, וגם לא ללמוד, ופנה אביו לאדמו"ר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לשאול בעצתו. שאלו הרבי האם עשה שלום זכר לבנו בעת שנולד. האב לא זכר בבירור, וענה שבוודאי עשה, כי סבר שמן הסתם לא שינה בבנו זה משאר בניו. ברם הרבי שאל שוב האם עשה שלום זכר, ושוב ענה שבוודאי עשה, וגם אז לא הרפה הרבי ושאל בשלישית. ואז נזכר שאכן, כיון שילד זה נולד בעש"ק בשעה מאוחרת לא הספיק להכין את השלום זכר, וביום שישי שאח"כ כבר נערכה הברית, ולכן לא עשה כלל שלום זכר לילד זה.

אמר לו הרבי כי העניין של 'שלום זכר' הוא, שכאשר נולד ילד אזי מיד בא עמו יצר הרע, כמובא בחז"ל (מדרש תהלים ט) על הפסוק (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו' - משננער ממעי אמו. ועל ידי שב'שלום זכר' באים קרובים וידידים ומברכים את אבי הילד שיזכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה ולגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתבטל כוח הסטרא אחרא. מכיון שילד זה חסרות הברכות הללו, לכן אינו רוצה ללמוד ולומר דברי קדושה. יעץ לו הרבי שבשבת הבאה יעשה שלום זכר, ויקרא לכל האנשים שרצה לקוראם אז, אילו היה עושה שלום זכר, ועל ידי שיבואו ויברכו אותו יתחיל ללמוד ולומר כל דבר שבקדושה.

בספר 'שבוע וישוע הבן' מביא הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, שסיפר לו הרב מטעפליק הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל מגדולי מורי ההוראה בדור העבר בעיה"ק ירושלים, שמנהג היה בעיירתו בשבת ראשונה למינוי רב, שהקהל מלווה את הרב בליל שבת בניגון מבית הכנסת לביתו, ולאחר שהרב קידש על היין הקהל חוזרים לבתיהם, וזו היא הכתרת הרבנים.

בשבת ראשונה למינויו, לאחר שמזג את הכוס וכל הקהל מלאו את ביתו לשמוע הקידוש, נדחף תינוק אחד בבהלה ושאלה בפיו: אמי שלחה אותי לשאול את הרב, שברגע זה נולד לה בן זכר אימתי לעשות השלום זכר אם בשבת זו או לשבת הבאה? השיב הרב מטעפליק לאותו תינוק, לך אמור לאמך אם יש בביתה עוגה ויין שתעשה השלום זכר כבר הערב.

הרב מטעפליק כשסיפר הוראה זו לתלמידו מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל הוסיף ואמר, תא חזי הסייעתא דשמיא שנתנו לי מן השמים לשאלה הראשונה לעיני כל הקהל. כי באמת אין שאלה זו בפוסקים בשו"ע יורה דעה בסימן רס"ה בהלכות מילה, במקום שמדברים על 'שלום זכר'.

אלא שבערב שבת זו של ההכתרה שלי החלטתי כיון שחג הפסח ממשמש ובא, אשנן את כל הפרי מגדים הלכות פסח ושם בסימן תמ"ד (משבצות זהב סק"ט) בדיני ערב פסח שחל בשבת הוא מתייחס לשאלה זו ופוסק ברורות שיש לערוך את השלום זכר מיד בשבת הראשונה, גם אם התינוק נולד לאחר כניסת השבת.

שאלו הרבי האם עשה שלום זכר לבנו בעת שנולד. האב לא זכר בבירור, וענה שבוודאי עשה. ברם הרבי שאל שוב האם עשה שלום זכר, ושוב ענה שבוודאי עשה

"וילדה זכר" (ויקרא י"ב, ב')

מספר הרב יוסף ויכלדר (המבשר תורני - אמור תשע"ה): היה

**בשאר השמחות יש מזרח ויש כיבודים
ואני בורח מזה, בשלום זכר אין מזרח
אין כיבודים רק באים לשמוח עם בעל
השמחה, לכן לשם אני אוהב ללכת'**

"וְיִלְדָה זָכָר" (ויקרא י"ב, ב')

בספר 'כאיל תערוגו' מסופר: מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל כשהיה שומע על לידת בן לאחד ממשפחתו או ממקורביו, היה אומר להם: 'היסוד ושורש העבודה (שער העבודה פ"ה) כותב שכששומע שנולד בן היה אומר, ב"ה נולד עוד עובד השם ללמוד תורה'. וכשהחל לכהן כראש כולל פוניבז' היה מגיע הרבה לשמחת שלום זכר של האברכים, ובשאר השמחות היה מגיע פחות. פעם השיב לשאלת חתנו הגר"ז ברלין, מפני מה נראה שיותר אוהב ללכת לשלם זכר משאר שמחות: אני אוהב את האברכים ושמוח להשתתף בשמחותם. בשאר השמחות יש מזרח ויש כיבודים ואני בורח מזה, בשלום זכר אין מזרח אין כיבודים רק באים לשמוח עם בעל השמחה, לכן לשם אני אוהב ללכת'.

**"אני יכולה לעזור!", הציעה אחת
הנשים שבאה להתייעץ עמה. "לא!",
השיבה אמא, "לא קשה לי לפתוח,
אלא שאני חוששת להיווכח כי הכל
כבר נלקח, ולא נותר דבר"...**

"וְיִשְׁלַח אֶת הַצֶּפֶר" (ויקרא י"ד, ז')

מספרת הרבנית ר. צביון, ביתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל בספר 'בית אמ' על אמה הרבנית ע"ה: "לא רק אנשים הסתובבו בכל הבית, אלא גם פתקים מילאו את הדירה וחדרו לכל פינה. היו אלו 'קוויטלאך' שבהם כתבו אנשים את שמותיהם לתפילה ולברכה. אמא היתה מברכת, והנכדים היו פותחים את הפתקים בפני אבא, שבירך אף הוא, ובערב אמר על כולם פרק תהילים. נוכחותם של האנשים בכל חדרי הבית, גרמה שלא פעם היינו מוצאים פתק כזה בתוך המלח או הסוכר..."

נראה שהסיפור הבא ימחיש עד כמה היה הבית הפקר לכל: יונה קיננה במרפסת ביתנו, ואמא שמחה מאוד: "נוכה לקיים מצוות שילוח הקן!". לשמע הדברים, הביעה אחת הנכדות את תמיהתה בפני אבא: "והלא כתוב כי יקרא קן ציפור, ופסוק זה מלמד שמדובר בשטח הפקר, ולא בתוך הבית!".

"הבית פה - כולו הפקר!", השיב לה אבא בבדיחותא. "כל אחד נכנס ועושה מה שעולה בדעתו"...

דרכה של אמא - להפוך את ביתה לרשות הרבים ולהפקירו לכל - לא היתה קלה בעבודה. אמנם נראה היה כי הדבר נעשה בטבעיות, אך לא כך היו פני הדברים.

יום שישי אחד נראתה אמא עומדת ליד המקרר. "לפתוח?", תהתה בקול. "אם קשה לרבנית לפתוח, אני יכולה לעזור!", הציעה אחת הנשים שבאה להתייעץ עמה. "לא!", השיבה אמא, "לא קשה לי לפתוח, אלא שאני חוששת להיווכח כי הכל כבר נלקח, ולא נותר דבר"...

**תוך כדי זה נזכרתי בעוד איזה ענין
שעשה העסקן ההוא ורציתי לספרו.
אך הרב שטיינמן עצר אותי ואמר:
אני החלטתי כבר מה לעשות**

"זאת תהיה תורת המצ'רע" (ויקרא י"ד, ב')

בגיליון 'סיפורים נפלאים' מסופר: פעם שאלו את הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א על נדיב שחפץ לתת תרומה נכבדה לאחד משני עניינים: או לתת תרומה כדי לקנות אמבולנס, או לתת תרומה לחיזוק שמירת הלשון, לאיזה דבר עדיף לתת? והשיב הגרא"ל, שאם יתנו לשמירת הלשון לא יצטרכו אמבולנס, כי בהכרח שיהיו פחות צרות בכלל ישראל, ולכן מציע שייתן לשמירת הלשון.

וסיפר אחד התלמידים: פעם דיברתי עם הרב שטיינמן אודות עסקן פלוני שעשה כמה עוולות ושאלתי מה לעשות עמו. חשב הרב שטיינמן זמן מה, ותוך כדי זה נזכרתי בעוד איזה ענין שעשה העסקן ההוא ורציתי לספרו.

אך הרב שטיינמן עצר אותי ואמר: אני החלטתי כבר מה לעשות עם העסקן הזה, ואני אומד בדעתי שגם מה שיש לך לספר כעת לא יוסיף לי בהערכה. ואם כן למה לי לשמוע עוד לשון הרע?!

**דעתו של אחד המלווים זחה עליו, והפטיר:
'אנו, התפללנו שחרית, מוסף, גם שמענו
שיעור מהרב, ומדברים בלימוד, והיהודי
הזה עדיין לפני ברכות התורה'...**

"וְלֶקַח לְמִטְהַר שְׂתֵי צִפְרִים" (ויקרא י"ד, ד')

מעשה מופלא מסופר בספר 'ויאמר הנני': עם סיומה של תפילת ותיקין בשבת קודש, ליוו את הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל כמה בני תורה למדנים, והנה ניגש אל הרב מאן דהוא, כש'טל שינה' נסוך על פניו, והתעניין 'האם אפשר לשאול שאלה?' רבי אברהם בירר כדרכו: 'ברכת התורה כבר ברכת?'. 'לא', ענה. 'אם כן, כבודו יכול מיד אחרי התפילה לעלות אלי הביתה, ונשתעשע בדברי תורה ככל שנחפץ'. היהודי המשיך בדרכו.

דעתו של אחד המלווים זחה עליו, והפטיר: 'אנו, התפללנו שחרית, מוסף, גם שמענו שיעור מהרב, ומדברים בלימוד, והיהודי הזה עדיין לפני ברכות התורה'... לחש רבי אברהם באוזנו: 'אבל לשון הרע הוא עדיין לא דיבר'...

האם מותר לרמוז לחבר שיסתכל על אחר העושה מעשה שלילי? האם מותר לאדם לקרוא דברי לשון הרע שכתב ביומנו האישי וכבר שכחם? והאם מותר לאדם לכתוב לעצמו על אודות רעה שגרם לו אדם אחר?

בפרשת השבוע אנו קוראים על סדר טהרת המצורע: "וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת...". ומפרש רש"י: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטוטי דברים, לפיכך הווקקו לטהרתו צפרים, שמפטטים תמיד בצפצוף קול.

אכן, בדרך כלל איסור לשון הרע מתקיים באמצעות דיבור, אך יש לדעת כי אסור לספר לשון הרע אף בדרך רמז, ואף אם אינו מוציא מילים מפיו, רק קורץ בעיניו ומראה באצבעותיו. במה דברים אמורים? כאשר מספר

את עצם המעשה בדרך רמז, אך כאשר רומז לחבירו להסתכל על אדם העושה מעשה בלתי ראוי, וחבירו רואה את המעשה בעצמו - יש אומרים שאינו עובר בכך על איסור סיפור לשון הרע. אולם, לכאורה יש לאסור זאת משום מצות "ואהבת לרעך כמוך", שפירושה מבואר ברמב"ם - שצריך לחוס על כבוד חבירו כפי שחס על כבוד עצמו.

ואפשרות נוספת של לשון הרע ללא דיבור - היא באמצעות כתיבה, דהיינו שאסור לאדם לכתוב לחבירו במכתב, או לפרסם ברבים מכתב, ובו דברי לשון הרע. והכותב לעצמו 'זכרונות', או 'יומן' אישי, ובהם חוות דעת על אחרים, או סיפורים שאירעו לו הכוללים דברי גנאי על אחרים, עם שמותיהם או בתוספת פרטים העשויים לגרום לזיהום - אסור לאחרים לקרואם. ולפיכך אסור להויתרם במקום בו הם עלולים להגיע לעיניהם של אחרים, ואם הגיעו בגרמתו לעיניהם של אחרים, נחשב לו הדבר לעוון לשון הרע. וזאת מלבד ה'חרם דרבנו גרשום' שיש על קריאת כתבי הזולת ללא רשותו; ויש שכתב שאף עליו נאמר במשלי: "הולך רכיל מגלה סוד". אולם, הכותב עצמו - יש אומרים שרשאי לקרוא את הדברים אף לאחר ששכחם.

ויש שהעירו בקשר לכתיבת דברי לשון הרע ביומן וכדומה - כי הכותב בסגנון של שמירת טינה וכעס, יתכן שעובר בכך על איסור 'לא תטור'; ובכל מקרה, גם כשאינו עובר ב'לא תטור', ואף כשיש תועלת בכתיבת הדברים להפגת כעסו של הכותב, בדרך כלל אין תועלת בציון השמות.

[ח"ח הל' לה"ר כלל א, ס"ח, ובמ"ח ס"ק יג; בו"מ דרשו, 37; ושם פתיחה לאוין, 51; כלל ג, 14; כלל ו, 10]

כיצד 'מקריבים' כיום קרבן יולדת? איזה 'חייב' של עליה לתורה קיים לעולם? ואיזו עליה לתורה נחשבת ל'חייב' רק אם אומרים משהו מסוים לאחריה?

בפרשתנו נאמרו דיני קרבנות היולדת: אשה היולדת בן, ממתינה ארבעים יום - שבעה המכונים 'ימי טומאה' ולאחריהם שלושים ושלשה המכונים 'ימי טהרה' - וביום הארבעים ואחד ללידה מביאה את קרבנות היולדת - עולה וחטאת. והיולדת בת, ממתינה שמונים יום - ארבעה עשר 'ימי טומאה' ושישים ושישה 'ימי טהרה' - וביום השמונים ואחד מביאה את קרבנותיה.

לאחר שבעוונותינו הרבים בטלו הקרבנות, הנהיגו חכמי הדורות שבעלה של היולדת יעלה לתורה כביכול 'במקום' הקרבת הקרבן; ויש שכתב שהעליה לתורה נחשבת כקרבן משום שהעולה נודב לצדקה לאחר העליה, כמקובל. בעבר נהגו שהבעל עולה לתורה בפעם הראשונה בה באה אשתו לבית הכנסת לאחר הלידה. ובנוסף, נהגו שהבעל עולה לתורה ביום הארבעים ואחד ללידת בן, וביום השמונים ואחד ללידת בת, שהם הימים בהם היתה אשתו צריכה להקריב את קרבנותיה, לו היה בית המקדש קיים.

עליה זו היא 'חַיִּיב', דהיינו שחובה על הגבאי לקרוא לבעל לעלות לתורה; והוא קודם ל'חַיִּיבִים' אחרים, למעט חתן ביום חופתו ובשבת 'שמזמרים לו', ובחור ביום שנעשה 'בר מצוה'. ואם לא עלה לתורה ביום זה, נותר ה'חַיִּיב' לעולם, וכדוגמת חובת הקרבנות - שאם לא הביאה אותם ביום הארבעים ואחד או השמונים ואחד, חייבת להביאם לאחר מכן, ונמשכת החובה לעולם, עד שתביאם. ופסוק אחר בפרשתנו, קשור אף הוא ב'חַיִּיב' של עליה לתורה: "וַיְבִיחֻם הַשְּׁמַיִם יְמוּל בְּשֵׁר עֲרָלְתוֹ". בשבת שלפני הברית - עולה אבי הבן לתורה, ויש נוהגים שעולה גם ביום הברית עצמה. ויש שנוהגים שגם המוהל והסנדק עולים לתורה, ויש שמכבדים אותם בהגבהת ספר התורה. כמו כן, בעלה של יולדת בת, כשחפץ לקרוא לבתו שם בעת העליה לתורה, כנהוג - כתבו הפוסקים שהוא 'חַיִּיב', ויתכן שקודם אף ל'חַיִּיב' של 'אהרצייט' באותו היום.

[ביה"ל קלו, א, ד"ה בשבת; בו"מ דרשו, 9, 16, 17, 18]

באיזה מקרה מועיל 'עירוב חצרות' משותף רק לטלטול בכל חצר בפני עצמה? 'עירוב חצרות' שנעשה לשבת אחת - האם מועיל לשבתות הבאות? שתי חצרות שעירבו 'עירוב חצרות' משותף וסתמו את המעבר שביניהן - האם העירוב מבוטל?

'עירוב חצרות' משותף לשתי חצרות ניתן לעשות רק כאשר יש ביניהן פתח או חלון המאפשר מעבר בני אדם או חפצים מזו לזו. ושתי חצרות שעירבו על סמך פתח שביניהן, והפתח נסתם לפני כניסת השבת - הואיל ובכניסת השבת, שהיא שעת תחולת העירוב, היה הפתח סתום, אין העירוב חל; ואף אם ידוע כי במהלך השבת הפתח יפתח מחדש. אולם, אם הפתח נסתם רק לאחר כניסת השבת - אף אם אינו אמור להיפתח עוד לעולם, העירוב מועיל עד לסוף שבת זו; ובלשון חכמינו ז"ל: "כיון שהותרה הותרה", כלומר, כיון שהותרה שבת זו בכניסתה, הותרה כולה. ולכן מותר לטלטל חפצים מחצר לחצר בזריקה מעל למחיצה [שהרי הפתח סתום] או בדרכים אחרות. ויש אומרים, שהטלטול מחצר לחצר אסור, ורק הטלטול בכל חצר בפני עצמה מותר על סמך עירוב זה; אך דעת רוב הראשונים כדעה הראשונה, וכן הלכה. ואם הפתח שב ונפתח בשבת - לכל הדעות חוזר העירוב לתוקפו המלא.

ותחולת 'עירוב החצרות' בכניסת השבת במקרה האמור, מועילה רק

לשבת זו, אבל לשבת הבאה - אם בשעת כניסתה עדיין היה הפתח סתום - אין העירוב מועיל; וזאת, אף אם במהלך השבת שב הפתח ונפתח. ברם, אם בשעת עשיית עירוב החצרות עשאוהו על דעת שיועיל למספר שבתות; וכגון שעשאוהו בערב פסח עבור כל השבתות עד ערב פסח הבא - כל עוד הפתח סתום, אכן אין העירוב מועיל [בשבתות הבאות], אך ברגע שבו נפתח הפתח, שב העירוב וחל, דהיינו, שאף אם הפתיחה היתה באמצע אחת השבתות הבאות, מועיל העירוב מיד, אף לאותה השבת. וטעם הדבר, משום שלאחר שהעירוב חל בכניסת השבת הראשונה, שבה היה הפתח פתוח, שוב אינו בטל לחלוטין, וכשהפתח נפתח, 'מתעורר' העירוב ושב לתוקפו לאלתר. ולדעת כמה ראשונים אין לדין זה מקור בגמרא, וגם מסברא קשה להבין מדוע תועיל תחולת העירוב בשבת הראשונה לשבתות הבאות; אך עם זאת, מאחר וכן דעת חלק מהראשונים, והשולחן ערוך, וכמה מהפוסקים האחרונים, ניתן להקל.

ויש אומרים, שהדין הנ"ל שתחולת 'עירוב החצרות' בשבת הראשונה מועילה לשבתות הבאות אמור אף במקרה שסתימת הפתח בין החצרות לא נוצרה מאליה, אלא דיירי החצר סתמוהו בכונה תחילה. אך לדעת פוסקים רבים, במקרה כזה, מאחר ודיירי החצר גילו את דעתם שאינם חפצים בעירוב, ובעת כניסת השבת, שהיא זמן חלות העירוב, עדיין היה הפתח סתום, אין העירוב חוזר לתוקפו כשנפתח בשבת. ומכיון שבלאו הכי רבים החולקים על עיקרו של דין זה, שתחולת העירוב בשבת הראשונה מועילה לשבתות הבאות, וכנ"ל - אין להקל במקרה זה של סתימה מכוונת. אולם, אם הפתח נפתח לפני כניסת השבת, אף לדעת האוסרים שב העירוב וחל בכניסת השבת, למרות שביטלוהו בכונה תחילה. ויש אומרים, שאף המתירים הנ"ל לא התירו אלא באופן זה. וכמו כן, אם בעת סתימת הפתח היה בדעתם לשוב ולפתחו לאחר זמן מה - אף לדעת האוסרים חוזר העירוב לתוקפו כשנפתח בשבת.

[שו"ע שעד, א, משנ"ב ב-ו, שעה"צ א רח, וביה"ל ד"ה ונסתם הפתח, ד"ה ואפילו, וד"ה ונסתם בשבת; בו"מ דרשו, 9, וראה שם, 1]

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

כשסיים הוא ניגש אלי ודמעות זלגו על לחייו. "בחיים לא האמנתי שאצליח להיבחן על נושא שלם בטור ובשו"ע", הוא אמר לי בקול רועד

הרה"ג ר' הלל קורפו, מנהל מוקד הבחינה של 'דרשו' ברוממה בירושלים, מספר על מבחני 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה' שהתקיימו השבוע

בין הנבחנים ולקבל מהם חיזוק. אחד מה'תיירים' האלו מתיישב כאן עם ספר תהילים ופשוט מתפלל שיזכה גם הוא וגם הילדים שלו להגיע לדרגות כאלו של עמל התורה וידיעת התורה. אנשים אומרים לי שהביקור במוקד המבחן נותן להם חיזוק נפלא!".

יש נבחנים שזוכרים לך במיוחד?

"בוודאי, אני מכיר רבים מהנבחנים, במיוחד אלו שבאים בקביעות כבר הרבה שנים. במיוחד זכור לי אברך אחד שבתחילת המחזור הנוכחי ב'קנין הלכה' הגיע לעשות את המבחן הראשון, הוא ישב וכתב וכתב, וכשסיים הוא ניגש אלי ודמעות זלגו על לחייו.

"בחיים לא האמנתי שאצליח להיבחן על נושא שלם בטור ובשו"ע", הוא אמר לי בקול רועד. "אני לומד הלכה בכולל כבר שנים, ואף פעם לא הצלחתי להקיף נושא בצורה כזאת. החלטתי לנסות להצטרף לקנין הלכה, וזאת הפעם הראשונה שבה אני מרגיש שיש לי נושא שלם ביד".

"מאז אני עוקב אחריו, הוא מגיע כל פעם, ועושה מבחן ותמיד מחזיר אותו בפנים זורחות. בקרוב הוא צפוי לסיים את המחזור כולו, ואני מתרגש בכל פעם באופן מיוחד בשבילו".

ככמה נבחנים מדובר?

"אצלנו במוקד הבחינה יש כ-300 נבחנים ב'קנין הלכה' ועוד 300 ב'קנין ש"ס'. זה מספר נמוך יחסית, כי אנחנו כבר לקראת סיום הש"ס וזה אומר שהנבחנים ב'קנין ש"ס' נבחנו הפעם על קרוב לאלפיים וחמש מאות דפי גמרא. בתחילת המחזור היו הרבה יותר נבחנים, ואני מעריך שבתחילת המחזור הקרוב המספר יהיה גדול פי כמה וכמה".

מילה לסיום?

"אני באמת ובתמים ממליץ לכל אברך לנסות להצטרף לתוכניות האלו, בפרט ל'קנין ש"ס' שזאת תוכנית שפתוחה לכל אחד. אני רואה בין הנבחנים רבים שלא האמינו שיש להם את הכח לזה, ובכל זאת הם מצליחים מאוד. מי יודע כמה כאלו יש שפוחדים לנסות, ומונעים מעצמם את התענוג הנפלא הזה...".

השבוע זה שוב קרה. אלפי לומדי תוכניות הדגל של 'דרשו', חברי 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה', הגיעו למוקדי המבחן ברחבי הארץ, כדי להיבחן על תלמודם בחצי השנה האחרונה. היכלי התורה שבהם התקיימו המבחנים, היו מלאים וגדושים, כמויות דפי הגמרא שהתרוצצו בין הטורים הארוכים, בלתי נתפסות, סימנים שלמים בשולחן ערוך, הטור, בית יוסף וב"ח, ש"ך וט"ז כל אלו ריחפו בחלל. תשובות ארוכות ומפורטות נכתבו בכתב צפוף על גבי טופסי המבחן, והפנים זרחו בשמחה של תורה.

שוחחנו עם הרה"ג ר' הלל קורפו, מי שמנהל ביד רמה מוקד בחינה של 'דרשו' בירושלים בכל ימות השנה, ופעמיים בשנה הוא גם מנהל את מוקד הבחינה המרכזי של 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה', בישיבת קמניץ בירושלים.

"האמת שזה מוקד אחד מתוך שניים שקיימים בירושלים לבדה", מציין הרב קורפו בפתח הדברים. "בנוסף למוקד שאני מפעיל יש מוקד בחינה נוסף בגבעת שאול, וגם שם נבחנים מאות תלמידי חכמים מופלגים בתוכניות 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה'...".

כמה שנים אתה כבר זוכה לעסוק במלאכת הקודש הזאת?

"אני חושב שכבר עשר שנים שאני מנהל את מוקד הבחינה הזה במבחנים החצי שנתיים. זה אומר שזכיתי כבר לנצח על כ-40 מבחני ענק, מחצית מהם ב'קנין ש"ס' ומחציתם ב'קנין הלכה'.

זה עדיין מרגש אותך או שכבר התרגלת למחזה הזה של מאות האברכים הנבחנים על כל כך הרבה תוכן?

"איך אפשר להתרגל? ההיפך, בכל פעם ההתרגשות שלי גדלה עוד יותר. אני נדהם בכל פעם מחדש לראות כמה אברכים עמלי תורה זכה העם היהודי להוציא מתוכו. זו גאוה ענקית לעם היהודי כולו. רק מלראות את פניהם של הנבחנים אפשר לקבל חיזוק גדול.

"אני רוצה להפתיע אתכם ולספר לכם על תופעה שאני מכנה אותה 'תיירות מבחנים': יש אנשים שנוהגים להיכנס לכאן כל פעם כשיש מבחן חצי שנתי, לא כדי להיבחן, אלא רק כדי להסתובב

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

סיפורי צדיקים

גליון 731
שנה י"ד תשפ"ו

יו"ל לע"נ הרה"ק ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

כל מה שעשית יפה עשית

אגריפס המלך ביקש להקריב ביום אחד אלף עולות, שלח לומר לכהן הגדול שהיום לא יקריב איש עולות חוץ ממני, והנה בדיוק באותו יום, הגיע לבית המקדש אדם עני ובידו קרבנו - שני תורים בלבד, ביקש העני מהכהן להקריב אותם, השיב לו הכהן: אגריפס המלך ציוה שהיום איש לא יקריב קרבן חוץ ממנו. אמר העני: מידי יום ביומו אני צד ארבעה תורים, שנים מהם אני מקריב, ומהשנים האחרים אני מתפרנס, ואם היום לא אקריב את קרבני - תגרום לקיפוח פרנסתי. שמע הכהן את דברי העני והחליט להקריב את תוריו למרות אוזרתו של המלך. באותו יום חלם אגריפס חלום, ובו ראה כי עני אחד הקריב קרבן, למרות אוזרתו שאיש לא יקריב קרבן. משהקיץ משנתו, קרא לכהן הגדול ואמר לו: הן הוזרתני אותך שאיש לא יקריב היום קרבן מלבד ממני. סיפר הכהן למלך על מנהגו של העני שמדי יום ביומו צד ארבעה תורים ומהקריב מהם שנים, ומהשנים הנותרים מתפרנס וכי היתה לי ברירה? לא רציתי לקפח את פרנסתו של העני ולכן הקרבתי את קרבנו. שמע אגריפס המלך את דבריו ואמר: "כל מה שעשית יפה עשית".

פרשת השבוע

איש כי יהיה בו נגע צרעת וגו'
והובא אל הכהן וגו' וראה הכהן
והנה נרפא הנגע

מסופר על הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א, ששלח יהודי אחד אל המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א עם פתקא, והיה כתוב שם, "המוכז" מכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום וצריך תיקון". הביט בו המגיד על כל גופו ואמר שאינו רואה בו שהוא בעל חטאים כמו שכתוב בפתקא. אבל אם הרה"ק מקארלין כתב הפתקא בודאי אמת הוא, רק ע"י הדרך שבא אלי היה לו תיקון קצת, כמו שכתוב "איש כי יהיה בו נגע צרעת וגו' והובא אל הכהן וגו' וראה הכהן והנה נרפא הנגע", כלומר, שע"י ביאת האיש אל הכהן וע"י טורח הדרך שבא אל הצדיק, כבר נרפא הנגע.

ורחץ את בשרו במים וטהר
(י"ד - ט')

מסופר: הרה"ק רבי איסר זלמן מלצר זיע"א ערך פעם ביקור גומלין אצל הרה"ק רבי יוסף חיים זונענפעלד זיע"א, ולא מצאו

בביתו. התנצלו בני הבית בפני הגאון, וסיפרו לו כי רבי יוסף חיים הלך לטבול במקוה, ומיד יחזור. כי סוחר ישמעאלי שעמד בקשרי מסחר עם אחד מבניו, ביקר זה עתה בביתם, ומפני דרכי שלום הושיט לו מורנו את ידו בברכה נימוסית, ומיד לאחר מכן הלך לטבול במקוה. עם שובו של רבי יוסף חיים, שמח מאד לפגוש את רבי איסר זלמן בביתו, בתוך שיחתם שאל רבי איסר זלמן את רבי יוסף חיים על ענין טבילתו במקוה לאחר שנתן שלום לגוי. השיב רבי יוסף חיים: ידוע פסיקתם של חז"ל, לגבי גר שנתגייר: "מל ולא טבל, אינו גר, עד שימול ויטבול" (יבמות מ"ו ע"א). כלומר, שאפילו אם הגר מל עצמו לשם גרות אינו נעשה יהודי עד שיטבול, כי הטבילה היא המשלימה את תהליך הגרות. הרי הדבר קל-וחומר: אם הטבילה במקוה, בכוחה לעשות מגוי, יהודי, על אחת כמה וכמה, שהיא עושה מאדם שהוא כבר יהודי, יהודי יותר מעולה ומשופר, ומעלתו משובחת אחרי הטבילה מאשר לפני הטבילה.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 7:48 ת"א 7:50 ר"ת: 8:24

תזריע - מצורע

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:34 ת"א: 6:49

עצתו הפקחית והנבונה של הצדיק

מסופר על הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, (יומא דהילולא ב' אייר) שבנעוריו היה לו חבר אחד, עילוי גדול וירא שמים, שאחר כך נתקבל לרב ואב"ד בעיר יאנוב. הרב היה מתמיד גדול בתורה ועובד השם גדול.

ברבות הימים שידך הרב את בנו במרחקים, עם רב אחד. בהגיע זמן החתונה ביקש הרב מאת חשובי ונכבדי עירו, שיסעו עמו אל חתונת בנו בכורו. נסעו הלומדים והנגידים במרכבות, לכבודו של רבם, והרב נסע במרכבה מיוחדת עם בנו ועם ראש הקהל, ועם עוד אברך אחד מופלא בתורה. בדרך נסיעתם הגיע זמן מנחה. ירדו מן המרכבה, הרב ובני לווייתו, להתפלל מנחה. הרב הלך לצד אחר, תחת אילן אחד ביער. האנשים אשר נסעו עמו באו בחזרה אל המרכבה, והמתינו לרב עד בוש, והוא לא בא.

השמש כבר שקעה, והרב עדיין לא חזר אליהם. נשתוממו הרבה על הדבר, והלכו החתן וראש הקהל והאברך לחפש את הרב ביער, אולי הוא עומד שם ומתפלל, ולא מצאוהו. נבהלו מאוד, כי החושך כבר כיסה את הארץ, ובאו בחזרה אל הדרך הסלולה, אל המקום אשר המרכבה עמדה שם. בתוך כך באו גם שאר המרכבות עם האנשים אשר נסעו אל החתונה, ושאלו: מה זה שעומדים כאן על אם הדרך? סיפרו להם, כי הרב הלך ואיננו.

ענו ואמרו האנשים: היות שראינו לפני זמן מה, כי הגביר פלוני המפורסם נסע גם כן אל החתונה, והוא נסע יחידי במרכבתו, על כן אנו חושבים שמן הסתם כשראה את רבנו עומד ביער, הזמינו לנסוע במרכבה שלו, ובוודאי נסע עמו. כששמעו את הדבר, הסכימו כולם שהשערה זו נכונה היא, ונסעו משם. אבל מה גדל אכזבתם ודאגתם כשהגיעו למקום החתונה, וראו שהמחותן, אבי החתן, איננו. השערות מהשערות שונות עלו במחשבתם, וסוף דבר שנערכו הנישואין בעצבות גדולה משני הצדדים.

אחר החתונה נסעו בני ביתו של הרב לביתם, ובכל הדרך שאלו כל עובר ושב, אם לא ראה את הרב, וכולם ענו שלא ראו ולא שמעו דבר. באו לעירם, ליאנוב, וגם שם לא מצאוהו. שלחו שליחים לחפשו במקומות שונים וללא הועיל.

ומה קרה עם הרב? הוא תעה ביער. רצה לצאת מן היער אל הדרך, ותעה בשבילים עקומים, והלך כל אותו הלילה כמה פרסאות בעומק היער, כי היער היה גדול מאוד. בבוקר, כשזרח השמש, עמד לפוש, קרא קריאת שמע, והתפלל. וכך הלך ביער כמה שבועות רצופים, ואכל מפירות היער. ומרוב צרות ודאגות נפשו שכח מתי הוא יום השבת, וטעה בחשבונו ביום אחד. הקדים את חשבון הימים ביום אחד, ועלה לו בחשבונו שיום שיש הוא יום השבת, וקידש אותו יום ככל אשר היה לאל ידו בהיותו ביער.

והשי"ת שמר אותו מכל מיני פגעים וחיות רעות, בזכות תורתו ומעשיו הטובים, עד אשר לאחר כמה שבועות יצא סוף סוף מן היער, וברוב הרפתקאות בא לעירו ולביתו, וסיפר את כל אשר עבר עליו מאז שנעלם. השמחה הגדולה שהיתה בבואו מובנת מאליה.

בהגיע יום חמישי לפנות ערב, התחיל הרב להכין את עצמו לקבלת שבת, השתומם על בני ביתו, שאינם עושים שום הכנות לשבת קודש הממשמש לבוא. אמרו אליו בני ביתו, שהוא טועה בחשבונו, והיום הוא חמישי בשבת. אבל הרב בהיותו ביער מרוב צרותיו נפל קצת במרה שחורה, והיה כעין שוטה לדבר אחד, שרק הוא צודק בחשבון הימים, וכל בני ביתו ובני עירו טועים. וכל הוויכוחים והטענות לא הועילו להזיז אותו מדעתו.

התחילו לחשוש שהרב אינו בישוב הדעת בדבר זה, והיה צער גדול לבני ביתו מזה, אבל מה יכלו לעשות? באור ליום השישי הלך הרב לבית הכנסת וקיבל שבת בשמחה רבה, וכל העם הצטערו וחשבו שהוא מטורף בדעת ר"ל. והוא כיבד את ה"שבת" שלו בכבוד גדול, ולא עשה מלאכה ולא הניח תפילין. וכשהגיע יום השבת האמיתי, וראה שכל העם מכינים עצמם לשבת, רגו וכעס עליהם, והניח תפילין ועשה מלאכה. והשמחה שהיתה בביתו לרגל בואו, נהפכה לאבל ויגון.

כך עברו כמה שבועות, ולא יכלו להעביר אותו מדעתו וחשבונו. באו אליו כמה רבנים וגדולים מהסביבה וביקשו ממנו שיבטל את דעתו, והרבו עליו דברים בראיות ואותות, כי טעה בחשבון כשהיה נע ונד ביער. אבל הוא לא ביטל דעתו מעולם, ונוסף לזה נטרפה דעתו עכשיו לדבר זה, אף שבשאר עניינים היה בר דעת גמור כמו כל אדם, לכן לא שמע לדבריהם.

באחד הימים הגיע הדבר אל ידידו מנוער הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א שהיה אז רב בעיר שינווא. נסע אליו ר' שמעלקא ובא לביתו ביום חמישי, שהוא ערב שבת לחשבונו של הרב. ושמחו זה לקראת זה מאוד, מאהבת נעורים. שאל הרב מיאנוב את ר' שמעלקא: האם יהיה כבודו אצלי בשבת קודש? והשיב ר' שמעלקא: בוודאי, באתי אליו לכתחילה כדי להתארח בביתו בשבת קודש.

וציווה ר' שמעלקא לבני ביתו של הרב שיכינו את עצמם לשבת, שחל להיות לפי חשבונו של הרב, וגם יכינו יין ישן נושן, חריף וטוב. ביום חמישי אחר חצות הלכו הרב ור' שמעלקא למקווה, ולפנות ערב לבשו בגדי שבת והלכו לבית הכנסת להתפלל. תמחו כל בני העיר על רבי שמעלקא, האם ח"ו גם הוא מודה להרב מיאנוב? ור' שמעלקא כיבד את הרב ב"קבלת שבת", אבל ר' שמעלקא בעצמו וכן בעלי הבתים התפללו תפילת חול.

משל ונמשל

כמטמונים תחפשנה

משל לאב שהיה לו בנים הרבה או אדון שהיה לו עבדים הרבה, והאחד היה לו אהוב וחביב ביותר, והיה לו חפירה שמוציאים מהם אבני זהב וכסף וכלי יקר והיה רוצה ליתנה לבן האהוב ואמנם שלא לשנות בין הבנים שלא להטיל קנאה יתירה על הבן יקר ושלא יתרעמו עליו מה עשה? מסר להבן האהוב בצנעה כלי מלאכה ולמד לו חכמת הוצאות האבנים מהחפירה והיתוך אבנים לעשות מהם זהב וכסף וכל חפץ ואח"כ קרא לבניו בכלל ואמר להם יש לי כאן חפירה שיכולים זהב מי הוא הרוצה בה יבוא והנה כולם ראו והבינו שבטורח גדול יוציאו משם שום דבר ואח"כ לא ידעו להתיכו ולעשות ממנו זהב כי לא היה להם שום חכמה בהוצאת הזהב וההיתוך וגם לא היה להם לזה שום כלי ושום תחבולה על כן מיאנו כולם ולא חפץ להם במתנה ההיא וממילא לקחה בן החביב ולא היה ביניהם קנאה.

והנמשל מובן, כי התורה הקדושה טמונה בתוכה כל טוב ד' וכל אוצרותיו, אך התחבולה להוציא המטמונים האלה מסר הקב"ה בחשאי לישראל רצה לומר, שנטע הקב"ה בטבע תולדותם בינה יתירה מה שלא נמצא, ולהם לא הראה כי אם פשוטי התורה, ע"כ לא יחפצו לקחתה, וידוע כי דבר בלי מובן נקרא נקרא חק, והדבר המובן לאשורו נקרא משפט, והיינו (תהלים קמ"ז) "חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום" כי לא הודיע להם כי אם החוקים, ולא מסר להם לב מבין כמו לישראל כן לכל עם ולשון. וקרוב לזה שמעתי ממורי הגאון בעל הפלאה זצ"ל.

(בשם הרה"ק "חתם סופר" זיע"א)

אחר התפילה הלכו לביתם כמו בליל שבת קודש בשמחה רבה. לכבוד האורח ר' שמעלקא באו לבית הרב הרבה אנשים, ואמרו "שלום עליכם" בשמחה רבה, ואחר כך קידשו על היין וישבו לאכול, ובתוך הסעודה אמרו הרבה דברי תורה. ר' שמעלקא אמר להרב שהוא צריך לעשות סעודת הודאה על הנס שאירע לו, שחזר בשלום לביתו, וצריך שישתה לחיים ויחזור וישתה, ועפ"י רמיזת ר' שמעלקא נתנו לרב יין ישן נושן, שכל השותה אותו נופלת עליו שינה לזמן רב. וכן היה, שנפלה תרדמה על הרב, ובאמצע הסעודה ישן כשהוא סמוך על השולחן. ורמו ר' שמעלקא, שישימו בלאט כר תחת ראשו, ויישן לו במנוחה. ור' שמעלקא לקח המקטרת שלו ועישן טיטו"ן, ואמר לבעלי הבתים: עתה לכו למנוחתכם. יתעסק לו כל אחד בעבודתו ומסחרו, ובעזרת השם יתברך יהיה הכול טוב. ומחר בלילה, בשבת קודש האמיתית, בשעה זו עצמה, תבואו לבית הרב כמו עכשיו.

והר"ש עמד על המשמר, שלא יעירו את הרב כל הלילה וכל יום הששי שלאחריו, והלך גם בחוץ על יד הבית, להשגיח שלא יפריעו את מנוחת הרב הישן בשום קול. וכך ישן הרב מיאנוב עד ליל שבת קודש. בליל השבת נשאר רבי שמעלקא בבית לשמור על הרב, והתפלל בבית הרב ביחידות, אחרי התפילה באו אל הסעודה אנשי העיר, כמו אתמול בלילה. והרב עדיין ישן, אכל ר' שמעלקא סעודת שבת בשמחה רבה, ואמר תורה לפני הנאספים עד כחצות הלילה. ואז העיר את הרב משנתו, ואמר אליו: הרב מיאנוב! יקום נא לברכת המזון. הקיץ הרב, ואמר אל ר' שמעלקא: נדמה לי, שישנתי הרבה. ונטל ידיו, והתחיל לדבר דברי תורה עם ידידו ר' שמעלקא, ואחר כך בירכו ברכת המזון.

ועד יום פטירתו לא ידע הרב כלל שישן מעת לעת שלם, והיה בטוח שכל העולם הודו לדבריו ועושים את יום השבת כפי חשבונו, והחזיק טובה לר' שמעלקא שעמד לימינו ועזר לו להמשיך את כל בני עירו אל האמת, כי כולם עזבו את חשבונם המוטעה ועשו את השבת יחד עמו. כך האמין כל ימי חייו.

אחר השבת באו נכבדי העיר אל רבי שמעלקא, והביעו לו תודה רבה על זה, ורבי שמעלקא גזר עליהם בגזירה נמרצת שלא ידברו על כל הענין הזה שום דבר כלל ועיקר.

צ'ין אדם לחברו

ואהבת לרעך כמוך

מסופר על הרה"ק רבי נתן אדלר זיע"א, שנתכבד פעם אחת בסנדקאות, בברית שנערכה בעיר אחת שהיתה רחוקה מביתו מרחק רב. למרות הקור העז והשלגים, יצא רבי נתן לדרכו וזכה במצוה חשובה זו. אחרי הברית חיפשו את רבי נתן ואיננו. חיפשו אחריו בדאגה רבה, ומצאו אותו עומד בחוץ כששיניו נוקשות זו בזו מרוב קור, והוא שומר על הסוס הרתום לעגלה שהסיעה אותו. שאל אותו בעל הברית: למה לא יכנס רבינו לבית החם והנעים וישתתף בסעודת המצוה? וכי מצא הרב שמץ של פסול בבית? ענה לו רבי נתן: חלילה, פשוט ריחמתי על העגלון שנשאר לעמוד בחוץ שומר על סוסו, בעוד אני יושב בתוך הבית החם. משום כך הצעתי להתחלף איתו מעט. נכנסו בני הבית ואכן מצאו את העגלון כשהוא ישן שנת ישרים ליד התנור החם, אולם רבי נתן לא הסכים בשום אופן להעיר אותו. ורק אחרי שאחד מבני הבית התעקש להחליף את הרב על משמרתו, ניאות הרב להיכנס לבית החם.

לאהוב רשע גמור כמו שאוהבים צדיק גמור

סיפר הרה"ק רבי זוסיא מאניפולי זיע"א, שמעתי מאחי הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, שכאשר היה תורו לעמוד ליד חדרו של המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א,

קרא לו פעם המגיד שייכנס לחדרו ואמר לו: שמע נא אלימלך מה אומרים במתיבתא דרקיעא, אהבת ישראל פירושה, לאהוב רשע גמור כמו שאוהבים צדיק גמור.

איך אפשר לאהוב את חברי

פעם נשאל הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א (יומא דהילולא ב' אייר) האיך אפשר לאהוב את חברי אף שאינו הולך בדרך הישר? והשיב כמו שאבר אחר באדם שלא יהיה טוב ויעשה שלא כרצונו, האם יכה את האבר הזה? כן בני ישראל כולם אחד ולכן נצרך לאהוב כל יהודי ועי"ז יחזיר אותו למוטב.

להרנין לב אלמנה

מסופר על הרה"ק רבי משה פיינשטיין זיע"א: פעם אחת באה אשה אלמנה אחת שבנה לומד בישיבה, חיכתה לו מחוץ לאולם הלימודים, וכשיצא מהישיבה, שטחה לפניו בדמעות את מרי ליבה על בנה שלפי דעתה אין משגיחים עליו כראוי, ואין מטפלים בו ואין מטפחים אותו. רבי משה עמד והאזין בתשומת לב, העניק לה את מלוא תשומת הלב, הרגיע והשקיט את דאגתה. כשהגיע הרכב שעמד לקחתו לביתו. "תסיע אותה לביתה", ביקש מהנהג, "אני אלך ברגל".

גמילות חסד

אמר הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א: להעמיד פנים שוחקות בשעה שיהודי שלא ניחן בבניה יתירה מבקש לומר מילתא דבדיחותא, גם זה בבחינת גמילות חסד.

תילולא דצדיקא

שבת קודש א' אייר

הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק ב"ר משה (תקמ"ח)
הרה"ק רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ב"ר יחיאל (תרפ"ב)

יום ראשון ב' אייר

הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג ב"ר צבי הירש (תקל"ח)

יום שני ג' אייר

הרה"ק רבי יהודה לייב פיסטינר מקאלמיי

(תלמיד הבעש"ט - תק"ה)

הרה"ק רבי אריה לייב צונץ ב"ר משה (הגאון

מפלאצק - תקצ"ג)

הרה"ק רבי ישעי' מקרעסטיר ב"ר משה (תרפ"ה)

יום שלישי ד' אייר

הרה"ק רבי ליפא מסאמבור ב"ר יצחק אייזיק

מכפר ספרין (תקפ"א)

יום רביעי ה' אייר

הרה"ק רבי לייבוש ממעזריטש

(תלמיד הבעש"ט - תקל"ה)

הרה"ק רבי משה מסאמבור ב"ר יצחק אייזיק

(ת"ד)

הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא

ב"ר שמואל צבי (אמרי יוסף - תרס"ט)

יום חמישי ו' אייר

הרה"ק רבי לייבוש ממעזריטש

(תלמיד הבעש"ט - תקל"ה)

הרה"ק רבי משה מסאמבור ב"ר יצחק אייזיק

(ת"ד)

יום שישי ז' אייר

הרה"ק רבי שלמה אפרים ב"ר אהרן

(כלי יקר - שע"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שאלונה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מח"ס "בם אבי אוד" רפרום יוסף הרח"ט על המערים.

ספירת העומר (ב')

(א) אם הוא מסופק אם דילג יום אחד, ולא ספר, יספור בשאר הימים בברכה. (שו"ע שם)

(ב) אם נודע לו שטעה בספירת הימים, ולא טעה בשבועות, או שטעה בשבועות, ולא טעה בימים, סופר בשאר הימים בברכה. (משנה ברורה שם ס"ק ל"ח)

(ג) לפני ספירת העומר, יכניס אמונה שלימה בלב, שבמצוה זו יעשה תיקונים נפלאים ונוראים. (יסוד ושורש העבודה, שער ט', פרק ח')

(ד) לפני ספירת העומר, יתפלל תפילה קצרה, שיהא חשוב מצוה זו בעיני הבורא יתברך שמו, כאילו כיוון בכל הכוונות שכוונו בה אנשי כנסת הגדולה. (שם)

לע"נ

הרה"ק רבי עקיבא יוסף שלעזינגער
ב"ר יחיאל זיע"א
נלב"ע ב' אייר תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחטות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

דינים והלכות לימי ספירת העומר

תוכן עניינים

ט	המסופק אם ספר	ד	שמיעת מוזיקה בגני ילדים	ב	ברכת 'שהחיינו' בימי הספירה
ט	מסופק אם ספר ביום	ד	ריקוד לשמחת אירוסיו חבר	א	קניית בגדים בימי הספירה
ט	נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול	ד	תזמורת בסעודת מצוה	ב	קניית כלים חשובים בימי העומר
י	להפסיק באמצע שמו"ע לצורך מצות ספירת העומר	ה	תזמורת במעמד הכנסת ספר תורה	ב	קניית פרי חדש בימי הספירה
י	המסופק אם לא ספר באחד הימים וקרוב הדבר ששכח	ה	הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות	ב	קניית נעליים חדשות בימי העומר
י	שמע ספה"ע מאחר אם עולה לו לענין שימשיך לספור	ו	השתתפות בשמחת נישואין בימי העומר	ב	קניית תכשיט חדש
י	בברכה	ו	תספורת בספה"ע	ב	חידוש תכשיט בימי העומר
י	ספק בספירת העומר לאשה	ו	תספורת נשים בספה"ע	ג	אכילת פרי חדש בימי הספירה
	דיני ל"ג בעומר	ו	תספורת קטנים בספה"ע	ג	דיון פרי חדש שהתקבל במתנה בימי הספירה
יב	ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר	ו	גילוח שפם בספה"ע	ג	צביעת וסיווד בית בימי העומר
יב	נישואין בליל ל"ג בעומר	ז	מנהג האריז"ל לענין תספורת בימי העומר	ג	שירים וריקודים בימי הספירה
יב	תספורת בליל ל"ג בעומר	ז	דיני שכחה וטעות בספה"ע, ועוד דינים	ג	שמיעת מוזיקה ווקאלית בימי העומר
יג	תספורת בער"ש לבעלי ברית שתהיה ביום א' שאחריו	ז	אכילה קודם ספירת העומר	ג	שמיעת שירי רגש בימי הספירה
יג	תספורת אחר ל"ג בעומר	ז	ספירה קודם התפילה	ג	שירה בפה בימי העומר
יג	שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר	ז	ספירה בברכה למי שיחסר ספירת חלק מהימים	ג	לימוד גנינה בימי העומר
יג	עריכת חתונות אחרי ל"ג בעומר	ח	ספר כראוי וחזר בטעות מספירה זו תוך כדי דיבור	ד	מוזיקת ליווי
		ט	נזכר ביום שלא ספר	ד	גנינה לצורך בריאות ולצורך נפשי

קניית בגדים בימי הספירה

א. שאלה: האם מותר לקנות בגדים בימי ספירת העומר.

תשובה: בגדים חשובים שמברכים עליהם שהחיינו¹ מותר לקנות ויש הנוהגים להימנע², אולם אם קונה אותם ע"מ להשתמש בהם אחר ימי הספירה מותר לכתחילה³. ובגדים שאינם חשובים מותר לקנותם אף לשימוש בימי הספירה.

שלא לברך שהחיינו בימי העומר שמנהג טעות הוא, והשתרבו ממה שנפסק בשו"ע (סי' תקנא סי"ז) שטוב לזהר שלא לומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש מהטעם שכתב הבנימין זאב (סי' קסג) שאין לומר בזמן אבל וצער שהחיינו לזמן הזה, ומזה למדו שה"ה לימי העומר, אבל אין לחוש לזה מאחר שלא מצינו כן בשום ספר וא"א דלא לשתימיט שום פוסק ראשון או אחרון לכתוב כן, ויש לחלק שחרבן בהמ"ק חמיר לן טפי ולכן החמירו בכמה דברים בבין המצרים, אבל אינם דומים לכל הדינים ואין להחמיר שלא לברך שהחיינו עכ"ד [ועי' בספר אורחות יושר (לר' יצחק מולכו, סו"פ יא) שכתב "מה שאומרים העולם שאין לעשות בגדים חדשים בימי העומר, הוא שיחת נשים, שלא מצינו חומרא זו בשום פוסק"].

ואולם אפשר שיש לחלק שאף שהתיר המאמר מרדכי לברך ברכת שהחיינו על פרי חדש בימי העומר, מכל מקום אפשר שלבישת בגדים חדשים המשמחים כגון אלו שמברכים עליהם שהחיינו שאני שבהם יש שמחה יתירה ואסור בימי העומר, וכמו שמצינו באליה רבה (סימן תקנא ס"ק יז) שאף בשבת שבבין המצרים שיש מתירים לברך בה שהחיינו על פרי חדש, מ"מ על בגד חדש דאיכא שמחה טפי אסור. ואפשר שכמו"כ חלוק הוא לענין ימי העומר שיודה בזה המאמר מרדכי לדברי הלקט יושר [אף שלא היו לפניו]. ואמנם כן מצינו דברי הבן איש חי (בספרו אורח חיים על הגדש"פ, הל' ספיה"ע אות כח) שכתב שנהגו במדינתו לחלק כך, שעל פרי חדש מברכים שהחיינו בימי העומר, אבל על בגד חדש אין מברכים שהחיינו בימי העומר. ומ"מ לענין בעלי שמחה כגון בעל ברית או חתן וכלה שנישאים בליל ל"ג בעומר כתב המקור חיים (להחיות יאיר, ס"ג) שמותרים בקניית בגדים חדשים.

³ שכיון שהמנהג לברך בשעת לבישה, כמבואר במאמר (סימן רכג סק"ה) שהוכיח כן ממנהגו של מהר"ם מרוטנברג (הובא בתשב"ץ קטן סי' קכ) ללבוש בגד חדש בליל שני של ראש השנה כדי לצאת בו בברכת שהחיינו, הרי שאף שקנה בגד זה קודם ראש השנה מכל מקום אינו מברך עליו ברכת שהחיינו אלא בעת שלבוש אותו, ומשום כך יכל

¹ בגמרא ברכות (נד.) שנינו "בנה בית חדש או קנה כלים חדשים מברך שהחיינו", ונפסק בשלחן ערוך (סי' רכג ס"ג). ובמשנ"ב (שם יג) כתב שהוא הדין כשקונה בגד חדש ששמח בו מברך עליו שהחיינו. ובגדר בגד חשוב כתבו המשנ"ב (שם יג) והכה"ח (שם ס"ק כב) שהוא בגד המשמח כל אחד לפי ערכו עשיר לפי עושרו ועני לפי עניו. וראה עוד בשלחן ערוך שם שתי דעות אם אף על חלוק מנעלים וכיוצ"ב יש לעני לברך, והכרעת המשנ"ב (שם כד) בשם פמ"ג (שם א"א סק"י) ודרך החיים (שם) שעל חלוק ומנעלים - אף עני השמח בהם אין לו לברך עליהם, אמנם על נעליים יקרות וחשובות יש לברך שהחיינו, ואינם בכלל חלוק ומנעלים האמורים בדברי המשנ"ב.

² הנה עיקר איסור זה שלא לברך שהחיינו בימי העומר לא מצינו לו מקור בשו"ע, אולם ראה בתשובות ופסקים לחכמי אשכנז (סי' טט) שהביא שרב שרירא גאון אסר לברך שהחיינו בימי העומר, וכן כתב העוללות אפרים (לבעל הכלי יקר, ח"ב מאמר קז, בביאור הטעם מדוע לא מברכים שהחיינו על מצות ספירת העומר), וכ"כ האליה זוטא (סי' תצג סק"א). ומשמעות דברי המשנ"ב (סי' תצג ס"ק ב) שלא יביא אדם עצמו לידי חיוב שהחיינו בימי העומר, אבל אם נזדמן לו ברכת שהחיינו יכול לברך. ולענין קניית בגד חדש שמברכים עליו שהחיינו ראה בלקט יושר (עמ' צז) שכתב שמהר"א ז"ל לא היה מתיר ללבוש בימי העומר אפי' מצנפת חדשה של פשתן, ואפי' אין לו מצנפת אחרת. ובספר פחד יצחק (למפרונטי, ערך עומר) כתב בשם הר"ר מה טוב שאין אומרים שהחיינו בימי העומר, ולכן בגדים ששייך בהם ברכת שהחיינו יש להחמיר שלא לקנותם עד ל"ג בעומר. וכ"כ ר' חיים פאלאגי (מועד לכל חי סי' ו אות יב) שמנהג טוב הוא שלא לחנוך מלבוש חדש בימי העומר מפני ברכת שהחיינו.

ואולם העקרי הד"ט (סימן כא אות יז) הביא דברי הפחד יצחק בשם הר"ר מה טוב, וכ"ע ז"ל "במקומות שנתיישבתי לא היו נזהרים כלל שלא לברך זמן בימי העומר, ואין לאסור לקנות בגדים חדשים בימי העומר". ועוד מצינו במאמר מרדכי (סי' תצג ס"ק ב) שכתב על עיקר מנהג זה

קניית כלים חשובים בימי העומר

ב. שאלה: האם מותר לקנות רכב או מזגן ולחדשו בימי ספירת העומר.

תשובה: קניית רכב לרווק מותרת, ויש הנוהגים להמנע⁴, ולנשוי המשתמש בו עם בני ביתו שמברך עליו הטוב והמטיב⁵, מותר⁶. וכן קניית מזגן מותרת⁷.

קניית פרי חדש בימי הספירה

ג. שאלה: האם מותר לקנות פרי חדש ולאכלו בימי העומר.

תשובה: מותר, ויש הנוהגים להמנע⁸, ואולם לצורך שבת מותר לכו"ע⁹.

קניית נעליים חדשות בימי העומר

ד. שאלה: האם מותר לקנות נעליים חדשות ולהשתמש בהן בימי העומר.

ה. תשובה: מותר, ולנוהגים שלא לברך שהחיינו בימים אלו יש להמנע מקניית נעלים יקרות וחשובות, שהרי אף עליהן מברכים שהחיינו, וראה הערה¹⁰.

קניית תכשיט חדש בימי העומר

ו. שאלה: האם מותר לקנות תכשיט חדש ולענוד אותו בימי העומר.

ז. תשובה: תכשיט פשוט מותר לקנות ולחדש בימי הספירה, אבל אם הוא תכשיט חשוב שמברכים עליו 'שהחיינו' - אם נקנה ע"מ לחדשו אחר ימי הספירה - מותר לכתחילה, ולחדשו בתוך ימי הספירה - ראה בשאלה הבאה.

חידוש תכשיט בימי העומר

ח. שאלה: האם מותר לחדש תכשיט יוקרתי בימי העומר.

תשובה: מותר, ויש הנוהגים להמנע מלחדשו בימות החול, ולכו"ע מותר לחדשו בשבת¹¹.

נחשב, אמנם גם קניית כלי חדש הנקנה לעצמו ולאחרים מותרת כמבואר לעיל, שכיון שקונה גם לצורך בני ביתו הרי אינו מברך אלא הטוב והמטיב וברכת הטוב והמטיב מותרת גם בזמן אבילות, וכדלעיל. ⁸ בספר פחד יצחק (למפרונוטי ערך עומר) הביא בשם הר"ר מה טוב שנהגו שאין מברכים שהחיינו בימי העומר, ולכן לא יקנה בגד חדש. ואמנם המאמר (סי' תצ"ג ס"ק ב) כתב שאין לזה מקור וטעם, ועוד היה מקום להוסיף להקל שאף הלקט יושר שהביא ממהרא"י לאסור קניית בגד חדש בימי העומר לא מצינו בדבריו לאסור אלא בגד חדש אשר חמור הוא מפרי חדש כמבואר באליה רבה (סי' תקנ"א ס"ז), וכמבואר בהערה לעיל, מ"מ כיון שמשמעות דברי המשנ"ב (סי' תצ"ג ס"ק ב) שאין לברך שהחיינו אלא אם נזדמן לו הברכה, ראוי להימנע בימי העומר מלהביא עצמו לחיוב שהחיינו בקניית פרי חדש.

⁹ שאף בימי בין המצרים שאין לברך בהם שהחיינו כמבואר בשו"ע (סי' תקנ"א ס"ז), מכל מקום כתב הלבוש (שם) שבשבת שבבין המצרים מותר לאכול פרי חדש ולברך עליו שהחיינו, וכ"ש בימי העומר שאינם ימי פורענות כ"כ כימי המצרים, שאין להחמיר בשבתות שבהם שלא לברך שהחיינו. ואפשר שאף למבואר בכתבי האר"י שהובא במג"א (שם) שאף בשבת שבבין המצרים אין לברך שהחיינו, ימי העומר אין בהם חומרא זו, שאינם זמן פורענות כ"כ כימי המצרים.

¹⁰ כמבואר לעיל (שאלה א) יש הנוהגים שלא לברך שהחיינו בימי העומר, ואף שהמשנה ברורה לא כתב כן, מכל מקום משמעות דבריו שיש להימנע מלהביא עצמו לברכת שהחיינו בימי העומר, ומשום כך יש הנוהגים להימנע מלקנות בגדים חשובים בימי העומר, ולפי זה אף מקניית נעלים יקרות וחשובות שמברכים עליהם שהחיינו כפי המבואר לעיל (שאלה א), יש להימנע, שאף שמבואר בשו"ע (סי' רכ"ג ס"ו) שאין מאחלים תבלה ותתחדש על קניית נעליים משום שנעשים מעור בהמה, מכל מקום ברכת שהחיינו מברכים על קניית הנעליים, ומטעם זה הנוהגים להימנע מלחדש בגדים בימי העומר משום ברכת שהחיינו, יש להם להימנע אף מלחדש נעלים יקרות וחשובות בימי העומר.

¹¹ כמבואר לעיל (הערה 8), יש נוהגים להימנע מלברך שהחיינו בימי העומר, ומשום כך אין להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו בימי העומר, ואולם הובא שם מהלבוש לענין אבילות ימי בין המצרים שכתב שאף שאין מברכים בימים אלו ברכת שהחיינו, מכל מקום בשבתות שבהם מברכים שהחיינו, והתבאר שם שאם לענין שבת שבימי בין המצרים כך, קל וחומר לענין שבת שבימי העומר שקל דין אבילות שבו מאבילות ימי בין המצרים, שיש להקל לברך לכתחילה שהחיינו בשבת שבימי העומר. ומטעם זה יכולה אשה לענוד תכשיט חדש בשבת שבימי העומר, שכיון שנהגו לברך ברכת שהחיינו על בגד חדש וכן על

להתחייב בברכת שהחיינו בלבישתו לביל שני של ראש השנה, הרי שחובת הברכה בעת הלבשה. וכן פסק בכה"ח (סימן כ"ב ס"ק י). ומשום כך יכול לקנות הבגד בימי העומר ולברך שהחיינו בשעה שילבשו אחר ימי העומר.

⁴ הטעם בזה כיון שמבואר בשו"ע (סי' רכ"ג ס"ג) שהקונה כלי חדש לעצמו מברך שהחיינו, ונהגו שלא לברך שהחיינו בימי העומר במשנ"ב (סי' תצ"ג ס"ק ב) שאין לאדם להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו בימי העומר, וכפי שהובא בתשובה לעיל. וגדר כלי חדש שמברכים עליו הוא כלי החדש לקונה אותו ומשמח את ליבו כמבואר במשנה ברורה (סי' רכ"ג ס"ק יג), וא"כ רכב ודאי נחשב הוא כלי חדש המשמח את קונו, ויש לרווק להימנע מלקנות בימי העומר רכב לעצמו, כיון שבאופן זה מתחייב הוא בברכת שהחיינו.

⁵ בשו"ע (סי' רכ"ג ס"ה) כתב שהקונה כלי חדש לעצמו ולבני ביתו מברך הטוב והמטיב, ומטעם המובא בטור (שם), ע"פ המבואר בגמרא, ברכות נט: דכל שיש בו טובה לו ולאחרים מברך עליו הטוב והמטיב, ואף רכב זה שקונה בעל משפחה יש בו טובה לו ולבני ביתו ויש לו לברך עליו הטוב והמטיב.

⁶ הטעם שמותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי העומר מבואר מדברי המג"א (סי' תקנ"א ס"ק מב) שכתב שהטעם שאין לברך שהחיינו בימי המצרים אינו משום אבילות אלא משום שאין לברך שהגיענו לזמן הזה בזמן ימי המצרים שהוא מועד לפורענות, ומטעם זה כתב הפרי מגדים (א"א שם) שבצום י' בטבת וצום גדליה אפשר לברך בהם שהחיינו. וכיון שאין האבילות אוסרת הברכה כלל ממילא שברכת הטוב והמטיב שאין בה ברכה על הזמן אפשר לברכה אף בימי אבילות.

⁷ קניית מזגן מותרת היא הן מדין קניית כלי חדש, שכיון שקונה אותו לביתו הרי זה גם לצורך בני הבית וממילא שאין מברכים אלא הטוב והמטיב ומותר לברך ברכה זו בימי העומר.

ואם נדון התקנת מזגן חדש כבניה גם כן יש להתיר הדבר, וכמו שמבואר מדברי השו"ע שלענין דיני אבילות שמראש חודש אב כתב (סי' תקנ"א ס"ז) שיש להחמיר שלא לתקן בגדים ומנעלים חדשים מראש חודש אב, ובסע' ב (שם) כתב שאין לבנות בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו מראש חודש ואילך, ומשמע שאף שהחמיר לאסור עשיית בגד חדש מראש חודש מכל מקום לא אסר בניית בית חדש אלא בית של שמחה כגון בית חתנות בלבד, ומבואר שבניית בית קל דינו מעשיית בגד חדש, ולפי זה גם התקנת מזגן בבית דינו כבניה בבית, שאף באבילות שמראש חודש אב לא נאסרה וכ"ש באבילות של ימי העומר הקלה ממנה. ואולם יש מקום לומר שדין התקנת מזגן כדין קניית כלי חדש, שהרי המזגן לפני התקנתו בבית תלוש הוא וכלי הוא

אכילת פרי חדש בימי הספירה

ט. שאלה: התארח אצל חברו והגיש לפניו מלון, האם יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו.

תשובה: מותר לאוכלו ולברך עליו שהחיינו, שמה שיש להמנע הוא רק מקניית הפרי אבל אם נזדמן לו הפרי - מותר¹².

דין פרי חדש שהתקבל במתנה בימי הספירה

י. שאלה: המקבל פירות חדשים במתנה כיצד ינהג לגבי ברכת שהחיינו בימי העומר.

תשובה: מותר לברך עליו, אמנם יש הנמנעים מלברך שהחיינו בחול וממתנינים עד שבת אם הפרי ישמור על טריותו עד אז¹³, אך אם יפסיד מאיכותו יכול לאוכלו ולברך שהחיינו גם באמצע השבוע¹⁴.

צביעת וסיוד בית בימי העומר

יא. שאלה: צביעת וסיוד הבית, האם מותרת בימי העומר.

תשובה: מותרת, שלא אסרו אלא ריקודים ומחולות וכיוצא בהם, אבל צביעה וסיוד אין בה שמחה כל כך.

שמיעת מוזיקה וקאלית בימי העומר

יב. שאלה: האם מותר לשמוע הקלטות שירים שאין בהם כלי נגינה.

תשובה: יש להחמיר בזה, שעצם שמיעת ההקלטה בטייפ או בנגן נחשבת שמיעת כלי שיר¹⁵.

שמיעת שירי רגש בימי הספירה

יג. שאלה: האם מותר לשמוע הקלטות שירי רגש וכיסופין בימי הספירה

תשובה: יש להחמיר שאף שירים אלו כשאר שירים שאין לשומעם בימי הספירה¹⁶.

שירה בפה בימי העומר

יד. שאלה: האם מותר לשיר בפה ללא כלי נגינה בימי העומר.

תשובה: ליחיד מותר לשיר לעצמו, אבל יש להימנע מלקבוע מושב של שירה בציבור אף בלי כלי נגינה¹⁷ [ומה שמקובל ששרים בת"תים בער"ש - יש להקל, וראה להלן לעניין שירה לכבוד אירוסיתחן].

לימוד נגינה בימי העומר

טו. שאלה: האם מותר ללמוד נגינה בימי העומר.

תשובה: מותר, שכיון שמנגן לצורך לימודים אין זה בכלל ריקודים ומחולות ואינו בכלל האיסור, וראה בהערה¹⁸.

בהם כלי שיר. ואולם שמיעת שירים שאין בהם כלי נגינה, יש לדון שאין בה איסור שמיעת כלי שיר, שהרי אין שומעים בהם כלי נגינה אלא שירה בפה בלבד, אולם נראה שאף שירים אלו בכלל איסור שמיעת כלי שיר, שכיון ששומעים אותם באופן בו שומעים שאר שירים, הרי שמיעת השירים בכלי זה בו שומעים שירה נחשבת שמיעת כלי שיר, ומשום כך ראוי לאסור אף שמיעת שירים אלו, ומכל מקום המקל בזה אין למחות בו.

¹⁶ כמבואר לעיל, בכלל איסור ריקודים ומחולות שנאסר בימי הספירה נאסר אף ניגון בכלי זמר, וכפי שהובא מהערוך השלחן שניגון בכלי זמר חמור מריקודים ומחולות, ומטעם זה נאסר לשמוע מוזיקה בימי העומר, שאף כלי המשמיע מוזיקה שמיעתו כניגון בכלי שיר, אולם היה נראה ששמיעת שירי רגש וכיסופין של קדושה, אינם בכלל איסור זה, וביותר בשירי רגש על חורבן הבית וכיוצא בהם, שאדברה אינם של שמחה אלא של אבלות, והיה נראה שאינם שייכים לענין ריקודים ומחולות כלל, אמנם מכל מקום נראה שעיקר הדין שאין לחלק בדברים אלו כאשר אין הגדר ברור היכן בכלל ריקודים ומחולות והיכן אינו נכלל, ומכל מקום המיקל בשירים שודאי מופקעים מהגדרה זו אין למחות בו אף שודאי שורת הדין שלא לחלק בזה.

¹⁷ כמבואר לעיל (הערה 15) אסרו חכמים ריקודים ומחולות בימי העומר, ומטעם זה אף יש להימנע אף משירה בציבור, שאף היא מענין מחולות להאסר בימי העומר. ואולם יחיד המזמר לבדו אין בו משום מחולות, שאין מחולות אלא ברבים, ומשום כך מותר לשיר לבדו בימי העומר. ואמנם מצינו בלקט יושר שנהג איסור אף בשירה בפה, מכל מקום מדברי הפוסקים משמע היתר בזה.

¹⁸ כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבה, ונהגו להימנע מכך משום אבלות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו, ואולם שמיעת כלי שיר תוך כדי לימודים אין בה ענין שמחה אלא מעשה לימודים ומותרת בימי

תכשיט חדש בשעת לבישה ותחילת שימוש, ולא בשעת הקניה כמבואר במאמר מרדכי (סימן רכג סק"ה) ובכף החיים (שם ס"ק כ) [וראה לעיל (הערה 2) שהתבאר מקור הדבר], משום כך יכולה אשה לקנות תכשיט חדש בימות החול של ימי העומר, ולענוד אותו בשבת. ¹² כמובא בהערות לעיל נהגו שלא לברך שהחיינו בימי העומר אולם כתב המשנה ברורה (סימן תצג ס"ק ב) שאם נזדמן לו ברכת שהחיינו בימי עומר יכול לברך, ואין המנהג אלא שלא להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו, ומטעם זה אם הובא לפניו פרי חדש יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו.

¹³ כמבואר בהערה לעיל שלפי המבואר בדיני אבלות ימי המצרים שהקל הלבוש שם לברך שהחיינו בשבתות שבהם, כ"ש שיש להקל בשבתות שבימי העומר.

¹⁴ בשלחן ערוך (סימן תקנא ס"ז) כתב לענין אבלות בין המצרים, שעל מצות פדיון הבן יכול לברך שהחיינו שלא יחמיץ המצוה בזמנה, וכתב הרמ"א שם שהוא הדין בברכת שהחיינו על פרי חדש אם לא ימצא פרי זה אחר ימי המצרים שמוותר לו לברך שהחיינו בימי המצרים, וכתב המגן אברהם (שם ס"ק מד) שאף אם ימצא פרי אחר ימי המצרים כל שפרי זה שלפניו יכול להפגם אם ימתין עד אחר ימי המצרים או עד שבת, יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו בימי המצרים. ולפי זה כ"ש שבימי העומר שאבילותם קלה שיכול לברך שהחיינו אם ההמתנה תפגום הפרי.

¹⁵ כתב השלחן ערוך (סימן תצג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א) שכמו כן נהגו איסור לעשות ריקודים ומחולות, וכן כתב המשנה ברורה (שם ס"ק ג) וכתבו הפוסקים שהוא הדין שמיעת כלי שיר בכלל ריקודים ומחולות היא [ע"י ערוה"ש ס"י] תצג סע' ב שהוא כ"ש מריקודים ומחולות, וע"י פמ"ג ס"י תקנא ס"ק ו'], ומטעם זה אסור לשמוע קלטות שירים בימי העומר, שהרי שומעים

מוזיקת ליווי

טז. שאלה: מוזיקה הבאה כליווי לסיפור או מצגת, האם נכללת באיסור שמיעת כלי שיר.

תשובה: אינה בכלל איסור כלי שיר, כיון שאינה באה לצורך עצמה אלא כליווי, ומותר לשומעה בימי העומר¹⁹.

נגינה לצורך בריאות ולצורך נפשי

יז. שאלה: האם מותר לנגן בימי העומר לצרכי בריאות [תרפיה במוסיקה וכדומה].

תשובה: מותר, שאין איסור אלא במחלות וריקודי שמחה, אבל לצורך רפואה וכיוצא בזה אינו בכלל האיסור²⁰. וכן מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה, מותר לו לשמוע.

שמיעת מוזיקה בנגי ילדים

יח. שאלה: האם מותר להשמיע מוזיקה לילדים בימי הספירה.

תשובה: ילדים שהגיעו לגיל חינוך (גיל 6) אין להשמיע להם מוזיקה, אולם ילדים מתחת לגיל חינוך מותר להשמיע להם מוזיקה, וכן הדין לגבי השמעת מוזיקה לילדים קטנים בבית

העומר. ובפרט אם התחיל קודם ימי העומר ויש חשש שישכח מה שכבר למד.

¹⁹ כתב השלחן ערוך (סימן תצ"ג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א) שכמו כן נהגו איסור לעשות ריקודים ומחולות, וכן כתב המשנה ברורה (שם ס"ק ג). וכתב הערוך השלחן (שם ס"ב) שניגון בכלי זמר חמור מריקודים ומחולות, ומטעם זה אסור לשמוע מוזיקה בימי העומר. אולם באופן שהמוזיקה אינה באה לשם שירה אלא לצורך ליווי ותוספת לסיפור שהוא העיקר, או כשבאה כליווי ללימודי אותיות או שפות וכיוצא בזה, אינה בכלל איסור שמיעת כלי שיר.

²⁰ כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבזה, ונהגו להימנע מכך משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו, ואולם שמיעת כלי שיר לצורך רפואה ובריאות כגון תרפיה במוסיקה ושאר דברים כיוצא בזה, אינו בכלל ריקודים ומחולות.

²¹ אם הילדים הגיעו לגיל חינוך אסור להשמיע להם מוזיקה כיון שצריך לחנכם לדיני אבילות של ספירת העומר [ולענין השמעת שירים לצורך הרגעת הילדים – יעשה שאלת חכם], ואף שאין דין חינוך לקטנים פחות מגיל בר מצוה לגבי ישיבת שבעה על קרוביהם, לגבי אבילות זו נראה שכן יש לחנכם כמו שמצינו לגבי אבילות בשלושת השבועות שכתב המגן אברהם (סימן תקנ"א ס"ק לח) שבאבילות של רבים מחנכים את הקטנים, ונראה שהוא הדין לגבי אבילות ימי העומר. ולקטנים שאינם בני חינוך מותר להשמיע מוזיקה, ואין בזה משום איסור ספיייה כיון שמשמיע אותה לצורך הקטן, ומבואר ברשב"א (יבמות קיד:) שבאופן שסופה איסור דרבנן לקטן לצורך עצמו אין בו איסור ספיייה. והביאו המשנה ברורה (סימן שמג ביאור הלכה שם).

ואמנם בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן צב) כתב שלא אמר דברים אלו למעשה, ואף החיי אדם (כלל סו) העתיק דברי תשובה זו, מכל מקום כיון שרבי עקיבא איגר (שו"ת קמא סימן טו) פסק דברי הרשב"א ביבמות להלכה ולמעשה, ועוד שכאן אינו בגדר איסור דרבנן אלא

כשזקוקים לכך²¹. ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה אין בזה איסור, כי הם אינם מתכוונים לשמוע ולהנות ממנה.

ריקוד לשמחת אירוסי חבר בימי העומר

יט. שאלה: חתן שהתארס בימי העומר האם מותר לחבריו לרקוד בפניו בלא תזמורת.

תשובה: אסור, משום המנהג להימנע מריקודים ומחולות בימי העומר, ואף ללא כלי נגינה נחשב הדבר ריקודים ומחולות²², ובשירה בפה בלבד – יש להקל.

תזמורת בסעודת מצוה

כ. שאלה: סעודות בר מצוה, ברית מילה, פדיון הבן וכיוצא בהן, הנערכות בימי העומר, האם מותר להביא בהן תזמורת להנעים השמחה.

תשובה: יש להימנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו, שמשמעות דברי רבים מהפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות אלא בסעודת קידושין [אולם רבים מבני עדות המזרח, נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה], ואולם בימים שאחר ל"ג בעומר יש להקל להביא תזמורת לסעודות אלו אף לנוהגים אבילות בימים אלו²³.

מנהג הוא כמבואר בתשו' הגאונים (תשובות "שערי תשובה" סי' רעח בשם רב האי גאון, וכ"ה באוצר הגאונים יבמות סב', ועיין תשב"ץ סימן קעח) שמנהגי אבילות שבספירה לאו משום איסור אלא משום מנהג, וכן הוא לשון הטור 'נוהגים שלא לישא', משום כך יש להקל לספות שמיעת מוזיקה לקטנים לצורך עצמם. ומותר גם לגנות לשמוע, שאין איסור להיות בבית ששומעים בו מוזיקה, וכמבואר להלן (שאלה כג).

²² כמבואר לעיל (הערה 18), נהגו להימנע מריקודים ומחולות בימי העומר משום אבילות על פטירת תלמידי רבי עקיבא בימים אלו, ומשום כך יש להימנע מריקודים לפני חתן הבא בקשרי שידוכים, ואף בלא תזמורת, שהריקוד עצמו נאסר.

²³ כתב השלחן ערוך (סימן תצ"ג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, אבל לארס ולקדש שפיר דמיי", וכתב המגן אברהם (שם סק"א) שמלבד ההיתר לארס ולקדש מותר אף לעשות סעודת אירוסין, והוסף על כך הלשון "אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור, ונראה לי שאף מי שעשה שדוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות", וכתבו האליה רבה (שם סק"ב) והמחצית השקל (שם) שמדברי המגן אברהם מדויק שמותר לעשות ריקודים ומחולות בסעודת אירוסין, שרק בסעודת רשות או בסעודת שידוכים הוא שאסר המגן אברהם לעשות בהן ריקודים ומחולות, אבל בסעודת אירוסין שסעודת מצוה היא מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. ולכאורה מבואר מזה שכל סעודת מצוה מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, שלא אסרו ריקודים ומחולות אלא בסעודת רשות, וסעודת שידוכים נחשבת כסעודת רשות שאין קיום מצוה בשידוכים, מה שאין כן שאר סעודות מצוה, ומטעם זה לכאורה נראה שבסעודת בר מצוה שסעודת מצוה היא כמבואר בים של שלמה (בבא קמא פ"ז סימן לז) מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודת ברית מילה שסעודת מצוה היא כמבואר ברמ"א (יו"ד סימן רסה ס"ב) מתר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודות פדיון הבן וסיום מסכת שסעודת מצוה היא כמבואר ברמ"א (סי' תקנ"א ס"י) ובחוות יאיר (סי' ע), מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. ועי' שו"ת חיים שאל (ח"א סי' כא).

כא. שאלה: מעמד הכנסת ספר תורה שנערך בימי העומר, האם מותר להביא כלי זמר לנגן בתהלכות ליווי הספר תורה והכנסתו להיכל.

תשובה: בימים שעד ל"ג בעומר נכון להחמיר בזה, אלא שהמיקל יש לו על מה לסמוך, וראה הערה²⁴, ולענין הימים שאחרי ל"ג בעומר ניתן להקל לכתחילה, ורבים נוהגים

לעשות אחר ראש חודש סיון.

הימים בספירה שמתרים בריקודים ומחולות

כב. שאלה: עד מתי זמן איסור שמיעת מוזיקה בימי העומר.

תשובה: לבני אשכנז יש להימנע מהאזנה למוזיקה עד ר"ח סיון, ומבני ספרד – יש הנוהגים להקל לשמוע מל"ד בעומר ויש הנוהגים לשמוע רק מר"ח סיון²⁵.

סעודות מצוה לא התירו בהם ריקודים ומחולות, אולם ראה שם שהתבאר שעיקר החילוק בין סעודת מצות קידושין לשאר סעודות מצוה הוא בכך שבשאר סעודות מצוה אף שהסעודה מצוה היא, כפי שהובא שם מדברי חוות יאיר (סימן ע) המקורות לכך שמצוה לעשות סעודה לברית מילה ולפדיון הבן ולבר מצוה, ואף לשידוכין [תנאים], מכל מקום אין מצוה לרקוד בסעודות אלו, מה שאין כן לענין סעודת אירוסין חתן וכלה שמצינו שמצוה לרקוד לפני הכלה כמו שאמרו בגמרא (כתובות יז.) וכפי שנפסק בשו"ע (אה"ע סי' ס"א) [ואפשר שאף בסעודת אירוסין [קידושין] אף בלא נישואין כפי שהובא לעיל], ולפי זה יש מקום להשוות דין מעמד הכנסת ספר תורה לדין סעודת אירוסין [קידושין], שהרי אף לפני ספר התורה יש מצוה בריקוד, כפי שמצינו אצל דוד המלך שנאמר (שמואל ב' ו טז) ודוד מפזז ומרקד בכל עוז, וכן מתיר בשו"ת קרן לדוד (סי' קיט). אמנם מכל מקום נכון להחמיר שלא לרקוד אלא בסעודת אירוסין [קידושין] שהתפרש בפוסקים ההיתר בריקוד בה, וכמו כן הוא הדין לענין ניגון בכלי זמר (כמבואר בערוה"ש ס"ב) שדינו שיהיה לדין ריקודים ומחולות.

²⁵ בגמרא (יבמות ס"ב ע"א) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת". ומטעם זה כתבו הגאונים (שע"ת סי' ערה) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ושלא להסתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו ימים מתו, וממילא באלו ימים יש להתאבל וחמש שיטות בדבר: **א.** התשב"ץ (ח"א סי' קעח) הביא שדעת הרז"ה שמתו מיום שני של פסח עד יום ל"ד לעומר, ומשום שמצא בספר ישן שכתוב שמתו עד פרוס העצרת, ועד פרוס העצרת הוא טו' יום קודם חג העצרת, שכך מבואר בגמרא (מגילה כט:): שפרוס החג הוא טו' יום לפניו. וכן כתב הבית יוסף (סי' תצג) בדעת הטור שם. **ב.** המאירי (יבמות ס"ב): כתב שפסקו מלמות כבר ביום ל"ג לעומר. **ג.** רבינו ירוחם (אדם וחיה נתיב ה"ח"ד) כתב בשם התוספות שמיתת תלמידי רבי עקיבא היתה בל"ג יום שאין אומרים בהם תחנון מתוך כל ימי הספירה. **ד.** דעת המהרי"ל (הלכות שני חמישי ושני) שמתו ל"ב יום. **ה.** דעת הלבוש (סי' תצג) שמתו במשך כל ימי העומר חוץ מיום ל"ג בעומר בלבד, שביום ל"ג לא מתו.

ובפסקי ההלכה נחלקו השלחן ערוך והרמ"א: השלחן ערוך פסק כדעת הרז"ה והטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ד בעומר, ומשום כך יש לנהוג מנהגי אבילות אלו עד יום ל"ד בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום מותרים. והרמ"א פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתספורת. וביאר בדרכי משה (אות ג) שפסק בזה כדעת מהרי"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך בל"ג בעומר מותרים בתספורת. ובפשוטו מבואר שמל"ג בעומר מותר להסתפר, וכן מותר נישואים, וריקודים ומחולות, וכן שמיעת מוזיקה שדינה כריקודים ומחולות.

אולם כתב הט"ז (שם ס"ג) שאף שמותרים בתספורת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, משום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תתנ"ו, אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתספורת הקלו. ומבואר שאף הנוהגים אבילות אחר ל"ג בעומר, מכל מקום יש להקל במנהג אבילות בימים אלו מהאבילות שבימים שלפניהם, ומטעם זה נראה שאף שמחמירים לנהוג אבילות בכל ימי העומר מכל מקום לענין ריקודים בסעודת מצוה יש להקל.

אולם מצינו בחק יעקב (סי' תמד סק"י) ובאליה רבה (שם סק"י) שאף סעודת שידוכים נחשבת לסעודת מצוה, וכיוצא בדבר מצינו במשנ"ב (סי' תטו סק"ב) שמותר לערב עירובי תחומין לצורך סעודת שידוכין, אף שאין מערבים עירובי תחומין אלא לצורך מצוה, הרי שנחשב כסעודת מצוה, ומכל מקום המגן אברהם אסר במפורש לעשות ריקודים ומחולות בסעודה זו, הרי שאין היתר ריקודים ומחולות בכל סעודה הנחשבת לסעודת מצוה, ואם כן יש להסתפק אם סעודות בר מצוה, ברית מילה, ופדיון הבן דינם שיהיה לסעודת אירוסין שמותר לרקוד בהן, או שדינם שיהיה לסעודת שידוכים שאסור לרקוד בהן. ולכאורה יש מקום לחלק שההיתר לרקוד בסעודת אירוסין מיוחד הוא לסעודה זו בלבד ולא מחמת היותה סעודת מצוה, אלא משום שיש מצוה בעצם הריקוד בסעודת אירוסין חתן וכלה כמו שנפסק בשלחן ערוך (אה"ע סי' ס"א), ואם כן אפשר שבשאר סעודות מצוה אין להתיר ריקוד בימי העומר. [אמנם יש להעיר בזה שמא אפשר שהמצוה לרקוד תלויה בכך שיש נישואין אבל קידושין לבד בלא נישואין שמא אין בהם המצוה לרקוד לפני הכלה, ולפי זה יש לדמות סעודה זו לשאר סעודות מצוה, אלא שיש משמעות מדברי הגמרא (כתובות יז.) שהמצוה לרקוד בליקחת המקח שבזה שהוא באירוסין, וצריך עיון].

ומדברי שלחן ערוך הגר"ז (שם ס"א) מבואר שאף בסעודת קידושין אסור לעשות ריקודים ומחולות [ושלא כדברי המחצית השקלה והאליה רבה הנ"ל], ואם כן כל שכן שבסעודת בר מצוה או ברית מילה [שאף שסעודות מצוה מכל מקום אין הריקוד בהם מצוה] אין להתיר לעשות בהם ריקודים ומחולות בימי העומר, וכיון שכתב הערוך השלחן (ס"ב) שדין שמיעת כלי זמר כדין ריקודים ומחולות ואף חמור ממנו, משום כך אין להביא תזמורת לסעודת בר מצוה פדיון הבן או ברית מילה הנערכות בימים אלו. ובשמיעת שירים מוקלטים מנגן וכדו' נראה שמותר אם נוהג תמיד להשמיע מוזיקה בשמחות אלו כשחלות בשאר ימות השנה.

אולם לענין הימים שאחר ל"ג בעומר, נראה שיש להקל שהנהגה כמבואר להלן (שאלה כב), נחלקו הראשונים באלו ימים מימי העומר מתו תלמידי רבי עקיבא ויש לנהוג בהם אבילות, וחמש דעות נאמרו בזה [וראה בהערה לתשובה הנ"ל] והובא שם שהכרעת השו"ע (סי' תצג סע' ב) כדעת הרז"ה והטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ד בעומר, ויש לנהוג מנהגי האבילות עד יום ל"ד בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום מותרים. והכרעת הרמ"א כדעת מהרי"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם, וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתספורת.

ואולם כתב הט"ז (שם ס"ק ב) שאף שמותרים בתספורת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, ומשום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תתנ"ו [וראה בהערה לתשובת תספורת אחרי ל"ג בעומר], אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתספורת הקלו. ומבואר שאף הנוהגים אבילות אחר ל"ג בעומר, מכל מקום יש להקל במנהג אבילות בימים אלו מהאבילות שבימים שלפניהם, ומטעם זה נראה שאף שמחמירים לנהוג אבילות בכל ימי העומר מכל מקום לענין ריקודים בסעודת מצוה יש להקל.

²⁴ כאמור לעיל (שאלה כ), משמעות דברי הפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות בימי העומר אלא בסעודת קידושין בלבד, אבל שאר

השתתפות בשמחת נישואין בימי העומר

כג. שאלה: בן אשכנז הנוהג אבילות אחר ל"ג בעומר שהוזמן לשמחת נישואין בימים אלו, האם מותר לילך לשמחה.

תשובה: מותר, שאף ששומע שם כלי שיר, מכל מקום כיון שאין מטרת בואו לשם בכדי ליהנות משמיעת כלי שיר אינו בכלל האיסור. ובמקום שבא לחתונה גם כדי ליהנות מהמוזיקה, וכן במקום שרוצה לרקוד בשמחה זו, נראה שמי שמיקל בכך יש לו על מה לסמוך וכפי שיתבאר טעם הדבר בהערה²⁶.

תספורת נשים בספה"ע

כד. שאלה: האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר.

תשובה: לבנות ספרד - נשים נשואות ובחורות בשידוכים מותר להן להסתפר. ולבנות אשכנז ניתן גם כן להקל בזה בשעת הצורך²⁷.

תספורת קטנים בספה"ע

כה. שאלה: האם מותר לספר ילדים בימי הספירה.

תשובה: נהגו להחמיר בזה, אך במקום הצורך (כגון שהשערות מפריעות לילד) - מותר²⁸.

גילוח שפם בספה"ע

כו. שאלה: האם מותר לגלח את השפם בימי הספירה.

תשובה: שפם המעכב את האכילה מותר לגלחו, ושאינו מעכב - אסור²⁹.

להסתפר כך גם לאשה יהיה אסור להסתפר, ויאסר על נשים להסיר כל שער בגופן (גבות וכדו'), ואף אין סיבה לחלק בין תספורת הנעשית ע"י שיעור או לייזר או כל צורה שהיא, ובכל אופן הוי תספורת. ולדברי המשנ"ב הנ"ל לכאורה צריך לומר שגם בספירת העומר יהיה אסור לנשים לסדר גבות וכדו' (א"כ הוא לצורך מצווה כל"ט), אבל שלא לצורך מצווה לכאורה יהיה אסור.

אמנם נחלקו השו"ע והרמ"א (יו"ד סי' שצ) לגבי אבילות, האם מותר לאשה להסתפר בתוך שלושים, השו"ע מתיר, והרמ"א מחמיר בזה. ולפי השו"ע שמותר להסתפר בתוך שלושים מסתבר שכמו שהותר באבילות כך גם יהיה מותר בספירת העומר, דאבילות בתוך שלושים חמורה יותר מספירת העומר, דדיני ספירת העומר החלו רק בזמן הגאונים. ואם השו"ע פוסק שלאשה נשואה מותר להסתפר בתוך השלושים כדי שלא תתגנה על בעלה או לבחורה לצורך שידוכים (עי' שו"ת חיים שאל סי' ב), א"כ ה"ה בספה"ע שמותר לנשים להסתפר.

ולדעת הרמ"א שאוסר לאשה להסתפר בתוך שלושים של אבילות, יש לדון האם גם בימי הספירה יהיה אסור, או שמא ספירת העומר דינה קל יותר כיון שהיא מנהג מאוחר ואפשר להקל לנשים. ולמעשה נראה שאפשר להתיר לנשים נשואות או לבחורות בשידוכים להסתפר במקום הצורך.

²⁸ בהערה הקודמת הובאו דברי הבה"ל בסי' תצג שמי שמותר לו להסתפר בחול המועד - מותר לו להסתפר אף בימי ספירת העומר, ולפי"ז כיון שנפסק בשו"ע סי' תקלא' שמותר לגלח קטן במועד אם יש שער שמציק לו, כיון שאין האשם בו במה שלא הסתפר מקודם, א"כ גם בימי הספירה יהיה מותר לספר קטנים. והמשנ"ב בסי' תקנא' ס"ק פב' לגבי שלושת השבועות מביא מחלוקת האם האיסור לספר קטנים הוא דווקא בשבוע שחל בו, ופסק שעד שבוע שחל בו אפשר להקל לקטנים, ולפי"ז בספירת העומר אפשר להקל לספר קטנים. אך למעשה נהגו להחמיר שלא לספר, ורק במקום הצורך כגון שיש לקטנים שערות המפריעות להם או שסובלים מכינים וכו', אפשר להקל לספר אותם.

²⁹ לפי האמור בבה"ל שהובא בהערות הקודמות, הרי בחול המועד מותר לגלח שפם אף כשאינו מעכב את האכילה (כמבואר בסי' תקלא'), ובשלושת השבועות מותר לגלחו רק אם הוא מעכב את האכילה (כמבואר בסי' תקנא'). ועל כן בימי הספירה, שפם המעכב את האכילה ודאי שמותר לגלחו כשם שמותר בשלושת השבועות, ושפם שאינו מעכב את האכילה יש לדון האם דינו כבחול המועד שמותר או שימי הספירה חמורים יותר ואסור כבשלושת השבועות. ולמעשה מסתבר שדינו כבשלושת השבועות שרק כשהוא מעכב את האכילה מותר, ואם לאו - אסור.

והנה מצינו באליה רבה (שם ס"ק ב) שהסתפק האם אותם הנוהגים היתר בתספורת עד ר"ח אייר, ומראש חודש סיון עד שבועות, מותרים אף בריקודים ומחולות של רשות או שאין היתר אלא לענין תספורת. והובאו דבריו בפמ"ג (א"א ס"ק א) ובשער הציון (שם ס"ק ד).

ונראה לבאר בהסתפקו עפ"י דברי הט"ז הנ"ל, דשמא מאותו טעם שאין נושאים נשים לאחר ל"ג בעומר [מפני הגזרות בשנת תתנ"ו] ה"ה שאין לעשות ריקודים ומחולות של רשות [וכן אין לשמוע מוזיקה], דכל היתר נאמר רק לענין התספורת.

ועוד יש לבאר דבריהם ע"פ דברי הא"ר (ס"ק א) והחק יעקב (ס"ק ב) בשם רבנו ירוחם, שספירת העומר הם ימי דין על התבואה, והיה ראוי לאסור להסתפר אף אחר ל"ג בעומר, אלא שנהגו להקל. ולפי"ז יתכן שנהגו כן רק לענין תספורת, אך לענין ריקודים ומחולות של רשות אין להקל.

ולמעשה נראה שכיון שהשעה צ"ה הביא את ספיקו של הא"ר ולא הכריע, על כן אין להקל בריקודים ומחולות של רשות [ובשמיעת מוזיקה] לאחר ל"ג בעומר. אמנם מר"ח סיון יש להקל, כיון שהוא רק ספק מנהג.

ולענין בני ספרד - יש בזה מנהגים שונים, ודעת ר' חיים פאלאג'י (מועד לכל חי, סי' ו אות יא) להחמיר, ועי' כה"ח (סי' תצג סוס"ק ט).

²⁶ באופנים הנ"ל [א]. כשיש לו מטרם והנאה משמיעת המוזיקה בחתונה. ב. כשרוצה גם להשתתף בריקוד בחתונה, יש להסתפק האם כיון שבעלי השמחה מותרים לעשותה שנוהגים היתר בזה ממילא נחשבת סעודת מצוה ומותר לשמוע בה כלי נגינה ולרקוד בה, או שמא כיון שהאורח נוהג אבילות ואיסור בסעודת נישואין ממילא אין לו בה היתר שמיעת נגינה וריקוד בסעודת מצוה. ונראה שהמיקל בכך יש לו על מה לסמוך מהטעם הנזכר שנחשב לסעודת מצוה מחמת שבעלי השמחה נוהגים היתר.

²⁷ יש לדון האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר, ואף שהותר לנשים להסתפר בחוה"מ (חוץ משיער הראש), ובביאור הלכה (סי' תצג ד"ה 'נוהגים שלא להסתפר וכו') כתב וז"ל: "ומ"מ אותן המותרין להסתפר בחוה"מ כבסימן תקלא"א ו"ל דגם בספירה שרי דלא עדיף מחוה"מ [פמ"ג]", ולכאורה יש להתיר להן תספורת, מ"מ אינו כן, כיון שכל הסיבה שמותר לנשים להסתפר בחול המועד היא בגלל צורך הגוף (כמבואר בבה"ל בסי' תקמו'), וודאי שזה לא שייך בימי הספירה, שהרי ימי הספירה הם ימי אבילות.

ולגבי תספורת נשים בשלושת השבועות פסק השו"ע (סי' תקנא סע' יב): 'תספורת שבוע זה, אחד ראשו ואחד שער כל גופו - אסור', וכתב המשנ"ב בס"ק עט' בשם הפמ"ג "ואחד האישי ואחד האשה שווין לאיסור". לפי"ז צריך לומר שגם בספירת העומר - כמו שלאיש אסור

מנהג האריז"ל לענין תספורת בימי העומר

כז. שאלה: הנוהגים כמנהגי האריז"ל, באלו ימים מימי העומר מותרים בתספורת.

תשובה: הנוהגים כמנהגי האריז"ל לא יסתפרו עד ליל מ"ט לעומר (ואף שיש המחמירים שלא להסתפר בלילה – כאן מותר)³⁰. אמנם במקום צורך למי שהדבר קשה לו אפשר להסתפר ביום מ"ח ואף בליל מ"ח לעומר.

טעם האיסור הוא משום שעל פי סוד ימים אלו ימי דין התלויים בשערות, ואין לגלח בהם השערות³¹.

אכילה קודם ספירת העומר

כח. שאלה: אחר שהגיע זמן הספירה, האם מותר להתחיל לאכול קודם ספירת העומר.

תשובה: אסור, ואף כשיש מנין קבוע אסור, אולם אם מעמיד שומר שיזכיר לו להתפלל ולספור מותר³², וכן נראה שאם שם שעון מעורר או התראה בפלאפון וכתוב על זה ספירת העומר מהני.

ספירה קודם התפילה

כט. שאלה: האם מותר לספור ספירת העומר לפני תפילת ערבית.

תשובה: המתפלל ערבית ביחידות ורוצה לספור ספירת העומר מיד בתחילת הלילה לפני שמתפלל כיון שחושש שישכח לספור אחר כך - מותר לספור ספה"ע לפני תפילת ערבית³³, אך אם מתפלל בשעה מאוחרת יותר במנין – יספור בערבית עם הציבור³⁴.

ספירה בברכה למי שיחסר ספירת חלק מהימים

ל. שאלה: אדם שיודע שיצטרך לחסר יום אחד מהספירה, כגון שיעבור ניתוח בימי הספירה ויהיה בהרדמה למשך כמה ימים ולא יוכל לספור, האם רשאי להתחיל לספור בברכה, או שמא כיון שיחסרו לו מימי הספירה וימצאו ברכותיו למפרע לבטלה, לא יברך על הספירה.

תשובה: יכול לספור בברכה, שכיון שספירתו עד עתה כסדר היא נחשב הוא בגדר תמימות אף שאחר כך יחסר בספירתו, ועוד טעמים יש להקל בזה, וראה הערה³⁵.

ס"ק ו) שזמן הספירה הוא משעת צאת הכוכבים, שמשעה זו אסור להתחיל לאכול סעודה קודם שיספור העומר. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק כג) שאם לא התפלל ערבית אסור באכילה אף משום מצות קריאת שמע שאסור לאכול קודם שיקרא קריאת שמע של ערבית כמבואר בשלחן ערוך (סימן רלה ס"ב). וכתב עוד המשנה ברורה (שם ס"ק כג) שכפי המבואר בשלחן ערוך לענין תפילת מנחה (סימן רלה ס"ב), ולענין קריאת שמע (שלחן ערוך שם), ולענין מצות קריאת מגילה (סימן תרצב ס"ד), הרי שלא רק מזמן המצוה אסור להתחיל לאכול סעודה, אלא אף מחצי שעה סמוך לזמן המצוה אסור להתחיל באכילה שמא ימשך, ומטעם זה אף לענין מצות ספירת העומר אסור בסעודה מחצי שעה קודם המצוה, ואולם מכל מקום במקום שהשמש קורא לתפילה ולספירה יכול להתחיל בסעודה בחצי שעה זו שיכול לסמוך על קריאת השמש שתזכיר לו, אך אין קריאת השמש מועלת אלא לענין חצי שעה שקודם זמן המצוה, אבל בהגיע זמן המצוה אסור להתחיל לאכול אף במקום שהשמש קורא. ואולם לענין קריאת שמע מצינו במשנה ברורה (סימן רלה ס"ק יח) שהביא דעת מגן אברהם שם (ס"ק ד) שאף אחר שהגיע זמן המצוה מועיל להעמיד שומר שיזכיר לו המצוה, ויכול להתחיל לאכול. ויש לחלק ששמש בלבד הוא שאינו מועיל משהגיע זמן המצוה, שכיון שאינו מיוחד להזכיר לאדם זה יש לחוש שמא ימשך, אבל שומר פרטי לאדם זה מועיל אף אחר שהגיע זמן המצוה. ומטעם זה אם מעמיד שומר יכול להתחיל לאכול אף אחר שהגיע זמן המצוה.

³³ מפני שהסיבה שסופרים תמיד לאחריה היא כיון שתדיר ואינו תדיר - תדיר קודם, אבל כאשר מתכוון להתפלל מעריב מאוחר יותר ביחידות, לא שייך בזה דין קדימה של תדיר (כמבואר בסי' רפ"ו סע' ג'), ואדרבה יש ענין שיספור מיד בתחילת הלילה כמבואר בחי"א כלל קלא' ס"ב ובשו"ע הרב סימן תפט סע' ג וכ"מ במשנ"ב סימן תפט ס"ק ב שיש מצווה לספור בתחילת הלילה משום תמימות. אמנם בר"ן סוף ער"פ משמע שרק בלילה הראשון יש דין לספור בתחילת הלילה משום תמימות.

³⁴ כיון שהוא ישכח שכבר ספר את העומר ויספור בטעות שוב עם הציבור, וכן יש לחשוש שכיון שלא סופר עם הציבור ישכח לגמרי לספור (ועי' חק יעקב תפט ס"ק טז בשם השל"ה שיש מעלה לספור בציבור).

³⁵ נחלקו הראשונים בדיון השוכח לספור יום אחד מימי ספירת העומר, דעת הבה"ג (הובאה בתוספות מנחות סו ע"א ד"ה זכר, וברא"ש פסחים פ"י סימן מא, וברבינו ירוחם אדם וחווה נתיב ה"ד) שהשוכח

³⁰ בספר שעה"כ (שלהי דרוש אחרון מדרושי העומר) כתב: 'מורי זלה"ה, לא היה מסתפר מערב פסח עד ערב שבועות כלל ועיקר, לא בר"ח ולא בל"ג בעומר'. וכ"כ הרש"ש בספר נהר שלום דף כה ע"ד, 'ובענין הגלוח בימי העומר צריך להזהר לשמור מאד שלא לגלח בשום אופן אלא ביום מ"ט וכמנהג האריז"ל זלה"ה ולא כמ"ש קצת מקובלים אחרים לגלח (ע"ב) במ"ח וכו'. ובשערי תשובה סימן תצג ס"ק ח' כתב 'ובשם האריז"ל כתבו שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות וכו'. ומבואר בברכ"י ס' תצג סק"ו ש"לכן הנוהגים כמנהג האריז"ל ראוי להחמיר עד ערב שבועות אם לא על פי סיבה", עכ"ד. וכ"כ בספר מורה באצבע (אות רכא) כתב "גם מ"ש קצת דביום מ"ח שרי, ליתא, דרבינו האריז"ל לא היה מגלח אלא בערב החג דוקא".

ואמנם מהר"ש ויטאל העיד בשעה"כ על אביו מהרח"ו שגילח ביום מ"ח לעומר, וביאר שם טעמו, עיי"ש.

ובשו"ת מנחת אלעזר (חלק ג סימן סה) כתב: "אשר שאלת בדבר הגלוח בעש"ק שקודם חג השבועות וכו', והאמת יור' דרכו שהי' לו טעם עפ"י סוד שיש לגלח ביום מ"ח עיין שם טעמו של מהר"ש וויטאל (עפ"י סוד) שחשב בדעתו. ואיך שייך לחלוק בחכמת האמת על מרן מהרח"ו ז"ל דגם בשאר השנים הי' מגלח ביום מ"ח ואיך יהי' שום א' גם אם כגובה ארזים גובהו לחלוק עליו אשר ממנו יתד ממנו פינה בחכמת האמת שגילה האריז"ל ואשר הגיד כי לא בא לעוה"ז רק בשבילו ללמדו חכמת האמת ורק ע"י כתביו אח"כ זכינו כמציץ מן החרקים לכהאריז"ל כנודע ואיך יעלה על הדעת שלא לעשות כמוהו עכ"פ כשחל ערב שבועות בש"ק כנז' וכו', ע"כ בודאי נאמנה עדותו של מהר"ש וויטאל זצ"ל זי"ע וסידורו וכתבתו".

ולענין אם להסתפר ביום מ"ט או בלילו, בספר בית מועד המיוחס למהרח"ו העיד שתלמידי האריז"ל היו מסתפרים בליל מ"ט לעומר אחרי ספירת העומר.

³¹ השערי תשובה (סימן תצג ס"ק ד) הביא שכתב באגרות הרמ"ז (סימן ב) שלפי מנהג האריז"ל אין לגלח השערות בכל ימי הספירה ואפילו לכבוד ברית מילה, לפי שימי דין הם. וכן הביא מהרח"ו בפרי עץ חיים (שער כב פ"ז) והרש"ש בנהר שלום (דף כה) מהאריז"ל ש"ל שכיון שימי העומר ימי דין הם אין לגלח בהם השערות. ומטעם זה הנוהגים כמנהגי האריז"ל ז"ל מחמירים שלא לגלח השערות בכל ימי העומר מלבד בערב חג השבועות.

³² כתב הרמ"א (סימן תפט ס"ד) "וכשהגיע זמן הספירה אסורים לאכול עד שיספור", וכתבו המגן אברהם (שם ס"ק יא) והגר"א (שם

ספר כראוי וחזר בטעות מספירה זו תוך כדי דיבור

לא. שאלה: אדם שספר שני ימים לעומר ותיקנו חברו שהיום שלושה ימים, ובתוך כדי דיבורו תיקן וספר היום שלושה ימים בעומר, וביום שאחרי כן מצא שספירה ראשונה היתה הנכונה ובאמת יום שני לעומר היה אותו היום, האם מועלת ספירתו, או כיון ששינה תוך כדי דיבור

לספור יום אחד שוב אינו יכול לספור בשאר הימים, שכיון שבמצות הספירה נאמר "תמימות תהינה", הרי שאם חסר יום אחד אין כאן "תמימות". ודעת ר"י (הובאה ברא"ש וברבינו ירוחם שם, וכן הביא הריטב"א מגילה כא ע"א ד"ה דאמר מר) שאף השוכח לספור יום אחד יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שכל יום מצוה בפני עצמה היא. ולהלכה כתב השלחן ערוך (סימן תפט ס"ח) "אם שכח לברך באחד מהימים בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה, אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, סופר בשאר ימים בברכה".

והנה לכאורה נראה שטעמו של הבה"ג משום שמדין תמימות נלמד שמצוות ספירת כל מ"ט ימי העומר מצוה אחת היא, ומשום כך אם חסר יום אחד שוב אינו יכול לברך על ספירתו שהרי לא קיים המצוה, ולפי זה אדם היועד שיחסר מלספור אחד מימי הספירה אינו יכול לברך אף על אותם הימים שסופר, שהרי אף בימים אלו שספר לא התקיימה המצוה שכל שלא ספר כל הימים כולם אין כאן מצוה כלל. ואמנם כך היה נראה אף מדברי המשנה ברורה (סימן תפט ס"ג) שכתב שאף שהנשים קיבלו על עצמם ספירת העומר כחובה, מכל מקום לא יברכו על ספירתן, כיון שזדאי יטעו ביום אחד ונמצאת ברכתה לבטלה. ומבואר מזה שאף קודם שטעו אין להם לברך משום שאם יטעו נמצא למפרע שברכותיהן לבטלה, ואמנם כן כתב החיד"א (עבודת הקודש מורה באבצע אות ריז) שמי שחיסר ספירת יום אחד נמצאו כל ברכותיו למפרע לבטלה, שהרי לא קיים המצוה לספור כל מ"ט הימים.

ומטעם זה היה נראה לכאורה שהיועד שעליו לחסר מלספור חלק מימי הספירה כגון שעליו לעבור ניתוח עם הרדמה וכיוצא בזה, לא יברך על הספירה שסופר מתחילה, שאם יברך נמצאת ברכתו לבטלה לדעת הבה"ג שחשש לה השלחן ערוך.

אולם מצינו בשו"ת קנאת סופרים (עמ' פ ד"ה ובנידון הספירה) ובבן איש חי (רב פעלים ח"ג סימן לב) שכתבו שאף לדעת הבה"ג אין ברכותיו של המחסר ספירת חלק מימי הספירה לבטלה אלא אותן שבירך אחר שחיסר, אבל אותן שבירך קודם שחיסר אינן לבטלה, ונראה שביאור דבריהם משום שסברו שטעמו של הבה"ג שהמחסר ימים בספירה לא ימשיך לספור, אינו משום שספירת כל מ"ט הימים מצוה אחת היא ובהעדר יום אחד אין כאן מצוה כלל, אלא טעמו משום שמדין תמימות למדים מהות המצוה, שמהות המצוה היא ספירת ומנין הימים ברצף, וחסור יום אחד מבטל המנין כולו, שכל עיקרו של מנין הוא ספירה של כל חלק וחלק מהמנין, ומטעם זה אם חסר יום אחד אין כאן מנין ולא יכול להמשיך לקיים המצוה ולספור בברכה, אולם קודם שחיסר אף אם יודע שעליו לחסר בהמשך הימים, מכל מקום קודם שחיסר הרי ספירתו מנין שלם היא בלא חיסור, וכל שמונה באופן מנין הראוי אין בו חסרון ויכול לברך. ויש להוכיח כדרך זו בביאור דין תמימות מדברי הרי"ף גיאות בשם רב האי גאון (הובא בביאור הלכה סימן תפט ס"ח ד"ה סופר) שכתב שאם שכח לספור יום אחד יספור ביום שאחרי שתי ספירות, ויאמר אתמול היה כך וכך והיום כך וכך לעומר, ובזה מקיים דין תמימות, עכ"ד, ומבואר כדרך זו שדין תמימות הוא בהגדרת המנין שרק כאשר המנין תמים בלא חיסור אז הוא נחשב תמימות, אבל אינו גדר במצוה שכל הימים מצוה אחת היא, שאם היה גדר במצוה מה יועיל ספירה שסופר ביום המחרת, והרי סוף סוף מצות אתמול לא קיים ואין לה תשלומין, והרי חיסר חלק מחלקי המצוה, ומוכח שאף לדעת הבה"ג לא יום מצוה בפני עצמה ומטעם זה מברך בכל יום על המצוה, ורק שמדין תמימות שיהיה המנין תמים בלא חיסור, ומטעם זה סבר הבה"ג שאם חיסר יום אחד אין המנין תמים והפסיד קיום מצותו, והרי"ף גאות סבר שאפשר להשלים ביום המחרת מנין האתמול.

בטלה ספירה הראשונה ונמצא שלא ספר יום זה כראוי, ועליו לספור שאר הימים ללא ברכה כדין המחסר יום אחד בספירה.

תשובה: יכול להמשיך ולספור בברכה, שנחשב שספר אותו היום כראוי, שחזרה בתוך כדי דיבור אינה מועילה אלא לתקן דיבורו ולא לקלקל³⁶.

ואמנם אף בדברי המשנה ברורה בשם השלחן שלמה שכתב שלא יברכו הנשים על ספירתן שמא יטעו לא כתב הטעם שמא יחסרו, אלא שמא יטעו, ונראה שבדקדוק כתב טעם זה שרק חשש טעות הוא שמונע שלא יברכו, שאם יברכו על ספירת יום עשרים ויספרו בטעות יום תשע עשרה נמצאת ברכתו לבטלה, אבל חשש שכחה אינו מונע מהן לברך כל שעוד לא שכחו, וטעם הדבר משום שקודם שחיסר אף לדעת הבה"ג יכול לברך ולא הפסיד מצותו. ומטעם זה נראה שאף אדם היועד שיחסר ספירת יום אחד מימי הספירה יכול לספור בברכה כל הימים שסופר קודם שמחסר שהרי תמימות הם בשעה זו.

ועוד נראה שאף אם מדין תמימות שכל הימים מצוה אחת ובחיסור יום אחד בטל המצוה כולה, מכל מקום יש לצדד שיכול לברך על הימים שקודם החיסור, והוא על פי המבואר להלן (שאלה לז) שעיקר ההלכה כדעת תוספות (מנחות סו. ד"ה זכר) והרא"ש (פסחים פ"י סי' מא) שאין חסרון יום אחד מעכב מלספור בברכה, אלא שלענין מי שזדאי שכח לספור יום אחד חששו לדעת הבה"ג לענין ברכה, שלא יברך שמא תהיה ברכתו לבטלה, אולם אם ספק שמא שכח פסק השלחן ערוך שיכול להמשיך לספור בברכה, ומטעם זה אפשר שאף מי שקבע תאריך לניתוח בימי הספירה שמחמת ניתוח זה לא יוכל לספור באותם ימים, מכל מקום כיון שאפשר הדבר שיחצה הניתוח מאיזו סיבה, משום כך אין הדבר זדאי שיחסר מימי הספירה ואין לחוש בזה לדעת הבה"ג וממילא שיכול לברך על הימים שסופר.

³⁶ בשלחן ערוך (סימן נט ס"ב) נפסק לענין ברכות השחר שאם טעה וברך בשחרית את ברכת מעריב ערבים אף שסיים וחתם בחתימת יוצר המאורות לא יצא ידי חובה, וכמו כן אם ברך בשחרית יוצר אור וחתם בהמעריב ערבים לא יצא ידי חובה, שצריך גם לפתוח וגם לחתום בשל שחרית. אולם אם פתח ביוצר אור והמשיך במעריב ערבים וחתם ביוצר המאורות יצא ידי חובה, כיון שפתח וסיים בשל שחרית. וכתב המשנה ברורה שם (ס"ק ט) בשם הפרי מגדים, שאף שתוך כדי דיבור של ברכת יוצר אור חזר בו ואמר המעריב ערבים מכל מקום נחשב שיש בידו פתיחה וחתמה של ברכת יוצר אור, שאין חזרתו תוך כדי דיבור מבטלת פתיחה שפתח ובירך יוצר אור, משום שתוך כדי דיבור אינו מועיל להחשב חזרה לבטל דיבור ראשון אלא במקום שבא לתקן ולהעיל, אבל אינו נחשב חזרה כשאינו במקומו ובא לקלקל, ומשום כך כיון שבשחרית אין לברך מעריב ערבים אין חזרה זו שחזר לברך מעריב ערבים מבטלת ברכת יוצר אור שפתח בה. וכן מצינו במשנה ברורה (סי' מו סק"כ) לענין ברכות השחר שאם אחר ברכת שלא עשני אשה, פתח בהזכרת השם על דעת לברך מלביש ערומים וכך סיים, אולם תוך כדי דיבור תיקן לפוקח עורים שיהיה כסדר הברכות, יצא ידי חובת ברכת מלביש ערומים, שאין הסדר מעכב. ומבואר שאף שתוך כדי דיבור חזר בו ואמר פוקח עורים, מכל מקום כיון שבעת הזכרת השם היה על דעת לברך מלביש ערומים, אין חזרתו תוך כדי דיבור מקלקלת הברכה שאין חזרה תוך כדי דיבור מועלת אלא לתקן הברכה.

ואמנם יסוד הדברים מצינו כבר בדברי הרמב"ן במלחמות (ברכות יב ע"א), שבגמרא שם הסתפקו לענין מי שהתחיל לברך על שכר ברכת הגפן ותיקן תוך כדי דיבור וברך שהכל נהיה בדברו, אם מועיל התיקון, וכתב הרמב"ן שם שהטעם שמועיל התיקון הוא משום שכיון שתוך כדי דיבור הוסיף ברכת שהכל נהיה בדברו, לא גרע במה שהוסיף בשבח הקל ובירך גם בורא פרי הגפן, שסוף סוף הרי ברך גם ברכת שהכל שהיא ברכת השכר. ומבואר מדבריו שדין חזרה תוך כדי דיבור אינו ביטול הדיבור שאמר אלא תוספת דיבור נכון, ואם כן אין זה מועיל אלא לתקן, שאם חיסר הדיבור הרצוי, על ידי שהוסיף אותו תוך כדי דיבור לדבריו נחשב שנכלל הוא בכלל דבריו, אבל אם אמר הדיבור הנכון

נזכר ביום שלא ספר

לב. שאלה: מי שנזכר ביום שלא ספר ספירת העומר בליל אמש, כיצד ינהג.

תשובה: יספור ביום ללא ברכה וימשיך בימים הבאים לספור בברכה. ואם נזכר אחרי השקיעה – ראה להלן בשאלה 'נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול'.

המסופק אם ספר

לג. שאלה: אדם המסתפק אם ספר או לא באחד הימים שעברו, כיצד ינהג.

תשובה: ימשיך לספור בברכה, ורק מי שבודאי לא ספר באחד הימים – לא ביום ולא בלילה – ממשיך לספור אחר כך ללא ברכה, אבל אם מסופק אם ספר אתמול או לא, יכול להמשיך לספור בברכה³⁷.

מסופק אם ספר ביום

לד. שאלה: אדם ששכח לספור באחד הלילות ומסופק אם ספר ביום או שאף ביום שכח לספור, האם רשאי להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה³⁸.

נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול

לה. שאלה: שכח לספור ספירת העומר ונזכר למחרת אחר השקיעה וספר, האם יכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: אם נזכר לספור קודם שעברו שלוש עשרה דקות וחצי מהשקיעה, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, שכיון שספק יום הוא, מצטרף ספק זה לספק שמא המחסר יום אחד אינו מחסר בספירה כולה ויכול לברך בשאר הימים³⁹.

היא. ולהלכה כתב השלחן ערוך (סימן תפט ס"ח) "אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה", וביארו הפרי חדש והאליה רבה (שם) שהכריע השלחן ערוך לספור בשאר הימים בלא ברכה משום ספק שמא הלכה כבה"ג שאין לספור בשאר הימים, ומטעם זה כתבו שראוי למצוא אדם שיוציאו ידי חובה לחוש לדעת ר"י שחייב הוא בספירה.

אולם כתב התרומת הדשן (סימן לז) שאף שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו מברך, מכל מקום אם אין הדבר ברור לו ששכח לספור יום אחד אלא מסופק בדבר, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, וכן פסק השלחן ערוך (שם ס"ח). וביאור טעמו של התרומת הדשן נחלקו הפוסקים: הפרי חדש (שם ס"ז) ביאר שהטעם משום שספק ספיקא הוא, שמא לא שכח לספור ואף אם שכח שמא הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד מימי הספירה יכול לספור שאר הימים בברכה. והמאמר מרדכי (שם סק"ח) ביאר שטעם הדבר משום שכיון שעיקר ההלכה כדעת הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה היא ואין ספירת יום אחד מעכבת, הרי שאף שחוששים לדעת הבה"ג לענין ברכה, מכל מקום אין זה אלא כאשר ודאי לו ששכח ספירת יום אחד, אבל במקום ספק שמא שכח, יכול לסמוך על דעת רוב הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה ואין חסרון יום אחד מעכבו בקיום המצוה ויכול לברך.

ומבואר מדברי הפרי חדש שספק ספיקא לחיוב בספירת העומר מחייב בברכה, שאף שספק ברכות להקל, מכל מקום בספק ספיקא אם חייב במצוה שהוכרע בהכרעת ספק ספיקא שחייב הוא במצוה, מחויב הוא ממילא אף בברכה, ומדברי המאמר מרדכי מבואר שכל שיש צד שספר ספירה כהוגן יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה.

והנה בגמרא (שבת לד ע"ב) שנינו שאחר שקיעת החמה הוא זמן בין השמשות ודינו כספק יום ספק לילה. לדעת רבי יהודה (שם), שיעור בין השמשות הוא כשיעור מהלך שלשת רבעי מיל. ולדעת רבי יוסי בין השמשות הוא כהרף עין, זה נכנס וזה יוצא. ולדעתו, עד כדי מהלך שלשת רבעי מיל לאחר שקיעת החמה, הוא ודאי יום, וזמן מועט לאחר מכן, כדי מהלך כחמישים אמה, מגיע זמן בין השמשות, שהוא כהרף עין. ומסקנת הגמרא שם (לה ב) שהלכה כדברי שניהם להחמיר. ובשיעור מהלך מיל נחלקו הראשונים, דעת התרומת הדשן (סימן קסז) שהוא שמונה עשרה דקות. וכן פסקו השלחן ערוך (סימן תנט), והרמ"א (סימן רסא). ונמצא לפי זה ששיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שלש עשרה דקות וחצי. ומשום כך נראה שכל שנזכר לספור קודם שיעור זה של שלש עשרה וחצי דקות אחר השקיעה יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, שיש בזה ספק ספיקא שמא בין השמשות יום הוא ונמצא שספר ביום ולא חסר הספירה לדעת הרמב"ם, ואף אם תמצא לומר שבין השמשות לילה הוא או שספירה ביום פסולה, שמא הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד בספירתו יכול להמשיך לספור בברכה. ומטעם זה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, וכמו כן

והוסיף אחר כך דיבור שאינו נכון, אינו מחסר בתוספת זו את דיבורו הנכון. ומטעם זה אף הסופר ספירה כראוי וחזר בו לספור ספירה מוטעית, אין חזרה זו מבטלת ספירה ראשונה שספר כראוי, ועולה לו לספירה כהוגן.

³⁷ והטעם משום דהוי ספק ספיקא, כיון שלפי רוב הראשונים כל יום ויום הוא מצוה בפני עצמה, ורק לכתחילה חוששים לשיטת הבה"ג שזו מצווה אחת ארוכה, וממילא במקום שיש ספק אז אנחנו מצרפים את דעת רוב הראשונים ויכול להמשיך לספור בברכה. ואף שלדעת הבה"ג היא מצווה אחת ארוכה, כאן מאחר ויש צד שכן ספר – ממשיך לספור בברכה (עי' סימן תפט סע' ח).

³⁸ נחלקו הראשונים בדין מי שלא ספר בלילה אם יכול לספור ביום, דעת תוספות (מנחות שם), הריב"ן (פסחים קכ"א ע"ב ד"ה וספרתם), הרוקח (סוף סימן רצד), מהר"ם מרוטנברג (שו"ת סימן תרמה), הרשב"א והריטב"א (מגילה כ"א ע"א ד"ה דאמר) שאין ספירת העומר כשרה אלא בלילה ומי שלא ספר בלילה אינו יכול לספור ביום, ודעת רב האי גאון (הובא בר"ן פסחים קכ"א ע"ב ד"ה וכתב) הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג), ובה"ג (הובא בתוספות מנחות שם) שבדיעבד יכול לספור ביום. ולהלכה פסק השלחן ערוך (שם ס"ז) "שכח ולא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה". וביאר המשנה ברורה (שם ס"ק לד) שמספק פסק השלחן ערוך שיספור ביום לחוש לדעת הרמב"ם שספירה כשרה ביום, אבל סופר ללא ברכה כפי דעת תוספות וסיעתם שספירה אינה כשרה אלא בלילה. והנה כתב התרומת הדשן (סימן לז) שאף שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו סופר בברכה, מכל מקום אם מסופק אם שכח יכול להמשיך לספור בברכה, וכמו כן אם ספר ביום יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, וכן פסק המשנה ברורה (שער הציון שם אות מה) וביאר שטעם הדבר משום ספק ספיקא הוא, שמא הלכה כדעת הרמב"ם שספירה ביום כשרה ונמצא שלא חסר בספירתו, ואף לדעת התוספות שספירה אינה כשרה אלא בלילה, שמא הלכה כדעת ר"י שאף מי שחסר יום אחד יכול לספור בשאר הימים בברכה. ומטעם זה נראה שאף המסופק אם ספר ביום, כיון שיש צד שאכן קיים הספירה נמצא שיש כאן ספק ספיקא שמא הלכה שיכול להמשיך לספור בברכה.

³⁹ נחלקו הראשונים בדין השוכח לספור יום אחד מימי ספירת העומר, דעת הבה"ג (הובאה בתוספות מנחות סו ע"א ד"ה זכר, וברא"ש פסחים פ"י סימן מא, וברבינו ירוחם אדם וחווה נתיב ח"ד) שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו יכול לספור בשאר הימים, שכיון שבמצות הספירה נאמר "תמימות תהינה", הרי שאם חסר יום אחד אין כאן "תמימות". ודעת ר"י (הובאה ברא"ש וברבינו ירוחם שם, וכן הביא הריטב"א מגילה כ"א ע"א ד"ה דאמר מר) שאף השוכח לספור יום אחד יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שכל יום מצוה בפני עצמה

להפסיק באמצע שמונה עשרה לצורך מצות ספירת העומר

לו. שאלה: העומד באמצע תפילת שמונה עשרה ונזכר שלא ספר ספירת אותו היום, ואם ימתין עד סיום התפילה יעבור השקיעה ונמצא שיפסיד ספירת אותו היום, האם רשאי להפסיק ולספור ספירת העומר באמצע תפילת שמונה עשרה.

תשובה: לא יפסיק בתפילתו, ואולם אם יסיים קודם שלש עשרה דקות וחצי שאחר השקיעה יספור ללא ברכה וימשיך לספור בשאר הימים בברכה.⁴⁰

מסופק אם שכח לספור באחד הימים כשקרוב הדבר ששכח

לז. שאלה: אדם שקרוב הדבר ששכח לספור באחד הלילות, אולם אינו ודאי לו ויש לו צד שלא שכח, האם רשאי לסמוך על צד זה ולהמשיך לספור בברכה.

לטעמו של המאמר מרדכי יש להקל בזה, שכיון שיש צד שזמן זה עדיין יום הוא הרי שהייתה ספירתו כראוי לפי צד זה, וכל שיש צד שספר כראוי יכול להמשיך ולספור בברכה.

ואמנם בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פסחים פ"ג), מבואר ששיעור מהלך מיל הוא שני חומשי שעה, שהם עשרים וארבע דקות. וכן דעת רבינו עובדיה מברטנורא (שם). וכן פסק הגר"ז. ולפי זה שיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שמונה עשרה דקות, מכל מקום אם נזכר אחר שלש עשרה וחצי דקות אין להקל לספור בשאר הימים בברכה משום דעה זו בשיעור בין השמשות, שכיון שהשלחן ערוך והרמ"א פסקו כדעות ששיעור בין השמשות שלש עשרה דקות אין להקל לברך ברכה נגד הכרעתם.

⁴⁰ המגן אברהם (סימן קכח סק"מ) הביא דברי הרדב"ז (ח"א סימן רנג) שכתב שכהן המתפלל אם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן ואם יש שם כהנים אינו פוסק, והוסיף על כך המגן אברהם שאם קראו לכהן זה לעלות לדוכן אף אם יש שם כהנים אחרים עליו לעלות לברך, כיון שכאשר קוראים לו מחויב הוא במצות עשה לשאת כפיו, ומשום כך עליו להפסיק אף מתפילתו לצורך קיום המצוה. ולכאורה היה נראה מטעם זה שאף לענין מצות ספירת העומר כיון שמצוה עוברת היא עליו להפסיק מתפילתו בכדי שלא יפסיד המצוה.

אולם נראה שיש לחלק בזה, שהנה על עיקר דברי המגן אברהם יש להקשות למה לא יפטר הכהן ממצות נשיאת כפים משום שעוסק במצות תפילה הוא, והרי העוסק במצוה פטור מן המצוה אף אם עוסק במצוה מדרבנן כמבואר בערוך לנר (סוכה כה ע"א), [ועיין פמ"ג סי' עב וביה"ל שם ד"ה ביום, מצפה איתן סוכה י, ובשו"ת אמרי בינה או"ח סי' יג, ובקוב"ש ח"ב סי' לב], והמוכרח לחלק שכיון שנשיאת כפים מענין התפילה היא ומקומה בעבודה, משום כך אין העוסק בתפילה פטור ממנה, שבאותה מצוה אין אומרים העוסק בה פטור מחיובים הקיימים בה, ומטעם זה חייב הכהן לישא כפיו, ואולם העוסק בתפילה פטור ממצות ספירת העומר, שהרי אינה שייכת לכתחילה ומצוה בפני עצמה, וכיון שפטור ממנה אסור להפסיק בתפילתו. ואולם אם יספור בביה"ש, בשאר הימים יכול להמשיך ולספור בברכה, שאם סופר בזמן בין השמשות קודם שלש עשרה דקות וחצי שאחר השקיעה יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה כמבואר בתשובות לעיל.

ואולם יש לדון שאפשר שיוסיף קודם שומע תפילה בקשה פרטית שבה יזכיר מניין היום, כגון שיאמר יעזרני ה' להצליח ביום החמש ועשרים שהם שלשה שבועות וארבעה ימים לעומר וכו'.

⁴¹ כמבואר לעיל (שאלה לה), שהמסופק אם חיסר ספירת יום אחד מימי העומר יכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה, שאף שאם ודאי דילג יום אחד אינו סופר שאר הימים אלא בלא ברכה משום שחוששים לדעת הבה"ג שאם חיסר יום אחד ביטל המצוה, מכל מקום

תשובה: רשאי להמשיך לספור בברכה, שאף בספק של צד מיעוט שמא שכח יכול להצטרף לספק ספיקא⁴¹.

שמע ספירת העומר מאחר אם עולה לו לענין שימשיך לספור בברכה

לח. שאלה: אדם ששמע ספירת העומר משליח ציבור, אבל לא ספר בעצמו, או שספר ספירה של יום אחר בטעות, האם עולה לו שמיעת הספירה משליח הציבור ויכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: יש לדון ששמיעת ספירת הש"ץ עולה לו ויצא בה ידי חובה, ויכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, ועדיין יש לעיין בזה⁴².

ספק בספירת העומר לאשה

לט. שאלה: אשה הסופרת בכל יום בברכה, ובאחד מימי הספירה נזכרה שבלילה ספרה מנין שאינו נכון ותכף ספרה

כאשר מסופק אם דילג הרי זה ספק ספיקא שאפשר שלא דילג כלל, ואף אם דילג שמא הלכה כתוספות (מנחות סו). שאף אם חיסר יום אחד לא הפסיד המצוה, ומשום כך יכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה. והנה מצינו בפוסקים שנחלקו בדין היתר ספק ספיקא במקום שאחד הספיקות אינו שקול אלא יש רוב לאיסור, האם משום כך נחשב שספק זה הוכרע לאיסור ונמצא שלא נשאר אלא ספק אחד, או שמא יכול צד המיעוט להצטרף לספק השני ועדיין יש בו היתר של ספק ספיקא. הש"ך יו"ד סי' קי"ט (ק"ק לג) הוכיח מדברי תוספות בכתובות (ט. ד"ה ואי בעית) שבאופן זה אין בו היתר של ספק ספיקא ומשום כך פסק שכל שאחד הספיקות אינו שקול אינו נחשב ספק ספיקא. ואולם הסדרי טהרה (יו"ד סי' קפ"ז ס"ק טו) הוכיח מדברי תוספות בנדה (יח ע"א ד"ה שליא) שאף באופן זה נחשב ספק ספיקא, שכיון שיסוד היתר ספק ספיקא משום רוב הוא כמבואר ברשב"א (שו"ת ח"א סי' תא), הרי שאף אם ספק אחד יש בו רוב להחמיר מכל מקום מיעוט להקל שיש בו מצטרף לספק השני השקול וממילא יש כאן רוב להתיר, והוכיח שכך היא גם דעת הרוקח (סי' שטו). וכן פסקו העונג יו"ט (או"ח סי' מו) והדברי מלכיאל (ח"ב סי' נו), ועוד פוסקים. והנה נידון שלפנינו תלוי במחלוקת זו, ואמנם היה נראה שודאי לענין ברכה לבטלה יש להחמיר כדעת הש"ך שאין ספק זה נחשב ספק ספיקא ושוב דינו כדיון מי שודאי שכח ספירת יום אחד שאינו סופר שאר ימים בברכה, ועוד שמשמעות דברי המגן אברהם (סי' תס"ז ס"ק טז) שכתב שספק שאינו מצוי אינו מצטרף לספק ספיקא מורה שדעתו כהש"ך, אכן בנידון זה יש להקל מטעם נוסף והוא לפי דעת המאמר מרדכי (סי' תפט סק"ח) ושו"ת בית שלמה (או"ח סי' קב) שביארו שעיקר טעמו של התרומת הדשן שהמסופק אם שכח יום אחד סופר שאר ימים בברכה, הוא משום שעיקר ההלכה כדעת תוספות במנחות (סו). ועוד רבים מהראשונים שאין ספירת יום אחד מעכבת, אלא שלענין מי שודאי שכח לספור אחד הימים החמירו לחוש לדעת הבה"ג שחסרון ספירת יום אחד מעכב המצוה, והחמירו שיספור בשאר ימים בלא ברכה, אולם מי שאין הדבר ודאי ששכח הספירה הניחוהו על עיקר הדין שאין ספירת יום אחד מעכבת המצוה, ואם כן יש לומר שלענין שיהיה מוגדר שאין הדבר ודאי שחיסר הספירה מועיל לצרף צד מיעוט זה שמא ספר אף לדעת הש"ך ומשמעות המגן אברהם. ומטעם זה נראה שיכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה.

⁴² בגמרא (מנחות סה:) שנינו "תנו רבנן וספרתם לכם שתהיה ספירה לכל אחד ואחד", ונחלקו הראשונים בביאור דרשה זו: האגודה (מנחות סי' לב) כתב שדרשה זו מלמדת שכל אחד חייב לספור בעצמו ואין אדם יוצא על ידי שמיעת חברו סופר, שאף שבכל המצוות התלויות באמירה הכלל הוא ששומע כעונה והשומע קידוש או ברכת המזון וכיוצא בזה מחברו יצא ידי חובה ששומע כעונה, לענין ספירת העומר

ביום המנין הנכון, אולם חוששת שמא זה כמה ימים שאינה סופרת מנין נכון, האם מותרת להמשיך לספור בברכה.

תשובה: יכולה להמשיך לספור בברכה. וראה הערה⁴³.

כאמור, אבל אם אחרי שהש"ץ ספר, ספר אף הוא ספירה אלא שטעה וספר יום שאינו נכון, הנה באופן זה אף למאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה לא יצא ידי ספירה, שהרי כיון שבעת שהש"ץ ספר ושמע אותו היה בדעתו לספור בעצמו ולא לצאת ידי חובה משמיעת הש"ץ נמצא שלא יצא אף למאן דאמר זה, שכל שכיון במפורש שלא לצאת לא יצא ידי חובה אף אם מצוות אינן צריכות כונה, וכמו שמצינו בחתם סופר (או"ח סימן יז וסימן כא) שהמזכיר קידוש בתפילה אינו צריך לכיון במפורש שלא לצאת בזה ידי חובת קידוש בכדי שייצא ידי קידוש כשיקדש על היין בביתו, שכיון שחפץ לצאת באופן המהודר כשיקדש על היין, הרי יש כאן אומדנא שאינו רוצה לצאת בקידוש בתפילה, וכמו כן השומע מש"ץ ספירת העומר וחפץ לספור בעצמו לצאת הדעות שאין שומע כעונה מועיל בספירת העומר הרי זה ככונה הפכית שלא לצאת. אולם נראה שכיון שכונתו הייתה בטעות, שהרי אם היה יודע שישפור ספירה מוטעית לא היה מיכין שלא לצאת בספירה זו, ועוד שמצינו דעת הרא"ה שאף אם כיון כונה הפכית יוצא ידי חובה למאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, ומטעם זה נראה שיכול לסמוך על דעת רוב הראשונים שאין חסרון יום מעכב, ויכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה. ויש לדון שמא יש לחלק בין אופן ששמע מהש"ץ ולא ספר בעצמו כלל, לאופן ששמע מהש"ץ ולא חמ"כ ספר בעצמו ספירה בטעות, שבאופן זה יש יותר מקום לומר שכיון שספר בעצמו נראה יותר שאינו רוצה לצאת בספירת החזן, והוי ככונה הפכית, ועי' שו"ת שואל ומשיב (רביעאה, ח"ג סי' קכז).

⁴³ כפי שהובא לעיל (שאלה לה), נחלקו הראשונים אם המחסר ספירת יום אחד מימי הספירה הפסידה כולה או שיכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, ופסק השלחן ערוך שמספק יספור שאר הימים בלא ברכה, אולם הובא דעת הפוסקים שאם מסופק אם חסר ספירת יום אחד מימי הספירה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שמשום ספק ספיקא מחייב הוא בשאר הימים בספירה כדין, ומשום כך יכול לברך על ספירתו. ומטעם זה אף אשה זו המסופקת שמא לא ספרה כראוי ימי הספירה, יכולה להמשיך ולספור בברכה, שאף כאן ספק ספיקא הוא, שמא הלכה כדעת ר"י שכל יום מצוה בפני עצמה היא, ואף השוכח לספור יום מימי הספירה יכול להמשיך ולספור בברכה, ואף אם הלכה כדעת בה"ג שהשוכח אינו יכול להמשיך ולספור שאר הימים, מכל מקום שמא זו ספרה כראוי, שהרי מסופקת היא בכך ואין כאן ודאות.

ואמנם אף שכך הוא הדין לענין אדם המסופק, יש להסתפק שמא דין אשה חלוק בזה, שכיון שעיקר ההלכה שנשים פטורות ממצות ספירת העומר כמבואר ברמב"ם (תמידין ומוספין פ"ז הכ"ד), ובמגן אברהם (סימן תפט ס"ק א), ובמשנה ברורה (שם ס"ק ג) שמצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממנה, אם כן אפשר שאין אומרים אצלה ספק ספיקא שתוכל לספור בברכה, שאפשר שאין ספק ספיקא מועיל לחייב בברכה אלא אצל האנשים שחייבים בספירה, שספק ספיקא מועיל לחייבם בצירוף חזקת חיוב שיש להם, אבל הנשים שאין להם חזקת חיוב אפשר שאין בספק ספיקא לבדו להכריע שיברכו, שהרי מצינו במשנה ברורה (סימן רטו ס"ק כ) שאין בספק ספיקא לבדו לחייב ברכה, שכתב שם המשנה ברורה בשם האחרונים שספק ברכות להקל הוא אפילו במקום ספק ספיקא לחייב ברכה, כגון אכל דבר שהוא בריה וספק כזית, שאף אם אין בו כזית אפשר שחייב הוא בברכה אחרונה משום הצד שעל בריה חייבים ברכה אחרונה, ומכל מקום אומרים בו ספק ברכות להקל שאין ספק ספיקא מחייב ברכה, ואם כן יש לשאול למה לענין ברכה על ספירת העומר חייב הוא בברכה במקום שמשום ספק ספיקא מצותו מצוה שיש לברך עליה, ויש לחלק שבספירת העומר נוסף לספק ספיקא יש בו גם חזקת חיוב שעומד כל אדם בחיוב ספירת העומר אלא אם כן הופקע בו אפשרות קיום חיוב זה כגון שחסר יום אחד בספירתו וכיוצא בו, ומשום כך במקום ספק ספיקא שלא הופקע חיובו נוסף לזה גם הכרעת חזקת חיוב שלא להפקיעו מחיובו, אך בנשים שאין בהם חיוב ורק שקבלוהו עליהם חובה כדברי מגן אברהם (סימן תפט ס"ק א) אפשר שספק ספיקא לבדו אין בו להכריע

ואמרה התורה שעל כל אחד לספור בעצמו ולא לצאת מחברו. ואולם הרי"ף גאון (הלכות ספירת העומר) והרא"ש (פסחים פ"י סימן מא) פירשו שדרשה זו אינה מלמדת אלא שמצות הספירה מוטלת על כל אדם לספור או לצאת מחברו, ואינה מצוות קידוש היובל שאינה מוטלת אלא על בית דין בלבד, אמנם דינה ככל המצוות המוטלות על האדם שיכול לצאת מחברו מדין שומע כעונה.

ובהכרעת ההלכה נחלקו הפוסקים: הלבוש (סימן תפט) והחך יעקב (שם סק"ד) פסקו כדעת האגודה שאין אדם יוצא ידי חובת מצות הספירה אלא כשסופר בעצמו, אבל בשמיעה מחברו אינו יוצא, והפרי חדש (ס"א) פסק כדעת הרא"ש שאדם יכול לצאת ידי מצות הספירה בשמיעתה מאחר. והמשנה ברורה (ביאור הלכה סימן תפט ד"ה ומצוה) אחר שהוכיח מדעת רש"י והרשב"א (מנחות שם) כדעת האגודה שאין אדם יוצא ידי המצוה בשמיעתה מאחר, ומאידך הוכיח מדברי האורחות חיים (הל' ספה"ע סימן ד) כדעת הרא"ש שיכול אדם לצאת ידי המצוה בשמיעתה מאחר, כתב שלכתחילה אין לצאת מאחר אולם בדיעבד יצא ידי חובה, ויספור בלא ברכה. ומטעם זה נראה שכמו כן השומע משליח ציבור ספירת העומר אף שלכתחילה לא עשה כראוי שהיה עליו לחוש ולספור בעצמו, מכל מקום יצא ידי חובה ויכול להמשיך מעתה בספירת שאר הימים בברכה ואינו מהמחסר יום מהספירה.

ואמנם לכאורה אין הדברים אמורים אלא במי שכיון ליבו לצאת ידי המצוה כששמע מהש"ץ, שבאופן זה אף שלא נהג לכתחילה מכל מקום לענין שימשיך לספור בברכה נוקטים שיצא ידי חובה, ובפרט שלפי רוב הראשונים אף אם היה מחסר בספירה יכול היה להמשיך בספירה, אולם מי שלא כיון ליבו לצאת ידי חובת הספירה כששמע מהש"ץ הרי אינו יוצא ידי המצוה בשמיעת הספירה כפי שמבואר בשלחן ערוך (סימן ריג ס"ג) ששומע עונה אינו מועיל שיצא השומע ידי הברכה אלא אם כיון השומע לצאת ידי חובה, ואם כן אדם שלא כיון לצאת אינו יוצא ידי חובת הספירה ושוב הרי זה כמחסר אחד מימי הספירה שפסק השלחן ערוך (ס"ד) שאינו יכול להמשיך לספור בברכה.

אולם נראה שמכל מקום יצא ידי חובה אף אם לא כיון לצאת, שהנה מצינו בשלחן ערוך הגר"י (סימן תפט ס"י"ב) שכתב שכל השומע ספירת העומר מאחר ואינו מכוין שלא לצאת ידי חובה בשמיעה זו שוב אינו יכול לחזור ולספור בברכה, וביאור הדברים מבואר מדברי רבי עקיבא איגר (גליון השו"ע סימן ריג שם) שכתב שדברי השלחן ערוך אינם אמורים אלא לדעת הפוסקים שמצוות צריכות כונה, שמתעם זה אם לא כיון ליבו בשמיעת הברכה מהמברך אין מועיל בו דין שומע כעונה ואינו יוצא ידי חובה, אולם לדעת הפוסקים שמצוות אינם צריכות כונה יוצא ידי חובה בשמיעת הברכה אף אם לא כיון לצאת בשמיעה, שדין כוונת שומע אינו אלא מדין כוונת מצוה, ולמ"ד מצוות אינן צריכות כונה יוצא אף בלא כוונת שומע. ומטעם זה כל השומע ספירת העומר מהש"ץ יוצא בזה ידי חובה לדעת מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, וכן משמע בגמ' (ראש השנה כח), ואף שנפסקה ההלכה כמאן דאמר מצוות צריכות כונה כמבואר בשלחן ערוך (סימן ס"ד) יש לחוש לדעה שאין צריכות כונה לענין חשש ברכה לבטלה ואינו יכול לחזור ולספור בברכה.

ולפי זה נראה שכמו כן לענין שימשיך לספור בשאר ימים בברכה יש לסמוך על מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, כמבואר לעיל (שאלה לז) שאין המחסר ספירת יום אחד מפסיד מצוותו אלא כשודאי חסר, שרק באופן זה חוששים לדעת בה"ג שחיסור יום אחד מפסיד המצוה, אבל כל שיש צד לצרף שמא הועילה ספירתו באותו יום ולא חסר, אף אם צד זה לא נפסק להלכה, מועיל הוא לענין שיכול להמשיך לספור בברכה, ומטעם זה אפשר לצרף דעת מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה [ודעת הרדב"ז (המבואר במגן אברהם סימן ס) שפסק כדעתו לענין מצוות דרבנן], לענין שיכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה. ואולם לכאורה אין הדברים אמורים אלא במי ששמע מהשליח ציבור הספירה ומאיזו סיבה לא ספר בעצמו, שבאופן זה הוא שיצא ידי ספירה

ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר

מ. שאלה: האם מותר לעשות ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין נוהגים מנהגי אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שרק ביומו של ל"ג בעומר פוסקים ממנהגי האבילות, אולם מותר לעשות ריקודים ומחולות לכבוד התנא רבי שמעון, כגון שרוקד על יד הדלקה לכבודו⁴⁴.

נישואין בליל ל"ג בעומר

מא. שאלה: האם מותר לערוך נישואין בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין אין נושאין אשה בליל ל"ג בעומר,

שמנהגי האבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר לדעת הרמ"א [וביום ל"ד לדעת השלחן ערוך], ובמקום צורך גדול, כגון בזמנינו שקשה להשיג אולמות לעריכת הנישואין ביום ל"ג בעומר, יש לסמוך על כמה מהפוסקים שהקלו אף בליל ל"ג בעומר, וראה הערה⁴⁵.

תספורת בליל ל"ג בעומר

מב. שאלה: האם מותר להסתפר בליל ל"ג בעומר.

תשובה: אף שעיקר מנהגי אבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר, מכל מקום לענין תספורת הקלו רבים מהפוסקים שבני אשכנז יכולים להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומכל מקום אין להקל אלא בשעת הדחק⁴⁶.

והמור וקציעה (שם סק"ב) כתב שאף דעת הרמ"א שמותר להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומה שכתב הרמ"א דאין להסתפר עד ל"ג בעומר עצמו ולא מבערב כוונתו קודם ליל ל"ג בעומר היינו מבעוד יום של ערב ל"ג בעומר, אבל בלילו מותר להסתפר.

וטעם המקלים לפסוק מאבילות אף בליל ל"ג בעומר מצינו בפרי חדש (סימן תצ"ג ס"ב) שביאר כדרך זו המבוארת לעיל שטעם השמחה ביום ל"ג בעומר משום שפסקו למות בו, כיון שמתו ל"ג ימים בלבד, ואף שביום ל"ג עצמו מתו, מכל מקום כיון שמקצת היום ככולו, הרי שרגע מעט שמתאבל ביום זה כבר יצא ידי חובתו ושוב פוסק מלהתאבל. והנה כתב הרמב"ן (תורת האדם שער האבילות אות פב) שמקצת היום ככולו לענין אבילות הוא אף הלילה, והיינו שאף מקצת אבילות בלילה נחשב ככולו ומועיל להפסיק האבילות, ואמנם לענין שאר דיני אבילות פסק השלחן ערוך (יו"ד סימן שצ"א) כדעת הרא"ש (מועד קטן פ"ג סימן ל) שאין מועיל אלא מקצת מן היום, מכל מקום כתב הפרי חדש (סימן תצ"ג ס"ב) שלענין אבילות ימי הספירה שדינה קל יותר אפשר לסמוך על דעת הרמב"ן.

והמשנ"ב (ס"ק יא) על דברי הרמ"א שאסר תספורת בליל ל"ג בעומר, הביא שדעת האליה רבה להקל שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר, ומשמע שפירש דברי הרמ"א כפשוטם על ליל ל"ג בעומר, אלא שהביא גם דעת האליה רבה להקל בזה, אולם הביא שכתב האליה רבה שלענין נישואין לא מצינו מקלים בזה, ומטעם זה נראה שאין לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר [אם לא בשעת הדחק כדלהלן הערה 45], וכמו כן אין להקל בעשיית ריקודים ומחולות, שחמור דינם מנישואין שיש בהם מצוה, ואולם מדברי החיי אדם (שם) מבואר שיש להקל בריקודים הבאים לכבוד הילולת רבי שמעון בר יוחאי, ומטעם זה אף שאין לעשות ריקודים בליל ל"ג בעומר, מכל מקום בהדלקה הנעשית לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי ניתן להקל בריקודים ומחולות ושמיעת כלי זמר.

⁴⁵ כמבואר בהערה לעיל נחלקו הפוסקים אם פוסקים ממנהגי אבילות כבר בליל ל"ג בעומר או רק ביומו, ונתבאר בהערה הקודמת שאף שלענין תספורת ניתן להקל בשעת הדחק בליל ל"ג בעומר, מכל מקום לענין נישואין לא מצינו שמקלים בזה. ומטעם זה נכון שלא לקבוע נישואין בליל ל"ג בעומר אלא רק ביומו. אולם מצינו בחתם סופר (או"ח סימן קמב) שכתב שבמקום שמקלים לענין תספורת קל וחומר שיש להקל לענין נישואין שמצוה יש בהן, והכף החיים (שם ס"ק מג) הביא רבים מהפוסקים שכתבו שיש להקל לענין עשיית נישואין בליל ל"ג בעומר. ומטעם זה נראה שבמקום שעת הדחק שלא מצוי אולמות לעשות החופה ביום ל"ג בעומר, והמתנה עד שלושת ימי הגבלה פעמים שיש בה נזק או תקלות ומכשול ח"ו, בן אשכנז המיקל בזה לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר, או בן ספרד המיקל לעשות נישואין בליל ל"ד בעומר, יש לו על מי לסמוך.

⁴⁶ כמבואר בהערות לעיל נחלקו הפוסקים אם הפסקת האבילות בל"ג בעומר כבר מלילו היא או רק ביומו, והמשנ"ב הביא דעת האליה רבה שהיקל לענין תספורת, ואמנם בדעת הרמ"א למד המשנ"ב שאין

שיברכו. אלא שיש לומר שאין טעם חיוב ספירת העומר במקום ספק ספיקא משום צירוף חזקת חיוב, אלא ענינו משום שאחר שהוכרע לענין המצוה שבחיוב גמור הוא ממילא שאין ברכתו ברכה לבטלה, מה שאין כן לענין חיוב ברכה אחרונה שתחילת הנידון בברכה היא ובה אומרים ספק ברכות להקל אף במקום ספק ספיקא.

⁴⁴ בגמרא (יבמות סב:) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת", ומטעם זה כתבו הגאונים (שע"ת סי' רעה) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ו שלא להסתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו הימים מתו ולעיל (שאלה כב) הובאו דעות הראשונים בזה: ובהכרעת ההלכה פסק השו"ע (סי' תצ"ג ס"ב) שיש לנהוג אבילות מפסח ועד אחר יום ל"ג בעומר, והרמ"א (שם) פסק שביום ל"ג בעומר עצמו כבר פוסקים מלהתאבל, וכתב עוד הרמ"א שביום זה של ל"ג בעומר מרבים בו שמחה ואין אומרים בו תחנון, וכתב הלבוש (ס"ב) שאף הנוהגים אבילות בכל ימי ספירת העומר [כפי שהובאו המנהגים בזה בתשובה שם], מכל מקום בל"ג בעומר אין נוהגים אבילות. ובטעם ריבוי השמחה כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שהוא משום שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות ביום זה, ובביאור הגר"א כתב שהוא כמו השמחה ששנינו בתענית (פ"ד מ"ט) שיש שמחה ביום שפסקו מתי מדבר מלמות. אולם החיי אדם (כלל קלא סי"א) והשדי חמד (מערכת ארץ ישראל אות ו) כתבו בשם החיד"א שיש לשמוח ביום זה משום שהוא יום הילולא של רבי שמעון בר יוחאי [וראה בשד"ח שם שדן אם הוא יום הסתלקותו של רשב"י או שהוא היום שבו הוסמך על ידי רבו רבי עקיבא]. ואמנם במג"א (סק"ג) הביא שגדול אחד היה רגיל לומר בכל יום מימי הספירה 'נחם', ואמר גם ביום ל"ג בעומר ונענש, ונועד לאר"י בחלום שעונשו של גדול זה על אמירת 'נחם' ביום ל"ג בעומר הוא.

ואולם כתב הרמ"א שאין פוסקים מאבילות ומרבים בשמחה בל"ג בעומר אלא ביומו, אבל בליל ל"ג בעומר נוהגים בו כשאר ימי הספירה, אמנם החק יעקב (שם ס"ק ו) כתב שמדברי מהר"א טירנא (מנהגים), מנהג כל השנה עמ' קסז) שכתב שאין אומרים תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר מבואר שדעתו שאין נוהגים אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שהרי הטעם שאין אומרים תחנון במנחה שלפני יום טוב משום השמחה שיש בלילו, הרי שאף ליל ל"ג בעומר דינו כל"ג בעומר, וכתב שטעמו של הרמ"א שפסק שאין נוהגים שמחה בליל ל"ג בעומר משום שפסק כדעת מהרי"ל (דיני הימים שבין פסח לשבועות עמ' קנו) שאומרים תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר, אבל הנהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפני נוהגים שמחה אף בלילו, ומטעם זה פסק שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר. וכן פסק השלחן ערוך הרב (שם ס"ד). ואמנם מצינו שכבר קדם להם התרומת הדשן (הובא בלקט יושר סימן צז) שכתב שכיון שנוהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר כמו כן נוהגים היתר בתספורת בליל ל"ג בעומר.

תספורת בע"ש לבעלי ברית שתהיה ביום א' שאחריו

מג. שאלה: אב שבנו נימול ביום ראשון, וכן הסנדק, האם מותרים להסתפר כבר ביום שישי שלפניו כדין האמור לעניין תספורת בל"ג בעומר שחל ביום ראשון.

תשובה: נכון להחמיר שיסתפר ביום ראשון, כיון שיש אומרים שרק לענין ל"ג בעומר שחל ביום ראשון התירו להסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, כיון שידוע לכל שמשום ל"ג בעומר מסתפר, מה שאין כן לעניין ברית פרטית של אדם לא התירו אלא באותו היום. אבל בשעת הדחק, יכול להסתפר ביום שישי, כיון שיש מהפוסקים הסוברים שאין לחלק בזה, ודין בעל ברית כדין ל"ג בעומר, וראה בהערה⁴⁷. יצוין כי לנהוגים כדעת האריז"ל (ראה לעיל עמ' ז), אין היתר להסתפר לכבוד ברית ושאר שמחות.

תספורת אחר ל"ג בעומר

מד. שאלה: האם מותר להסתפר אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: המנהג הנפוץ הוא שאשכנזים מסתפרים מל"ג בעומר ואילך וספרדים מסתפרים מל"ד בעומר ואילך⁴⁸.

בלוח א"י כתב דנהוגים היתר רק מר"ח סיון, ויש הנוהגים רק משלושת ימי הגבלה.

הנוהגים כהאריז"ל לא יסתפרו כל ימי הספירה אף ביום ל"ג בעומר, עד ליל מ"ט לעומר. במקום הצורך אפשר להסתפר ביום מ"ח ואפילו בליל מ"ח לעומר⁴⁹.

שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר

מה. שאלה: האם מותר לשמוע שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: לבני אשכנז יש להימנע מהאזנה למוזיקה עד ר"ח סיון, ועי' פרטים נוספים בזה בעמ' ה.

עריכת חתונות אחרי ל"ג בעומר

מו. שאלה: האם מותר לערוך חתונות אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: בני ספרד נהגו היתר בחתונות מל"ד בעומר ואילך, ובני אשכנז [עכ"פ בא"י] נהגו שלא להתחתן עד א' סיון או ב' סיון או ג' סיון - תלוי במנהגים⁵⁰.

אמנם מצינו בהלכות קטנות (ח"א סימן לג) שכתב לדמות דין תספורת לבעלי ברית לדין תספורת בל"ג בעומר ולהתיר להסתפר כבר ביום שישי, וכן הביא בכף החיים (ס"ק לז) בשם תשובה מאהבה.

⁴⁸ שו"ע (סימן תצג ס"ב) וכמבואר בהרחבה לעיל שאלה כב.

⁴⁹ שער הכוונות (ענין ספירת העומר), וכלדעיל הערה 30,31.

⁵⁰ כתב הרמ"א (סי' תצג סע' א): "מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי". ומבואר ברמ"א שמל"ג בעומר מותר לערוך נישואין, ריקודים ומחולות. אולם בני אשכנז [עכ"פ בארץ ישראל] נהגו שלא לערוך חתונות עד א' סיון, או ב' סיון או ג' סיון [מנהגים שונים בזה]. ובני ספרד נהגו להתחתן מל"ד בעומר ואילך.

וצריך ביאור מה טעמם של בני אשכנז שנהגו שלא לערוך חתונות כל ימי הספירה חוץ מל"ג בעומר.

וכתב הט"ז (שם ס"ק ב): "...והמנהג בכל המקומות שאין עושין נישואין אלא ביום ל"ג בעומר לא לפניו ולא לאחריו עד עצרת, ואין לזה טעם. וא"ת שאוחז בחומרי שניהם - א"כ ביום ל"ג בעומר לא יסתפרו ולא יעשו נישואין מטעם השני. וי"ל דודאי העיקר שאחר ל"ג בעומר לא מתו ואפ"ה נוהגים קצת אבילות מחמת גזרת תתנ"ו שהיתה באשכנז בין פסח לעצר' כמו שמפורש ביוצרות ופיוטים שאנו אומרים בשבתות ההם שהם נתיסדו כמו קינות כנלע"ד טעם המנהג שלנו שאין נושאים אחר ל"ג בעומר אבל להסתפר ודאי שרי אחר ל"ג בעומר שמחמת גזירה זו לא החמירו אלא בשמחה יתירה של נישואין מה שאין כן קודם ל"ג בעומר שמתו תלמידי ר' עקיבא ומוטל על כל העולם להתאבל בשבילם החמירו טפי אפילו בתספורת וכו'".

ומבואר בט"ז שהסיבה שלא מתחתנים אחרי ל"ג בעומר היא בגלל גזירות תתנ"ו שאז נעשו פרעות ביהודים במסעי הצלב, ומסופר בסדר הדורות (דף צח ע"ב) "בשנת ד"א תתנ"ו היו גזירות רעות, כי הלכו הנוצרים למלחמה על ירושלים נגד התוגרמים ויעברו בגלילות אשכנז ויהרגו הרבה קהילות וכו' מאשכנז וצרפת, והיו גזרות והמרות והריגות גדולות מחדש אייר עד חודש אב וכו'".

והיינו שאף שמסתיימים ימי האבילות בל"ג בעומר, בכל אופן כיון שנישואין היא שמחה יתירה נהגו בזה איסור גם אחרי ל"ג בעומר. ונראה שכן הוא לגבי שמיעת מוזיקה, וכנ"ל הערה 25.

להקל אף לענין תספורת, אמנם כיון שמצינו במור וקציעה (שם סק"ב) שסבר שאף דעת הרמ"א להקל בזה משום כך אף שראוי להחמיר ולא להסתפר אלא ביום ל"ג בעומר מכל מקום המיקל יש לו על מי לסמוך.

⁴⁷ כתב בהגהות ומנהגים (מהר"א טירנא, מנהג של חודש אייר אות מח) שאם חל ברית מילה בימי העומר, מותר לבעל ברית להסתפר ביום הברית קודם המילה, וכן כתב הלקט יושר (ח"א עמ' צז) בשם המהרי"ק, אולם הביא שם שהתרומת הדשן נחלק וכתב שאין להתיר תספורת בימי העומר אף לבעלי ברית. והרמ"א (סימן תצג ס"ב) פסק כדעת המהרי"ק שבעלי הברית מותרים בתספורת בימי העומר. וכתב המגן אברהם (שם סק"ד) שבכלל בעלי ברית הם הסנדק המוהל ואבי הבן. ואולם כתב הנודע ביהודה (קמא, או"ח סימן כח) שאף שמצינו לענין היתר התספורת ביום ל"ג בעומר, שכתב הרמ"א (שם ס"ב) שאם חל ל"ג בעומר ביום ראשון מותר להקדים ולהסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, מכל מקום אין היתר זה אמור לענין בעלי ברית שחל ביום ראשון, ומשום שרק לענין ל"ג בעומר שהדבר ידוע לכל שביום ראשון יחול ל"ג בעומר הוא שהתירו כבר מיום שישי שלפניו להסתפר משום שאין לחוש בכך לחשד שיאמרו שאינו מתאבל בימי העומר, אולם לענין בעלי ברית שאין הכל יודעים שהם בעלי ברית ביום ראשון, יש לחוש שהרואים יחשדו בהם שאינם מתאבלים בימי העומר ומשום כך לא התירו להם להסתפר בימי העומר אלא ביום הברית בלבד, וכעין זה כתב החתם סופר בגליון השלחן ערוך (שם). ועוד חילק הנודע ביהודה שלענין ל"ג בעומר כיון שמותר בלילה שלפניו והיינו במוצאי שבת, אין זה ראוי שיהיה מותר במוצאי שבת ואסור בערב שבת, מה שאין כן לענין ברית שאין היתר אלא ביומו אין להתיר ביום שישי שלפניו.

אולם הנה מצינו בדרכי משה (שם) שמפורש התיר לבעלי ברית להסתפר בלילה שלפניו, וכן פסק המשנה ברורה (ס"ק יב), ולפי זה נמצא שלא שייך טעמו השני של הנודע ביהודה לאסור התספורת ביום שישי, שהרי אף במוצאי שבת מותר בתספורת שלפי הכרעת המשנה ברורה מותר להסתפר בלילה שקודם הברית. אכן מכל מקום משום טעמו הראשון של הנודע ביהודה יש לאסור.

קיצור דינים והלכות לימי ספירת העומר

ספירת העומר

אחד"ן], יחזור ויספור ללא ברכה. ואם לא חזר, ימשיך לספור בשאר הימים בברכה.

אמר כראוי את מספר הימים וטעה במספר השבועות – דינו כמי שספר ימים בלבד, וכנ"ל. וכן אם **אמר כראוי את מספר השבועות וטעה במספר הימים** – דינו כמי שספר שבועות בלבד, וכנ"ל.

לא ספר / לא ספר בזמן

השוכח לספור ספירת העומר בלילה – יספור ביום ללא ברכה, וימשיך בשאר הלילות לספור בברכה. **אם שכח לספור גם ביום** – ימשיך לספור בשאר הלילות ללא ברכה. **המסופק אם ספר או המסופק אם ספר נכון** – אף שיותר נראה לו שלא ספר או לא ספר נכון, ממשיך לספור בברכה (דהוי ספק ספיקא). וכן נראה **שהמסופק שמא לא ספר כמה ימים**, ימשיך לספור בברכה.

נזכר לספור רק לאחר השקיעה של יום המחר – אם ספר תוך 13 דקות וחצי לשקיעה ממשיך לספור בברכה (משום דהוי ספק יום וא"כ הוי ספק ספיקא).

שכח לספור אך שמע ספירת העומר מהחזן – ממשיך לספור בברכה (ויל"ע בזה עוד).

העומד בתפילת שמונה עשרה של מנחה סמוך לשקיעה ונזכר שלא ספר אתמול – לא יפסיק מתפילתו בשביל הספירה, אך אם יסיים בתוך 13 דקות וחצי אחרי השקיעה – יספור ללא ברכה, וימשיך לספור בברכה בימים הבאים. **איש החושש שישכח לספור אחד מהימים**, או מי שיודע שלא יוכל לספור את כל הספירה ברצף [כגון שצפוי לטיפול ארוך בהרדמה וכדו'] – בכל זאת יתחיל לספור בברכה (ואין דינו כאשה הסופרת ללא ברכה, כיון שבגשים הוא חשש טעות).

לכתחילה אין להקל לש"ץ ששכח לספור באחד הימים, ובשביל להימנע מאי נעימות רוצה לבקש מחברו שלא יברך, אלא הוא [-החזן] יברך ויוציאו ידי חובה כדי שיוכל לברך בציבור, אך המקל יש לו על מי לסמוך.

ספירה ללא בוונה

שאלו חברו "כמה ימים היום" לפני שספר בעצמו בברכה, יענה לו "אתמול היה כך וכך".

אם ענה לו "היום כך וכך": **בשבוע הראשון** [שעדיין לא סופרים שבועות], יחזור ויספור שוב באותו יום ללא ברכה. **ויש לדעת שדין זה הוא רק בשבוע הראשון, אך בהמשך** [שסופרים גם ימים וגם שבועות], אם אמר לחברו רק את מספר הימים ולא את השבועות – יכול לספור באותו היום בברכה (מפני שמוכח מכך שלא אמר את מנין השבועות ולא ספר כדון, שלא התכוון לשם ספירת מצווה ועדיין לא יצא ידי חובה). אמנם אם **לא חזר וספר, יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה** (כיון שבכל אופן של ספק סומכים על דעת רוב הראשונים שכל יום הוא מצווה בפני"ע, וכאן שיש צד שיצא [למ"ד מצוות אינן צריכות כוונה], יכול להמשיך לספור בברכה).

השואל את חברו "האם היום כך וכך" והשואל הזכיר בשאלתו את המניין הנכון – נראה שאף בתוך השבוע הראשון יכול לספור בברכה, כיון שאמר זאת בדרך שאלה ולא בדרך ספירה [ואף אם נאמר שספירה מספק נחשבת כספירה (עי' דבר אברהם

לכתחילה אין להקדים ולהתפלל מעריב בימי הספירה לפני השקיעה, ואף בערב שבת, ואם הקדימו – אין לספור ספירת העומר עד צאת הכוכבים. ואין לאכול לפני שספרו. **לכתחילה יש לדעת** את מספר הימים קודם הברכה. בדיעבד אם שתק לאחר שברך עד ששמע מחברו וספר כמותו – יצא.

יכוון לקיים מצות ספירת העומר כפי הדין [כיון שנחלקו הראשונים האם בזמננו ספירת העומר מדאורייתא או מדרבנן, ועיקר ההלכה שהוא מדרבנן (עי' משנ"ב ס' תפט ס"ק כה, ועי' בכורי יעקב ס' תרנח סוס"ק א)].

אכילה ומלאכה לפני הספירה

אחר השקיעה, אסור לעשות מלאכה [שיש בה שיהוין] או לאכול [יותר מכביצה פת או מזונות] לפני ספירת העומר אלא אם מעמיד שומר.

שעון מעורר שכתוב בו במפורש "ספירת העומר", נחשב כשומר.

ספירת העומר לנשים

בנות אשכנז – עדיף שיספרו ללא ברכה, אלא אם כן האישה בטוחה שלא תטעה בספירתה בכל ימי הספירה. ואף אם התחילה לספור בברכה – אם אינה בטוחה שלא תטעה אף יום – תמשיך לספור ללא ברכה.

בנות ספרד – יש הנוהגות לספור ללא ברכה, והמנהג הנפוץ שלא לספור כלל [כיון שעפ"י הסוד, נשים אינן שייכות בספירת העומר (עי' שו"ת רב פעלים ח"א, קונטרס סוד ישרים, ס' יב)].

ספירת העומר לקטנים

ספירת העומר לקטנים – קטן שהגיע לגיל חינוך יש לחנכו לספור בברכה מידי יום. ואם לא ספר יום אחד – יספור מכאן ואילך ללא ברכה (שע"ת ס' תפט ס"ק כ).

קטן שהגדיל בימי הספירה – אם לא ספר באחד הימים בקטנותו – יספור ללא ברכה גם אחר שהגדיל, ואם ספר בכל הימים בקטנותו – נחלקו בזה האחרונים ולהלכה יספור בברכה (מנחת חינוך מצוה שו, שע"ת תפט ס"ק כ).

טעה בנוסח הספירה

טעה בספירה ונזכר מיד – יתקן תוך כדי דיבור [ולא צריך לחזור לומר "היום"], ואם עבר תוך כדי דיבור, יחזור ויברך. **ספר כראוי ותוך כדי דיבור חזר וספר שלא כראוי** – ממשיך לספור בברכה (דתוכ"ד מועיל רק לתקן ולא לקלקל).

אמר רק את מספר הימים ולא את מספר השבועות – יחזור ויספור ללא ברכה [ולכתחילה, ישמע את הברכה מאחר ויתכוון לצאת יד"ח, וכן הדין בכל המקרים שצריך לספור ללא ברכה]. ואם לא חזר, ימשיך לספור בשאר הימים בברכה.

אמר רק את מספר השבועות, ולא את מספר הימים – אם זה היה ביום שנשלם בו השבוע [כגון ביום השביעי, או ביום ה"ד], יחזור ויספור בברכה. אך אם זה היה באמצע השבוע [וכגון שאמר ביום השמיני רק "היום שבוע אחד ויום

ולפי דבריהם יש לבאר שמש"כ השו"ע (שם ס"ג) שאין להסתפר בר"ח אייר, היינו דווקא כשלא חל בערב שבת, אך **כשחל בערב שבת, מותר אף לדעת השו"ע**.

ואף אותם המקפידים על צוואת ריה"ח שלא להסתפר בר"ח (עי' משנ"ב סי' רס"ק ז), יכולים להקל, מפני שר"ח אייר שאני (כן נראה עפ"י המשנ"ב סי' תצג, ובכנה"ג שם בהגה' ב"י, היתר למקפידים על הצוואה להסתפר ביום ה'). ונראה שהמיקל כדעתו יש לו ע"מ לסמוך, אך המשנ"ב לא הביאו, ומשמע קצת שדעתו שאין להקל ביום ה').

ולדעת הסוברים שאין להקפיד על צוואת ריה"ח בליל ר"ח (עי' אשל אברהם להגאון מבוטשאטש סי' תיז, ובספרו מילי דחסידותא סי' נז, וע"ע יד אפרים קו"א על צוואת ריה"ח שכתב להקל ביום א' דר"ח), יש להסתפר בליל שישי. אך להלכה מחמירים להקפיד על צוואת ריה"ח גם בליל ר"ח. ובשנה זו מותר להסתפר בר"ח אייר בלילה וביום.

הנוהגים כדעת האר"י אסורים בכל אופן.

שמיעת שירים בערב שבת זו - אסורה.

נטילת ציפורניים - הנוהגים כצוואת ריה"ח, אסורים **בנטילת ציפורניים** בר"ח גם כשחל בערב שבת, ולכתחילה יקדימו ליום רביעי עד השקיעה [כיון שבדר"כ אסור ליטול ציפורניים ביום חמישי ללא סיבה], אך אם לא נטלו, יטלו ביום חמישי עד השקיעה.

תספורת בל"ג בעומר:

בשעת הדחק מותרים **בני אשכנז** להסתפר כבר **בליל ל"ג בעומר** מהשקיעה, אך **לכתחילה** יסתפרו רק **ביום ל"ג** ולא בלילו. **בני ספרד** מותרים להסתפר **בשעת הדחק בליל ל"ג בעומר** מהשקיעה, **ולכתחילה** רק **ביום ל"ד**.

תספורת לאחר ל"ג בעומר:

המנהג הנפוץ הוא שאשכנזים מסתפרים מל"ג בעומר ואילך, וספרדים מסתפרים מל"ד בעומר ואילך.

בלוח א"י כתב דנוהגים היתר רק מר"ח סיון, ויש הנוהגים רק משלושת ימי הגבלה.

לדעת האריז"ל אין להסתפר עד ליל מ"ט לעומר. במקום הצורך אפשר להסתפר ביום מ"ח ואפילו בליל מ"ח לעומר.

אדם הנוהג שלא להסתפר לאחר ל"ג בעומר, מותר לספר אחרים הנוהגים היתר (כיון שהאיסור הוא להסתפר, אך עצם מעשה התספורת מותר).

מוזיקה ושמחות בימי ספירת העומר

אדם בריא בגופו ובנפשו - אסור בשמיעת מנגינות ושירים בימי ספירת העומר.

מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה - מותר בשמיעתה.

מוזיקה ווקאלית וכד':

מוזיקה ווקאלית [שלא נשמעים כמוזיקה רגילה] **ושירי רגש** - אין לשמוע, אך אין למחות ביד המקלים.

שירה בפה ללא כלי נגינה - ביחיד מותרת ובציבור יש להימנע.

מוזיקה לצרכים שונים:

האיסור נאמר רק כאשר שמיעת המוזיקה היא **לצורך הנאה** בלבד, אך כאשר שר או שומע לצרכים אחרים, מותר, וכבמקרים הבאים:

ח"א סי' לד) - בלשון שאלה אינו נחשב ספירה (ועיין כף החיים סי' תפט ס"ק טא). **אם לא**

חזר וספר - יש להסתפק אם בשאר הימים יספור בברכה. **אמר "היום ל"ג בעומר"**, **חוזר וסופר בברכה** [כיון שלא התכוון לצאת ידי חובה], אך לכתחילה יקפיד שלא לומר לאחר השקיעה "היום ל"ג בעומר". וכמו כן בשאר הימים, אם אמר **דרך לימודו** את מספר הימים של אותו היום, לא הפסיד הברכה [אך לכתחילה יש להקפיד שלא לומר כן].

כתב "היום כך וכך לעומר" - חוזר וסופר בברכה. לא חזר - יש להסתפק אם יכול להמשיך לספור בברכה.

תספורת בימי ספירת העומר

אין מסתפרין ואין מתגלחין [בין שיער הראש והזקן, ובין שיער הגוף] בימי ספירת העומר.

גילוח שפם - המעכב את האכילה מותר, ושאינו מעכב אסור.

תיקון תספורת, וכן תלישת שערות בודדות - מותרים.

נטילת ציפורניים - מותרת.

נשים וקטנים

תספורת נשים בספירת העומר - **לבנות ספרד**, מותר לנשים נשואות ולבחורות בשידוכים. **ולבנות אשכנז**, ניתן להקל בזה להנ"ל כשיש צורך בדבר [שעווה ולייזר, וכן סידור גבות - נראה שדינם כתספורת].

תספורת קטנים בספירת העומר - נהגו להחמיר אך במקום הצורך [כגון שהשערות מפריעות לילד] מותר.

'חלאקה' בספירת העומר - מותר, ויש הממתינים לל"ג בעומר.

תספורת לבעלי שמחות

ברית - אבי הבן [ואמו], הסנדק והמוהל מותרים להסתפר מיום לפני הברית [בין ברית בזמנה, ובין ברית שלא בזמנה] סמוך לערב [מנחה קטנה].

אם חלה הברית בשבת - מותרים להסתפר בערב שבת מהבוקר. אם חלה הברית ביום א' - בשעת הדחק מותרים להסתפר כבר בערב שבת מהבוקר.

בר מצווה - מותר לנער בר מצווה להסתפר בערב יום כניסתו לגיל י"ג [אך לאביו אין להקל לכתחילה].

פדיון הבן, אירוסין - אסור להסתפר.

לדעת האריז"ל - אין לגלח השערות בכל ימי הספירה, אפילו לכבוד ברית ושאר שמחות.

חתן המתחתן בליל ל"ג בעומר, מותר להסתפר מיום ל"ב בעומר אחר חצות [ונראה להקל אף לאביו ואחיו]. וחתן אשכנזי המיקל להסתפר בערב שבת האפורף, יש לו ע"מ לסמוך (דגמ"ר, מובא בשע"ת).

ר"ח אייר שחל בשבת:

תספורת - אנשים שאינם מקפידים על צוואת רבי יהודה החסיד מותרים להסתפר בערב שבת ר"ח אייר, החל מליל שישי בשקיעה.

היתר זה אמור בין לאשכנזים ובין לספרדים (עי' משנ"ב סי' תצג סק"ה [מקורו בב"ח בשם הגהות ומנהגים], וכה"ח שם סק"ב בשם הכנה"ג והפר"ח,

ל"ד], ובני ספרד ביום ל"ד בעומר. בשעת הדחק [כגון שקשה למצוא אולמות וכדו'] - בני אשכנז יכולים להתחתן בליל ל"ג בעומר.

בני ספרד נהגו היתר בחתונות מל"ד בעומר ואילך, ובני אשכנז [בא"י עכ"פ] נהגו שלא להתחתן עד א' סיון או ב' סיון או ג' סיון - תלוי במנהגים.

הנהג איסור אחרי ל"ג בעומר והוזמן לשמחת חברו - מותר ללכת, ואף שנהנה מהשירים או רוקד בשמחה - יש לו על מה לסמוך.

אירוסין, וורט וסעודות מרעים

מותר לעשות סעודה [עם נטילת ידיים] באירוסין ובוורט, וכן בסעודות מרעים (שו"ע הרב סי' תצג ס"א, ערוה"ש שם ס"ב).

אמנם אין לרקוד בהם, או להשמיע מוזיקה [אפילו מוקלטת מנגן (ואין זה נחשב כסעודת מצווה, שבה מותר, כנ"ל)], אך שירה בפה מותרת.

קניית וברכת 'שהחיינו' בימי ספירת העומר

קניית וחידוש בגדים

קניית בגדים בימי ספירת העומר: קניית בגדים שאין מברכים עליהם 'שהחיינו', מותרת לכתחילה.

מקניית בגדים יקרים שמברכים עליהם 'שהחיינו' - יש הנוהגים להימנע [אם בדעתו לחדשם בימי הספירה], אך מעיקר הדין מותר.

קניית בגדים [אפילו יקרים] על דעת **לחדשם לאחר ימי הספירה**, מותרת לכתחילה.

חידוש בגדים בימי הספירה: חידוש בגדים פשוטים [שאינם מברכים עליהם 'שהחיינו'] מותר, אך מחידוש בגדים יקרים [שמברכים עליהם 'שהחיינו'] בעת הלבישה הראשונה] - יש הנוהגים להימנע, אך מעיקר הדין מותר.

קניית רכב, ריהוט וכדומה

קניית רכב, ריהוט, מוצרי חשמל יקרים לבית וכדו': לאדם נשוי מותר, כיון שמברך עליהם ברכת 'הטוב והמטיב' ולא ברכת 'שהחיינו' [שהרי בני ביתו שותפים עמו בטובה], ואין בקנייתם כל חשש. ולרווקים [המברכים 'שהחיינו'] - יש הנמנעים, אך מעיקר הדין מותר.

פירות חדשים

קניית ואכילת פרי חדש: מעיקר הדין מותר אך יש הנמנעים, ולצורך שבת - מותר לכתחילה.

נזדמן לפניו פרי חדש באמצע השבוע: יכול לאכלו ויברך 'שהחיינו' [מפני שכל המנהג הוא שלא להביא עצמו לידי ברכת 'שהחיינו' בכוונה תחילה]. אולם אם הפרי ישמור על טריותו עד שבת - יש הנוהגים להמתין לאוכלו בשבת.

דינים שונים

מותר **לקנות, לשכור, או לעבור דירה** בימי הספירה, ויש הנמנעים מכך משום שיש דין בעולם בזמן זה.

סיוד הבית ושיפוצו מותרים בימי הספירה.

מותר **לטייל**, וכן ללכת לים ולבריכה בימי הספירה.

צלצול טלפון, מוזיקת ליווי [ברקע של סיפור וכד'], **לימוד גנינה, שינון חומר לימודי ע"י שירתו/שמיעתו במנגינה** - מותר. וכן שירה ושמיעת מוזיקה לצורך **הקלטת שירים** או לצורך **חזרות או אימון להצגה** וכדומה - מותרים.

מוזיקה לצורך רפואי מותרת (וכנ"ל). כמו כן אדם שעושה **התעמלות** לצורך בריאותו, ונצרך לשמוע מוזיקה לצורך כך - מותר בשמיעתה. וכן **הנהג ברכב** וחושש שיירדם יבוא לידי סכנה - מותר בשמיעת מוזיקה.

מוזיקה לילדים:

ילדים עד גיל חינוך [גיל שש] מותר לשמוע. ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה, אין בזה איסור, כיון שלא מתכוונים לשמוע וליהנות ממנה.

מוזיקה ומנגינות בסעודות מצוה:

בסעודת מצוה כגון ברית, פדיון הבן, בר מצוה בזמנה, סיום מסכת או סדר משניות [בשעת הסעודה]:

יש להימנע מלהביא **תזמורת** לסעודות אלו [אולם רבים מבני עדות המזרח נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה].

שמיעת מוזיקה **מוקלטת מנגן** מותרת, אם רגילים להשמיע מוזיקה בשמחות אלו בשאר ימות השנה.

בימים שאחרי ל"ג בעומר - יש להקל להביא תזמורת לסעודות הנ"ל, אף לנוהגים אבילות בימים אלו.

תזמורת בהכנסת ספר תורה - עד ל"ג בעומר יש להחמיר, ולאחר ל"ג בעומר ניתן להקל לכתחילה. ורבים נוהגים להכניס ס"ת אחר ר"ח סיון.

מוזיקה בל"ג בעומר:

מותר לשמוע שירים **ביום ל"ג בעומר** בלבד, אך **בליל ל"ג בעומר** מותר לשמוע החל מהשקיעה, רק אם הם לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי.

מוזיקה לאחר ל"ג בעומר:

יש שנהגו היתר בשמיעת מוזיקה לאחר ל"ג בעומר, אך המשנ"ב פסק שאין להקל בזה, אלא מותר רק מר"ח סיון. אמנם יש מבני ספרד המקלים בזה לאחר ל"ד בעומר.

כאשר בחורים ספרדים מדליקים מוזיקה בפנימייה, האשכנזים לא צריכים לצאת מהחדר, אם אינם מתכוונים להקשיב וליהנות מהשירים.

מוזיקה בערב שבת, ובאיסור חג:

גם בערב שבת [אף לאחר חצות] **אסור לשמוע מוזיקה**, אך אם משמיעה לצורך מניעת כעס, הרגעת ילדים קטנים וכד' - מותר.

גם בראש חודש אסור לשמוע.

האיסור מתחיל ממוצאי שביעי של פסח, ואף באיסורו חג אסור לשמוע [ובני ספרד שיש להם מנהג להתיר שמיעת מוזיקה במוצאי שביעי של פסח (מימונה), ינהגו כמנהגם].

נישואין בימי ספירת העומר

בני אשכנז מותרים להתחתן לכתחילה בל"ג בעומר ביום [ועושים את החופה לפני השקיעה, ואת הסעודה בליל

הגיליון הודפס לעילוי נשמת

הרב שמואל בן אברהם ורחל בלך זצ"ל
הרבנית שרה בת מנחם מנדל ורחל ליבא
לבית משפחת זיכרון (בלך) ע"ה

הגיליון הודפס לכבוד ולהצלחת

ברוך שמואל צבי פאר הי"ו
לרגל יום הולדתו
לעליה במעלות התורה, לחופה ולמעשים
טובים, ולרוב נחת ושפע ברכה

הגיליון הודפס לזכות

יהודה בן שרה חיה, ואהרן בן
שרה חיה
שיגדלו ויצליחו בתורה ויראת
שמייים

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

כי תזריע וילדה זכר (ב, ב) - ראשי תבות זכות, כי בזכות האמהות המתנהגות בקדשה, זוכים לבנים זרים, וצדקתם תלויה באם. (החיד"א)

סופי התבות תזריע וילדה זכר הם רעה, שקשנולד בן נתרפאה המשפחה. ותבת השמיני שבפסוק וביום השמיני ימול בשר ערלתו, היא נוטריקון יום שבת נדחה מפני המילה, כפי שנופסק להלכה. (תפארת שאול)

וביום השמיני נוטריקון וזריזין מקדימים ומלין בתחלת יום, וכן כתב החיד"א שהזריזים מקדימים למול בבקר היום השמיני, שהוא שבועה ימים וליילה אחד ויחד הם ק"פ שעות, ולכן חי יצחק אבינו ק"פ שנה, שאברהם השכים למולו. וכן נוטריקון ובזכות ידי מבטן יזכה בימים ושנים. (פרח שושנה)

חז"ל אמרו, כיון שבא זכר לעולם בא כבודו, כי זכר נקרא זה פר, שנאמר ויכרה להם כרה גדולה. ורמז לזה, כבר בגימטריה רס, כי מי שרואה את הפלא הגדול ברובי הדורות מכיר כי רס ה' והוא נותן לו את מזונו, וכן כבר בגימטריה י"ג יותר מאשר זכר, כי הלומד תורה הנדרשת ב"ג מדות זוכה לפריסה בהרבה, ואין מחסור לראיו. (תפארת יחזקאל)

יגלה את כל שיעורו (ד, ט) - המצרע מגלח את ראשו, וקנו ועיניו, לכפר על שלש העברות שעליהן באים הנגעים. ראשו כדי לכפר על גפות הרוח, וקנו לכפר על שפי שדבר לשון הרע, ועיניו לכפר על צרות עין. (כלי יקר)

את אשר תשיג ידו (ד, לא) - בתבות אלו רמזו מה צריך המצרע לעשות כדי להתרפא מצרעתו, שהן נוטריקון אם תשמר את שפתיה ויחד תשמר שלא יוסיף גאונתו, ימעט דבורה וגאונתו, אז תתרפא. (עסק התורה)

ואחר תטהר (טו, כח) - האותיות שאחר תטהר בסדר האותיות, עולות בגימטריה 317, וכאשר תוסיף עליהן את האות וא"ו, יהיו תוסיף וא"ו אחר תטהר, תקבל בגימטריה 323 במנין ארבעים, לרמז לארבעים סאה שבהם נטהרים, כפי שקתבו בעלי התוספות. (מגדנות)

ספורים בפרשה

כי תזריע וילדה זכר (ב, ב)

אחד מתושבי רדיו נסע לאמריקה לצרכי מסחר, והתעכב בדרך למעלה מנהמדה. בינתים נולד לו בן זכר, וכששמע זאת ה"חפץ חיים" מהר ושלא לזמן לפניו את הרב המרא דאתרא, ואמר: "יש לנו היום ברית מילה, כי הלכה פסוקה היא, שאם אין אב למול את בנו, מצוה ביתהדין על-כף".

ואם נקבה תלד (ב, ה)

חשוב בניס אחד נהג מדי שבוע לקרא הפרשה יחד עם פרוש ה"באר מים חיים". פעם נרדם באמצע הלמוד, ובחלומו ראה אנשים שבכר נסתלקו לבית עולמם, והביע בפניהם את צערו על שלא זכה לזרע שלי-קמא. "ומדוע לא תסע להשתטח על קברו של ה'באר מים חיים"? שאלוהו, והשיב: "איך יכול אני לנסע אליו? והלא הוא קבור בצפת, ואני גר בגולה". והנה הוא רואה בחלומו, כיצד אותם אנשים נוטלים אותו, ולאחר זמן קצר מצא את עצמו בתוך מערת הקבורה של ה'באר מים חיים" בשפולי בית העלמין העתיק בצפת. נכנס האיש אל המערה, וראה לפניו את הצדיק יושב ועוסק בתורה בפרשת תזריע, וכשראהו הביט בו ושאל לחפצו. החל האיש לבכות, וספר במרננפש כי שנים רבות עברו עליו מתנתו ועדין הוא הולך ערירי, והצדיק בעל "באר מים חיים" שאלו מיד: "הנה עוסק אני עתה בלמוד פרשת תזריע. האם תוכל להשיב לי כמה הם ימי הטמאה והטהרה לאחר לדת בת"? ותוך כדי החלום השיב האיש מיד: "בדוא אני יודע, והרי הדבר מפרש בתורה ואם-נקבה תלד וטמאה שבעים בנדתה, וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה, ובהשבון פשוט עולים הימים יחד לשמונים יום". אמר לו ה'באר מים חיים, "עליך לחלק מאה וששים רבליים, כמנין כפול של שמונים הימים, ותוכל לזפות בשתי גנות". האיש התעורר משנתו בהשתאות, אולם זכר את כל פרטי החלום. אה היה לו לאיש זה, שעלה זה מכבר לארץ ישראל והשתקע בעיר הקדש צפת, והוא מהר לשגר אליו מאה וששים רבליים כדי לחלקם לצדקה. ויהי לתקופת השנה, ושתי גנות תאומות נולדו לאיש זה למזל טוב. במשך שנים ארבות, נהג לשלח לאחיו לצפת את הסכום הקבוע של מאה וששים רבליים, וכך עשה עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה.

והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית (ד, לה)

אחד הגיע לרבי יששכר דב מבולו, והגיש פתקה עם שמות ללא בקשות. תמה הרבי: "כמה אתה רוצה להתברך ולהנשע"? והאיש אמר: "מאמין אני באמונה שלמה, שכאשר הרבי קורא את הפתק, הוא רואה גם מה שחסר לי". הספיד הרבי, אך אמר: "צודק אתה, אולם ראיה יש לי מפרשת מצרע, שצריכים גם לומר ולפרט הדבר. שכן נאמר כנגעי בתים והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית, ועל-אף שהכל גלוי לכהן, לא די שיופיר עצמו, אלא לומר כנגע נראה לי בבית, וכך גם בשנותנים פתקה צריך לפרט".

על הפסוק "להורות ביום הטמא וביום הטהור", דרשו חז"ל: "דבר-יתורה אין מקבלים טמאה". ורמז יש כאן על קדשת התורה וכחה. כי ללמד תורה אפשר בכל הזמנים, ביום הטמא וביום הטהור. וגם כאשר האדם אינו טהור, אזי אם הוא לומד תורה סופה לטהרו. (משענת משה)

היה היה

והיה בעור-בשרו לנגע צרעת

העיר לבוב, היא למברג הגדולה בירת גליציה תחת השלטון האוסטרי, היתה עיר ואם בישראל ובה קהלה גדולה ונודעת לתהלה. רבים מגדולי ישראל כהנו בה פאר והשפיעו מהודם עליה, ובהם ה"ט"ז, רבנו דוד הלוי סג"ל, שהגיע אליה לאחר נדודיו הרבים ובריחתו מאוקראינה ארץ הלויתנו, לאחר פרוצות ת"ח ות"ט, ובה מצא מנוח לכח-רגלו מאז שנת תי"ד כשנבחר לכהן כרב העיר, ועד פטירתו בשנת תכ"ז, בימי ה"ט"ז, התגורר בלבוב איש תמים וירא אלקים ושמו חנינא. לא תלמיד חכם מכלל היה, אולם איש פשוט וטהור-לב היה, חביב ואהוב עלי-הבריות. והנהגה גדולה ומיחדת היתה לו לחנינא, שהיתה נסתר מעין הבריות. במשך עשרות שנים בציפיות, היה עולה על-יצועו לאחר תפלת ערבית, ומשכים קום לפני חצות הלילה, ויוצא אל בית הכנסת הישן שבג'עיר. בכיסו היה מנח המפתח הגדול של שערי בית-הכנסת, אותו היה מבקש מהגבאי מדי יום לאחר תפלת ערבית, ועמו היה פותח את-ההדלת ונכנס פנימה. בית-הכנסת היה ריק פאישון לילה, וחנינא היה מתבודד שם בגפו כשהוא עורך תקון חצות ומתמוגג בכ"ו על חרבן ירושלים, ולאחר מכן היה שוקה שם עד אור הבקר בתפלות ובתחנונים, באמירת מזמורי תהלים ובלמודים שונים, עד שראשוני המתפללים היו מגיעים לתפלת שחרית, והוא היה מצטרף אליהם בענוה, מבלי שיעלו על-דעתם כי זה שעות ארוכות שהוא יושב בבית-הכנסת ועובד את בוראו בסלודין. והנה עברו שלשים וחמש שנה מאז החל במנהגו הותיק, ולילה אחד ארע לו מה שלא ארע לו מעולם. עומד הוא ליד שער בית-הכנסת הנעול, ומתוך הרגל הוא תוחב את-ידו לכיסו כדי לשלף משם את המפתח, אלא שלא עלה בידו מאומה. לאחר רגע נזפר, כי לראשונה בחייו שכח לבקש את המפתח מהגבאי, ובהעדרו אינו יכול להכנס פנימה. "לא אוכל לפנות עתה אל הגבאי כדי לבקש את המפתח" חשב בלבו, "שכן בודאי כבר עלה מזמן על-יצועו, ונמצא אני גוזל את-מנוחתו. מוטב אבטל את מנהגי הותיק, מאשר אגזל זמן שנה מאיש יהודי, ואפנה אפוא על-ימין או על-שמאל".

היה זה בליל קיץ, בעצומו של החדש, והלבנה האירה במלואה על-הארץ. התישב חנינא על האדמה היבשה בסמוך לבית-הכנסת, וכיון שסדר תקון חצות כבר היה רגיל על-לשונו לאחר שנים כה רבות שהוא אומר כסדר, המשיך במנהגו כמדי יום, כשהוא קורא את המלים בלחש, עד שפסם את כלי-התקון. לאחר מכן, נטל את ספר התהלים שהביא עמו בביתו כמדי לילה, והחל לומר מזמור אחר מזמור בדבקות ובכונה, עד שפסם את כלי-הספר בלוי מרישא ועד-גמריא. מרים חנינא את-עיניו ומביט אל הירקיע, וכשרואה שעדיו השמים חשוכים ואור הבקר עוד לא נגה עליו, פתח שוב את ספר התהלים, ובקש לחזור ולקרא אותו שוב, והנה רואה הוא אדם צועד לקראתו בחשכת הלילה. הוד קדומים אפס את ההלך שלפניו, עד שהאור השמימי כמעט סמא את-עיניו של חנינא, והוא מהר לעצם אותן. "אמר לי רחיקאי", פנה אליו האיש בקול נעים ומלטף, "היכן מתגורר הרב ר' דודיל מ'ציון קלאוון"? חנינא הבין מיד כי פגנתו של השואל לרבי דוד הלוי בעל השו"ר-הקב, שהתגורר ברחוב זה, ומיד הפנה את-אצבעו אל עבר הרחוב הסמוך, והדריך את השואל בהלכה אל בית ה"ט"ז. וזמן-מה עבר, ושוב הפרע חנינא מקריאת התהלים שלו. הפעם היה זה איש נוסף בעל הדרת-פנים נפלאה, ואף הלה התענין למרבה הפליאה על מקום מגוריו של "ר' דודיל מ'ציון קלאוון". חנינא משך בכתפיו בתמהון, שני אנשים עלומים והדורי פנים מחפשים את הרב הנערץ פאישון לילה? אף שמר את תמיהתו בלבו, ומהר להפנות גם את-השואל להשני אל הכוון הנכון.

לא עברו דקות ארוכות, ושוב נאלץ חנינא להפסיק בשלישית את-קריאתו, אולם הפעם היה השואל בעל מראה פנים מבחיל ומעורר חלחלה. בשרו היה משחך ומלא פצעים וחבורות, ועל גופו עטה ההלך בלויי סחבות שהפרוץ מרבה בהם על-העומד. בקולו הצוּמני והחורק, בקש הלה לדעת את מקום מגוריו של "ר' דודיל מ'ציון קלאוון", והפעם החליט חנינא לקרר את הענין עד-תמו. "מוכן אני להראות לך את-הדרך המבקשת, אולם דורש אני ממך שתסביר לי את פשר המחזה שלפני. אתה האיש השלישי שעובר על-פני הלילה, ומבקש לדעת היכן גר רבנו הנערץ, ואני תמה לפשר הדבר". "הבה ואסביר לך", אמר לו ההלך המננע, וחנינא נדהם לשמע את-הסברו: "אני גיחזי, משרתו של אלישע הנביא. שני האנשים שעברו לפני, הם אליהו הנביא ואלישע תלמידו, והם ירדו מן-השמים כדי לבקש מרבנו ה"ט"ז שיתפלל עלי שאוכל לבוא למנוחתי, לאחר שאני מתאסר מאז ועד-היום, כבר אלפי שנים. מאז קלל אותי אלישע על דברי הכזב שלי והנאיתי שלא ברשותו מנעמן שר-צבא-ארים, דבקה בי ובשלשתי בני צרעתי של נעמן לדראון עולם, ומאז ועד-עתה לא מצאתי עדין מנוחה ממפתי". חנינא שמע את-הספור בפה פֵּעוּר, ובגיד רועדת הראה באצבעו את-הדרך אל בית ה"ט"ז. הוא המשיך לרבוץ על-האדמה, כשהוא נתון בערפול חושים מתוך תמהון ותדהמה, ורק כשהאיר הבקר, הצטללה דעתו ומהר אל-ה"ט"ז. "הכל אמת ויציב", אמר לו ה"ט"ז למראה פניו התמהות, "לחזיון נפלא זה זכיתי, בזכות מנהגך הותיק והטוב להשכים קום מדי לילה ולהתרפק בתפלות אל אבינו שבשמים. אליהו ואלישע ראו בצערך הגדול, על שנבצר ממך בלילה זה להמשיך במנהגך ולהתפלל בבית-הכנסת, וכדי לחזק את רוחך ולכבדך התגלו לפניך במקלוא הודם, ואשריך שזכית לראות את פני אנשי האמת ולהחזיר להם שלום".

מאורות

רבי יעקב ששפורטש מאמשטרדם
ליום ההולולא ד' באיר תנ"ח

גדול הלוֹחֵמִים נגד משיח השקר שבתי צבי, ומגדולי התורה בדורו, און בגולה נסמך. נולד פאלניציה למשפחה מיהסת מצאצאי הרמב"ן, כפי שכתב: "קנאי בריקנאי דור האחד-עשר לאדוני זקני הרמב"ן". כבר בהיותו בן תשע נכר בכשרונותיו ובקראותו, בגיל י"ח כבר שמש כדון בקהלת הקלמן ובגיל כ"ד התמנה כרבה של העיר. לאחר רדיפות מצד השלטונות, במהלך השלף לכלא בעלילת שוא, הגר למרוקו ולאחר שגם שם נרדף, עבר לאמשטרדם בירת הולנד. לאחר שנים התקבל לרבה הראשי של לונדון, אלא שפרצה בה מגפה והוא עבר להמבורג ומשם שב לאמשטרדם בה חי רב ימיו, וכהן בה כדון וראש ושיבה. לאחר פטירת רבי יצחק אנהוב רבה של הקהלה הספרדית באמשטרדם, הנהיג אותה עד פטירתו בשיבה טובה בן פ"ח שנה. בתקופת מגוריו בהמבורג, הגיעה אליו השמועה אודות משיח השקר שהצליח לטחף אחריו המונים, בהם גם רבנים וגאונים, אולם הוא הזה עד מתרה את תרמיתו ויצא נגד מתרב ובחניתי. מבין ששת חבריו, התפרסם ספרו הגדול "ציצית נבל צבי" בן ארבעה חלקים, שקצר בידי היעב"ץ, שלחם אף הוא בשפתאים, בו הוא מגולל את כל המאורעות הקשורים בשבתי צבי, והוא אכן יסוד לחקר התקופה העגומה ורבת התלאות בתולדות עם ישראל. בחבור נוסף שלו "תולדות יעקב", ערך מפתח לפסוקים הנמצאים בתלמוד הירושלמי, כעין הספר "תולדות אהרן" שמוצן לפסוקים המובאים בתלמוד בבלי.

יוסיף דעת

במדרש רבה על פרשת מצורע נאמר: "רב ורבי חייה אמרו, תשעים ותשעה בנין ואחד בימי שמים", כי בכוחה של עין הרע להמית צ"ט מתוך מאה אנשים. לא לחינם אמר רב ענין זה, מפני שני הרע היתה מצויה בכלל, וכן מספרים חז"ל על רב שבדק בבית הקברות ומצא שמתוך מאה נפטרים רק אחד מת כדרך כל הארץ וצ"ט מתו מעין הרע, והוסיף על-כך רבי גישת חרב שלכן היה רב חותם בכלל בצורת דג כמובא בגיטין כדי להינצל מעין הרע, כפי שאמרו חז"ל שאין עין הרע שולטת בדנים, והוא מרום בפסוק וידגו לרב בקרב הארץ לרב חסר וא"ו וקריין ביה וידגו לרב, דהיינו לאמורא רב, וראשי התיבות וידגו לרב הן ל"ו, לרמו על מסכת גיטין דף ל"ו שם מובא שהיה חותם כדג. האברנאל כותב, שעין הרע אינו עונש שמימי אלא דבר טבעי, וכמו נחש האפעה שממית בעיניו בלבד כך יכול האדם להזיק במבט עינו, וכך מספר המלבי"ם: "שבעל עין הרע הבטי בקביעות על פת לחם, ונמצא בו מוות ומשכלת". ישנן סגולות ידועות נגד עין הרע, וביניהן כמה שחז"ל כתבו, כגון להכניס אגודל ימין בשמאל ואגודל שמאל בימין ולומר שהוא מזרע של יוסף או להבטי בדופן שמאל של חוטמו, כמובא בברכות. בליקוט ראובני מובא שכדי להינצל מעין הרע נוהגים לעשות ה"א של כסף, וכך מביא החיד"א בפנת עיניים: שלכן נוהגים לומר 'ומישה' או 'מחסה' בערבית, כדי להינצל מעין הרע, ומכאן כנראה נוצרה סגולת תליית צורת יד שבה חמש אצבעות, אך ישנן סגולות נוספות נגד עין הרע שמקורן זר מאומות העולם, ואין לנהוג כן. יש הנוטים פרסת ברזל של סוס או חמור, ואומרים כי המנהג טובע מהיוונים הקדמונים שאחריהם נהגו עמי איטליה. אחרים מקישים בעץ כשמדברים ביניהם ומבקשים שלא תחול עין הרע, ומקור הדבר מנחה הנוצרים שמכים בעץ זכר לעץ הצלב. גם על צורת ה"מחסה" אומרים שמקורה מהאסלאם, אף קשית חוט אדם נאסרה בתוספתא שבת שהיא מדרכי האמורי, ויש מתירים באופנים שונים.

ננע צרעת מי תהיה באדם והובא אליהכהן

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

זאת תהיה תורת (ד. טו.) - עוד נראה לפרש עליה הדרך. להיות שהצרעת כפי הטבע הכוללת תהיה מעשית וזהו הגוף והתגברת המרה אשר התגבר באדם ועושה רשם בכשרו, ודבר זה יסובבנו העצבון וצרות הלב ושממון השכל, והרפואה הטבעית לזה היא הרחיקת העצבון ועניינים המרחיבים לבו שלי אדם ומשמחים אותו. והנה בבוא ננע צרעת עלי האדם, יכול אדם לומר כי חלי טבעי הוא אשר יקרה להאדם, ובאדם לו כי הוא זה בשביל לשון הרע לא יאמין ולא יצדיק הדברים, לזה נתחכם אל עליון וצוה שישגר המצרע ביד יושב ובגדיו יהיו פרטים וראשו יהיה פרוץ ועליו יעשה ידברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סבת הנגע, ואדרבה יולידו הנגע מדש, וכאשר יראה האדם שהנגע שעשה דברים אלו שהם נגדיים, אף על פי כן על ידי שהררר תשובה והתודה חטאתו, כי בעונו אשר פשט לשונו גלה הנגע אתיעינו וישוב מחטאתו ויטהר לשונו ויראה כי הפך הנגע אתיעינו, בזה ידע ויזכיר הוכחה ברורה שלא בא לו הנגע אלא לצד שדבר לשון הרע, והוא אומר זאת תהיה תורת מוציא שם רע, והקרת הדבר והוכחתו ביום שחרתו, שהנגע שעשה דברים נגדיים לחלו בנוצר אף על פי כן נטהר, בזה ידע כי תורת לשון הרע הוא זה, ולא מקרה הטבעי כחושבי מחשבות און, וישמר פיו ולשונו. והוא מה שגמר אמן נפא ננע הצרעת מן הצרוע, פרוש מן הצרוע באה רפואתו ששב ונפא לו.

הכהן המטטהר (ד. טז.) - הדרך לומר הכהן המטטהר ולא הספיק באחד מהם, אם היה אומר הכהן ולא היה אומר המטטהר, לא הייתי יודע שהמצוה בכהן המטטהר שטהרו מן הצרעת, לזה אמר המטטהר כי מצותו בכהן המטטהר מן הצרעת, וכו'.

דברי הימים

בד' באייר שנת ד'תתקכ"ה, יצאו רבי מימון ובנו הרמב"ם למסעם לארץ ישראל, ולאחר כ"ח יום, בג' בסיון הגיעו אליה בשלום. אלא שבדרכם היו בסכנה וכמעט שטבעו בים, והרמב"ם נדר לצום בימים אלו הוא ובניו עד שכל כף הדורות ולת צדקה לזכר הנס.

בכביש המוביל ממירון לצפת, נמצאת מערה עתיקה שנקראת מערת האדרא, ולפי המסורת שם היה רשב"י מגלה לתלמידיו רוי תורה, וכך עשה גם האריז"ל עם תלמידיו. במקום גם נמצא בית קברות עתיק, שבהם טמונים כמה מתלמידי רשב"י, ובתקופת השלטון האנגלי נסלל במקום הכביש המוביל ממירון לצפת, ובעטיו נעקרו עצמות רבות כדומן אשר על פני השדה. משמים קינאו את כבוד המתים, ובשעה שהקבלן הערבי ניסה לפוצץ סלעים בדינמיט, התסבך ברגלו ובש כוונתו, ולא הספיק להימלט בסתר הפיצוץ, וכל איבריו נתרסקו והתפורו למרחק גדול, מידה כנגד מידה. בשדה שליד מערת האדרא, גדל עץ זית עתיק וימין שגזעו היה כה רחב, עד שארבעה אנשים לא יכלו לחקיו. העץ נקרא בפי ערביי הסביבה "סגרת אל רום", דהיינו עץ הרומאים, ולפי המסורת ישב התנא רשב"י בצלו ולמד עם תלמידיו. לפני כחמישים שנה, עבדו שם פועלים יהודים שנטעו כרמים באזור, ומדי יום היו חוסים בצלו של העץ הגדול וסועדים את לבם. ביום ה' באייר תשל"א, התפוצץ תחת העץ מוקש גדול שערבים וצווחים צמאי-ידם טמנוהו שם כדי להתנקש בפועלים היהודים, אולם כיוון שביום זה לא הגיעו הפועלים לעבודתם, ניצלו כולם בדרך נס. העץ העתיק נשרף כליל, ורק שרידי קטן נותר ממנו, והוא הובא למירון והוכנס בתוך תיבת זכוכית תחת מערת רשב"י, לזכר הנס. כיום, גדלים עצי זית רבים במקום, שפרחו משורשי העץ העתיק שנשרף.

בונגרו, עיר פולנית במחוזו בבליו, התגורר אחד מחשובי חסידיו של הרבי ר' בונים מפשיסחא, ושמו רבי ישראל ב"ר אברהם מיכ"ל. תלמיד חכם מפלג היה, וישב עליו מדיון פדון ומורה צדק, אולם לא רצה לעשות תורתו קרדם לחפר בו, ודי היה לו בקב חרוביו. מרב חשקו וחיבתו לחלות את פני רבו, היה בא אליו פעמים מספר בשנה, כשהוא עושה את דרכו רגלי, מחמת שהפרוטה לא היתה מצויה בכיסו לדימי הנסיעה. יום אחד, בעודו מכתת רגליו לפשיסחא, עברה פררה לפניו בה ישב ר' יהודה, הנגיד הגדול של ונגרו ששהיה בדרך לרכישת יער גדול בסמוך לפשיסחא. "לאן פניך מועדות?" פנה הנגיד אליו, וכששמע פי הולך הוא לפשיסחא, הזמינו אל מרפבתו. ר' יהודה לא נמנה על עדת החסידים, ולכן בקש לשמע מהדיון על הליכותיו של רבו וגדלתו, ורבי ישראל החל לדבר בלהט: "הרבי ר' בונים הוא איש קדוש כמלאך אלקים. הוא חכם הרזים ולמדן גדול, וכלם עונים אחריו מקדש". ולאחר שהאריך בגדלתו וספר ספורים נפלאים ממנו, הפציר בנגיד: "אם אתה כבר נוסע בין כה וכה לפשיסחא, מדוע שלא תצטרף אלי ותזכה להכנס ולחזות בזיו פניו? והן אמת שהרבי כבר איש זקן בא במים ועיניו כבדו מראות, אולם דע לך שברוח קדשו הוא רואה יותר מאשר אדם רואה בעיניו בשר, ואין דבר נעלם ונסתר ממנו". לבו של הנגיד היה טוב עליו, שכן עסקה בטוחה עם רוח גדול ממתניה לפתחו, ובין שפך הביע את הסכמתו להצעה. אולם לאמתו של דבר התיחס בספקנות גדולה לשבחים ששמע מפי הדיון, ובטלם בלבו, כשהוא מחשיב אותם לדברי גומה והבאי. "אם הרבי הוא סומא שאינו רואה", חשב לעצמו, "הרי שגם לא ידע איזה פדיון אני מגיש לו, ואם כך, הבה ואערים עליו ואראה אם יגיש בדבר". הוא שלה מפיו עשר מטבעות פחותים של נחשת, שפגמים היה אז 'דריקס' וערכם היה מעט ביותר, אלא שצורתם ותבניתם היו בדומה למטבעות כסף בעלות ערך רב שבנו 'צויער גילדן', ובאמצעות המשוש לא היה אפשר להבדיל ביניהם. את המטבעות צרר וקרר בתוך פסת ניר, ופנה להכנס אל הרבי יחד עם הדיון. עם הכנסו, הציגו הדיון בפני הרבי הנגיד הגדול והחשוב ביותר בונגרו, והרבי ברכו בכרפת הצלחה. ר' יהודה הנגיד יצא ממנו בארשת מנצחת, כשהוא מתרברב בלבו על פי הצליח להערים על הרבי, ולהוליכו שולל כאלו העניק לו כסו נכבד במטבעות של כסף טהור. הדיון נותר עוד ומן מה בחדרו של הרבי כדי להתברך מפיו, ובינתיים ראה מחזה שגרים לו לזעזוע וחרדה. הרבי נטל את חפיסת המטבעות שהנגיד הניח לפניו, ומיד אמר בלחישת ומתוך רגזה וכאבי: "אוי ואבוי! כך הערים עלי הנגיד המצרע מונגרו?!" הלחישת הגיעה היטב לאזני הדיון וידע כי גורלו נחרץ, אך התגבר ושתק.

בינתיים, המשיך הנגיד ר' יהודה בדרך, בצע את עסקת רכישת היער, ושב לביתו כשהוא שש ושמה. אך התרחק פרסאות מספר מפשיסחא, ולפתע החל להרגיש שכלי גופו בוער פאש, והוא החל לחפך את עורו ללא הרף. תחושה לא נעימה של גרוי בעור החל להתפשט בקרבו, באלו משהו עוקץ את עורו ומעורר בו רצון להתחפר ולהתגדר. תחושה שהלכה והחריפה מרגע לרגע. החכוף הממשך בעור לא רק שלא הועיל, אלא אף גרם לפצעים וחבורות עד זובדום, והוא לא ידע את נפשו. והנה הוא רואה כי הגיע סמוך לכפר פשיטיק, ומיד צוה לעלונו להכנס אליו ולחפש בו אכסניה ראויה, כדי לנחם בה עד שישוב לאיתנו. לאחר שמצא את מבקשו, שלח לבקש מהבבלן של המקנה המקומי להסיק בעבורו את מרחץ הזעה שבמקנה, כדי שיוכל להתנקות מהטפילים שדבקו בו ועוקצים את בשרו ללא רחם. בעבור מתתיד הגונה מהר הפלן לבצע את המשימה, והנגיד חטא את גופו בהם מההביל שבבית המרחץ, כשהוא מקרצף את עצמו בברית וסך את בשרו בשמן. כשיצא החוצה לאחר שעות מספר, כשהוא לבוש בבגדים חדשים ונקיים, חש את עצמו כפרה שנוגדה מחדש, והיה בטוח פי שב לאיתנו. אולם שמחתו לא ארכה זמן רב, שכן מיד לאחר שעלה על מרפבתו והחל שוב בנסיעה לביתו, החל שוב להרגיש את תחושת העקצוץ בגופו, וכאשר הביט בבשרו נחרד לראות כי צרעת אימה התפשטה על כלי גופו, והיא פפורחת עלתה נצה. תחלה התנחם הנגיד כי לקה במחלת עור קלה עקב טלטולי הדרך, והתנחם בכך שברגע שיבוא לביתו ידרש ברופאים והללו יעלו לו ארוכה, אולם תקנתו התבדתה חיש מהר. הרופאים שהזעקו אל מטתו נסו להציע לו משחות וסממנים שונים, אולם בלם הועילו ככוסות רוח למת, והוא המשיך להתניסר ביסוריו הקשים. גם נסיעתו לורשה הגדולה כדי לדרש ברופאים הדגולים שבה, עלתה בתהו, והוא שב לביתו מצרע מכה רגלו ועד ראשו. בינתיים, שב הדיון רבי ישראל לביתו, לאחר שהות בת מספר שבועות אצל הרבי, וכששמע מה שארע לנגיד ר' יהודה, ספר למקורביו על הלחישת ששמע מהרבי אודות הנגיד המצרע מונגרו, שנספח להוליכו שולל. בלם הבינו מיד, כי הנגיד נכוח בגחלתו של הרבי, ומקרו להצטרף לדיון שעלה לבקרו כדי לשכנעו לפים את הרבי, אלא שר' יהודה הנגיד היה עקשן גדול, וסרב בכליתקף להשפיל את עצמו לנסע אל הרבי ולבקש את מחילתו. הוא המשיך להתהפך בצרעתו עוד זמן מה, עד שנפטר בקצור ימים ותהום כלי העיר.

את המעשה זכרו היטב בני ונגרו, ואחד הזקנים שבה, שעוד הכיר את הדיון רבי ישראל עצמו, ושמע את המאורע בלו מפיו באשר נסע עמו פעם אל החוזה מלבליו, ספרו לאחר שנים רבות לחסיד רבי מתתיהו צבי ב"ר ישראל יעקב סלדובניק, שהדפיס בספרו "מעשה הגדולים החדש". ♦

מטעים

ואין ידו משגת ולקח (יד, כא)

בטעמי זקא סגל ותלישא גדולה, ורמז יש פאן למינב בשם רבי מנדל מקוצק, שהגותו לוקח והלוקח נותן, דהינו שאם נותן צדקה גם באשר אין ידו משגת ומתאמץ לתת יותר מיכולתו, וזוהר מעצמו בחזקה יותר מכוון, אז הוא זוכה אחר־כך לסגלה ולקוצר של שפע, והופך להיות במצב של ולקח בתלישא גדולה, דהינו שהוא מקבל את שכרו בתלישה גדולה ומשפע עליו שפע רב מיד השמים, כי שפע"ע היא הפיו פש"ע, (פני הנורה)

ידיו לא־שטף במים (טו, יא)

תבת במים בטעם אתנהתא המפסיק, ולכן מנקדת בקמץ, לרמז לדעת התוספות בקדושתו שאם קמץ ידיו בשעת הטבילה לא עלתה לו טבילה, אבל ורתיץ במים בפתח, שצריך לפתח ידו, (מטל השמים)

וכבס בגדיו ורחץ בשו"ו (טו, יב)

התבות וכבס בגדיו במנח אתנהתא המפסיק, בשונה מטעמי התבות וכבס בגדיו שהזכיר שש פעמים קדם לכן בדרגא תביר שדרגת הפסקתם פחותה מהאתנהתא. והסבה היא מפני שקל הטמאים טבילה נוסף ובגדיהם שוים ואינם צריכים לטבל במים חיים, ורק לזב יש דין מיוחד ששטעו טבילה במים חיים, אך לא בגדיו, ולכן מפסקים הבגדים מנופו שהוא צריך מים חיים, (מאורה של תורה)

מדגש

במנה "צפור נפשו" משתמשים כדי לסמל דבר חשוב ויקר, ומקורו מנבא קמא: "עלימה הפנה, אם עלישוק או צפור נפשו", שהפנה מנה קשה במקום ריש והשוב, הפתח שם צפור חסר וא", ויש גורסים צפור, ורש"י מבאר שהוא התנוה שפגש חלב שהוא מקום רך והמכה עליו מזיקה, והקרוי פרה שהוא תחת גזינו למעלה מחותו, אך לא התבאר מדוע נקרא המקום 'צפור', ואפשר להסמיק לזה את המונח באבות דרבי נתן שדרש "ויקום לקול הצפור" - זו נשמה, וכן מדרש שחר טוב שהנשמה דומה כמין חגב בעל כנפים, וכן בסנהדרין מיום שפרשתי ממנו הרני פורחת כאויר בצפור, והנשמה כאן שהפנה במקום שהנשמה תלויה בו, ולהוסיף המונח בספר יצירה: "באשר יחלם חלום ופתאום יקצוהו משנתו, יתהלך בבחילה ויתחלש, ועל לבו נוצרה בצפור קטנה היא הנפש".

ממלח

משמשו של רבי שלמה מפריגורא, שבח בפניו פעם אברהם אחר שהוא 'פרומ' גדול, דהינו איש אדוק ומחמיר גדול. הרבי הכיר את־הקול, וידע שאין טובו כבודו, ואמר בצחות: 'לשון פרומ' לא מצאנו כי אם פעם אחת בתורה, בפסוק בגדיו יהיו פרומים, וכך נדרש הפסוק, 'והצרונו אשר בוי'הנני' - בגנימיות הוא מגנע ופסול, אזי בגדיו יהיו פרומים' - כלפי חוץ יתנהג ב'פרומיות' ויתלבש בגדים ה'פרומים' שלו בארשת של צדיקות ותרע, אולם למעשה וראשו יהיה פרומי - הוא מבלבל בלבו, וטמא טמא יקרא - יש להכריז בקול על טמאות ולהתרחק מעליו!...

רבי שלמה זלמן מוילנא, תלמיד הגר"א ואחי רבי חיים מוולוז'ין, היה נפר מילדותו באצילות מדותיו זטהר נפשו. בערב יום הפפורים אהד, פשהיה עוד נער צעיר לימים, לשב בבית־הפנסות והתכונן לתחלת אמירת 'בליגנר', והנה מגיע לאזניו דושיח של שני מתפללים. האחד מנסה לפים את־חברו על אשר פגע בו פעם, ומבקש ממנו בתחנונים שימחל לו על־כך, ואלו השני מסרב. כל הפצרותיו של הראשון לא הועילו, ולא השפיעו על משנהו שייסכים להתפיים ולמחל לו. האיש מתחנן והוא באחת: "אתה הוצאת עלי שם רע, ולפי הדין אין אני מוזיב למחל לך". היו אנשים נוספים שהשיחה הגיעה לאזניהם, אך אף אחד מהם לא טרח להתערב ולנסות להשיכן שלום בעיניהם, ורק הנער זלמן לא יכול היה לראות בצערו של המרצה. מה עשה? נגש אל המסרב להתרצות ואמר לו בלשון שאלה: "האם ידעת את דברי חז"ל, שלא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דירתורה ולא עבדו לפנים משורת הדין? נענע האיש בראשו, ואמר: "ידעתי, גם ידעתי". המשיך הנער ושאל: "הדבר הרי תמוה מאד, שהרי כמה עברות חמורות עדימאד היו אז ושגאת חנם בראשו, ואיך יתכן לומר שכל חרבן ירושלים לא באה אלא בגלל שלא עשו לפנים משורת הדין? קהל המתפללים שמסביב, הטוה אזנו לשמע מה יענה הנער הצעיר, שכבר התבלט פיניק וחכמים. "לפי דעתי הדבר פשוט מאד. כל זמן שבני ישראל היו נוהגים לעבר על מדת הדין, והיו מתנהגים לפנים משורת הדין, אזי אף הקב"ה היה מתנהג אתם לפנים משורת הדין ולא היה מעניש אותם אפלו על עברות חמורות. שכן אמרו חז"ל, כל המעביר על־מדותיו מעבירים לו על־כל פשעיו. אולם מאותה שעה שהחלו להעמיד דבריהם על דירתורה, ולא רצו לותר לשני, אלא יקב הדין את־ההר, אז מצא בעל־החוב שהוא הקב"ה, את העת המתאימה לגבות את־חובו. וכך אומר הקב"ה לישראל, אתם מעמידים דינכם על דירתורה ואינכם עושים לפנים משורת הדין, אף אני אעשה כן ולא אמחל. ואם־כן, איך יכולים אנו לבוא ביום־הפפורים ולבקש מהקב"ה שיעבר על מדותיו ויתנהג עמנו במדת הרחמים לפנים משורת הדין?! הדברים יצאו מלבו של הנער, והמסרב לא אחר רגע אהד וקרא בקול גדול לחברו: "אני מוחל לך במחילה גמורה, ובזכות זה בלנו נצא זבאים ביום הדין". ושני האנשים נפלו על צוארי הנער וכל העם ענו ואמרו "ישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בפרי בטנה".

רבי אהרן מביל, היה מחפש תדיר להפך בזכותו של כל ברי־ישראל, ולא היה מסגל לשמע ביצד מוציאים שם רע על כל יהודי באשר הוא. רגיל היה לכנות כל יהודי בתאר 'צדיק', וכאשר הלך פעם עם אביו וראו אדם אהד מעשו סיגריה בשבת, סנט בו אביו: "אתה רואה? הנה הצדיקים שלך". רבי אהרן שתק, וכעבר כמה רגעים פשהאיש ראה אותם, השליך מיך את הסיגריה מיךו בבוז. "רואה אתה? פנה רבי אהרן לאביו ברצותו להמליץ טוב על האיש, 'עכשו נזפר האיש כי שבת היום, ולכן השליך מיךו את הסיגריה'... פעם הגיע משביל אהד לבלו והרבי חשש מאד מהשפעתו הרעה. מיון שלא היה מסגל לכנותו בשם רשע, התחכם ושלח להודיע לחסידים כך: 'היות והגיע לכאן צדיק' אהד המדבר כמו רשע, יש להתרחק ממנו ולא לעמוד בדל"ת אמותיו'... מפעם לפעם היה הרבי מבקר אצל רופא עינים ממחה כדי לטפל בעיניו הפחות. אותו רופא יהודי היה, אלא שלמרבה הצער סר מדרך התורה ונעשה חפשי מ־המצות. פעם, בעת שהרבי בקר אצלו, כבודו הרופא כבוס יין, אך הרבי לא שתה. מקרבו הסבירו לרופא, כי הרבי לא שותה מעולם יין, רק בליל פסח כפי החיוב. מענה הרופא ואמר: 'כן, גם אני מכין לפני פסח יין־צמוקים ובארשט (חמיצת סלק), ואני גם מתענה ביום־הפפורים'. כשיצא הרבי מהרופא, נענה ואמר בהתנגשות: 'כשיבוא משיח צדקנו, יהיה תפקידו לקרב את כל בני ישראל שבגלל סבות שונות לא עמדו בפסיונות ונכשלו. וכאשר יגש המשיח את הרופא הזה, ויראה שהיה מכין יין ובארשט לפסח, ואף עם ביום־הפפורים, בודאי ישמח מזה מאד'. וכאשר הרבי אמר זאת, היתה נפרת עליו מדת אהבת ישראל שבו והערכתו לאותו רופא על המצות הגדולות אותן הוא מקים. ומספר, כי פעם אמר רופא זה לרבי, שבפסח הקרוב לא יעלה בידו לכתור. לאחר שיצא מלפניו, אמר הרבי: "ודעים אתם מדוע לא יוכל לבוא אלי בפסח? כי הוא חושש שמא אכבדו בזמן כלשהו, והרי בפסח נוהגים, שאין אוכלים ולא מתעורבים בבתי אחרים"...

מדי שנה, היה החת"ם סופר נוהג לנסע לירגן להבראה, והתאכסן בבית־מלון שהיה שיד לנכרי. פעם הפציר בו יהודי אמיד מבני הקהלה, שאמנם היה עם־הארץ אך היה מזקיר ורגן, ובקש ממנו להתאכסן אצלו, והחת"ם סופר נענה לו. למרבה הפליאה הוציא הלה את דבתו של רעה, וכשהגיעו הדברים לאזניו, שלח החת"ם סופר ושאלו: "במה חשדתני, ולמה הוצאת את דבתי רעה? השיב האיש בתמימות: "כי ראיתי שהרב סועד את סעדת שבת של צהרם בלי לקדש על־היין", ולא ידע כי מנהגו של החת"ם סופר לקדש כבר בטעמה של־בקר. תחלה התמרמר החת"ם סופר על ששכח את דברי חז"ל שאסור לתלמיד חכם לדור בשכונתו של עם־הארץ חסיד, אולם לאחר רגע שמח ואמר: "זה מכבר הייתי מצטער, מהי הערבה של עם ישראל להמשך קיומו הרוחני בגלות הקשה. ועכשו פשראיתי שיהודי פשוט חושד אפלו ברב זקן ומפרסם ב־ישראל, מפני שנוהג אחרת מאבותיו, במדרשת אבות זו מבטח עתידו של עם ישראל!".

דרשו חז"ל, שבהן הסומא באחת מעיניו, אסור לו לראות את הננעים. מפני שכל נגע וחסרון בזולת, צריך לבהן בשתי עינים. באחת את הננע, ובשניה את הסבות שגורמו לכך. אך בהן שרואה רק את הננע בשני, רק את החסרונות והצד השלילי שבו, ואינו טורח למצא לו צד זכות, הריהו פסול... (ספור של צדיקים)

פאר מקדושים

פּוּנִים גְּדוּרִים מִסְפָּרִים עֵתִיקֵי יוּמִין

פרשת תזריע מצורע

וילדה זכר וממאה שבעת ימים. (יב ב)

במסכת שבת (קל) תניא רשב"ג אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה עדיין עושין אותה בשמחה.

ושמעתי באומרים משמא דחד מתקיפי ארעא דישראל מהר"ם בן חביב זצוק"ל שהיה מדייק בדברי רשב"ג, מה הלשון אומרת 'עדיין' עושין בשמחה, היל"ל קבלו עליהם בשמחה ועושין אותה בשמחה, מאי עדיין, ופירש כלפי הא דאמרין בנדה (לא) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה ניתנה מילה בשמיני, א"ל כדי שלא יהיו כל העולם שמחים ואביו ואמו עצבים [דביום השביעי עדיין לא נטהרה], אכן לא יכון טעם זה רק בימי קדם, אבל עכשיו שהתקינו שבעה נקיים נתבטלה השמחה, לז"א עדיין עושין אותה בשמחה, והוא כפתור ופרח.

אכן שמעתי מפי קדוש מדבר הרב כמהר"ר נסים רוזיליי זצוק"ל שדי בה נרגא, דבימי רשב"ג שהוא בעל המימרא הזאת, עדיין לא נתקנה תקנה זו של שבעה נקיים, ולא נתקנה אלא בימי רבי, כדאיתא בפרק בתרא דנדה (סו) התקין רבי ראתה ג' ימים תשב וכו' ע"ש. ואפשר ליישב בדוחק, דאע"ג דעיקר התקנה לא היה רק בימי רבי, מ"מ נזהרים היו בימיהם של הראשונים גם המה (ע"ש בדורש ב' ד"ה אמנם).

(שארית יעקב (קושטא תק"ה) לרבי ישראל יעקב אלגאזי, בעל ארעא דרבנן)

ובמלאות ימי טהרה וגו', תביא בן יונה או תור לחטאת. (יב ו)

שמעתי משם הרמ"ע מפאנו זלה"ה טעם למה ששינו בסוף מס' כריתות תורין קודמין לבני יונה בכל מקום, ובקרבן יולדת נאמר בן יונה או תור והקדים בן יונה לתור. ואמר הטעם לפי שהחוש מראה שטבע התורים כשמת א' מהם, אינו מזדווג לאחר כל ימי חייו רק לעולם הולך לבדו, אך הבני יונה בחייהם אינן ממירין בן זוגם ואינן מהימנין לזוגיהו כמ"ש בזהר פר' פנחס (ר"מ): אך אם ימות א' מהם מזדווג לאחר.

ומטעם זה כשהקרבן הוא שתי תורים או שני בני יונה, ודאי שהתורין קודמין לפי שהם יותר נאמנים לזוגיהו גם אחרי מיתתם. אך כשאינו מביא אלא פרידה אחת טוב להביא בן יונה, כי אחרי מותו בת זוגו תזדווג לאחר, אך אם מביא תור, בת זוגו שתשאר חי תשב בדד ולבד כל ימי חייה, והתורה שכל דרכיה דרכי נועם רמזה לזה.

(גבול בנימין (אמסטרדם תפ"ז) לרבי בנימין הכהן ויטאל)

ושער בנגע הפך לבן. (יג ג)

במסכת ב"מ (פו) הוי קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לבן טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, ואם הוא ספק, הקב"ה אומר טהור ומתיבתא דרקיעא אמרו טמא, אמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות, כי נח נפשיה אמר טהור טהור ע"כ, ופירש רש"י ז"ל טהור לפי מה שכתוב בתורה. והנה הגמ' הזאת תמוה מאד ומבהיל דעת האדם, חדא איך חלקו מתיבתא דרקיע על הקב"ה שכולי עלמא דיליה ותורה דיליה, ועוד איך האמינו לרבה יותר מהקב"ה כביכול.

ושמעתי מהרב הגדול מוה"ר יונה ז"ל בעל קיקיון דיונה ענין נכון ע"ז, באשר שכבר ידוע שנאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי כל זמן שהפסק דין בידו, אבל אם נתן הפסק דין מידו, שוב אינו נאמן אלא כפי משמעות הפסק דין שכתוב בו כמבואר בחו"מ סיכ"ג. ולכן אמר רבי יהושע כשבאה הב"ק ואמרה הלכה כרבי אליעזר לא בשמים היא וכבר כתוב אחרי רבים להטות (ב"מ טו).

והנה המתיבתא לא חלקו על גוף הדין שאמר הקב"ה טהור, שבודאי עמו הדין, אבל אמרו שלא משמע כן בתורה שכבר נכתבה וניתנה בארץ, ולפי מה שכתוב בתורה נראה שהוא טמא. וזהו שכתב רש"י ז"ל טהור לפי מה שכתוב בתורה, ואחר שהתורה נתונה בארץ יש ללכת אחר משמעות הלשון, ולכן אמרו מאן נוכח נוכח רבה, משום שהוצרכו למכריע אחד מן הארץ ודפח"ח.

(שערי שמים (פראג תל"ה) להאב"ד רבי יחיאל מיכל סג"ל)

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. (יד ב)

הקושיא מפורסמת וכי ביום טהרתו מביאים אותו אל הכהן, והלא עוד טומאתו בו. ושמעתי בשם הגאון הגדול מהור"ר העשיל זלה"ה שאמר שכך פירושן, שכל כך הרגל נעשה טבע, עד שביום טהרתו חוזר וניעור אל לישנא בישא, וחוזר הנגע אל קירות לבו, לכך ביום טהרתו מיד והובא אל הכהן מחדש ודפח"ח. (פנינה זו לא הובא בחנוכת התורה)

(אורי וישעי (ברלין תע"ד) לרבי אברהם הכהן)

הפטרת פרשת מצורע

ויען השליש אשר למלך ויאמר, הנה ה' עושה ארבות בשמים היהיה הדבר הזה, ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, וירמסו אתו העם בשער וימת. (מ"ב ז ב)

בספר חרדים הביא מדרש כתב יד, שאותו השליש שאמר היעשה ה' ארבות בשמים היה צדיק גמור, ואמר שאין הדור ההוא ראוי לעשות להם נס שלא בגדר הטבע. וע"כ נענש, על שדיבר על כלל ישראל. ומצאתי בר"ש משאנץ בפרשת קדושים סוף פ"א על התורה כהנים, שאפילו ברשעים, כיון שאבדו מן העולם וקבלו הדין שיש להן לקבל, הקב"ה מקפיד מי שמספר בגנותם.

(אוצר יד החיים (לבוב תרצ"ד) לרבי יששכר דוב באב"ד אב"ד בוסקא*)

*ובספר הגילגולים להרמ"ע מפאנו כתב דבר פלא, שאותו שלישי אשר נרמס בשער וימת, היה גלגול שר האופים של פרעה.

בדד ישב מחוץ למחנה מושבו. (יג מו)
כתב לי הגה"ח רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן מוורשא, שראה הספר בית יעקב בכת"י הג"ר יעקב היילפרין אב"ד דק"ק זוואניץ טעם למה ביקש איוב (יט כג) מי יתן איפה ויכתבון מילי, מי יתן בספר ויוחקו, על פי מאמרם ז"ל בברכות (ו) שנים שיושבין ועוסקים בתורה שכינה עמהם שנאמר אז נדברו וכו', ומנין אפילו אחד שנאמר וכו', ומקשה מאחר דאפילו חד תרי מיבעי, ומשני תרי מיכתבון מיליהו בספר הזכרונות, חד לא נכתב מילה ע"כ. א"כ איוב שהיה מצורע, וקיי"ל (פסחים זו) אפילו שני מצורעים אסורין לשבת ביחד שנאמר בדד ישב, לכן התפלל שיתרפא מצרעתו ויכול לעסוק בתורה עם חברו ויכתבון מיליה, ע"כ דפח"ח.

(מליצי אש לרבי אברהם שטרן, כ"ט ניסן בהשטות)

מוה"ר יעקב היילפרין ז"ל אב"ד זוואניץ

בשנת נח"ת לפ"ק שנת הולדתו של הבעש"ט, נולד רבי יעקב היילפרין בזוואניץ שבמחוז פאדאליה לאביו הג"ר טוביה יחיאל מיכל אב"ד בערוזאן שהיה חתן הג"ר אברהם אבלי אב"ד בעלז. אביו הגה"ק רבי ישראל היה בדור אחד עם רבינו הטורי זהב, ושניהם היו רבנים בגליל לבוב, וכל ימיו לא היה פוסק כמותו, וגם הקשה והשיג כמה השגות על ספרו, וקודם פטירתו צוה לבנו הג"ר טוביה יחיאל מיכל הנ"ל שיפסוק בהלכה כהטו"ז כי דרכו ישרה.

בתחילה היה הג"ר יעקב היילפרין אב"ד בפייארין, ואח"כ אב"ד בעיר מולדתו זוואניץ. הוא היה גאון אדיר מופת דורו וחיבר חיבור גדול בית יעקב הכולל שו"ת ופולפולים עמוקים בסוגיות הש"ס, ובתשובותיו נו"ג עם הפני יהושע ורצ"ה הארוויץ אב"ד טשארטקאב (אבי האחים הר"ר שמעלקא ובעל הפלא"ה) ועוד. ובהיותו בן ארבעים שנה נפטר לב"ע בכ"ט ניסן שנת תצ"ח (מליצי אש) לפ"ק.

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תזריע - מצורע

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2026

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת תזריע - מצורע

אמונה ובטחון

- ד אני נותן לכם - רק הבורא נותן כח לעשות חיל.....
ו ונתתי נגע - ה'נגע' אינו אלא נתינה ומתנה.....

קדושה וטהרה

- ח לטהרו - התחזקות בעסק הטהרה ובפרט בטהרת העיניים.....

תורה

- י והנה נרפא הנגע - רפואת הלשון ע"י עסק התורה.....

בין אדם לחברו

- יד לנהוג כבוד זה בזה - זהירות יתירה מלצער את הזולת כי הוא נורא ואיום.....

ספח"ק בת עין

מרמז על ימים שבין פסח לעצרת, שהולכים ממדרגה למדרגה עד קבלת התורה, היינו שבשעת יציאת מצרים היתה התחלת התגלות הדעת, כמאמר חז"ל (ב"מ סא): אני הוא שהבחנתי בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור, ר"ל שאז היתה התגלות הדעת שיבינו בני אדם שהשם יתברך הוא הבוחן כליות ומשגיח תמיד על מעשה בני אדם ומחשבותם ומושל בכל, ועל ידי זה יירא ויפחד ויבוש ממנו ית', ויטהר מחשבותיו ומידותיו לעבודת הבורא ברוך הוא.

כן ישתדל כל ימי הספירה, עד שיגיע למדרגה גדולה שהוא בחי' שפלות והכנעה שהוא בקבלת התורה, שהתורה נמשלה למים (תענית ז). מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך וכו', ר"ל שאין התורה שורה אלא על מי שיש בו שפלות ונמוכת רוח.

(בת עין, ריש פרשת קדושים דרוש לימי הספירה)

פרשת תזריע מצורע

לה) 'ובא אשר לו הבית' - מי שמויחד ביתו לו (שאינו מהנה משלו לאחרים ואינו משאל כליו, רש"י). והנה שורש מידה רעה זו של 'צרות העין' בא מתוך מחשבת כפירה שהוא בכוחו ועוצם ידו עשה את החיל הזה, ולכן אינו יכול לתת לאחרים משלו וממה שהתייגע ועמל להשיג... אכן, אילו היה מאמין שכל מה שיש לו הוא רק מתנת שמים הרי היה מהנה אחרים, שהרי אינו נותן להם משלו אלא משולחן גבוה. ובוה יתפרש הכתוב כי תבואו אל ארץ כנען - דעו שלא ירשתם אותה בכוח הזרוע אלא אשר אני נותן לכם לאחווה, וממילא תתנו גם לעניים. אכן אם יעלה על לבכם מחשבת אוון שהיא 'בית ארץ אחוזתכם', כאילו אתם נאחזתם בה בכח ידכם, ומתוך זה תהא עיניכם צרה בשל אחרים, אזי ונתתי נגע צרעת*.

נמצינו למדים כי יסוד קיום 'הבית' - הממון והנכסים שיאמין בהשי"ת 'כי הוא הנותן לך כח לעשות

אני נותן לכם - רק הבורא נותן כח לעשות חיל בפרשתן (מצורע יד לה), 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחווה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם', ג' קושיות הקשה ה'כלי יקר' בפסוק זה, א. מדוע הוצרך הכתוב לומר 'כי תבואו אל ארץ כנען', ולא אמר 'כי תבואו אל הארץ' ותו לא. ב. לכאורה נראה אומרו 'אשר אני נותן לכם לאחווה' כייתור לשון, שהרי ידוע שהקב"ה נתן את ארץ ישראל לעמו, ואין בזה כל חידוש לעניין ננעי בתים שבו עוסקת הפרשה. ג. מדוע נאמר 'בבית ארץ אחוזתכם', ולא אמר בקיצור הלשון 'בביתכם', ולא עוד אלא שנראה כעין 'סתירה' להאמור מקודם, שבתחילה נאמר 'אשר אני נותן לכם', ואילו בסוף כתיב 'אחוזתכם' - כאילו המה האוחזים בנחלה בכח ידם'.

ומבאר ה'כלי יקר' עפ"י דברי חז"ל (ערכין טו.) שהננעים באים על צרות העין, ונלמד כן מהכתוב (פסוק

מן הבאר

כה אמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע (מגן דוד לר"ח אייר) כי ימי חודש אייר מסוגלים לקבלת התפילות, וטעם הדבר כי הנה נאמר בפר' במדבר, 'באחד לחודש השני' - הוא ר"ח אייר, אז ציוה הקב"ה את משה למנות את בני ישראל ולסדרם ב'דגלים' והיתה אז שמחה גדולה לפניו ית' (עיי"ש), ונרמז זאת במאמר הכתוב (תהילים כ ו) 'נרננה בישועתך ובשם אלוקינו נדגול ימלא ה' כל משאלותיך', וכלשונו של הרה"ק, בעת שמגיע זמן אשר בשם ה' אלוקינו נדגול - שזכו בני ישראל לדגלים, בכל שנה ושנה בהגיע הזמן הזה ימלא ה' כל משאלותיך, השי"ת ממלא כל משאלות עם בני ישראל וזוכים להשפעת רחמים פשוטים ממקור הוי"ה ב"ה.

א. ואין הדברים אמורים רק לעניין השפעת הפרנסה, אלא כך הוא בכל דבר ועניין מצרכי עולם הזה, שהסומך על 'כוחו ועוצם ידו', על חכמתו וכשרונותיו ותחבולותיו - לא יצליח ולא יהא לו סייעתא דשמיא, ורק אם יסמוך על השי"ת אשר הוא העושה לכל המעשים אז יזכה לסייעתא דשמיא מרובה בכל משלח ידיו.

וכה סיפר מלמד תשב"ר ממאנסי, באחת השנים לקראת תחילת שנת הלימודים שמעתי שהנני עומד לקבל כיתה קשה עד מאוד, וידעתי היטב מה מצפה לי, כי שכני הקרוב אלי היה 'מלמד' שלהם בשנה שעברה, והלה היטיב לספר לי מעללי הילדים, והסביר לי באר היטב שלל 'מעלותיהם'.

והנה, מעודי נהגתי להשקיע רבות בתלמידי (כי בילדותי עברתי ילדות קשה מאד מאד ואמרתי אל לבי, הנה כשיהיו תלמידי תחת ידי אשקיע בהם כל נשמת - שלא ירגישו את הקשיים שעברו עלי בשעתו), ואכן, לקחתי עצמי לידיים, במשך כל ה'בין הזמנים', ממש 'בשבתיך בביתך בדרך בשכבך ובקומך'... הגיתי בהרבה ספרי חינוך, וכך בעשטומ"צ הגעתי לתחילת הזמן בכניסתי לכתה, אחר שליקטתי בעמל רב כמה דפים מלאים בעצות נפלאות כדת מה לעשות בכל אופן ומקרה

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

ה

חיל'ג, לאידך, אם יתלה הצלחתו בעצמו וידמה ש'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה', והבית הוא 'ארץ אחוזתו', אין קיום לאותם נכסים... ולחיבת הקודש נציגה את לשונו, והקרוב אלי לומר בזה, שעיקר הטעם בעבור צרות העין, כמו שאמרו רז"ל (ערכין טו.) מהפסוק 'ובא אשר לו הבית -

שהתלמידים אינם מקשיבים, או מתחצפים וכו', והיאך להשליט 'משמעת' וכיו"ב הרבה. ואכן, נכנסתי לכתה 'בראש מורם', מלא בבטחון עצמי...

אמנם, תיכף בעת שנכנסתי ל'כיתה', גיליתי את המצב... וראיתי שאין כאן לא 'עצה' ולא תבונה, כל התלמידים היו חסרי 'דרך ארץ', ומורא לא יעלה על ראשיהם... כל חד וחד בדיליה, כל אחד הפך את הכתה לכיוון אחר, ולא הצלחתי ללמוד עמהם מאומה, ממש 'תוהו ובוהו'... עד כדי כך שכבר בשבוע השלישי לתחילת הזמן כבר חשבתי לעזוב את העבודה ולחזור רק בשנה הבאה.

באמצע השבוע השלישי, ויהי בבוקר באמצע תפילת שחרית פרצו רגשי לבי, ונפתח מקור דמעות עיני, וכל זה בעת אמירת 'מזמור שיר חנוכת הבית וכו' ה' אלוקי שועתי אליך ותרפאני... ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם... הסתרת פניך הייתי נבהל, אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן... שמע ה' וחנני ה' היה עוזר לי... הפכת מספדי למחול לי, וכה אמרתי לפני אבינו שבשמים, הנה סמכתי על עצותי... שכחתי ממך ה', ולכן אני נראה כך, אנא, רבש"ע מעתה אינני סומך לא על ה'נסיון' שלי בחינוך, ולא על ה'עצות' שהכינותי לעצמי, היום הנני חוזר לתלמוד תורה וקורע את כל דפי העצות שהכינותי לעצמי. וכך הארכת בתפילה - כולם כבר גמרו להתפלל את התפילה, ואני עדיין במזמור שיר...

משגמרתי להתפלל, נכנסתי לכיתה, והפלא ופלא - התפילה מקרב הלב, ומתוך ההכרה כי אין לנו על מי לסמוך אלא על אבינו שבשמים פעלה מיד את פעולתה, כל התלמידים שתקו כדגים... אמרתי להם להתחיל להתפלל וכולם פתחו את פיהם בתפילה ללא יוצא מן הכלל, לאחמ"כ בעת הלימודים הקשיבו והשתתפו בעניינים הנלמדים, ואכן, בסוף השבוע ידעו כל התלמידים היטב את הנלמד, באופן שלמעלה מדרך הטבע... ועד סוף שנה התלמידים התעלו מעלה מעלה. וכל זה בזכות ההכרה שאני לעצמי מה אני... ובתפילה לפני השי"ת.

ב. הנה איתא ב'פרק שירה' (פ"ו) כלבים אומרים 'בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו', ומבאר בספר 'תולדות יצחק' (נדפס בסוף שו"ת רבבות אפרים ח"ו, עמ' שמח) באופן נפלא, שהנה כאשר מתאספים חבורת אנשים לעסוק ב'סוד' עשירותם של גבירי תבל ובדרכים שהביאו להצלחתם הנפלאה, הרי זה אומר, ראובן התעשר מחמת שהוא איש חיל זריז במלאכתו, יום ולילה לא ישובת מעסק הפרנסה, ואילו השני אומר כי שמעון עלה לגדולה כיון שהוא עז פנים, ואינו מניח לאחר למכור, ובעזותו 'משלתט' על השוק, והשלישי אומר, לוי הצליח ביותר מאחר שיש לו 'פה גדול'... ובשפתי חלקות מצליח לשכנע את כל הלקוחות שיקנו ממנו. 'ואין אחד מהמתאספים שיזכור לומר ה' מוריש ומעשיר, והעושר והכבוד מאתו יתברך ולא תחבולות האדם יועיל, רק הוסכם אצל כולם שזה נתעשר לפי שהוא זריז, וזה לפי שהוא עז פנים, וזה לפי שהוא חונף'.

לזה 'כלבים אומרים', הביטו וראו בי ובתכונות נפשי, הנה אין לך זריז יותר ממני, ואף הנני עז פנים וכדכתיב (ישעיה נו יא) 'והכלבים עזי נפש', וכאשר עיננו הרואות 'הני כלבין דחציפין', ולא עוד אלא שהריני החנפן הגדול ביותר, ובכל זאת כבר אמרו חז"ל (שבת קנה:) 'לית דעניא מכלבא'... והרי לכם להדיא, שאין עצה ואין תבונה ואין חכמה נגד ה', ואם הקב"ה יגזור על 'כלב' שיהא עני לא יועילו לו כל זריזותו וכל עזותו וכל תחבולותיו, ומכאן תלמדו, שאם 'פלוני' עשיר - אין זה בכוחו ובעוצם ידו ובתכונות נפשו, אלא כי כן נגזר עליו מלמעלה, על כן שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת, ושוא לכם כל ה'מחניפים' ל'בוס' למיניהם... אלא 'בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו', זכרו היטב כי ה' הוא עושנו, הוא עשה ועושה ויעשה לכם המעשים, אליו תכרעו ותשתחוו ותפילו תחינתכם ותפילתכם לפניו...

על דרך זה כתב ה'עיון יעקב' (שבת טז:) לבאר הא דאיתא בגמ', ת"ר, שלשה כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר, ולכאורה תימה גדולה יש כאן, מה ראו חז"ל הקדושים ללמדנו 'ידיעה חשובה' כזו, ומה נפקא מינה יש לנו מידיעת ארחות בעלי חיים. ומבאר ה'עיון יעקב', שהנה אין לך בכל בעלי החיים שאוכלים 'מאכלים שפלים ונפסדים' יותר משלושה אלו, שהרי דג ניזון רק מהמים, נחש - עפר לחמו, ואילו חזיר נובר באשפה, ולכאורה היה נראה שמחמת כן יהיו חלושים בטבעם, אכן דייקא הם מוסיפים גבורה בזקנותם יותר משאר החיות, ללמדנו ש'לא על הלחם יחיה האדם כי אם על מוצא פי ה'', ועצת ה' היא תקום... (פשיטא שצריך האדם לשמור על בריאות גופו, ואין מקום ללמוד מכאן לאכול עפר ולשתות מים... אלא ללמוד מכאן שאין ההשתדלות בבריאות הגוף מועילה אלא אף היא גזירת מלך ותו לא).

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

ונתתי נגע - ה'נגע' אינו אלא נתינה ומתנה

בפרשתן (מצורע יד לד), 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחווה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוותכם', וברש"י, 'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן'. הנה, התורה נצחית היא, וממילא 'בשורה' זו מבשרת ואומרת לדורות עולם, גם לדורינו אנו, בכל עת שנדמה לו לאדם ש'נגע נראה לו בבית', בענייני ממון בנזקים שונים או בדוחק הפרנסה, בענייני בריאות הגוף או הנפש, בחינוך הבנים והנחת מהם, בנזקי שכנים או 'ידידים', בשידוכים או בוש"ק, איש איש בנגעי לבבו, ידע שבאמת בשורה היא להם שהנגעים באים, כלומר, שתוכו רצוף אהבה מהקב"ה להביא את האדם לטובתו האמיתית והשלימה, ובתוך ה'צרה' גנוו 'מטמוניות זהב וכסף' אלא שמתחילה הוא מכוסה ו'אינו ניכר'.

זה שייחד ביתו לו לעצמו ולא היה מהנה ממנו אחרים, כי לבעבור זה נתן ה' לו לאחווה בית מלא כל טוב לנסותו אם ייטיב מביתו גם לאחרים, כי 'לי הכסף והזהב אמר ה'' (חגי ב ח), וכל מה שהאדם נותן לאחרים לא משלו הוא נותן כי אם משלחן גבוה קא זכי ליה, לכך נאמר 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחווה' כי 'לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא הושיעה' (תהלים מד ד) כי אם ימין ה' רוממה לתת להם נחלת גוים. ואין מקום לצרי עין לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, שהרי ה' הוא הנותן לך כח ואחווה, וא"כ דין הוא שתתנו משלו לעניי עמו. ואם לא תשמעו בקול דברו ותהיו מן צרי העין המייחסים האחווה אל עצמם או ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוותכם, ר"ל במקום שאתם מייחסים האחווה לכם כאילו אתם האחוזים בה בכה ידכם, לכך נאמר מיד ובא אשר לו הבית, זה שייחד ביתו לו לעצמו לומר שבכחו ועוצם ידו בנה ביתו. עכ"ל.

ג. פעם התאונן יהודי לפני הרה"ק רבי ישעי' מקערסטיער זי"ע על מצב פרנסתו הקשה מנשוא, הרה"ק הרעיק עליו ברכות לרוב, יעצו להתחיל במסחר חדש, ואכן, הלה ראה ברכה במעשי ידיו ובמהרה נתעשר בעשירות עצומה. ויהי לתקופת השנה בא שוב היהודי אל רבינו והודה לו מקרב לבו על העשירות שנפלה בחלקו, אבל נשא קולו בבכי, רבי קדוש, נתרבו 'קרובי וידידי' - אנשים שמעולם לא ידעתים כלל, וכולם לדבר אחד מתכוונים - לכספי וזהבי, הדברים יצאו מפי האיש, והרבי החליט לעשות מעשה, ויאמר לעשיר, נו, אם אין ברצונך לתת, נתור אחר אחרים שברצונם לתת משלהם לאחרים... העשיר שהבין את משמעות הדברים - כי בקרוב ממש ימצא עצמו בעניותו דאשתקד, החל מתחנן על נפשו - אמר לו הרבי לשם מה זקוק האדם לפרנסה אם לא כדי לחלק לאחרים... (פארוואס דארף מען פרנסה, אויב נישט אויף צו טיילן פאר אידען).

עתה אמר לו רבינו, הנני מטיל גורל בין בני עירך וגם שמך בכללם - וכל מי שיעלה בגורל הוא יזכה בעשירות שנתתי לך, אמנם, אם באמת התחרטת על דברך, ומעתה תקבל על עצמך לתמוך בידי העניים והאביונים תזכה ששמך יעלה בגורל ותשאר העשירות בידך. אך למותר לומר, כי רגשי חרטה הציפו את לבו של היהודי, וקיבל על עצמו בקבלה איתנה לפזר מממונו לכל נצרך, ואכן... למרבה הפלא, שמו עלה בגורל, ורבינו נענה ואמר לו, עתה ראיתי כי אכן בחרטה גמורה נתחרטת, ומעתה תשאר הברכה בידך (מפי הרה"ח רבי אברהם לוריא ששמע מהגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות ששמע מבעל העובדא).

ד. ובזה פירשו בספה"ק מה שאמור בעניין (פסוק לה) 'ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית', וכבר דקדקו קמאי בלשון הכתוב שאומר 'כנגע' ולא 'נגע', אלא כי אכן לאמיתו של דבר אין זה נגע אלא בשורה טובה שכולה מלאה רחמים וחסדים, אלא שהיא 'נראית' כנגע, שבעיני בשר קצר רואי נדמה שפגעה בו מידת הדין ח"ו, אך המשכיל יודע שגם באופן כזה שנראה כנגע הרי זה לטובה.

עפי"ז פירש הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע ה"ד מה שכתב ה'בעל הטורים' על הפסוק 'כנגע נראה לי בבית' שמצינו ב' פעמים תיבות 'נראה לי' במסורה. א. 'כנגע נראה לי'. ב. 'מרחוק ה' נראה לי' (ירמיה לא ב), ועיי"ש מה שפירש בזה, ולאור הדברים הנ"ל יש לפרש הרמז, שכשמופיע נגע על הבית אין זה רעה אלא רק כנגע נראה לי, אבל באמת טובה גדולה היא, וזהו מרחוק ה' נראה לי, כשמתבוננים 'מרחוק' על כל ה'תמונה' אזי מתברר כי הוי"ה מקור הרחמים נראה לי, שהיה הכל טוב וחסד מתוך רחמים ולא דין ח"ו.

הוסיף בזה ה'קדושת ציון', שלכאורה יש לתמוה, וכי לא היה להקב"ה דרכים אחרות להביא לישראל את כל אותם אוצרות זהב וכסף של הכנענים אלא על ידי נתיצת הבתים... אלא הא גופא רצה השי"ת להשריש בבני

ביסוד הדברים ביאר הרה"ק הדברי ישראל ז"ע (ד"ה כי תבוא) הא דאיתא במדרש (ויק"ר יז א) על הפסוק 'ונתתי נגע צרעת' - הדא הוא דכתיב (תהלים עג א) 'אך טוב לישראל', ולכאורה צ"ב, מה עניין זה לזה ומה שייכות הפסוקים להדדי, אלא ביאורו, כי מפרשה זו של נגעי בתים אנו למדים ש'אך טוב

לישראל', היינו שכל הנהגתו של הקב"ה היא לטובה, וכמו שתכלית הנגע היה למען ימצאו את המטמוניות שבקירות הבתים, כך גם בשאר 'נגעים' ויסורים, הרי סוף מעשה במחשבה תחילה להשפיע עליו את הטובה, וגם מידת הדין והגבורה נועדה להביא את הטוב והחסד. וכמו שמדייקים בלשון הכתוב (בראשית כז כז) 'ויתן לך

ישראל תיכף בבואם לארץ ישראל את האמונה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וגם מה שנראה כרעה אינו אלא טובה, על כן הביא עליהם את ה'נגע' וכבר יתברר להם שאין כאן רעה אלא טובה גדולה, והא גופא בשורה היא להם - ר"ל ההתחזקות באמונה היא היא הנשורה הטובה (הובא ב'זר זהב' בראשית אות י).

ומכאן חיזוק גדול לכל מי שעובר עליו יסורים רח"ל, שאף כאשר מתחזק באמונתו שהכל לטובה, אך עדיין ליבו דווה עליו מדוע באה עלי הצרה שתכליתה לטובה, וכי לא היה יכול הקב"ה לחסוך ממני את הצער ולהביא תיכף את הטובה בלי כל הכאב והקושי שבתחילה... אך מלבד התשובה הפשוטה שהייסורים הם המכשירים את האדם לקבל את הטובה, עפ"י האמור יש לבאר עוד, כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהאיר בהם את אור האמונה בו ית' שהוא טוב ומיטיב, על כן מקדים להביא את ה'רעה' וכשרואים את תוצאותיה לטוב אזי מתחזקת האמונה בהשי"ת שכל מעשיו הינם אך ורק לטובה.

באופן אחר פירשו את ה'מסורה' והשייכות בין כנגע נראה לי ל'מרחוק ה' נראה לי', שבא לרמז למי שנמצא בפרשת נגעים ל"ע, שידע שדייקא באותה שעה שנדמה לו שהוא מרוחק ביותר (וכאנתו מצורע שצריך להשתלח מחוץ לג' חנות ובדד ישב) אז ה' נראה לי ביותר, כי הקב"ה משרה שכינתו אצל שבורי לב ונדכאי רוח.

ה. ידוע מה שהובא בגמ' (נדה לא.) 'דרש רב יוסף, מאי דכתיב (ישעיה יב א) אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני, במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף, לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח, לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני [וזהו אודך כי אנפת בי, שמודה על 'הכעס' שהיה נדמה לו בתחילה שהקב"ה כועס עליו ומביא עליו את הצער], והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (תהלים עב יח) עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם, אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו'. ור"ל, שהקב"ה עושה לאדם הרבה ניסים 'נסתרים' שאין ניכרים לעין בשר כמה רווח והצלה יש בהם, ועל כך נאמר עושה נפלאות לבדו - שרק הוא ית' יודע שהם נפלאות.

הוסיף הגה"ק ה'בן איש חי' ז"ע (בן יהודע שם), שהנה תיבת 'נס' במלואה היא נו"ן סמ"ך, והרי שגם באותיות הנעלמות והנסתרות יש תיבת 'נס' (כי מ' וכו' שבאות סמ"ך עולים למניין ס'), והיינו משום שהאותיות הפשוטות והגלויות שב'נס' רומזות על נס גלוי וניכר בעליל, אמנם האותיות הנסתרות רומזות על הניסים הנסתרים, וללמדנו כי כל המאורעות המתרחשות הם 'ניסים', אלא שפעמים שהם בנגלה ופעמים שהם בנסתר.

הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע אמר על אלו שהטילו ספק באמיתות תורת הקבלה מי שבנגלה כופר בנסתר הרי בנסתר הוא כופר בנגלה (חוט המשולש עמו' קכט, וכן הוא במכתבו של המהרי"ץ דושינסקיא בשנת תרצ"ז) - וביאור דבריו, מי שבנגלה (בפארסיה) כופר בתורת ה'נסתור, הרי וודאי שבנסתור (בצינעא) הינו כופר בתורת ה'נגלה, אף לדידן ייאמר מי שבנגלה אינו מאמין בנסתור - כשהנהגת ה' עמו בהסתור פנים, הרי בנסתור (כלומר בסתר לבבו) אין אמונתו בשלימות אף בהנהגת נגלה - כשמאיר ה' פניו אליו.

ו. כבר הבאנו כמה פעמים דברי הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תו"מ כי תשא ד"ה וראית) בזה"ל, הנה אנו רואים כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ אשר אנו מתמהים למה עשה השי"ת ככה, אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע הכל, כאשר לכל, כל הסיבות תכלית כוונתם כי כולם הכנות כדי שיעשה דבר גדול כזה. עכ"ל. עפ"י פירשו בלשון הכתוב (תהלים צא טז) 'אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי', שהרי לכאורה נזכר בפסוק זה ב' עניינים נפרדים, א. אורך ימים אשביעהו. ב. אראהו בישועתי, מדוע נכתבו שניהם בפסוק אחד כשלכאורה אין שייכות ביניהם. אכן לאור דברי ה'חתם סופר 'לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע הכל' מתבאר היטב כוונת הכתוב, כי 'ברבות הזמן' - כש'אורך ימים אשביעהו', אז אראהו בישועתי, כי ברבות הימים יראה בעיניו כיצד היתה ה'צרה' רק חלק מישועה טובה וברכה... (ועיי' מעשה נפלא בענין זה בסוף הגליון)

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

האלוקים', שכנודע שם אלוקים מורה על מידת הדין, ואלוהים באופן זה יתן לך האלוקים'.
 ד"ה בענין) בביאורא דקרא, כי משמעות תיבת והזרתם הוא הפרשה, עוד יש בה במשמע 'נזר' וכתר, ללמדך שהמתנזר ומפריש עצמו בעודו שקוע בתוך טומאתם, בזה עצמו הוא נהפך להיות קדוש¹ וזוכה לנזר אלוקים על ראשו².

לטהרו - התחזקות בעסק המהרה ובפרט בטהרת העיניים בפרשתן (מצורע טו לא), 'והזרתם את בני ישראל מטומאתם', נוראות מצינו בדברי הרה"ק השפת אמת' זי"ע (תזריע תרמ"ג ד"ה בפסוק; מצורע תרמ"ו תזריע יג נה), 'והנה לא הפך הנגע את עינו וכו' טמא הוא', ופירשו צדיקי הדורות, כי

ז. ואף בשעה שעוברים עליו 'נגעים' וייסורים קשים בענייני הגוף והנפש ל"ע אל יאבד סברו ותקוותו אלא יחזיק באמונה יתירה באבינו שבשמים, וישים אל ליבו מה שפירש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרצ"ד) על הא דאיתא בגמ' (סנהדרין יז.) אמר רבי יצחק, אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות, אמר רבא מאי קרא (תזריע יג יג) 'כולו הפך לבן טהור הוא', שכשם שאם פשט הנגע בכל העור הרי הוא טהור כך כשנהפכה כל המלכות למינות תבוא הגאולה, ומבאר ה'אמרי אמת' שבאו חז"ל לחזק לבבות נשברים, שכלל גדול מסור בידינו, ההסתר והחושך הם סימן לביאת האור, וככל שיגדל הקושי ויתרבה החשכה הרי זה סימן לאור הגדול העומד להפציע במהרה, ועל כן אם המלכות כולה נהפכה למינות והחושך מכסה ארץ לגמרי אז הוא הזמן שיבוא משיח בן דוד, וכך הוא גם לענין גאולת הפרט, אם רואה אדם שה'נגע' אופף אותו ומקיפו מ'ראשו ועד רגליו' עד שנדמה לו שאין בו שום מתום - קרובה ישועתו לבוא ו'טהור הוא'.

ח. מעשה נורא מביא רבי ניסים גאון, ומשם נשכיל עד כמה חשובה לפני המקום כל התגברות של אדם (הובא בשינוי קצת במס' שבת נו: וברש"י שם, אך רבינו ניסים גאון מביאו באריכות, הובא בסדר הדורות, חלק תנאים ואמוראים אות נ'), מעשה באיש יהודי ושמו נתן, הלה משפל אנשים היה והרבה לחטוא ולפשוע רח"ל בגרועות שבעברות. אמנם, פעם אחת עצר בעצמו על פתחה של עבירה, ולא עבר על דעת קונו, כעבור כמה ימים פגש בו רבי עקיבא בנתן זה הרוכב על גבי החמור, וראשו מאיר כחמה בצהרי היום, בהילו נרו עלי ראשו. זימן את תלמידיו ושאלם מי הוא אדם זה, ענהו התלמידים הלא זהו נתן בעל עבירה השפל. אמר ר"ע לתלמידיו, האם ראיתם על ראשו דבר מה, ענו התלמידים לאמר, לא ראינו מאומה. ויאמר להם, מהרו והביאוהו אלי. ויבוא נתן לפני ר"ע שאמר לו, בני אור גדול מאיר ביקר על ראשך, ובידוע אצלי שאתה הוא מיורשי העולם הבא, הודיעני מה דבר גדול עשית. סיפר לפניו נתן שעצר בעד תאוות לבו מלעשות דבר עברה אחת, ועשה כן על אף שהוא בעל עוון גדול, וכבר עבר כזאת וכזאת, אך הפעם עצר עצמו. השתומם ר"ע על הכוח הרב שהיה בו להתאפק, ויאמר לו, אכן, דבר גדול עשית ולכן משחך הבורא באור גדול על ראשך. והנה כל זאת בהאי עלמא, ובעלמא דאתא עאכו"כ תתגדל ותתקדש בזכות מעשה זה. עתה בני שמעני, שב לפני ואלמדך תורה הרבה. ויעש כן, וישב לפני רבי עקיבא, ויפתח הפותח ואין סוגר את דלתות לבבו בתורה, ויהי לימים מועטים גדל האיש נתן עד כי גדול במאד מאד בתורה, ונעשה הוא עצמו תנא קדוש. והוא הוא רבי נתן צוציתא הידוע לנו משמעתתא דבי רבנן.

מכאן תצא הקריאה להחשיב כל פעולה טובה אפי' אם אינו נוהג כן תמיד רק עתה - פעם אחת, וכרבי נתן שאף אחרי שכבר חטא רבות רח"ל עצר בעד תאוותו פעם אחת ויחידה, ומזאת הפעם עלה ונתעלה להיות אחד מהתנאים הקדושים, מעתה יתחדש ויתגבר כל אדם, מבלי לחשב באיזה מצב הוא נמצא, וכל התגברות והתגברות כוחה רב עד מאד בשמי שמים.

ט. ויש להוסיף על משקל דבריו, כי המתנזר ופורש עצמו בשעה שהיצר מתגבר עליו הרי בזה עושה הוא נזר וכתר כביכול למלך מלכי המלכים הקב"ה.

הגה"צ אב"ד נייפעסט זצ"ל היה מספר בכל ליל שב"ק מתוך דמעות שלישי (כשהוא מקדים לומר שכבר סיפר מעשה זה, אך באמת צריך לחזור ולשנן את המעשה הבא בכל יום ויום עד שיכנסו לתוך הלב), כי אחר הסתלקותו של הרה"ק ה'ייטב לב' מסיגעט זי"ע בו' אלול תרמ"ג לא מצא בנו הרה"ק רבי משה יוסף מאוהעל זי"ע מקום לעצמו מגודל הכאב והקושי על אבדן אביו הקדוש זי"ע, וחשב לעצמו כי הנה מתקרבים ובאים הימים הנוראים והקדושים, ר"ה ויוה"כ, ובטח ימצא בהם חיזוק לנפשו, אך נשאר כמו שהיה מקודם, כך עברו עליו גם ימי חג הסוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה, וגמר בדעתו לנסוע לישבת בראשית' אל הרה"ק משינאווא זי"ע כשהוא בטוח ששם ימצא מזור ותרופה לשברון ליבו הגדול.

ומוסף עוד ה'בית אברהם', שהלא עיקר חיות האדם הם בעינים, וכמו שאמרו (גדרים סד): 'סומא חשוב כמת', על כן העוצם עיניו מכל דבר רע זוכה שיתקיים בו מה שנאמר (תהלים לג יח-ט) 'הנה עין ה' אל יראיו וגו', להציל ממות נפשם, שהמקדש את עיניו שיהיו 'עין ה' זוכה להציל ממות נפשו, הן לחיות דקדושה - ל'זהאר עיננו בתורתך', והן לחיים כפשוטו, כי יראת ה' תוסיף ימים.

ואתה בן אדם בא וחשב השבנו של עולם, האם 'שווה' לך ללכת אחרי יצרך הרע ולהביט במקום האסור חלילה, ועל ידי זה לאבד בידים שתי עולמות, ולהמשיך על עצמך 'נגעים למוניהם', או שעדיף ללחום

הנה תיבת 'ענג' ותיבת 'נגע' שווין הן באותיותיהן, אך ההפרש והחילוק ביניהם הוא באות 'עין', שאם ה'עין' בראש התיבה הרי זה 'ענג', ואם ה'עין' בסוף התיבה הרי זה 'נגע', וזהו שאמר הכתוב לא הפך הנגע את עינו, ר"ל שלא נתהפך ונשתנה ה'עינו' (האות ע"ן), אלא נשאר לבסוף, על כן עדיין טמא הוא.

וביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שנרמזו כאן עניני שמירת העיניים בקדושה ובטהרה, כי המרים את ה'עין' לשמים, ששומר עינו מראות ברע - לו יקרא 'ענג', וזוכה לכל מיני עונג שבועולם, ברוחניות ובגשמיות, לעומתו, המשפיל את ה'עין', שמשפיל אותה בהסתכלויות אסורות רח"ל - אין זה אלא 'נגע' ל"ע.

והנה בליל שב"ק פירש הרה"ק משינאווא הלשון שאומרים ב'זמירות' (אזמר בשבחין) 'נעביד להון כתרין במילין יקירין', שהנה מצינו (עי' אונקלוס שמות ז, יד) ש'יקירין' הוא מלשון כבוד וקושי, ומעתה יש לומר, כי נעביד להון כתרין - נעשה 'כתר' למלך מלכי המלכים הקב"ה, על ידי אותם הדברים הכבדים והקשים לאדם, שבשעה שהוא מתגבר עליהם הרי הוא כביכול נותן 'כתר' להשי"ת. וביאר במשל, למלך רם ונישא אשר כל בני מדינות המלך אהבו אותו עד מאד, ונמלכו וגמרו להעניק לו כתר מפואר אשר 'עין לא ראתה' משובץ באבנים טובות ומרגליות נדירות ומרהיבות עין להראות לו אהבתם הגדולה אליו, ואכן כל אחד ואחד הוזיל זהב מכיסו, וביחד הצטבר סכום עצום, ורכשו מרגליות גדולות וקבעום בתוך הכתר, אך 'משום מה' לא היה לכתר 'לא טעם ולא ריח', ולא מצא חן בעיני כל רואיו. ולא ידעו מה חסרון יש בו, ומפני מה אין בו חן על אף כל המרגליות היקרות הללו ולמרות כל המאמצים הגדולים אשר הושקעו בו. וקראו למומחה שיגלה להם סוד הדבר, הלה עיין בכתר ובחנו מצד לצד, ומיד הבין את שורש החסרון, וכה אמר להם, הנה החן והיופי של הכתר הוא כאשר מכל עבר שאתה מביט בו הינך רואה את כל היהלומים והמרגליות משתקפים כאחד, אך בכתר זה אין רואים בכל יהלום אלא אותו בלבד, ואין עצה ואין חכמה אלא לקבוע בתוכו 'מראה' (שפיג"ל) העשויה מזכוכית פשוטה, ועי"ז ישתקפו כל האבנים הטובות זה בזה, וקרני זיו אורם יבהיקו למרחוק, ובכך יעלה הכתר חן ושכל טוב.

וכך הוא גם הנמשל, כי 'כתר יתנו לך ה' אלוקינו מלאכים המוני מעלה', ואין לנו שמץ השגה בעבודתם הקדושה והנוראה, אך כביכול עדיין חסר את ה'חן' והיופי, וזה נשלם רק על ידי עבודת בני ישראל 'במילין יקירין' - בדברים הקשים והכבדים עליהם, כל חד וחד בדלילה, וכלשון קדשו 'ער רייסט זיך איבער זיי', היינו שקורע את עצמו להתגבר ולעבור מעל כל הקשיים למיניהם, וככה חזר הרה"ק משינאווא יותר מחמישים פעמים 'ער רייסט זיך איבער זיי... ער רייסט זיך איבער זיי'... כשכולו בוער בשלהבת אש קודש. ובשמוע דברות קודש אלו נחה דעתו של הרה"ק רבי משה יוסף, כי הן אמת שקשה לו מאוד בהילקח אביו מעל ראשו, אך דייקא עבודה כזאת היא מעלה חן בעיני המקום ב"ה, ועל ידי שיתגבר יזכה ל'נעביד להון כתרין'.

י. וכבר אמרו להמשיל, ליהודי שהיה לו 'בית עסק' לממכר 'שקי קמח', והיה קונה את השקים מערבי אחד, וכך היה ההסכם ביניהם - על כל שק שיעביר הערבי יטיל היהודי 'פרוטה' לתוך צלוחית, ולבסוף ימנו יחדיו את המטבעות בכדי שידעו כמה שקים נתן לו, וישלם לו היהודי שכרו הראוי כמניין השקים. אך הערבי הדומה לחמור - בטיפשותו כי רבה - המתין לשעת הכושר כשיסובב היהודי את ראשו, וגנב מלא חפניים מהמטבעות שבצלוחית, בחשבו שהוא מרוויח בזה הון רב, ואין ה'שוטה' מרגיש שבזה מפסיד לעצמו 'הפסד מרובה' - שהיהודי לא ישלם כי אם על מספר שקים קטן יותר - שהרי התשלום תלוי בכמות המטבעות שיהיו בצלוחית. והנמשל מובן, לכל יהודי יש 'ערבי' קטן היושב על מפתחי לבו, וצופה רשע לצדיק - וממתין לשעת כושר כשלא יעמוד על המשמר ו'גונב' כמה ראיות אסורות, בחשבו שהנה הרוויח בזה 'הנאה ותענוג', וכמה לא חלי ולא מרגיש שאינו אלא מפסיד לעצמו, כמה הנאה ותענוג הפסיד עי"ז בשני עולמות, העולם הזה והעולם הבא...

בגבורה כנגד אותו יצר הרע ולזכות לב' העולמות², צרעת' וגו'. הנה פרשיות אלו (תזריע ומצורע) יפות נדרשות בעסק 'שמירת הלשון', שכן רובן ככולן עוסקות בדיני מומאת נגעים וטהרתם שהם באים על עוון דיבור לשון הרע (ערבין מז.)³, וכך איתא ב'תורת כהנים' (פ"ה) על הפסוק (מצורע יד לה) 'ובא אשר לו הבית והניד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית', שלכאורה קשה מהו

והנה נרפא הנגע - רפואת הלשון ע"י עסק התורה
בפרשתן (תזריע יג ב), 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע

יא. כבר הבאנו מה שכתב רש"י על האמור בפרשתן (מצורע יד לד) 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזת ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם' - 'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן'. וידוע להקשות אם כן מדוע נחשב ל'נגע', וביאר בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל באופן נורא, כי הריסת הבית בשביל כסף וזהב אין זה אלא 'נגע'... ולדידן ייאמר לאלו המחריבים את הבית ברוחניות ובגשמיות 'לצורך פרנסה' וד"ל שאין זה 'ריווח' כי אם נגע...

יב. כך אמרו חז"ל (מס' דרך ארץ זוטא פ"א ה"ד) אל תכשל בעיניך, אין מכשול אלא בעיניים. עוד אמרו (שם פ"ט ה"י) 'אבא איסי בן יוחנן משום שמואל הקטן אומר, העוה"ז דומה לגלגל עינו של אדם, לכן שבו זה אוקיינוס שמקיף את העולם, שחור שבו זהו העולם, קומט שבשחור זהו ירושלים, פיצוף שבקומט זהו בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ובימי כל ישראל אמן', ופירש ב'בנין יהושע' (שם) מה שדימו עולם הזה לעינו של אדם, וז"ל, כמו שבידו ובכוחו לגלגל עינו, כך בכוחו של אדם להנהיג כולי עלמא בזכותו, כמו שנאמר וצדיק יסוד עולם, עכ"ל, והיינו, שהשומר עינו בקדושה יכול 'להנהיג' את העולם בזכותו...

יג. סיפר מגיד מישרים הרה"ג ר"ש שפיטצער שליט"א, שמעתי מבעל העובדא איש 'סוחר' המוכר חפצים מסוימים, שהנה באמעריקא יש מקום שמתקבצים סוחרים רבים, וכל אחד מעמיד סחורתו על דוכנו, ורבים באים לראות, לבדוק ולקנות (- אקספאן, כעין ה'יריד' המוכר לנו משנים קדמוניות), גם יהודי זה הזמין לעצמו 'דוכן', ובהגיע 'יום השוק' פתח את שולחנו, והחל להעלות עליו את סחורתו, לפתע חשכו עיניו, כי ראה שמולו ממש יש דוכן של כתבי עת עם תמונות שחץ, ולא זו בלבד שאסור להביט בם אלא שאף אין ראוי לירא שמים לשהות מול דוכן כזה... מיד אבה להחליף את מקום שולחנו, אבל לפי ה'סדר' אי אפשר להחליף מקומות, והכל מסודר מבעוד מועד, וגם משלמים דמי שכירות השולחן מעיקרא, ולא נותרה בידו ברירה אלא לסגור את דוכנו וללכת הביתה, ועמד בפני 'נסיון' קשה וגדול - שהרי השקיע הרבה ממון ודמים, וגם בא הנה ממרחקים כשהוא מביא עמו הרבה עוזרים ועובדים, וכי אחרי ימים ושבעות של השקעה וטרח יעזוב הכל... לאיך גיסא, ידע היטב כי הוא שוהה כנגד פריצות איומה, והנסיון גדל עד מאד... עד שמשמא סייעו בעדו והכניסו במחשבתו 'לחשוב מחשבות' מה היה אבי עושה במצב כזה... וחיש מהר הסיק שאביו לא היה נשאר כאן אפילו לרגע, אלא היה סוגר את השולחן ובורח לביתו, לכן גם הוא עשה כן הלכה למעשה, קיפל השולחן, אסף הסחורה ועזב את המקום, וחשב לעצמו הכל שוה 'כפרה' כנגד חשיבות ונחיצות שמירת עינים.

בדרכו החוצה כשצורותיו ומזוודותיו (רענצליך) בידו, נתקעה המזוודה באיזה איש שעבר במקום, מיהר הסוחר לבקש מחילתו, כי מבלי מתכוון נתקע בו, אבל זה האיש עצר אותו, ושאלו, איני מבין - לאן אתה הולך, הרי כולם מגיעים הנה ואתה עוזב כעת. סיפר לו הסוחר את כל אשר קרהו, התפעל האיש עד מאד, הוציא מכיסו כרטיס ביקור, וביקש ממנו שיבוא אליו ל'פגישה' באפיס שלו (במשרדו), באמרו הנני רוצה לשמוע מה אתה מוכר ובמה אתה מתעסק.

ויהי ממחרת ישבו שניהם יחדיו, ועל אתר גמרו ביניהם איזה 'עסק' בסכום גדול עד מאד (הסוחר שסיפר המעשה ביקש שלא לפרסם הסכום, רק גילה שמדובר בסכום אדיר), והרוויח הרבה יותר ממה שהיה יכול להרוויח אם היה נשאר באותו דוכן. ולדידן יש בו כדי ללמד, ראשית דבר - אין אדם שומע לי ומפסיד, ושנית כי כל מעשה המסחר אינו אלא רק השתדלות, וממילא ברור ופשוט שאין לעשות השתדלות כנגד התורה, אדרבה, השומר עינו לא יפסיד מאומה, וראה נא כי זה הסוחר לא זו בלבד שלא הפסיד אלא גם הרוויח פי כמה וכמה (וגם מי שלא יראה את תשלומיו מיד, עוד יזכה לראותם, כי כן הוא האמת).

יד. וכך פירשו (תפארת יונתן להגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע, ועוד) בלשון הכתוב (תזריע יג נב, מצורע יד מד) 'צרעת ממארת' שצרעת באה על האמירה (כי 'ממארת' מלשון 'אמירה').

ובבתים וכו' אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, עכ"ל.

והנה איתא במדרש (ויק"ר טו ב) על מה שנאמר 'זאת תהיה תורת המצורע' בזה"ל, הדא הוא דכתיב (תהילים לד יג) 'מי האיש החפץ חיים'. מעשה ברוכל אחד שהיה מחזר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים^{טו}, רבי ינאי הוה יתיב ופשיט פתורקליניה [- לומר בטרקלינו], שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים, אמר ליה פא סק להקא זבין לי [- בא ועלה לכאן ומכור לי], אמר ליה לאו את צריך עליה ולא דכוותך, אטרח עליה^{טז} [- הפציר

'לאמר' [כי בדרך כלל כוונת 'לאמר' הוא לאמור לאחרים, וכמו 'וידבר ה' אל משה לאמר' - שיאמר לישראל, אך כאן א"א לפרש כן], אלא בא לדרוש 'יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע'.

ולתכלית זו נכתבו פרשיות אלו בתורה, וכדאיתא במדרש (ויק"ר טו ב) לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע (יד ב) - תורת המוציא שם רע, ללמדנו דעת בגודל הזהירות בשמירת הפה והלשון. וכן מבואר בדברי רבינו הרמב"ם (טומאת צרעת פט"ז ה"י) בזה"ל, 'וזה השינוי האמור בבגדים

וצריך להתבונן היטב בפרשיות אלו שהתורה הקדושה היא נצחית וקיימת לעד, וכבר כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שער הזכירה פ"ו) בשם ספר הקנה שבימינו אנו שאין לוקים בצרעת - העונש על לה"ר היא עניות רח"ל.

וכן כתב עוד ה'חפץ חיים' (שמירת הלשון ח"ב פ"ז) וז"ל, ובאמת, לפלא הוא בעיני שטבע בני האדם לחפש סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה על פרנסה, ומה יועילו להם כל הסגולות והברכות אם חס ושלום הוא מורגל בזה החטא של לשה"ר ורכילות, הרי יש על זה ארור מפורש בתורה - 'ארור מכה רעהו בסתר' (דברים כז כד) ואמרו חז"ל (שבועות לו) 'ארור' בו קללה, בו נידוי, וזה לא יצא מפי איש אחד, כי אם בהסכם כל ישראל בצירוף הכהנים והלויים כדכתיב בקרא, והרי הוא מכלה השפעתו, ואם היו שומעים לדברי הייתי מייעץ להם יותר שישמרו עצמם בזהירות יתירה מזה החטא ובפרט מלעשות בפועל ממש רע לחבירו מענין גזל וחמס והונאה וכיוצא בזה שאז בודאי יתברכו נכסיהם יותר מכל הסגולות, וכמו שידוע שכל הארורים פתחו מתחילה בברכה ואמרו 'ברוך אשר לא יכה את רעהו', וכל ישראל ענו על זה אמון, ובוודאי תתקיים הברכה הזו. עכ"ל.

ואילו הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עיי' עץ הדעת טוב) מדייק בלישנא דקרא (מצורע יד לה) 'כנגע נראה לי בבית', שלכאורה קשה מדוע אמר כנגע, ואינו אומר 'נגע' נראה לי בבית, אלא, כי האיש הרואה צרעת בביתו ידע שאין זה הנגע עצמו, אלא רק 'כנגע', כי הנגע עצמו הרי הוא עצם 'חטא הלשון' הנורא, אשר נחקק בעמקי נשמתו, והיא נשחתת על ידי אלו הדיבורים, וכלומר שבפגם הדיבור נעשה 'נגע' בפנימיות נפשו, וה'נגע' החיצוני אינו רק 'כנגע'... טו. ידוע הדיוק בדברי הרוכל מאן בעא סמא דחיי, ש'שמירת הלשון' אינו רק סם המציל את האדם ממוות, באריכות ימים ושנים. אלא הוא אף סמא דחיי - סם הנותן חיים טובים ללא כל מחסור, ומביא על האדם חיים של אושר וכל טוב.

וז"ל הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בהסכמתו לספר 'עיקרי דינים' על הלכות לשה"ר להג"ר שמואל הומינר זצ"ל, יש החושבים שלשון הרע הוא איסור ככל האיסורים, והמונע עצמו מעון זה הוא שומר נפשו מהילכד, אבל אין זה מבטיח חיים שצריך לזה גם זכיות על ידי קיום מצות ולמוד תוה"ק. ואף שאמרו חז"ל ישב ולא עבר עבירה כאילו עשה מצוה, בכל זה אינו דומה לעשיית מצות רבות בפועל. וכיון שבא הרוכל הזה ואמר מאן בעי למיזבן סמא דחיי, הנה חידש בזה שאינו כפי מה שחושבים, דהא לא שייך לומר מי שרוצה ליקח סם חיים לא יאכל סם המות, דמניעת אכילת סם המות אינו סם חיים, וקא משמע לן שמניעת דיבר לשה"ר נחשב כאילו עשה מצוות רבות כל רגע ורגע שהוא חוסם את פיו, ומוסיף לו חיים בפועל.

טז. וכאן מקום להביא מתוך מכתבו של הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, וז"ל, עוד זאת אדרוש מכם כאשר רבו הצרות מבית ומבחוץ ונאמנים דברי חז"ל דגלות הזה מטעם לשה"ר ושנאת חנם, ולזאת אבקש להתחזק בענין שמירת הלשון מלשה"ר ושנאת חנם, ועצתי, שתלמדו בספר חפץ חיים ושמירת הלשון עכ"פ בב' ימים בשבוע, ואעידה עלי שמים וארץ כי אחרי שגמרת הספרים הנ"ל הרגשתי בעצמי בזה פעולה לטובה, ולזאת גם השלם במידותיו יתפעל עי"ז. ואחשוב שזה שאמר הרוכל לר' ינאי - לאו את דכותך, עכ"ז אטרח עלי' ר' ינאי להראות כי הכל צריכים לזה.

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

שמשמעותו נראה שהוא חוזר לאחוריו, ולכאורה יותר ראוי לומר 'שהיה מסבב בעיירות'. ג. לשם מה סיפרו לנו ש'היה מחזר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי'. ד. מדוע נקט הרוכל בלשונו 'מאן בעי סם חיים' ולא אמר 'מאן בעי חיים'. ה. ועל הכל יש להקשות במה שאמר רבי ינאי, כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע פירושו המקרא עד שבא רוכל זה וכו', והלא כל תינוק הלומד אצל רבו מבין פשוטו של פסוק זה, ומה חידש הרוכל לרבי ינאי בדברי המדרש¹¹.

ומבאר הכלי יקר, שהנהגה לכאורה היה נראה, כי מי שכבר חטא ודיבר לשון הרע - אין שום תרופה ועצה ותקנה לחטאו, כי מה יועיל שיחזור בתשובה אחר שכבר פתח פיו ודיבר רע על זולתו, וכבר נתפרסם גנותו ברבים, האיך יוכל להשיב את דבריו לאחור. ובלשונו של הכלי יקר 'לפי שאם כבר סיפר לה"ר והטיל מום בקדושים והוציא שם רע ונתפשט קול ענות זה בכל העולם, פשיטא שאין תקנה לזה שעליו סיפר

בן] סליק לגביה [-הוציא לו] ספר תהילים הראה לו פסוק 'מי האיש החפץ חיים', מה כתיב בתריה [- מה כתוב אחריו] 'נצור לשונך מרע, סור מרע ועשה טוב' (שם יד-טו). אמר רבי ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כא כג) 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו', אמר רבי ינאי, כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט [- פירוש המקרא] עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע - תורת המוציא שם רע. ע"כ דברי המדרש.

והנהגה הכלי יקר' (יד ה) מאריך ביותר בביאור דברי המדרש, ונביא רק חלק מתוכן דבריו [וכדאי לעיין בכל אריכות הדברים הנפלאים], ראשית מרבה לדקדק בדברי המדרש. א. למאי נפק"מ גילה לנו המדרש שמעשה זה היה עם 'רוכל', שלכאורה אין לנו שום נפקא מינה אם המכריז היה רוכל או חנוני וכו'. ב. מדוע נקטו חז"ל בלשונם 'שהיה מחזר בעיירות',

יז. הנה מנהג ישראל תורה לברך בליל הסדר ברכת 'בורא פרי האדמה' על הכרפס, ומכוונים לפטור בברכה זו את המרור שיאכלו אחר אכילת המצה (עי' משנ"ב תע"ג סקנ"ה), ומספרים על הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא ז"ע, ששנה אחת כאשר אמר סימן זה פרץ בבכי, והסביר עומק הכוונה, שעל ידי אכילת הכרפס פוטרם ומבטלים את ה'מות' העולה בגימטריא כמספר 'מרור' (446). ולענייננו יאמר, שעל ידי שאדם נזהר ב'כרפס' - באותו 'כלל ראשון פה סגור' הרי הוא פוטר מעצמו כל מיני מרורים ועקתין בישין... כי שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואילו הרה"ק ה'אמרי חיים' ז"ע (לשש"פ ד"ה ויבא) רמז בלשון הפייט 'חסל סדור פסח כהלכתו', שהנהגה 'סדור' בגימטריא 'רע' (270), ו'פסח' נוטריקון 'פה סח', וזהו שאמר חסל סדור ונגמר הרע וכל הצרות אם יהיה הפה סח כהלכתו...

מזן הבאר

בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע ביארו שלא לחינם הזכירו במדרש (מעשה ברוכל אחד שהיה מחזר בעיירות) את אומנותו שהיה רוכל, כי בא ללמדנו, כשם שרוכל לעולם אינו מוכר בהקפה והוא דורש 'תשלומיו' תיכף ומיד - שהרי היום הוא כאן ומחר הולך לו לעיר אחרת רחוקה, כיו"ב הוא המספר לשון הרע או המצער את חברו שנפרעים ממנו מן השמים מיד עובר לעשייתו, ואין ממתנינים לשלם לו שכר פעולתו לאחר זמן. וזכור נא כי 'מידה טובה מרובה', הנזהר בלשונו ונוצר פיו ולשונו, ישולם שכרו כהנה וכהנה מיד בעולם הזה.

יח. ידועים דברי המגיד מדובנא (כוכב מיעקב - הפטרות - תזריע) על דברי המדרש הללו, במשל לרופא שבא לרפא את החולה שלקה בלבו והוא מוטל על ערש דוי, וציווהו הרופא לבל יכעוס ובל יקפיד, ויזהר שלא יהיה להוט אחרי הממון או אחרי כבוד, וגם לא ירע לבבו אם יוגד לו כי לא פדה ולא הרויח בחנותו ואילו שכנו הקרוב אליו פדה הרבה והרויח, ויתרחק גם מכל יתר התאוות. תמה החולה, מדוע באת להטיף לי מוסר בעניני רפואת ה'נפשות', הרי באתי אליך שתרפא את גופי, אמר לו הרופא, לא מחמת יראת ה' ורפואת הנפש הזהרתך על המדות הרעות, רק כדי להבריא אותנו בעולם הזה הזהרתך, כי המדות הללו הן המה בעוכרי האדם לקצר ימיו בעולם הזה ולמלא ימיו מכאובים וחליים רעים, כי המדות הרעות כעס וקנאה ותאוה ודומיהן מעכרים את הדמים ומעפשים אותם ומביאים על האדם חליים רעים עד כדי סכנת מיתה ל"ע.

אמר רבי ינאי, שכל ימיו לא ידע פירושו של מקרא, כי עד עתה היה סבור שכוונת הכתוב היא רק למי שאינו מדבר לה"ר, שרק הוא יכול לזכות לחיים ולראות בטוב, אכן הרוכל הוכיח לו שהכוונה היא גם למי שכבר נכשל ודיבר רע, שעצתו היא להרבות בעסק התורה"ט [ועיין באריכות בדבריו שמוכיח כן מלשונות הפסוקים].

ומסיים הכלי יקר בזה"ל, ויצאתי מגדרי להאריך קצת בדבר שאינו מענין פשוטו של פרשה, יען כי ראיתי דור זה פרוץ מאד מאד בחטא הלשון, וצרעת נושנת היא כי גם בגלות מצרים היו בעבור שהיו בהם דלטורין (תנחומא שמות י.) ונגאלו בזכות ד' דברים ואחד מהם בזכות שלא היה בהם לה"ר כו' (ילקו"ש אמור תרנו), ובבית שני חזרו לסורם, ועוד היום בגלות החל הזה חטא הלשון הולך וגדל עד עלות חמת ה' לאין מרפה, לכן ראיתי לדבר קצת בהתעוררות זה לאמר אולי ישמעו העורים שבמהנה העברים ויתנו אל לבם לתקן פרצה זו. וזה דרשתי בק"ק לובלין בפר' זכור שס"ב לפ"ק בהתאסף ראשי עם וחכמי כל הקהילות ונוסף עליהם דברים כהנה וכהנה. עכ"ל.

ובך כתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (אוצרות חיים שער רחל ולאח פ"ז) לבאר בלשון הכתוב (יד ב) 'זאת תהיה תורת המצורע', וול"ק, ואם כן אין תיקונו אלא על ידי עסק התורה"ט, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ערכין

הלשון הרע, ואף אם המספר יקריב כל אילי נביות אין בידו להשיב מחשבתו הרעה ודבריו, וכי ילך מקצה השמים ועד קצהו ויכריז לאמור שקר דברתי' (ועיין בערכין טו:).

ובנגד זה באו חז"ל וספרו לנו כל אותו מעשה ברוכל, 'כי גם הוא היה רוכל', (היינו) הולך רכיל ורגיל על לשונו לשלח מדנים בין אחים', ונתן אל לבו לשוב בתשובה לתקן מה שקלקל, ועסק בדרכי הרפואה כמו שאמרו חז"ל (ערכין טו:) מאי תקנתיה של מספר לה"ר, אם ת"ח הוא יעסוק בתורה, שנאמר (משלי טו ד) 'מרפא לשון עץ חיים', ואין לשון אלא לה"ר שנאמר (ירמיה ט ז) 'חץ שחוט לשונם', ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר (משלי ג יח) 'עץ חיים היא וגו', ואם עם הארץ הוא ישפיל עצמו וכו', וראה שאכן הועילו לו 'תרופות' אלו, על כן מלאו לבו לזכות את הרבים ולהחזירם בתשובה, וזהו שאמרו שהיה מחזר בעיירות, והכוונה היא שהיה משתדל להחזירם בתשובה, ונקטו עיירות הסמוכות לצפורי, כי 'ציפור' מרמו על בעלי לשון הרע שהם 'מפפפמים' כציפור העושה 'מעשה פמים' (ערכין טו:), ועיירות הסמוכות לצפורי רומזו למקומות בהם היו בעלי לה"ר ה'קרוכים לצפור'. והכריז הרוכל מאן בעי סם חיים, מיהו הרוצה סם ותרופה למה שכבר עשה, ונדבר מעסק ה'תשובה' להאיש החפץ חיים - לאחר שכבר דיבר לה"ר, ועצתו 'סור מרע ועשה טוב', אין טוב אלא תורה, ועל כך

כיו"ב, 'רוכל' זה היה מוכר סמים ורפואות לבני אדם. וכשעבר בשערים והכריז בקול מאן בעי למזבן סמא דחיי לא התכוון לחיי העולם הבא, רק כוונתו לחיות חיים ארוכים חיי שלום ובריאות. וסם החיים הוא שישמור אדם לשונו מרע ומרמה. ויסור מרע ויעשה טוב, יבקש שלום ויתרחק מהדברים המביאים למריבה וקטטה. לכעס ושבירת הלב. כי הדברים האלה ראשי יסודי הבריאות המה. והנזהר בהם יחיה חיים טובים ושלום לא ידע מדוה ומכאובים, ויאריך ימים על הארץ.

ומעתה תבין, מדוע נקט 'ההוא רוכל' וכי למאי נפק"מ היא לנו מה היתה פרנסתו, אלא, שבא לומר שלא היה אלא איש פשוט המוכר תרופות טבעיות, לא סגולות או רפואות רוחניות, ובא לומר שהשמירה על מוצאות הפה מרפאת את 'גופו' של אדם, ולכן אמר רבי ינאי, אינך צריך לרפואות הללו, כי אתה כבר שומר עצמך מצד הרוחניות שבדבר, וכשכבר גילה לו, נענה רבי ינאי, אכן כל ימי שמרתי על מוצא פי, ולא ידעתי עד היכן הוא פשוט - שאינו רק ענינים גבוהים שהוא מרפא לנפש האדם, אלא גם מרפא לגופו של אדם בדרך ה'טבע', ולא רק את נפשו. יט. והזמן גרמא לעסוק בטהרת הפה, וכבר דרש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (אמור ד"ה וספרתם) בלשון הכתוב 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה', תנופה נוטריקון תנו פה, לרמוז שעיקר עבודת הימים הוא לתקן את הפה ולטהרו.

זאת ועוד, כי בכח הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו לתקן את אשר פגמו וקלקלו בדיבורי לה"ר, וכמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (להלן כה כט) עיקר תיקוניה תלוי בימי הספירה - שבין פסח לעצרת, עיי"ש. כ. כבר הבאנו רמז באכילת 'כרפס' שהוא פוטר מן ה'מרור' ומן ה'מות' שעולה כמניין 'מרור', ובעניין עסק התורה נביא מה שרימז אחד מצדיקי הדור שליט"א כי 'כרפס' בגימטריא כמניין 'ש"ס' (360), כי על ידי עסק התורה

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

והקשו המפרשים ממה שמצינו אצל אלימלך, וכדכתיב (רות א א-ג) 'ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו, ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבואו שדי מואב ויהיו שם', וימת אלימלך איש נעמי וגו', והרי שבעל הרחמים נפרע מאלימלך תחילה, ולא הענישו בראשונה בממונו. וכיאר ב'אגרת שמואל' (לרבי שמואל די אוזיאל, בעל ה'מרדש שמואל' על פרקי אבות) באופן נורא, כי הנה חטאו של אלימלך היה בכך שיצא מן הארץ בשנות הרעב משום שלא רצה לפרנס את העניים, וכמו שכתב רש"י 'עשיר גדול היה ופרנס הדור, ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניים הבאים לדוחקו, לכך נענש', ובוה יתיישב מדוע נענש מיד בגופו, כי בכל עבירות שבתורה אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה, ר"ל, שאף כי מן הדין היה לנגוע בנפשות ח"ו אך הקב"ה הוא בעל הרחמים, ולגודל רחמיו המרובים הוא נוגע תחילה בממונו, אך זה שאינו מרחם על הבריות יי -

טו:), ולכן אמר זאת תהיה תורת המצורע, ולא אמר טהרת המצורע, או משפט המצורע. עכ"ל כ"א.

לנהוג כבוד זה בזה - זהירות יתירה מלצער את הזולת כי הוא נורא ואיום

בפרשתן (מצורע יד לה), 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחווה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם'. והנה איתא במדרש (ויק"ר יז ד, וכע"ז גם בתנחומא ד, וברות רבה ב י) אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה - שכאשר הקב"ה מביא ייסורים על האדם לעוררו לשוב אליו ית' אזי בתחילה הוא 'נוגע' בממונו, שנלקח ממנו כספו ומקור פרנסתו, ורק אם חלילה אינו שב אז נפרע מנפשו. ומוכיח המדרש מ'איוב', שבתחילה נלקחו ממנו בהמותיו ורק אח"כ נידון הוא עצמו בייסורים. וכן היה אצל מחלון וכליון, שבתחילה מתו הסוסים והחמורים שלהם ורק אח"כ 'וימותו גם שניהם' (רות א ה). ואף בעניין נגעים כך הוא הנהגתו של הקב"ה, שבתחילה מביא הקב"ה נגע בבית, ואם לא שב בתשובה יבוא נגע על הבגד ורק לבסוף באים הם על גופו (עיי"ש).

ולימוד הש"ס ניתן להיפטר מכל ה'מרור' ושאר הצרות, ואורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. שמא תאמר מה לי וללימוד הש"ס כולו... לזה צא ולמד מעסק הכרפס עצמו שנאכל דווקא 'פחות מכזית', ללמד שכל 'חתיכה קטנה' מהתורה יש בכוחה להגן ולהציל, ומעתה התחל ב'מלאכה' וכבר יעזור ה' שתזכה ללמוד את כל הש"ס כולו... כא. ודברי תורה צריכים חיזוק בכל יום, ובפרט בימי ההכנה לקבלת התורה. וההכנה הטובה ביותר היא ע"י ריבוי עסק התורה בהתמדה וביגיעה. ועצה טובה קא משמע לן אשר מן הראוי לכל אחד לקבל על עצמו מעתה ועד חג השבועות הבעל"ט בל"נ תענית דיבור במחצית השעה הראשונה שבתחילת ה'סדר', ללמוד ברציפות בלי הפסק כלל (ובדרך צחות ייאמר אל בחורי הישיבות שישאלו את ה'משגיח' אימתי הוא תחילת הסדר... וד"ל), וכך גם אלו שקובעים עיתים לתורה (שלא בהיכלי הישיבות או הכוללים) לא יפסיקו בשום אופן בחצי שעה הראשונה מלימודם, ובכך יזכו להגיע ליום חתונתו זה מתן תורה' כמחותנים נכבדים בעלי השמחה ולא כארחי פרחי...

דבר נאה אמר אחד מגדולי הרבנים שליט"א לבאר בדרך צחות מנהג ישראל בעת שמזכירים נשמות ואומרים 'יזכור' בימים טובים, שמי שאביו ואמו חיים לאורך ימים אינו נשאר בבית הכנסת, אלא יוצא מן ההיכל, כי בית הכנסת נועד להתפלל ולא לשבת שם בבטלה... על דרך זה ייאמר כי היכלי התורה נועדו בכדי שישבו וילמדו שם, וכל הנכנס בשעריהם עליו 'להתאים' עצמו לכך...

עוד נוסף בעניין ההתחדשות בתחילת ה'זמן', פעם שאל אחד את הגאון רבי יוסף סלנט זצ"ל בעל 'באר יוסף' על מנהג רבים וטובים לספור ספירת העומר בהתלהבות גדולה 'בקולות וברקים' - מה טעם יש בדבר, החזיר לו הגר"י למה לא, וכי מדוע שלא יעשו כן... השיב הלה, כי בשאר ברכות ותפילות אינם נוהגים כן... נענה לו הגר"י, אכן זו שאלה טובה, מדוע בשאר תפילות אינם מתלהבים...

לדין ייאמר, כי עלינו להתחדש עתה כבריה חדשה ולעסוק בתורה באש קודש, שמא תאמר והרי בהמשך הזמן יתפוגגו רגשי ההתחדשות ותעלם ההתלהבות, ואם כן מה לי להתחיל עתה, אך תשובתך היא שאכן שאלה טובה שאלת, מדוע בהמשך הזמן לא תלמד עם כל ה'ברען'...

כב. כתיב בפרשתן לענין יולדת שצריכה להביא 'זבן יונה או תור לחטאת' (תזריע יב ו), וכתב ה'בעל הטורים' וז"ל, בכל מקום מקדים תורים לבני יונה חוץ מכאן, לפי שאינו מביא אלא אחד, שאם ימצא יונה לא יקח תור לפי

מעלת אלימלך, שאף שהיה בארץ טמאה כמואב אשר כל יושביה לא יבואו בקהל, מכל מקום לא למד ממעשיהם ולא נטמע בהם ולא שינו שמותם, ולזה אמר ושם האיש אלימלך, ר"ל, שאכן שמו נאה לו, וראוי הוא שיקרא בשם אלימלך כמי שאומר 'אלי תבוא מלכות', ושם אשתו נעמי - נעימה במעשיה ולא למדה מדרכיהם, ואף שני בניו מחלון וכליון היו אפרתים מבית לחם יהודה - שהיה ניכר עליהם שם שהם יהודיים, והם זרע ברך ה' [ורק בהמשך הזמן נשמעו מחלון וכליון כמואב]. ומסיים בזה הלשון, ואגב חדא [שסיפר ממעלת אלימלך] הודיענו תרתי והשמיענו מעלת הרחמנות על עניי ישראל ופחיתות האכזריות, כי להיות שנתאכזר על עניי ישראל והפיל ליבן במה שהלך לו - כל זכויותיו לא עמדו לו בנגד העוון הזה^כ, ולקה בגופו ובממונו, עכ"ל^כ.

הקב"ה מודד לו כגמולו וכדרכו, וגם עליו אינו מרחם אלא נוהג עמו במדת הדין, על כן נפרע ממנו תחילה^כ, 'ושאני עבירה זו של אלימלך משאר עבירות שבתורה, שבכולם אין בעל הרחמים נפרע מן הנפשות תחילה חוץ מזו'^כ.

וכתב עוד, שלכאורה צריך ביאור כפל הפסוקים שבתחילה כתיב 'וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו', ואח"כ חזר הכתוב ומפרש 'ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבואו שדי מואב ויהיו שם', והיה יכול לומר בקצרה 'וילך אלימלך מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו נעמי ושני בניו מחלון וכליון', ומדוע האריך כל כך לכפול בלשונו. אלא ביאורו, שבא הכתוב להודיענו

שבן זוגו של תור מתאבל עליו (ואילו היונה אינה מתאבלת כ"כ), ע"כ. כלומר, שבקרבת העוף 'מצוה מן המובחר' להביא תורים ורק במדרגה פחותה מהם הם ה'בני יונה', ומ"מ, כאן, שציוותה התורה להביא עוף אחד בלבד, העדיפו את ה'בן יונה' על פני 'תור' כדי שלא יצטער בן זוגו שנשאר לבדו. והרבה יש להתעורר כי אם עדיף להביא קרבן פחות ערך מאשר לצער 'תור', ק"ו כמה יש לנו להיזהר שלא לצער בני אדם (ולא רק בני יונה)...

כג. דבר נורא אמר הגר"א מווילנא זי"ע לבאר במה שאמרה נעמי לאחר מיתת אלימלך בעלה ושני בניה מחלון וכליון 'כי יצאה בי יד ה' (רות א יג), ולכאורה היה לה לומר כי יצאה בי יד אלוקים המורה על מידת הדין ומהו יד ה' שהוא מרמז בכל מקום על מידת הרחמים, אלא כי הנה סיבת העונש שלהם היא על שהיתה עיניהם צרה בשל עניים, והקב"ה ריחם על העניים על כן העניש אותם, ונמצא שעונש זה היה מצד מידת הרחמים, על כן נזכר כאן שם הוי"ה ולא שם אלוקים, ומשל למה הדבר דומה, לאחד שהיכה ילד קטן ובא אביו ושילם לו כגמולו, שאינו עושה זאת כי רוצה להעניש את זה העושה רע, אלא שלגודל אהבתו לבנו אינו יכול לסבול שמאן דהו יצער אותו, כך הקב"ה אוהב את בניו וקשה בעיניו לראות מי שמצער אותם... והדברים מבהילים, שאף מידת הרחמים רוצה להיפרע במי שפוגע ומציק לאחרים.

כד. ועל פי זה מבאר מה שנאמר (משלי יא יז) 'גומל נפשו איש חסד ועוכר שָׁאָרוֹ אֲכֹזְרִי', שמי שהוא איש חסד ומרחם על הבריות הרי הוא גומל נפשו - עושה טובה לעצמו, כי אף הקב"ה ירחם עליו, לעומת זאת אכזרי הוא עוכר שארו ומשחית עצמו רח"ל.

כה. ויש להסמיך לזה מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שמות תרמ"א ד"ה ברש"י) על דברי רש"י (שמות ג יא) 'שמשה שאל 'מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואוציאם ממצרים', ותמיה רבתי היא שהרי מקודם לכן (ב יד) ביאר רש"י 'אכן נודע הדבר - נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך', הרי שלא הבין משה מדוע סובלים כל כך בני ישראל בגלותם, והיאך בא עתה לשאול 'מה זכות יש להם שיעשה להם נס'. אלא, מאחר שראה שיש ביניהם דלטורין - בעלי לשון הרע, לכן שאל מה זכות יש להם לצאת ממצרים, וכלשון קדשו, להודיע איך שמאבדין ח"ו כל הזכויות על ידי לשון הרע. על כן, בשעה ששמע משה שבנ"י נגועים בחטא הלשון, הבין שאבדו כל זכויותיהם, ומשום כך שאל באיזה זכות יגאלו.

כו. בפרשתן (תזריע יג ג), 'וראה הכהן את הנגע בעור הבשר, ושער בנגע הפך לבן וכו' וראהו הכהן וטמא אותו', ולכאורה צריך ביאור, כי בכל התורה כולה מרמז הלבן על טהרה שאין למעלה הימנה, כדכתיב (ישעיה א יח) 'אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע כצמר יהיו' (ואף ביוהכ"פ קושרים 'לשון של זהורית' חציו על קרני השעיר וחציו בבית המקדש, והיו הכל מצפים ומייחלים שתלבין, ואז ידעו שנמחל להם כל חטא ועוון), ומדוע כאן הלבן מורה על טומאת הנגעים.

ג' דברים העולם עומד, ואם אמנם התורה היא הכלי חמדה החשוב הגורם הכל, מכל מקום אם יתעצלו בתורה לחוד, ומכל שכן בעבודה בלחוד, אינו מופסד כל כך כל זמן שיסודי הבנין עדיין מיוסדים על אדניהם, דהיינו גמ"ח שאז עדיין יש תקוה, מה שאין כן בשח"ו השתות יתרוסן [כלומר, שיתרועע היסוד על ידי שיתעצלו בגמ"ח] או יפול הבנין בכללותו. עכ"ל.

והזמן גרמא, וכמו שכתב החיד"א זי"ע (לב דוד, פ"ל אות יב), וז"ל, בימי העומר צריך לזוהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצות, מפני שהם ימי דין, וכשיצאנו ממצרים היינו מתטהרים בימים הללו לקבל התורה הקדושה, וכשם שבימים ההם ע"י התעוררות ישראל ליטהר ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזרם ומגינם, כן עתה אם ישם אליו לבו ויקיץ מתרדמת יצרו יהיה לו עזר, כי הבא ליטהר מסייעין אותו, ומה גם כי הימים האלה מסוגלים לזה - עת שהגיעו אבותינו ליטהר, ואנחנו נחליץ חושים לעשות כמעשיהם, וליזוהר בכל סדרי טהרה, ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאד²¹, כי ידענו

ובדרך זה ממש מבאר גם במה שנאמר 'וימת אלימלך איש נעמי', שהלא כבר נאמר מקודם 'וישם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי', ומה הוצרך שוב לספר לנו שאלימלך הוא איש נעמי, אלא כאמור שבא להודיענו גודל עונש המתאכזר עם העניים והאביונים המבקשים לחם, שהרי נעמי שהיתה צדקת וחסידה ונעימה במעשיה, ועם כל זה לא עמדה זכותה לאלימלך אישה להצילו, ומה עוד, שמיתת אלימלך היה גם לה צער ועונש, שהרי נשארה לבד באלמנותה, ומכל מקום לא הועיל שום זכות וימת אלימלך על שציער את העניים.

והזמן ליבכם למה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א קכו.) שהנה אמרו חז"ל (אבות א ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ואכן נתן הקב"ה לבניו אהוביו את התורה הקדושה שהיא 'כלי חמדה' שבו נברא העולם, ואף ציווה לבנות בית המקדש שם מקום העבודה, אמנם יסודות הבנין ורצפת הבית הוא גמילות חסדים, שהוא היסוד שהכל תלוי בו, ומסיים בלשון קדשו, על

וביארנו בעלי המוסר, כי אכן, כאן באתה התורה ללמדנו את הדרך הנכונה, כי אף אם כל מעשיו של אדם 'לבן' הם, וכולו קדוש וטהור, כל תהלוכותיו קודש הם ובלתי לה' לבדו, מכל מקום אם על ידי מעשיו והנהגותיו הוא מצער ופוגע באחרים, וכגון שאינו נוצר את לשונו ומדבר סרה בחברו, הרי עם כל ה'לבן' שבו טמא טמא יקרא... דבר נורא אמרו 'בעלי המוסר' בהא דאיתא בגמ' (קידושין נז:) ללמוד מהאמור בפרשתן (מצורע יד ז) 'ושילח את הציפור החיה על פני השדה' - שהציפור החיה מותרת באכילה כי 'לא אמרה תורה שלח לתקלה', וקצת תמוה, מדוע היה 'הוה אמינא' לומר שתאסר באכילה עד שהוצרכו לגילוי והיתר מיוחד שלא אמרה תורה שלח לתקלה, אלא, כי אכן, מאחר שטבלו אותה בדם הציפור השחוטה היה מקום לומר שהיא אסורה, כי מי ש'טובל' ורוחץ עצמו בדם של אחרים הנו פסול ונדחה...

מין הבאר

ענין נפלא שמעתי בשם הגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל, כי הנה איתא בחז"ל (יומא ט.) שבית ראשון נחרב עבור ג' החמורות, ע"ז ג"ע ושפיכות דמים, וידועה הקושיא, שהרי בפסוק כתיב שהוא על עזבם את תורתו (ירמי' ט יב) ולא על ג' החמורות, אלא ביאורו, כי זה וזה היה בידם, ומ"מ העיקר הוא על שעזבו את התורה, כי אילו היו עוסקים בתורה היה מתקיים בהם 'המאור שבה מחזירה למוטב', וממילא לא היו באים לידי ע"ז ושאר עבירות.

מעתה יש מקום לתמוה, מדוע מצינו לענין חורבן בית שני שנחרב על שנאת חנם, והרי שם היה בידם תורה ומ"מ נחרב מחמת שנאת חנם, מדוע לא נתקיים בהם המאור שבה מחזירה למוטב, מדוע לא שמרה עליהם התורה שלא ישנאו בחנם איש את רעהו, ויישב הר"א, כי תורה הנלמדת ללא מידות טובות אין בה אור תורה, וממילא לא שייך שהמאור שבה יחזיר למוטב...

כז. סיפר הרה"ח רבי יוסף מאיר זיידל זצ"ל, כי בעמדו בפרק 'האיש מקדש' יצא עליו קול הברה שבא בקשרי אירוסין עם נערה מעירו קאליש שבפולין, ובאמת לא היה בזה שמץ של אמת, וכמאמר העולם 'לא דובים ולא יער', ונפגעה הנערה עד עמקי נפשה, והיו לה בזיונות מרובים, ואף הוא נפגע משמועה זו שלא היה לו שום קשר

בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה' וגו', והקשה הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ('יערות דבש' דרוש יד), בשלמא חזקיה המלך היה סבור ש'מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול' (קידושין לב:), על כן היה אסור לו מן הדין למחול על כבודו ולבוא אל ישעיה, אבל צ"ב, מדוע הקפיד ישעיה שיבוא אליו חזקיה, והיכן היא ענוותנותו, וביותר יש להקשות, שהלא מבואר בסוף הוריות (יג:) שמלך קודם לכהן גדול וכהן גדול קודם לנביא, וממילא כל שבן ופשיטא שמלך קודם לנביא, ו'מה זו קפידה של ישעיה'.

ומבאר בקדשו, כי ישעיה הנביא ראה ברוח קדשו שכבר כלו שנותיו של חזקיה וקרב קיצו, ורצה להאריך ימיו לא, וכבר איתא בגמ' (חגיגה ה.) שכאשר מת אדם קודם זמנו מוסיף הקב"ה שנותיו לצורבא

מה היה לתלמידי ר"ע בין פסח לעצרת (ומביא שם טעמים מדוע דייקא ימים אלו) כ"ח.

ומידה טובה מרובה, כמה גדול שכרו של הגומל חסדים ומרחם על הבריות והנהוג כבוד באחרים כ"ט, ובפרט אם מוותר משלו, צא ולמד מהמעשה הידוע המובא בגמ' (ברכות י.) שנחלקו חזקיהו המלך וישעיה הנביא על מי מהם מוטל לבוא אל השני, חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי [יבוא ישעי' אלי, שבן אני מלך] דהכי אשכחן באליהו דאזל לגבי אחאב וכו', ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי [יבוא חזקי' אלי מאחר שאני נביא] דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע, מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר (מלכים ב' כ א) 'בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו

לדבר. כעבור זמן מה התארס עב"ג בת הרה"ח ר' זלמן אייזנר הי"ד, ולא זכה לזש"ק במשך שש שנים מנישואיו. אחד מגיסיו (שוואגער) אשר היה גם גיסה של אותה נערה פנה אליו והציע לו שילך לפייסה על עגמת נפשה, אך הוא טען, מה לי לפייסה אחר שלא היה לי שום יד ורגל באותה 'שמועה רעה', ולא עוד אלא שאף אני סבלתי ונגרם לי צער מכל 'הפרשה', אך גיסו הרבה עליו בדברים, ומאחר שהיה זקוק לישועה נעתר לו. ועלה ביחד עם גיסו לביתה, הוא עמד בפתח הבית והיא עמדה כנגד החלון, וביקש ממנה סליחה ומחילה, ואכן היא אמרה בפה מלא מחול לך מחול לך. וסיים רבי יוסף מאיר את דבר המעשה בכהאי לישנא 'זאג וואס די וילסט, איך וויס נישט, אבער צו ניין חודשים האב איך געהאט א קינד' (אמור מה שתרצה, אני איני יודע, אבל תשע חדשים לאחר מכן נולד לי בן).

ותכתב זאת לדור אחרון למען נדע עומק הדין, ובפרט בימי הספירה שכל שורש מנהגי האבלות הוא 'על שלא נהגו כבוד זה בזה', ועד כמה צריך להעתיר 'שלא יענש שום אדם בסיבתי'...

כח. פעם שמע הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שבחצר קדשו פגעו באיזה יהודי, קרא הרה"ק לפוגע, ואמר לו אילו היה 'מנהג' שלא לפגוע ביהודי, היית נזהר יותר שלא לפגוע באחרים (כי במקומם נזהרו מאד בכל ה'מנהגים'...).

בצחות לשון אמר לי רב חשוב בב"ב, שאולי לכן אמרו חז"ל 'שלא נהגו כבוד זה בזה', כלומר, שלא עשו את אלו העניינים (לכה"פ) 'למנהג', לכן לא הקפידו על הדבר כל כך...

כט. הנה רבים עוסקים בכל יום מימי הספירה באחד ממ"ח קנייני תורה, וכשתעיין תמצא שהקנין הל"ב הוא 'אוהב את הבריות', ובהו יבואר הטעם שפסקה המגפה אצל תלמידי רבי עקיבא בל"ג בעומר, שלאחר ש'הגיעו' ל'אוהב את הבריות' כבר 'נהגו כבוד זה בזה'...

ל. ומלבד השכר הטוב הצפון לו מן השמים הרי אשריו וטוב לו גם בעולם הזה, כמה מאושרים חייו של זה האיש המוותר ואינו עומד על שלו, ומכמה מחלוקות ועגמת נפש הוא ניצול... ואמרו לדרוש זאת בהא דאיתא במשנה (נגעים יב א) ש'בית עגול אינו מטמא בנגעים', ורק בית מרובע שיש בו ד' כתלים שייך שיהיה בו טומאת נגעי בתים, ולמדו זאת חז"ל (ב"ב קסד:): מהאמור בפרשתן (מצורע יד לז-לט) 'והנה הנגע בקירות הבית וגו', והנה פשה הנגע בקירות הבית, מיעוט קירות שניים, ונאמר ב' פעמים קירות ללמד שצריך שיהא לבית ד' קירות, ורמז גדול יש כאן, אין 'נגעים' ופגעים רעים שייכים אצל אדם אלא אם כן הוא 'מרובע' עם זוויות (שפיצים) המקפיד ועומד על שלו, אכן מי שהוא 'עגול' (וידוע להחליק כל דבר ולא לעשות ממנו 'עסק') נחסך ממנו כל אותם 'נגעים' ומריבות...

לא. מעשה נורא אירע לפני כמה שנים, וכפי שסיפר אחד מבעלי המעשה, ארבע אחים וגיסיים נועדו לצאת יחדיו לנופש בעיירה הסמוכה לצפת, כל משפחה ב'צימער' נפרד באותה חצר, וקבעו עם בעלי המקום שבכל ימי שהותם שם לא ישכירו את שאר החדרים לאנשים שאינם ממשפחתם - אף אם מחמת זה ישארו ריקנים. ויהי

באר הפרשה - פרשת תזריע מצורע

מרבנן דמעביר במיליה, היינו תלמיד חכם שמעביר על מידותיו, ומשום כך התעקש ישעיה 'ליתי חזקיה גבאי, וכל זאת בכדי שיעביר חזקיה על מידותיו להבניע עצמו לבוא אליו אשר לא בדת וחוק ומשפט המלך, וא"כ יש תקוה לתת לו שנים מאותם שמתו קודם הזמן, והיתה כוונתו לטובה, אמנם חזקיה לא בא, על כן הודיעו כי קרוב קיצו'.
 ועי"ז יושפע שפע רב בכל העולמות, שפע ברכות טוב, רפואות וישועות לנו ולכל ישראל.

ביום הראשון, באו ארבע המשפחות הניחו חפציהם בדירותיהם שבקומה העליונה, לאחמ"כ ירדו הגברים לרחוץ עצמם בבריכת מים שבחצר התחתונה (באותה חצר בריכה גדולה עמוקה ורחבה, ועוד בריכה קטנה לתינוקות, ומחיצת עץ קלה מפסקת ביניהם), לקראת ערב עלו הכל לחדריהם, כשה'פלאן' (תכנית) הוא לצאת לתפילת ערבית ולאחמ"כ לטייל בהרי צפת. לפתע, נשמעו קולות וברקים, מהומה וזעקות מתוככי החצר, ירד האברך (המספר הנ"ל) לחצר, וראה שהגיעו חמשה אברכים יראים ושלימים 'לנפוש' בדירה אחת ויחידה שבקומת החצר, ועתה הם מתעתדים לרחוץ במימי הבריכה, ובני משפחתו זועקים חמס על בעה"ב שימהר לשלח את האורחים הללו לביתם שב'בני ברק' שהרי כך קבענו – אין איש זר נופש כאן, האברכים עמדו לעומתם בושים ונכלמים – כי נקלעו לעין הסערה שלא באשמתם, כי מנין להם לדעת שבעלי הצימער לא עמדו בהסכם עם ארבעת המשפחות... מה עשה האברך, ניגש ובירר אצל האורחים עד מתי הם נשארים ב'נפוש' הלז, וענו עד למחר בשעה 10 בבוקר, מיד השקיט האברך את בני המשפחה, כי בשל מה הסער הגדול הזה, הרי אנחנו כבר שהינו באותה בריכה ומעתה נצא לטייל בהרים, ואברכים הללו הרי עוזבים את המקום מחר בבוקר, ומה יקרה אם נעביר על מידותינו ונשתוק להם ולבעלי הבית...

וכאן באנו לעיקר המעשה, בחזרם מתפילת ערבית ראו מרחוק כי שוב יש 'טוהט זיך' (בלגן) בחצר גינת הביתן, ומה עתה... בבואם לחצר הבינו הכל, כי אחד האברכים – האורחים דלמטה בבואו להיכנס לרחוץ בבריכה שמע רעש (רשרושים) ממקום הבריכה הקטנה, ותמה האיש, הרי כל בני המשפחה למעלה בחדריהם, ומאין הרעש בא, אלו 'נשמות' רוחצות בנהר... נכנס ומצא תינוק כבן שנתיים שוכב שרוע בקרקעית הבריכה כשהמים מכסים אותו, האברך שמשמש כ'איש הצלה' קפץ במהירות למים, הוציא את התינוק וביצע בו 'החייאה' (c.p.r.), וממש הצילו ממות לחיים, וכה נענה אל מי שאך לפני כשעה גער בבעה"ב ותבע שישלחו את ה'אורחים' לביתם שבבני ברק – רצייתם שנחזור לבני ברק, אם אנו היינו חוזרים לבני ברק, גם אתם הייתם חוזרים... להלווית המת של התינוק... עתה, שהשאריתם אותנו כאן, גם אתם תוכלו להישאר כאן... ראה נא, כמה טובה וברכה, חיים וחסד מביא ה'גומל טובה' על עצמו יותר מעל מי שהיטיב עמו.

ישקו העדרים

כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם' (מצורע יד לד), וברש"י, 'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם... וע"י הנגע נותץ הבית ומוצאן'.

שמעתי מספרים על איש יהודי שהחזיק 'חנות' בשוק 'מחנה יהודה' בעיה"ק ירושלים, והצליח מאד בפרנסתו, והגם שדמי השכירות היו גבוהים ביותר מחמת שרבו 'קופצים' על המקום (ביקוש גבוה מאד), אבל עדיין לאיך גיסא היו הרווחים גדולים ונאים, והיה בהם כדי פרנסה ברווח עצום. באחד הימים הגיע מאן דהו ופתח למולו חנות 'בצלם דמות תבנית' חנותו, ומיד החל להרגיש שהכנסותיו פוחתים והולכים, ולאיך סכום השכירות הגבוה נשאר על מתכונתו, ולאחר כמה חדשים הרגיש שההוצאות גדלות פי כמה מההכנסות, והוא עומד לקראת פשיטת רגל קשה.

פנה האיש לרבו וסיפר לו על האסון שנחת עליו, אמר לו הרב, הרי אתה יודע כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו אפילו כמלא נימא, מזונותיו של אדם קצובים, וכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה, וממילא אין ה'משיג גבול' אשם בכלום, מאת ה' היתה זאת, הכל ממנו והאמן כי הכל לטובה.

אמר האיש, רבינו, תכלית, מה עלי לעשות למעשה... אמר הרב, אין ברירה עליך לסגור את החנות כאן, ותפתח מחדש במקום אחר, שם לא יהיה לך משיגי גבול, וגם מחיר השכירות פחות ממחנה יהודה, והגם שיתכן שלא תרוויח כמו עד עכשיו, אבל לכל הפחות תרוויח כדי חיותך, וקבל באהבה את מה שנגזר עליך משמיא. שמע האיש לקול רבו - הגם שהיה קשה לו מאד, אחרי שנים רבות שהיה רגיל למקומו, אבל את המוטל עליו עשה, ופתח חנות חדשה סמוך ל'מאה שערים'...

והנה מעל חנותו החדשה היה דר יהודי זקן בודד בעולמו עני ואביון, עם הזמן החל הזקן להכנס לחנות, ושניהם נתקשרו זה בזה, מה גם שנכמרו רחמי בעל החנות עליו, ולכן נתן לו הרבה סחורה בחינם, הזקן נהנה מאד שמצא איש יחיד בעולם שמביט עליו, ועם הזמן החל לבקש ממנו טובות, עזור לי לסחוב משא זה וכו', עד שבאחד הימים ביקש 'שעה' מזמנו - יש לי מה לדבר עמך, והגם שלבעל החנות לא היה כח, הסכים לגמול חסד עם הזקן, ועלה לביתו.

הזקן החל לגולל קורות כל ימי חייו, וכיצד הגיע לידי כך שהוא גר לבד, בלי סבלנות הקשיב האיש לכל סיפורי הזקן... עד שסוף דבר סיפר הזקן שכעת נפטר דודו (שגם לו לא היתה 'בני משפחה') שהשאיר לו ירושה של חמש מליון דולר, ומאחר שאין לו למי להוריש זאת הלאה, אמר בלבו - אתה היחיד ששומר עלי כל כך הרבה שנים, אני רוצה להעניק לך את כל הממון, בתנאי שאחר ה'מאה ועשרים' שלי תנדב מתוך סכום זה לת"ת או ישיבה לעילוי נשמתיו...

ישקו העדרים

וללמדנו - שלא נהיה קצר רואי, שהרי היה נראה שבא לידי מתחרה מפסיד ומזיק, ובאמת לא היה בזה אלא הכנה לישועה וטובה רבתית עד מאד - והקב"ה תפס בו בע"כ והוליכו למקום עשירותו, ונוגע לכל ענין (לאו דווקא בפרנסה, אלא בכל ענין), כשנראה לאדם שנעלה בפניו הדלת, אם בענייני שידוכים וכן בנחת או בכל דבר, ידע שנעילת הדלת אינה אלא כדי לפתוח עבורו פתחים גדולים בהרחבה גדולה במקום אחר, ואמנם עליו לעמוד איתן באמונת אומן בשעת הנסיון - לקבל דרכי ה' באמונה, ואמונה זו פותחת את השערים האחרים.

ויש ללמוד זאת ממעשים אשר בכל יום, כאשר עומדים להתחיל לבנות בית אזי ראשית לכל מעמידים גדרות ומחיצות בפני העוברים ושבים, ומעתה, ההולך ברחוב העיר ורואה מחיצה לפניו, אם טיפש הוא אין לנגד עיניו אלא מחיצה (ואף מתלונן על שמפריעים לו ללכת), אך אם יש לו מעט בינה ודעת הוא 'רואה' שעומדים לבנות... כך מי שיש לו 'שכל' מבין שכל מחיצה היא סימן לבניין נאה ויפה, וכל רעה היא הכנה לטובה. זאת ועוד, הרוצה לבנות באופן שלא יבחינו בבניין... מגביה את המחיצה הרבה, וככל שמתעתד לבנות בניין גבוה יותר כך יעמיד מחיצה גדולה וגבוהה, נמצא שככל שהמחיצה גבוהה יותר וה'הסתר' עבה וקשה כך יהא ה'בניין' רם ונישא, וכפי ערך ה'צרה' תגדל הטובה שלאחריה (בינה להבין עמ' קמט).

וזאת למדנו מכל שעבוד מצרים שהכל היה הכנה ל'ואחר כך יצאו ברכוש גדול'... וכך אמר בעל 'מחשבת יהושע' לדרוש במנהג ישראל קדושים לפתוח את הדלת בליל שימורים קודם שאומרים 'שפוך חמתך' ומיד אחר כך ממשיכים באמירת 'הלל', כי בזה אנו מראים את אמונתנו בבורא יתב"ש שהוא טוב ומיטיב, כי הגם שאנו שרויים בגלות אצל 'גוים אשר לא ידעוך וממלכות אשר בשמך לא קראו, כי אכל את יעקב' וכו', אך אנו מאמינים בני מאמינים שאין כאן נעילת דלת בפנינו ח"ו, אלא כל הגלות המר והנמהר הוא הכנה לטובה שאין למעלה הימנה, והדלת פתוחה לרווחה... וכבר עתה יכולים אנו לומר הלל ולתת שיר ושבח על גאולתנו ועל פדות נפשו במהרה בימינו אמן.

גם נלמד מכל אותו מעשה על שכרם הטוב של בעלי גמילות חסדים, כי הקב"ה שלח לאותו בעל חנות דורנא - מסכנא, דוגמת הזקן הנ"ל שהטריח אותו רבות, ולבסוף זכה עי"ז לעשירות מופלגת.

ספר באר החיים

פרקי אבות

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי

אברהם אלימלך בידערמאן

שריט"א

SWIVEL ∞ 718.614.0795

עונג רוחני איז איהי הקי

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים

הפצה ראשית
נר המזאור
הפצה בארה"ק
1800-22-55-66

כניסת השבת: 18:51

יציאת השבת: 19:44

רבנו תם: 20:32

ע"פ אופק ת"א

א' באייר התשפ"ו

טוב העלון השבועי להסות בה'

הרופא המיסתורי

אמר רבי יהודה בן לוי, מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי ציפורים לטהרתו? אמר הקב"ה, הוא עושה מעשה פטיט [לשון קול היוצא בחשאית], לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט [שהציפורים צועקים בכל שעה"].

כשתי פרשיות שלימות הקדישה התורה לעניין החמור הזה, ונתנה בו עונש משפיל שאין באף עוון, ללמדך שיש צער גדול ונורא לבורא עולם שיהודי מסכסך ומפריד בין אנשים. יש לה' יתברך קושי גדול לראות יהודי שזורע רוע והרס בין הבנים שלו.

אדם יושב עם אשתו לאחר שחזרו מבית הוריה בחג, ומתחיל לפטפט עימה: "אמא שלך אשה לא קלה... ואבא שלך מאד קשה...". הוא זורע לה הרס, ריחוק ושנאה בלב, בעבור פטפוטים של הסתכלות רעה. הוכחה לכך, שכבר בפעם הבאה שהם יבואו להורים שלה, הם ירגישו ריחוק ושנאה...

- המשך בעמוד 3 -

יהודה קם בבוקר ולבו החל לפעום בעוצמה. הוא ראה על הזרוע שלו 'שומה', כתם גדול ובולט על העור הנראה כמו פצע, וגרם לו להילחץ. מה עושה יהודה? - הוא קבע תור בקופת החולים על מנת לקבל אבחון ראשוני ולשלול כל תרחיש שלילי, ח"ו. יתכן ויהודה יחליט לפעול אחרת - הוא ילך לרב או צדיק שמכיר ויבקש ממנו שיתפלל עליו או שיגיד לו במה עליו להתחזק כדי להישאר בריא. אבל רק רגע, כעת מתעוררת שאלה גדולה וקשה: בפרשת השבוע, אומרת לנו התורה כי אדם שהתגלה כתם או שומה מוזרה על גופו, הוא הולך לכהן שיאמר לו אם זו צרעת... מה קשור הכהן? האם הוא מאבחן עור? האם הוא רופא?... ובכלל, מדוע לא ללכת אל הצדיק, אל גדול הדור, אל משה רבנו שיאמר לנו מדוע ולמה עשה זאת ה'?... בנוסף, לא נאמר שרק כהן צדיק או חכם יפסוק בעניין, אלא כל כהן יכול לפסוק בדבר, עד שאומר הרמב"ם שאפילו כהן עם הארץ יכול לפסוק ולהכריע.

כיצד נותנים הכרעה כל כך גדולה לכהן, למרות שאין לו ידע מוקדם או ניסיון?

הדבר קשה שבעתיים, כאשר מגיע יהודי ורואה כתמים אדומים או חומים על הבית, והוא הולך לכהן שיכריע האם צריך לפרק ולהרוס את כל הבית. דירה בבני ברק בשווי 2.5 מיליון צריכה לעבור הריסה טוטאלית בגלל הכתם הזה. ובנוסף, איזה ביזיון נורא עובר האדם שהוכרז כמצורע, שצריך לצאת מהמחנות ולצעוק: "אני טמא, אני טמא". בושות נוראיות. ומי מכריע על כך? הכהן. מדוע? למה לא החכם העדיף מנביא...?

אומרים רבותינו ז"ל (ערכין טז): "המצורע הבדיל בין איש לאשתו, בין איש לרעהו (שדיבר עליהם לשון הרע) - לפיכך אמרה תורה 'בדד ישב'."

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

גאולה בת בלור

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הרב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרוחה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. הרצל דואק בן מאיר.

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א צ.ב.מ. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. יאיר חיים בן ענבל שרה. רוויה בת ולרי.

זש"ב: שולמית בת איריס. יסכה בת מזל. אליס בת פרידה. בת-חן בת גילה רוחמה. הדר בת נחמה. זיווג גנון; אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

מוקד "ישועות שטפנשט"

הלכות והליכות

המרכז למורשת מר

שאלה: הלבנה מכוסה בשכבה דקה של עננים - האם אוכל לברך עליה ברכת הלבנה? והאם ראוי להמתין לברך במוצ"ש עם הקהל?

תשובה: אין מברכין על הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים שלמים מהמולד. וכן מנהגנו להקפיד בזה, ומכל מקום אם חסרות כמה שעות במוצ"ש להשלמת שבעה ימים שלמים מעת לעת, אין צריך להחמיר בזה, וכן ראוי להורות בפרט בימי החורף ובעת הגשמים.

לכתחילה, מברכים על הלבנה במוצ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים. אך אם חושש שאם ימתין למוצ"ש, יפסיד המצוה, ובפרט בחורף שהלבנה אינה נראית מדי לילה, אין צריך להמתין למוצ"ש.

לכתחילה, ראוי לחזור לאמרה במנין, משום 'ברוב עם הדרת מלך', וגם כדי שיזכו לומר קדיש 'על ישראל'. אך אין זה לעיכובא.

וטוב יותר לברך ברכת הלבנה ביחיד מוקדם, מלהמתין לאומרה בעשרה, לפי ש'זריזים מקדימים למצות' עדיף יותר על 'ברוב עם', אלא אם כן ממתין למוצ"ש, שעדיף לברכה כשהוא מבושם ונאה.

לכתחילה יש לחוש שלא לקדש את הלבנה בליל שבת ובליל יו"ט (ע"פ הקבלה). אולם אם נותר לילה אחרון לברך והוא ליל שבת - מותר לברכה.

מעיקר הדין, יכול לברך הלבנה כשענן דק מכסה אותה, והעיקר שאפשר להינות מאורה, ורק על פי הקבלה ראוי להמתין לברך שלא יהיה אפילו ענן דק על הלבנה. ונשים לא נהגו לברך, לפי שהן גרמו לפגם הלבנה.

1) סגולה למציאת זיווג - לקיים מצוות 'שילוח הקן' ואז זוכה שמצוה גוררת מצוה, שהרי נאמר: "כי יקרא קן צפור לפניך שלח תשלח וגו' למען ייטב לך והארכת ימים", ומיד אחריו נאמר: "כי יקח איש אשה", הרי למדנו שהמקיים שילוח הקן, זוכה לאשה ובנים, לפי שמצוה גוררת מצוה. (תנחומא כי תצא)

2) סגולה נגד עין הרע - כותב הבן איש חי (דרשות וישלח): כשהתפעל עשו מילדיו של יעקב ושאלו מי אלו, ענה לו יעקב: "הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך", לפי שידוע כי אות ה' מסוגל לשמירה מעין הרע, ולכן הוסיפו האות "ה" למילת "ילדים", ללמד שהשתמש בה יעקב כשעמד עם ילדיו מול עשו להצילם מעינו הרעה של עשו. ולכן נוהגים לעשות ה' מכסף להינצל מעין הרע (פתח עיניים לחיד"א ברכות כ)

3) כתב רבנו 'כף החיים' (תרס"ד ס"ק ס): "ערבות שנחבטו בהושענא רבא מסוגלות לבטל פחד, והאיש הירא מפחד לילה בחלום יניחם וישימם מתחת לכרית שישן עליו".
כתב הצדיק ר' דוד משה ז"ל מטשארטקוב כי הזכרת שמו המלא של הבעש"ט: "רבי ישראל בן שרה" - מועיל להסרת הפחד!.

הרב פנחס ברייער ארגון "לגדל"

סמכות הורית

בכל מקום שיצא לי לדבר בארץ ובעולם, שאלתי: "אם הילד אומר לכם שהוא רוצה לישון היום בלי מקלחת. למי הוא הולך בשביל לסדר את העניין לטובתו?", ובכל מקום כולם ענו לי: "אצל האבא". ומדוע? כי הילדים מזהים שבשביל אבא מקלחת בכל יום זה 'חוק ולא יעבור', זה קצת מוגזם. ומאידך, כשילד רוצה 10 ש, למי הוא בדרך כלל פונה? - לאמא. כי בדרך כלל האבא ישאל הרבה שאלות: 'למה אתה רוצה כסף? בשביל מה? איפה אתה קונה?', בעוד שהאמא תשחרר בקלות.

הילדים חכמים מאד ומזהים מי החלש בכל תחום ומי החזק בתחום הזה. ולכן צריך שיהיה להורים בהירות והחלטיות לגבי נושאים השייכים אצל הילדים, כדי שהילדים לא יבואו לנצל את המצב, ויגרמו אף להורים לריב ביניהם על הפעולה הנכונה.

ההורים צריכים להחליט על מה אומרים 'כן' ועל מה אומרים 'לא'. וההורה צריך להבין מדוע הוא אוסר דבר מסוים, ומדוע הוא מתיר דבר אחר. כי דבר שהוא לא ברור לאדם, הוא לא יוכל לעמוד בו ולאכוף אותו, כי לעצמו הדבר לא ברור ומובן כהלכה. ולכן, ראשית, ההורים ישבו ויחליטו: "מדוע בבית שלנו חשוב שלא יהיה...", ולהיפך.

כשזה יהיה ברור לנו - זה יהיה ברור לילדים. אגב, לילדים לא צריך להסביר בכלל, ובפרט לקטנים, מדוע אני עושה ומחליט כל דבר, כי לעיתים הטענות וההוכחות של הילד יכולות להיות יותר חזקות. "אני לא מרשה לך שוקולד". "למה?". "זה לא בריא". "אבל, כל השבוע לא אכלתי", והאב עומד בפני מבוי סתום. לצעירים בוגרים כן אפשר להסביר: "זה לא מתאים...", אך לא בכל דבר, אלא צריך לומר לו: "אני לא יכול להסביר לך, אבל תסמוך עליי שיש לי טעם לכך".

איך לא בונים סמכות בבית? - סמכות אינה נבנית ע"י צעקות (גיל קטן נבהלים, גדלים צוחקים על כך), ח"ו לא ע"י אלימות. בטח לא בתחנונים ורחמים: "די לאמא אין כח, תרחמו עליי". זה לא מרגש אותם ולא מובן להם. סמכות גם לא מקבלים במבצעים: "מי שיתנהג יפה יקבל כוכב, מי שיתקלח יקבל כוכב", כי ביום שיגמר המבצע - יגמר הדבר. גם בפרסים באופן קבוע לא משיגים סמכות, כיוון שביום שהוא יקבל מבית הספר פרסים שווים, הוא כבר לא צריך את הפרסים שלכם. אז איך כן מקבלים סמכות בבית?... בפרק הבא אי"ה...

הרופא המיסתורי

כשביום רגיל אני מסוגל להתמוטט מפחד ובהלה ממקרה שכזה. אך לא תאמינו, כבוד הרב, הבריון חטף את השטר שהושטתי לעברו, והסתלק עם חברו מהמקום בלי לומר מילה! ואווו הייתי המום. איזה נס!

באותו לילה סיפרתי לרב שלי את החוויה, והוא פסק לי באופן נחרץ כי ניצלתי ממוות ועלי לברך הגומל.

אך המעשה לא נגמר כאן. הוא רק מתחיל. ממשיך היהודי לספר לי: "אני אדם עסוק מאוד, העסוק כל היום במסחר ועסקים, אך לא מוותר על לימוד דף גמרא בכל בוקר מוקדם קודם עלות השחר. והנה, שלושה ימים לאחר ניסיון השוד, צעדתי לפנות בוקר לעבר בית הכנסת, ללימוד הקבוע שלי. הרחוב היה אפל, אלא שהצלחתי לקלוט בזווית העין גוי רחב המתקרב לעברי. אין לתאר את החרדה שחשתי באותם רגעים." האם באים לשדוד אותי פעם נוספת? מי יודע איך הפעם יסתיים העניין?", הייתי בחרדה.

הגוי הענק ניגש אלי ושאל: "זה אתה, נכון? זה אתה!". יהודים טובים שהיו ברחוב וראו אותו ניגש אליי, רצו מהר לעזרתי ונעמדו לצדי. התברר כי הגוי הזה ממתין באותו מקום כבר עשרים דקות תמימות, כשהוא ניגש לכל יהודי שפונה לעבר בית הכנסת, מתבונן בו מקרוב, ומנסה לזהות האם פניו תואמות לפני האיש אותו הוא מחפש.

המתפללים שעברו שם פחדו מאד, הם לא הבינו מה הוא רוצה לעשות. "לפני שלושה לילות, אני וחברי התנפלנו עליך ודרשנו ממך באיזומים את כספך", הוא פנה אליי לעיני כולם. התחלתי לרעוד, אולי העבריין שמע כי אני אמיד, ובא עכשיו להשלים את המלאכה.

"תראה, חיפשתי אותך כדי לומר לך...

הכנסת, כשבכסי מונחת חבילת שטרות עבה עם סכום עצום, ואני פוסע בחיפזון לביתי. לפתע, בצידי הדרך החשוכה, הסתערו עליי שני גויים גברתנים, מגודלי שרירים, ואמרו לי: "תן את הכסף או שנהרוג אותך!".

לאדם כמוני, ההיגיון מורה לתת להם את הסכום העצום, אך משום מה, הרגשתי רוגע ושלוה, ובמקום להושיט להם את הכסף, פניתי לגדול מבין שניהם ואמרתי לו: "תגייד לי בבקשה, מה אתה רוצה ממני?"

לשם מה אתה צריך את הכסף שלי?!"

השודד שהיה המום מהתעוזה הבלתי מוסברת שגילתי, נרתע לרגע קט, ואחר כך השיב בקול גס: "אנחנו רוצים ללכת למסבאה קרובה, לקנות יין וויסקי, לשתות ולהשתכר עד כלות הנשמה. תן כבר את הכסף או שנהרוג אותך!".

בלי הסבר הגיוני, המשכתי לפנות אליו בגובה העיניים ומתוך הלב ואמרתי לו: "האמת שאתה נראה לי אדם מאוד הגון ועדין", ציינתי, "ואם זו הסיבה, הנה אני מוציא לך עכשיו שטר של עשרים לירות שטרלינג, לך ותשתה כאוות נפשך!".

אני בהלם מעצמי איך אמרתי זאת,

ומדוע? בגלל אותו פטפוט. בימינו היד על ההדק יותר קלה. הודעה קטנה: "החתונה של משפחת... היתה בושה וכלימה", וכבר נוצר ריחוק ושנאה.

עונה ה'כלי יקר' בתשובה מדהימה: **הכהן הוא הסמל הכי גדול וחזק בתורה לשלום ואהבה. הוא ההיפך הגמור מהמצורע.** אהרון הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום - את זה ירשו ילדיו בכל הדורות, שלכן הם היחידים שזוכים לברך ברכת כהנים ואומרים: "אשר קידשנו במצותיו וציונו לברך את עמו ישראל באהבה". הם אלו התורמים את כל חייהם לעזור לעם ישראל: הם מקריבים להם את הקורבנות, מכפרים עליהם. הם אנשי הקהל. אנשים המוסרים את כל חייהם לסביבה בבית המקדש, ללא אינטרסים. אנשים שרואים טוב ומלאים באהבה - הם היחידים שיכולים לראות באמת אם האדם שלפנינו הוא מצורע. כי הם כל הזמן אוהבים ודואגים לשני, שאם הם ראו שהוא טמא - אז האדם אכן טמא!.

לכן, רק הכהן יכול גם לטהר את המצורע, כי הוא היחיד שיכול להשפיע עליו וללמד אתו דרך חיים. יותר מהתלמיד חכם ויותר מהרופא!.

צינור הברכה של הקב"ה הוא האדם האוהב את הבריות, המחפש בהם את הטוב ומרחם עליהם!.

מספר הרב אהרון טויסיג שליט"א: "בתחילת חודש אב, עליתי להתפלל בקברו של רבי שמעון בר יוחאי במירון, ולפתע ניגש אליי יהודי שאינני מכיר, ואמר לי בקול נרגש: "אמר לי חבר, שאתה מוסר דרשות לרבים, ואני חייב לספר לך דבר שתפיץ אותו בכל מקום".

והוא החל לספר: "אני גר בלונדון. ב"ה השפיע עליי ה' עושר גדול ואני רואה ברכה בעסקיי. לפני כשבועיים, יצאתי בשעת לילה מבית

כך את העונש הכי משפיל: הורסים למספר לשון הרע את הבית השווה 2.5 מיליון ש"ח. מוציאים את הבגדים והחליפות יוקרה הנגועות שלו לשריפה. מוציאים אותו מהשכונה ומהעיר, תוך כדי שהוא צועק: "אני טמא", ונכנס לבידוד מוחלט.

כי אתה הרסת בית - יהרס לך הבית. אתה הכתמת את שם חברך וחמיך ו'שרפת אותם בעיני חברך' - גם את בגדיך ישרפו. אתה גרמת שיתרחקו מהם - גם ממך יתרחקו.

בורא עולם לא אוהב שהילדים שלו מדברים ככה אחד על השני. זה מצער אותו עד למאד, שבגלל זה הוא מסוגל להחריב את בית המקדש ולעזוב אותנו שנים רבות.

בורא עולם בוחר רק באדם אחד לשנות את המצב - הכהן. לא משה רבנו ולא אף רופא או חכם, כי בני אהרון חיו במקדש במסירות כל חייהם בשביל ישראל, הם בעלי עין אוהבת שלכן הם היחידים שמברכים את עם ישראל בכל יום 'באהבה'.

כי "טוב עין הוא יבִרְךָ" (משלי כב, ט) אדם שמחפש את הטוב בשני: "אמא שלך אשה טובה, היא לא התכוונה, כנראה עבר עליה רגע קשה..." "הוא בטוח לא התכוון לומר עליי דברים קשים, אם אדבר איתו בחיבה, הוא בוודאי יצטער מעומק הלב, הוא אדם טוב".

בפרט בימים אלו של ספירת העומר, חייבים לעצור את השנאה הסמויה: לא לומר שלום לשכן ולחמות, ובתוך הלב יש הר געש של כעס ושנאה. לחשוב טוב, ולנסות לשחרר. הקב"ה בוחר באנשים שמפיצים שלום!!

שעברתי איתו, אני מתמלא בדמעות, כי אני נדהם לראות מהי כוחה של מילה טובה. שאפילו אם אומרים אותה לגוי חסר מצפון ורחמים שאינו חושש לרצוח - הדברים מפלחים את הלב ומשנים את הכל ברגע אחד!".

רבותי, כמו שמילה רעה אחת, פרצוף מזלזל אחד, יכולים לפרק בתים ומשפחות, להרחיק בין זוגות, בין חברים ובין קרובים, כך מילה טובה אחת, מילה מעודדת ובונה

אחת הנאמרת מכל הלב - יכולה להציל חיים, יכולה לתת לו להאמין בעצמו, לקבל רפואה ומנוחה לנפש.

לא סתם האריכה התורה שתי פרשיות בנושא הזה, השכיח כל כך בכל רגע בחיינו: 'חיים ומוות ביד הלשון'. בכל רגע אתה יכול להרוס משפחות, להרוס קשר טוב בין אנשים: "שלא תהיה תמים שהם מכבדים אותך באמת... אם היית יודע מה הם אומרים עליך מאחורי הגב, היית בורח...". והקב"ה כל כך מקפיד על כך, שהוא נותן על

שנתת לי שטר של עשרים שטרלינג, כדי שאקנה בו משקאות חריפים, אבל בסוף הוצאתי רק 13 לירות שטרלינג. לכן, אני רוצה להחזיר לך את העודף - 7 לירות שטרלינג".

הייתי המום ולא האמנתי למשמע אוזניי. "אומר לך את האמת", המשך הבריון, "אני כיום בן 27, ומאז שאני זוכר אני את עצמי, הייתי ילד מופרע וחסר מעצורים. ההורים שלי תמיד אמרו לי: 'אתה אפס מאופס, מה יצא ממך?!'. המורים בבית הספר היסודי היו מטיחים בי תמיד: 'אתה פרא אדם, חדל אישים, לא יצא ממך כלום!' אני לא זוכר שאי פעם, אבא ואמא או אחד מהמורים אמרו עלי מילה טובה.

כשראיתי אותך באותו לילה, לאחר שעבר עליי יום קשה, התכונתי לפרוק עליך את עצבי ולרצוח אותך בין אם תסרב לתת את הכסף, ובין אם לא. אבל כשאמרת לי לפתע כי אני נראה אדם עדין והגון - היתה זו הפעם הראשונה בימי חיי, שבה שמעו אזני בן אדם שאומר עלי משהו חיובי. החלטתי לקחת ממך את ה-20 לירות ולהחזיר את ההפרש, כדי להשיב לך על האור וההנאה שגרמת לי במילים הללו!!

הגוי עב השרירים סיים את דבריו לנגד כל היהודים שהיו סביבי ופרץ בבכי כמו ילד קטן. "זו הפעם הראשונה שאוזני שמעו כי אני אדם הגון ועדין!", חזר ומילמל בגרון חנוק.

היהודי העשיר סיים את הסיפור ואמר לי: "הרב טויסיג, אינני אדם רגשן, אך כל פעם שאני נזכר במה

החידה השבועית! מהי המצוה שאדם מוציא אחרים ידי חובה, והוא אינו יוצא בעצמו?
לדעת רוב גדולי האחרונים (השולחן ערוך, אורח חיים, סי' קנ"ג) היא מצוה זו: "ולא יאמרו בני ישראל זה עשה לנו ככה" (ויקרא כ"ג, כ"ג).
התשובה היא: מצוה זו.

ההקדשה המרכזית

העלון מוקדש לרפואה והצלחה: ש.ב.מ. ע.ב.מ. שלמה בן אלה, אלונה בת פלינה, רימה בת רינה. זיווג הגון: שירן בת חוה, הודיה בת רבקה. לעיני: רוזה בת סולטנה, ניסן בן מרדכי, יואב בן סלטנת, ראובן בן חנה, אביטל בת רינה. מזל בת יפה.
העלון להצלחת החפץ בעולמו עם

דיון משפחתי

אדם ירא שמיים עם כיפה וציצית הלך ברחוב ונצרך בדחיפות לנקביו. המקום היחיד הקרוב שהיה עם שירותים, היתה מסעדת פיגולים היי. האם יכול להיכנס להתפנות שם? ופרוי מתוק ג' תרומה לעלון לזיכוי הרבים
בנק פאני (52) סניף 188. חשבון 58-58-74
לכתוב עבור עלון טוב לחסות בה". יקבל החזר מס

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשיות "תזריע" – "מצורע"

"וראהו הכהן וטימא אותו" [תזריע – יג, ג].

ידועים דברי רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל שהנגעים לא באו אלא בדרך נס ופלא, ועל כן אין הגויים מטמאים בנגעים. וכאשר עם ישראל ירד ממדרגתו, פסקו הנגעים אף ממנו. ואין זו מעלה, אלא חיסרון. משל למה הדבר דומה, לאדם שדמו מורעל – כשהרעלה מתנקזת לפצע מוגלתי, מכוער ומייסר, מצוי הוא כבר בתהליך החלמה. תטופל המורסה, וישוב לאינתו. אבל כשהמחלה נסתרת ומקננת בגוף, מסוכנת היא לאין שיעור. כך הם חטאי הלשון, שבגיים באה הצרעת. כשכבר בצבצה החוצה, והביאה לחשבון נפש ותשובה ולתהליך החלמה רוחני וגשמי, היה זה נפלא. כמה נורא הוא כשהמחלה מקננת בסתר, רוח טומאה שרויה על האדם ומקננת בנפשו כדברי הזוהר הקדוש, כמה אומלל הוא ומה נורא מצבו!

עתה, צא וראה: בעבר, כשביקש היצר הרע להחטיא את האדם בלשון הרע, הזהירו ואמרו: לשון הרע הורגת שלושה, את המספר והשומע, ומי שדיברו אודותיו. שלושה בלבד. אבל כיום, וכמה קטרוגים רחמנא ליצלן! עומדים אנו ותוהים: "מדוע לא בא בן ישי", מדוע מתמהמהת הגאולה? אבל למדרש יש על כך תשובה: "היה משה מהרהר בליבו ואומר, מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות, כיוון ששמע את האיש העברי אומר: הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי, אמר משה: לשון הרע יש ביניהם – היאך יהיו ראויין לגאולה?! לכן אמר: אכן נודע הדבר, עתה ידעתי באיזה דבר הם משתעבדים!" עומדים אנו ותמהים: הרי תורה מגינה ומצילה, "עומדות היו רגלינו במלחמה בזכות שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה". וכל כך הרבה תורה יש בדור, היכלי הישיבות מלאים מפה לפה, בתי המדרש מלאים לומדים, כוללי אברכים ושיעורי תורה. ואיך הדרדר כך המצב, איך אפס הבטחון ופשטה התבוסתנות!

גם על כך יש למדרש תשובה: "מצינו תינוקות (נערים) בימי דוד, שעד שלא טעמו טעם חטא היו יודעים לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. ואחר כל השבח הזה, יוצאים למלחמה ונופלים! אלא על ידי שהיו בהם הולכי רכיל שהיו להוטים אחר לשון הרע, היו נופלים".

נורא הדבר! נורא מה בכוח חטאי הלשון לחולל – והדור פרוץ כל כך בעניין זה שכמעט ונעשה כהיתר, ומה תקוותנו, מה ניחל? האם נוכל לסכור פי השדרנים, למנוע תפוצת העיתונים, לעצור את שיטפון הרכילות ומבול המלל? ברם, ידוע מה שאמרו במדרש הנעלם, שבזכות התאגדות אחת, "חדא כנישתא" שחבריה ינהגו כשורה, בזכותם יתכנסו כל הגלויות, והקדוש ברוך הוא עומד ומצפה לאותה התאגדות. אשרי המתאגדים באגודת שמירת הלשון, ומתנזרים משיטפון רכילות התקשורת לסוגיה. הם מצילים עצמם מהמון עבירות וחיים באווירה מטהרת וזכה – והעיקר, בזכותם תבוא הגאולה! (מעייני השבוע).

"ביום טהרתו והובא אל הכהן" [מצורע – יד, ב].

אפשר לרמוז, כי תיבת 'הובא' אותיות, 'ואהוב', רמז למה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות תשובה, שבעל תשובה, קודם היה שנאו ומרוחק מה', ואחרי שובו הוא אהוב וחביב, וזה רמז הכתוב פה ביום טהרתו (חומת אנך).

מעשה בחבורה בעלת תשובה, בת להורים חילונים לגמרי, שאביה פנה אליה וביקש רשות למצוא עברה חתן. האב עמד על כך, שמאחר ומשפחתם הינה נחשבת למכובדת ועשירה, כך גם צריכה להיות משפחת החתן, "כראוי וכנאה למשפחתנו החשובה".

אמרה הבת לאביה: "אין לי שום התנגדות לשידוך עם משפחה עשירה, רק דבר אחד חשוב לי – שיהיה בחור שיושב ולומד!!!". האב, שהינו אדם תמים ואינו מכיר כלל את הציבור החרדי ומושגיו, התקשר לשדכן המתעסק עם 'כל המגזרים', וסיפר שמחפש עבור בתו בחור טוב שיושב ולומד, כמובן ממשפחה מכובדת. "יש לי בחור מצויין שעונה על כל הדרישות שלכם", אמר השדכן. ונקבעה פגישה.

הבחורה הגיעה למקום המיועד, ראתה את הבחור, ...ו...חשכו עיניה. לפניו עמד בחור בעל מראה של אדם רחוק מאוד מיהדות. מיהרה להתנצל, והסבירה שמדובר באי-הבנה, כי ביקשה בחור חרדי שיושב ולומד.

הבחור ביקש להבהיר: "גם אני יושב ולומד, באוניברסיטה, בעוד זמן קצר אני מסיים תואר בפזיקה... ואני גם קצת דתי - סיפר בגאווה - משתדל לקרוא לפעמים פרשת שבוע, ולבקר בבית הכנסת בחגים...". הבחורה חזרה והתנצלה, הבהירה עם איזה בחור התכוונה להשתדך, וביקשה לסיים את הפגישה.

עדינות נפשה של הבחורה, הרשימו מאוד את הבחור. הוא היה מלא התפעלות מאצילותיה ומידותיה.

ומה אירע כעת? – כעבור מספר ימים נכנס לשיבה מצויינת לבעלי תשובה, ובחלוף שנתיים של שקידה ושקיעה בלימוד התורה, הפך לבן עלייה אמיתי!

הבחור פנה אל אביה של אותה בחורה, וביקש לברר אם בתו התארסה. האב השיב בשלילה, והבחור ביקש להיפגש עמה שוב. הבחורה ביררה אודות הבחור, וכששמעה מרבותיו שמדובר בעילוי של ממש, שקדן מופלא ואציל המידות, הסכימה להיפגש עמו. בפגישה נוכחה לגלות, שאכן מדובר בבחור שונה לחלוטין מזה שפגשה לפני שנתיים, ובסייעתא דשמיא, באו השניים בברית האירוסין.

ומי מופיע כעת? - - - השדכן, שמבקש לבוא על שכרו ולקבל דמי שדכנות מלאים! וכאן באים בני הזוג וטוענים, ששמה אין הם חייבים בדמי שדכנות, כי הבחור שהתארס, הוא אינו אותו בחור שהשדכן הציע כי 'פנים חדשות באו לכאן'...

ונשאלת השאלה – האם קיים במקרה זה חיוב לשלם לשדכן?

השיב מו"ר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א: ידוע המעשה המובא במסכת כתובות (ס"ב:), אודות רבי עקיבא, שבראשית דרכו היה רועה צאנו של כלבא שבוע, ובתו של כלבא שבוע נישאה לו, על תנאי שילך ללמוד תורה. מששמע אביה את אשר עשתה בתו, ועל החתן אשר 'זכה' בו, גירש את בתו מביתו, ונדר נדר בחמתו: "בתי זו אשר השפילה את כבודה וכבודי, ואיוותה לה לחתן אדם פשוט, בור ועם הארץ, לא תהנה מנכסיי לעולם!!!".

לאחר עשרים וארבע שנים, הפך עקיבא רועה הצאן, לתנא הקדוש רבי עקיבא, וכשהגיע לעיר, התייצב כלבא שבוע עם שאר בני העיר, בכדי לקבל את פניו של התנא הגדול. כאשר ניגש כלבא שבוע אל רבי עקיבא, הוא לא זיהה כי מדובר במשרתו לשעבר וחתנו,

ופנה אליו בהכנעה: "רבי, בת יחידה יש לי. לפני שנים רבות היא נישאה לאיש בור ועם הארץ, שונא מובהק לתלמידי החכמים. נדרתי אז נדר, והעברתי אותה מנחלת. עתה רואה אני אותה במצוקתה, וחפץ אני מאוד לעזור לה, אלא שהנדר אשר נדרתי כובל את ידי!". "ואילו היית יודע", שאל רבי עקיבא, "כי אותו רועה עני, עתיד להיות תלמיד חכם מובהק, כלום גם אז היית נודר את נדרך?!" "יודאי שלא", השיב, "אם היה יודע חתני אפילו הלכה אחת, הרי שלא הייתי מדיר את בתי מנכסיי". קם רבי עקיבא והודיעו בקול נרגש: "אבי, אני הוא עקיבא בן יוסף תתנך!". ולאחר מכן התיר רבי עקיבא את נדרו של כלבא שבוע, על ידי שפתח לו פתח, שאילו ידע שחתנו יהיה ברבות הימים לתלמיד חכם, לא היה כלל נודר את נדרו. עד כאן הסיפור המופיע בגמרא. ושואלים התוספות: הרי הלכה בידינו, שאי אפשר לפתוח בהתרת נדרים ולהתיר נדר ב'נולד', כלומר בדבר שנולד והתחדש אחר כך, ולא היה קיים בשעת הנדר, ואינו רגיל ומצוי שיקרה, וכאן, הלא בשעת הנדר היה רבי עקיבא עם הארץ, ורק אחר כך נהיה לגדול בתורה!?

מתרצים תוספות: במקרה של רבי עקיבא, עובדת הפיכתו לאדם גדול, אינה נחשבת ל'נולד', אלא לדבר שהיה שכח ומסתבר כבר בשעת נדרו של כלבא שבוע, היות ורבי עקיבא "הלך לבית המדרש, ודרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול". ולעניינו - לחזור דן, בשעת ההצעה, לא התכוין כלל ללכת ללמוד בבית המדרש, ולכן עובדת הפיכתו לבעל תשובה תלמיד חכם, היא בגדר 'נולד', ולא כזו הצעה הציע השדכן; ובפרט, שדבר נדיר מאוד הוא, שבחור שלומד פיזיקה באוניברסיטה, ינטוש את לימודיו, ויהפוך לבן ישיבה מצויין.

כך שעצם הצעתו של השדכן, אין לה שום סיכוי, ונועדה לכישלון מלכתחילה, ולכן אינה מחייבת בדמי שדכנות. אולם, כשהצעתו את דבריי לפני גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אמר שיש לשלם לשדכן את מלוא דמי השדכנות, כי כל אדם עשוי לעשות תשובה, אפילו אחד שהיה רשע כל ימיו; 'אמש היה זה שנאו לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה; והיום הוא מודבק בשכינה, אהוב ונחמד קרוב וידיד' (רמב"ם בהל' תשובה). ומאחר וגם יהודי רחוק עשוי להפוך לבעל תשובה ואף לתלמיד חכם, ממילא הצעתו של השדכן אכן הועילה, והביאה לנישואי בני הזוג. ולכן - סיים מרן הגר"ח - יש לשלם לשדכן את שכרו! (ופרוי מתוק).

"ונתתי נגע צרעת" [מצורע - יד, לד].

סיפור עוצר נשימה התרחש בתקופת השואה עם יהודי בשם יצחק סלוצקי. האיש שהיה נצר למשפחה גדולה ומסועפת בפולין, סיפר שהמשפחה שלהם היתה בין הראשונות שהושמדו באושוויץ. רק הוא ואחותו הצליחו בדרך-לא-דרך להימלט מאימת הנאצים ולהסתתר בכפר אחד. סלוצקי, האח, היה אז בגיל 16, ואחותו צעירה ממנו בכמה שנים. האח הגדול לקח על עצמו כאתגר לשמור על אחותו, ולהוות לה מחסה ומסתור מכל פגע רע. לכל מקום שהלך, אף בתוך הבית, לקחה עמו, ולא עזבה לרגע. יום אחד - סיפר יצחק סלוצקי - הוצרכתי להתפלל מנחה, וכיון שבאותה העת אחותי ישנה על מיטתה שינה עמוקה, החלטתי להיחפז לתפילת מנחה על מנת לחזור תיכף עוד קודם שתתעורר. אולם, כאשר חזרתי, נדהמתי לגלות שהילדה לא נמצאת... שאלתי את העוברים והשבים האם ידוע להם נעלמה אחותי, ונענית בתשובה הנוראה שאיש ה-ס.ס. לקחה, וככל הנראה היא נלקחה לבניין המפקדה הנאצית הנמצאת במרכז הכפר.

אחז בי טירוף הדעת, וללא שום הסבר הגיוני, רצתי אל הבניין, ולא פחות ולא יותר - פרצתי אל תוכו, תוך שאני עוקף את כל השומרים המוצבים בחוץ. שאגתי בזעקות-אימים: 'הבו לי את אחותי, עכשיו!' הקצינים הנאציים שלא היו רגילים למחזות שכאלו, שלפו כבר את אקדחיהם והתכוננו לירות בו. רק ברגע האחרון נמנע האסון. היה זה כאשר המפקד הראשי שמע אף הוא את הצעקות המוזרות והוציא את ראשו מחדרו, וקרא לי להיכנס אליו. גם בלשכת המפקד המשכתי לצעוק, שיחזירו לי את אחותי עכשיו ומיד... אינני יודע מהיכן היה לי את האומץ הזה... המפקד היה משועשע מהמחזה, והחליט לשטות בטיפוס המזורע שעומד לפניו. הוא הפתיע אותי באומרו מוכן להשיב לי את אחותי, בתנאי אחד: שתפתח את כף ידך ותראה לי שיש שם שערות... לשמע זאת, פניתי אל המפקד הנאצי, השולח בי מבע שטני, ואמרתי: ואם אראה לך שיש לי שם שערות, אתה מבטיח לתת לי את אחותי! והמפקד חוזר שנית, כולו משועשע: הרי אמרתי לך כבר את התשובה... ובכן, פשטתי את כף ידי לפני הנאצי הארור, וזה עמד להתעלף. בכף היד היו שערות רבות...

פניו של המפקד חוורו וסמקו, וזאת גם בשל העובדה שכאשר רוצים ב'יתרבות' הגרמנית לתאר אדם הדומה ל'שטן' - מציירים אותו עם שערות בכף היד. 'החזירו לו את האחות, וסלקוהו מכאן במהירות האפשרית', צרח הנאצי באימה. אני ואחותי שרדנו את המלחמה והגיענו לארץ ישראל. את 'המופת' הזה סיפרתי לכמה מחבריי כעבור יובל שנים, וגם הם לא וויתרו וביקשו לראות את כף ידי... מה מאוד התפלאו גם החברים לחיובכח בתופעה המדהימה, שכף היד מליאה בשערות. ואז הסברתי להם את פשר העניין: לאבא שלי היתה מאפייה גדולה בפולין, ואני כילד קטן אהבתי מאוד להסתובב בין התנורים והמערבלים. בהיותי בגיל 7, הכנסתי פעם - כדרכו של ילד קטן - את ידי אל תוך אחד המערבלים, וחתוכות גדולות של עור-כף-היד שלי נקרעו. בתי החולים של אז עבדו בצורה פרימיטיבית למדי, וכאשר הבהילוני לבית החולים, חתכו הרופאים פיסת עור מרגלי (ממקום שיער), והשתילוה בכף היד. לא זו בלבד שהשתלה הצליחה, אלא אף הצמיחה שערות... זכורני, סיימתי יהודי הצדק, שלאחר ההשתלה היתה לאימי עגמת נפש גדולה, מחמת המראה הלא-סימפטי הזה של השערות שנראו לי בכף היד. בכל פעם כשיצאתי איתה היא אמרה לי להכניס את היד לכיס... כדי שלא יראו. גם אני-עצמי הצטערתי על כך מאוד, ותמיד נזהרתי מלהוציא את כף ידי מהכיס, כדי שחבריי לא יצחקו וילגלו עליי. רק הקב"ה הצופה מסוף העולם ועד סופו, יכול היה לדעת מה עתיד להתרחש בתקופת השואה, ורק הוא ידע שיחטפו את אחותי, ואזדקק למופת הגלוי הזה של השערות, ולכן גלגל את העניינים כך (אחת שאלתי).

לדעת לשמוח במה שיש

כאשר מחנה ארם צר על שומרון והרעב חזק בעיר, התנבא אלישע הנביא לפני המלך לאמור: "סאתיים שעורים בשקל וסאה סולת בשקל, יהיה כעת מחר בשער שומרון" (מלכים ב'). שלישו של המלך היה קטן אמונה, ולגלג על דברי הנביא. אמר: "מה, וכי יפתחו ארובות השמים, ויומטרו חטים ושעורים?!" ענה הנביא: "הנדך רואה בעיניך - ומשם לא תאכל..." הסוף ידוע, ואנו קוראים אותו בהפסרת הפרשה: ה' הבעית את מחנה ארם והם נסו על נפשם בלא רודף, בהפקירם אחריהם צידה לרוב. המלך הפקיד את השליש בשער, לפקח על חלוקת המזון. אבל העם שטף עבר, רמס את השליש ועט על השלל...

ואמר הסבא מנובהרדוק זצ"ל: הנה, כולנו מבינים שעונשו של השליש היה מדוקדק, בגדר "מידה כנגד מידה". הוא היה קטן אמונה לגבי ישועת ה' וניסיו, ולפיכך ראה את הישועה אבל לא נהנה ממנה. אם כן, נשאלת שאלה נוקבת: כה רבים האנשים המוטרדים ודואגים דאגת מחר, ואינם שמים ביטחונם בה' הון ומפרנס את הכול בטובו, בחן בחסד וברחמים. והואיל ומשפטי ה' באים ב"מידה כנגד מידה", הדין נותן שיהא גורלם כגורלו של השליש, רחמנא ליציל: שיראו את הישועה, ולא ייהנו ממנה. ומדוע איננו רואים זאת בפועל? ותיירץ - והדברים כה נוקבים! - שהמתבונן רואה בחוש, שעל כל קטני האמונה רובצת קללתו של השליש. שכן, הוא רואה את ישועת ה', הפרנסה מגיעה בעיתה, לעיתים אף מעל ומעבר לצרכיו, אבל אין הוא נהנה ממנה. שכן טרוד הוא מעל לראש, עסוק ומהומה, עצבני להחריד, דואג וחושש, חרד וזועף, וחיוו אינם חיים. הן זו קללת דורנו, הנרמס תחת לחץ המרוץ המטורף. אין פנאי ליהנות מכל השפע, לשמוח בכל הטוב, כי עסוקים בצער על החמצות ובמחשבה על החסר. ואילו הבוטחים בה', כה שלווים ורגועים הם!... יודעים להודות על מה שיש ושמוח בו, לפני שחושבים על מה שעדיין אין ומייחלים להשיגו! (מעייין בשבוע).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עניזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ זכה משה בן פרחת ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרחת ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ בן כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com

תיאר רבי יעקב ליפשיץ, מזוכירו הנודע של רבן של כל בני הגולה רבי יצחק אלחנן - את המנהג בעיר קובנה: 'שבת בבוקר היה נקרא "בן זכר" ועשו מזל טוב אצל בעל הברית ביי"ש ומגדנות. רק בשנים האחרונות שנתגברה העניות והוטל מכס על היי"ש קבעו הרבנים תקנות בכמה ערים שעל ה"בן זכר" אסור לטעום מאומה, כי אם רק לקרובים עד שני בשני. והיו כל המקורבים באים בשבת קודש לברך במזל טוב מבלי לטעום מאומה, ולאט לאט נתפשט המנהג ברוב גלילות ישראל'. ("זכרון יעקב" א' כ"ב)

שבת קודם ברית המילה עולה אבי הבן לתורה. (מג"א רפ"ב) אם יש בבית הכנסת שני מתפללים האמורים למול את בנם בשבוע הקרוב, ואין אפשרות להעלות את שניהם לתורה, יטילו גורל. ("אוצר הברית" ב' ט' י"א - מהגאון רבי יוסף שלום אלישיב עפ"י ביה"ל קל"ז)

יש נוהגים להעלות לתורה את זה שבנו נולד תחילה, ואת השני מכבדים ב'הגבהה'. ("דעת תורה" רפ"ב ז' וכן נוהגים בבהמ"ד של אדמו"רי גור - שם)

בעבר היו המוהל והסנדק עולים לתורה בשבת קודם הברית, והם 'חיובים' להקדימם לאחרים. (שע"א ב' א' ועיין ביה"ל 'מסורת הברית' א' ח')

יום טוב ביום רגיל באמצע השנה, היתכן...

בשני וחמישי ובשבת במנחה מעלים שלושה לתורה. פסק הרמ"א, שאם יש שני בעלי ברית, אפשר להוסיף עליה, דהוי יום טוב בשבילם, וביום טוב מותר להוסיף עליות. (או"ח קל"ה א') ואין נוהגים כן, שהרי לציבור אין זה חג. (ט"ז ומג"א ב' משנ"ב ג') שאם כן יוסיפו עליות בכל פעם שיש ברית בשני וחמישי. (הגהות הסמ"ע)

הביא ה"מאמר מרדכי", שנהגו העולם שבעלי הברית אינם עושים מלאכה ביום הברית!

בעלי הברית נחשבים כמקריבים קרבן. סמך לזה מצינו, ביום שהיחיד מביא קרבן, הוא אסור בעשיית מלאכה. וכפי שהחמירו בעשיית מלאכה ב"ד ניסן, מפני שהוא זמן הקרבת קרבן פסח. ואע"פ שאפשר לחלק, מכל מקום כבר נכתב במקומות רבים שהוא יום טוב שלהם לכן אין לשנות. (או"ח תס"ח א')

ה"פרי חדש" דחה את דבריו: אמנם מצינו בברית מילה ענין משתה ושמחה, אך לא איסור מלאכה, ולא גרע מפורים וחתן, שאין בהם איסור מלאכה. (או"ח קל"ה, בענין חתן יש אריכות בפוסקים) וכתב ה"ברכי יוסף" שנוהגים כ"פרי חדש". (שם)

הגאון רבי חיים פאלאג'י כתב שרק האב אסור במלאכה, אבל המוהל והסנדק מותרים, שאינם אלא ככהן המקריב, וכהן אינו נאסר במלאכה כשמקריב קרבן של אחר. ('נשמת כל חי' ח"א ו"ד ס"ב)

נהגו שהאב והמוהל אינם עושים מלאכות שאפשר שימשך בהם, או יטרד קודם המילה. ('נחלת צבי' רס"ב א', שו"ת מהר"ם שיק או"ח רפ"ז) לכן נהגו המוהלים לקבל את שליחות המילה רק סמוך למילה. יש שחילקו בין מילה בבוקר למילה בצהריים. ("שיכיל עבדי" ח' או"ח כ')

מתוך תשובתו של הגאון בעל ה"כוכב מיעקב": 'ערב שבת קודש ... בזה הרגע הגיעני יקרת מכתבו, ואף כי אחוז אני בסבך הטירדה כי בתי הבכירה ילדה בן זכר למזל טוב ומחר יהיה ברית המילה בעזר ד', עם כל זה למען כבודו החביב עלי הנני ממחר להשיבו'. (סוף שו"ת "דובב מישרים")

נחלקו הפוסקים מה עדיף: זריזים או ברוב עם

ברית המילה של ידידי הרה"ג י"א, אברך יקר, היתה אחר הצהריים... הרופאים בבית החולים "תל השומר" בו שהה, בשל סיבות בריאותיות לא הסכימו לשחררו אלא בצהרי יום השמיני. אביו, הרה"ג רבי מרדכי, גבאי בית הכנסת "לדרמן" שאל את הגאון רבי יהודא שפירא, מה עדיף: האם "לסחוב" את בני המשפחה לברית בשעות הבוקר בתל השומר, או אחר הצהריים ב"לדרמן"? השיב רבינו: "תניח, תעשה בלדרמן". ('נר לשולחן שבת')

בדורות האחרונים יש רפיון גדול וכבודות בעשיית המצוות. לדוגמא, תפילה: המציאות ב"שטיבלך" שבשעות תשע ועשר בבוקר הם מלאים וגדושים במתפללים, צעירים ומבוגרים שבאים להתפלל תפילה שנאמר עליה "יראוך עם שמש"... וכן נלמדת מ"וישכם אברהם בבוקר"... דבר זה אומר דרשני!

וכן בתפילת המנחה, ככל שנותרו דקות מועטות יותר לשקיעה, המנין גדול יותר. ובשקיעה עצמה "ברוב עם הדרת מלך"... ועוד, אף שהלכה מפורשת היא שצריך לרוץ לתפילה ואפילו בשבת, לא רבים הם הרצים לדבר מצוה, מדוע?

אמר אחד מגדולי ישראל שאינו מתפלא על כך, והסביר: 'אם את המצוה הראשונה שמוטלת על ההורים לקיים בבנם ולהטביע בגופו חותם של עשיית רצון המלך הם דוחים במספר שעות, ולעיתים אף עד הזמן שהשמש עומדת לשקוע... בו בזמן שמצוות המילה לכתחילה היא עם הנץ החמה, ונפסק בזה "זריזים מקדימין למצוות", אם כן מה יעשה הבן ולא יחטא?! נכון שיש למאחרים סיבות והסברים שנראים צודקים ומוכרחים, משפחה, קרובים, אולם, עבודה ועוד, חוץ מדבר אחד, רצון ה', שכביכול מבקש "תמול עכשיו בהנץ החמה". וזה מוטבע בילד - רפיון, תירוצים, איחור בעשיית מצוות ה'!!!' ("יתגבר כארי" ועיי"ש)

שבת קודם ברית המילה קשורה למצות המילה

שבת שלפני המילה נקראת "שבת אבי הבן". (ילקוט מנהגים: בבל, פרט) נקראת "שבת סימן טוב". (שם - תניסיה) אבי הבן עולה לתורה, זורקים ממתקים, שרים לכבודו, פיוטים, מי שבירך, ליווי לביתו, סעודה. (שם)

'כיון שאין מילה בלא שבת' - עושין סעודה ומשתה בליל שבת, נכנסים אצל התינוק לטעום. (ט"ז רס"ה י"ג)

נהגו בני ספרד, שבת לפני המילה, אחר תפילת מוסף הולכים לסעוד בבית אבי הבן, ושרים שם פיוטים לכבוד שמחת המצוה. פעם בשבת, אחד מחשובי יהודי בגדד הזמין אורחים לביתו לסעודה כזו. החלו האורחים לשיר ולפזם זמירות שבת.

נענה חכם בית הכנסת והעיר להם: 'לא טוב אתם עושים, הרי מילה דוחה שבת, נמצא אם כן שמילה עדיפה משבת, על כן צריכים אתם להקדים את פיוטי המילה לזמירות שבת!'

הלכו לשאול את ה"בן איש חי" עם מי הצדק. השיב להם רבינו: יפה נהגו האורחים "המפזמנים" שהחלו לפזם תחילה זמירות שבת, שהרי השבת תזירה ומקודשת, כשמה כן היא "שבת קודש", וגם שכאן אפשר לקיים שניהם. (שו"ת "תורה לשמה" ע"ה)

יסוד רוא דברית קדישא הוא שבתא דיומא

יש מקומות שהיו נוהגים לעשות סעודה ביום השבת קודם המילה, כדברי הזוהר הקדוש בפרשת תזריע. (ד"ר פיקודיך ב' י"ב)

מעשה בברית, שני צדיקים ושליח

המעשה הבא ארע בעיר קובנה. רב העיר היה הגאון רבי לייבל'ה קובנר, שהיה מגדולי הדור ומתנגד חריף לשיטת המוסר. הגאון רבי ישראל סלנטר גר בקובנה זמן מה. על אף מחלוקתם בענין המוסר, שררו בין שניהם יחסי ידידות, אהבה והערכה.

באחד הימים ניגש רבי ישראל סלנטר לתלמידו רבי יצחק בלזר ואמר לו כי בשעה זו מכניס רבי לייבל'ה קובנר את בנו בבריתו של אברהם אבינו. אך מאחר שהוא לא קיבל הזמנה הוא שוקל בדעתו אם ללכת, כיון שאם לא ילך יגרם מזה חילול ה', שהבריות יאמרו שתלמידי חכמים במריבה ביניהם, ואם כן ילך חושש לאיסור גזל, כיון שאינו רשאי להכנס לבית בלי הזמנה. לבסוף הכריע רבי ישראל ללכת. וסברתו, מכיון שהרב משועבד לעיר, והיות שהליכתו לבית הרב היא רק לטובת אנשי העיר, מותר לו להכנס לבית הרב.

כשהגיע רבי ישראל, יצא רבי לייבל'ה לעומתו וקידמו בשמחה. אמר לו כי הם מחכים לו זמן רב לסידור הברית והמתינו רק לו. התברר כי רבי לייבל'ה הזמינו, אלא שהשליח בקטנות דעתו חשב שאין זה מתאים שבר הפלוגתא של הרב יבוא לברית, על כן הוא לא מסר את ההזמנה... (פולמוס המוסר" ועין ט"ז חו"מ תק"ט א')

נהגו בכל מקומותינו שמי שמל את בנו או מכניס בנו או בתו לחופה משמשים עם שונאיו וקורא אותם לאכול ולשמוח עמו כדי שיברכוהו ולא יקללוהו...

וגם מתקבצים כל הקהל, זקנים ונשים וטף לביל השבת ובליל שמיני ... ומנגינן ומשחקין שם. (ארחות חיים" הל' מילה)

למעלת הנגיד כה"ר מכלוף. הגיעני מכתבו אודות ערבי מהול שבא להתגיר, שאלת, מה דינו? דינו פשוט הוא שצריך להטיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו, כמו שנפסק ביו"ד סי' רס"ח.

והנה לא ידעתי ידידי סיבת שאלתך אלי, כי הדבר מסור ביד החכם מוהר' משה הלוי המנהל אתכם כדת ודין, והוא המוהל והמגיר, והוא תלמיד חכם הגון וכל הדבר הקשה הוא מגיש אלי. אבל לכבודך אין עסק בענינים אלו, ולא שאלת רק לבדוק אחריו למצוא עילה לסתור את דבריו ולעורר עליו מדנים מדלת העם המתנגדים לו...

ואין זו מידה טובה ידידי, רק מגונה מאד. אין זה נאה לכבודך הרם, ומה גם שאתה מנשיאי העדה לקנטר תלמיד חכם הגון וירא שמים על לא עוול בכפו. ובכן הסר כעס מלבך ותדרוש שלומו וטובתו, ואז תצליח ותרויח... (אוצר המכתבים" תק"פ)

באמצע הדרך בין העיירות פרימשלאן ובוברקא דר יהודי בר אוריין, והיה האיש ההוא מבאי בית הגאון רבי שמחה רפפורט, רבה של בוברקא, וגם אצל הרה"צ רבי ארון לייב מפרימשלאן.

כאשר ילדה אשתו בן, ביקש את שני רבותיו להשתתף בברית המילה. בסעודה, כשהביאו לפני האורחים את המרק, התחיל רבי ארון לייב לומר בקול את הפסוק "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב", וחזר עליו פעמים רבות...

תמה רבי שמחה מה כוונתו. שאלו, מדוע חוזר הוא על הפסוק הזה כל כך הרבה פעמים...

אמר רבי ארון לייב, כי עתה עלה בדעתו פירוש הכתוב כך: 'יצא אדם' - איש המעלה, 'לפעלו' - לתקן עצמו, לעבוד להשמר מעבירות. אבל בזה לא נשלמה עבודתו, כי מוכרח הוא לעבוד 'עדי ערב' - עבודת ערבות, כי כל ישראל ערבים זה לזה, בשביל שהוא ערב על אחרים מוכרח לשמור גם אותם מחטא.

הדברים הוטבו בעיני הגאון רבי שמחה רפפורט, פתח והסביר באופן אחר פסוק זה: כל ימיו אדם יוצא לפועלו, אך "לעבודתו" לתכלית האמיתית האדם מחכה "עדי ערב", רק לעת זקנותו נזכר האדם עבור מה ירד לעולם... והאריך בדברי מוסר ודרוש. כל אותו זמן שהצדיקים אמרו תורתם, המסובים משכו ידיהם מאכילה. בין כה וכה נתקרה המרק ולא היה טעם לאוכלו... הגישו לפני האורחים את המנה הבאה, מנת עוף, והנה נמצאה עצם שבורה באחד העופות. רבי שמחה פסק שהעוף טרף, וממילא המרק אסור באכילה...

הביטו הנוכחים משתאים על רבי ארון לייב, הבינו כי בזכותו ניצלו מאכילת טריפות.

אמר רבי ארון לייב: "באמת לא ידעתי כלום, רק הרגשתי שאיני יכול לאכול, וזהו שאמרת בפירוש הפסוק, כי לא לבד שלא אכלתי, הוכרתי לשמור את כל היושבים במסיבה שלא יכשלו!" (אור המאיר" - קובץ "עץ חיים" כ"א ובספר דברי מאיר החדש הובא ממרה"ש מבאבוב באו"א)

מרון הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי היה בברית מילה ודנו שם בשאלה הלכתית. נצטער רבינו על שלא ידע שהשואל הינו מגדולי ההוראה ומצדיקי הדור, וחשש שאולי פגע בו בדבריו, כתב אליו מכתב וביקש: "אבטח בצדקתו כי יענה ויאמר סלחתי!" ("קריינא דאיגרתא" ח"ב רמ"ד, "תולדות יעקב")

עננה גדולה של עצב העיבה על בית רבי יצחק אריה אפשטיין. מלבד בת אחת לא זכו שיתקיימו ילדיהם, הם היו נפטרים ממחלות שבאותן שנים לא נודע להם מרפא. תפילות רבות התפללו.

לאחר שאיבדו תשעה ילדים, החליטו לעשות מעשה, לנסוע לעיירה אושמינא, שם כיהן ברבנות הגאון רבי מרדכי סלונומר. לא קל היה להתקבל אצל אותו צדיק, שכן שמעו היה מפורסם בתפילותיו וצדקותו, ומעשי פלא רבים. המונים שיחרו לפתחו, דבר שהפריע לבני עיירתו, שכמעט לא הצליחו בעצמם להנות מאור תורתו, ומפעם לפעם התפרסמו מודעות בעיתונים שהציבור מתבקש לא להגיע, מה שכמובן לא עזר...

גם רבי יצחק אריה ואשתו התאמצו והצליחו להכנס לרבי מרדכי. הוא בירך אותם ואמר להם שאם יעמדו בשלשה דברים שיאמרו להם, יתקיים הוולד ואף יאריך ימים!

התנאי הראשון, שמלבד השם שיקראו לו בברית, יכנוהו עד גיל שש 'זיידל'. התנאי השני, שעד גיל זה ילבישוהו רק בגדי פשתן לבנים. והשלישי היה שלא להוציא את הילד מביתו עד גיל זה... ה' שמע את תפילתם, נולד להם בן, ונקרא שמו בברית אברהם יעקב, הנודע לימים כגאון הצדיק רבי זיידל אפשטיין. כמובן שהם קיימו בהקפדה את כל התנאים שרבי מרדכי התנה עמהם.

כשגדל, נסעו עמו הוריו לעיירה אושמינא, כדי להודות ולהכיר טובה לרבי מרדכי על תפילתו וברכתו. (לעבודו בלבב שלם")

השגחה פרטית

עולם של אמונה. חיים של ביטחון

סיפורי
השגחה פרטית
מופלאים
המתרחשים
בימינו
ודברי התעוררות
מתוך 'קו השגחה
פרטית'

פרשת תזריע-מצורע תשפ"ו ✦ עלון 187

בהשגחה

הפתרון האמיתי של סנדר

סנדר, בן של עשיר מופלג, נעלם בדרכו. הוא לא ידע היכן נמצא אביו. היה חסר לו בגדים, אוכל ודברים הכרחיים, והיו לו הרבה קשיים. אבל כל אחד מבין שהקושי האמיתי הוא שהוא לא יודע היכן אביו נמצא; אם רק היה יודע - לא היה חסר לו כלום.

יהודי הגיע לרבי ברוך ממעזיבוז' ובכה לפניו: רבי, התפלל עליי, אני נמצא בצרה. שאלו הרבי: מה אתה בא אליי? למה אינך מתפלל בעצמך לאביך שבשמיים? ענה היהודי: אני פשוט לא יכול להתפלל.

התפלא הרבי ואמר: יש לך צרה גדולה וצרה קטנה. הצרה הגדולה היא שאתה לא מסוגל להתפלל, והצרה הקטנה היא זו שפירטת לפניי. למה באת רק עם הצרה הקטנה, ועל הצרה הגדולה אינך מדבר כלל?

צדיקים הבינו את ערכו של יהודי. הם ידעו את כוחו של כל יהודי באשר הוא שם, האמינו בו, וידעו שכוחה של תפילתו של כל יהודי רב לחולל את כל הפלאים.

כי אתה שומע תפילת כל פה. צדיקים הדגישו שכתוב במכוון "כל פה" - לא משנה מה אתה ומי אתה; אין זה משנה מי אביך ומי היו סביבך. אתה יהודי, והקב"ה שומע את תפילתך.

מה שנשאר לנו הוא פשוט להאמין בכוח הזה ולהשתמש בו.

כשיהודי יודע זאת, יש לו את הישועה הגדולה ביותר: הוא מצא את אביו הכל-יכול, והוא יכול לבקש ממנו את כל מה שחסר לו.

שבת שלום ומבורך,
פינחס שפר

סיפורי אמונה וביטחון מצדיקי הדורות זי"ע

השגחה עליונה

צרו הכסף שהופיע ברגע האחרון

הצדיק הנודע רבי ישעיה'לה מקרעסטיער זקוק לסכום כסף גדול בכדי לשלם את משכורתם של הפועלים היהודים

ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם... חתם הצדיק, ופנה לחדרו לקיים את סדר יומו הגדוש בתורה, עבודה וגמילות חסדים.

והנה, בשעת הצהריים נכנסה לביתו של הצדיק יהודייה אלמנה אומללה, וביקשה נדבה. ליבו הרחום של רבי ישעיה לא עמד בצערה, והוא מסר לה את כל הסכום שהכין בעבור הפועלים, תוך שהוא בוטח בדי' יתברך שיזמין לו כסף אחר.

השעה חמש בערב כבר הגיעה, וסכום הכסף עדיין אינו בנמצא. הרבי הצדיק רבי ישעיה חשש מאוד לעבור על איסור של הלנת שכר שכיר, ובנוסף חרד לשלומם וטובתם של כל אחד מהפועלים, שחלילה לא ישוב לביתו בידיים ריקות.

נכנס אפוא הרבי הקדוש לבית הכנסת, ותוך שהוא מתהלך אנה ואנה, שפך שיחו לפני בורא העולם כבן לפני אביו:

"אנא ממך ריבונו של עולם! אתה יודע את האמת שאין רצוני חלילה לעבור על לאו של 'בל תלין'. איני רוצה להשיב ריקם את היהודים היקרים שעסקו היום בבניית בית הכנסת האורחים. חלילה לי לגרום להם ולמשפחתם צעה. אבל מה אעשה ריבונו של עולם, שאין בידי אפילו פרוטה, שהלוא את הכול נתתי לאלמנה המסכנה, אנא ד' הושיעני! בך בטחתי צורי וגואלי שבוודאי תשמע תפילתי!"

לפתע נכנס יהודי לבית המדרש, ניגש לרבי והחל לשוחח עימו. השיחה ארכה רגעים אחדים בלבד, ובסופה שלף היהודי צרו כסף מכיסו ומסרו לרבי. למרבה הפלא היה זה הסכום המדויק שאותו היה רבי ישעיה'לה צריך לתשלום לפועלים.

גוון אדמדם צבע את שמייה של העיירה קרעסטיער. בעוד שעה קלה תשקע השמש, ולילה ירד על תל התלפיות, מקום מושבו של מושיען ואוהבן של ישראל, הצדיק רבי ישעיה שטיינער מקרעסטיער (יום ההילולא ג' אייר)

קולות רמים נשמעו מכיוון ביתו של הצדיק, הבית הפתוח לכל דכפין, מעון הקודש הנודע שברחוב קושוט שישים ושבע. חבורת עובדים יהודים נמרצים פעלו במרץ ובזריזות, מסיימים גימורים אחרונים לקראת סיום מלאכתם. שעות ארוכות של עבודה מייגעת מאחוריהם, ובעוד שעה קלה יסיימו וישלימו את הבנייה.

יום חגיגי ומשמעותי היה אותו יום בחצרו של הצדיק. היום בוצעה ברוב הדר מלאכת ההרחבה של בית הכנסת האורחים הגדול שבביתו של הרבי. התרחבו ונפוצו כתליו של היכל החסד הגדול, אוהל הצדקה הגדול שבו משיבעים את נפשם ורעבונם המוני האורחים העולים קרעסטיערה ברינה - בכל ימות השבוע, ובפרט במוצאי שבת, לעת סעודת המלווה המלכה הגדולה והמפורסמת שעורך הצדיק משך שעות ארוכות עד אור הבוקר.

עם השחר מיד בתחילת מלאכתם של הפועלים, הופיע הרבי הקדוש בשטח הבנייה ופנה אל חבורת הפועלים ואמר בחום, מעומק לבבו האוהב את כל ישראל באהבה שאין לה גבול ומידה:

"אשריכם על פועלכם הנעלה והחשוב. בעזרת הבורא, מיד כשתסיימו את העבודה אשלם לכם, כדין תורתנו הקדושה לשלם לשכיר את שכרו בו ביום. הכסף המיועד לך כבר מוכן ונתון אצלי. היו שלום ועשו

✦ תשלומים מסודרים ✦

מספר הרב ל. מ. מירושלים:

בסך הכול היינו הגיוניים: עשינו חישוב שכדי לשלם משכנתא של שלושת אלפים שקלים לערך, הדבר הכי פשוט זה להשקיע סכום שקיבלנו - ברכישת דירה, ולהשכיר אותה. עם ההכנסה מהשכירות נשלם את המשכנתא, וככה נהיה מסודרים.

התחלנו לדירה היפה שבאשדוד נכנסו שוכרים, והם היו מרוצים. מפעם לפעם הם התחלפו, אבל אף פעם לא הותירו את הדירה ריקה. במשך ארבע שנים הייתה הדירה מושכרת ברצף, ההכנסה מהשכירות דפקה כמו שעון במקביל להוצאה של תשלומי המשכנתא, וכבר היינו יכולים לחשוב שאנו אנשים מתוכננים ומסודרים שיודעים איך להתנהל.

כשיצא לי לדבר עם מישוה על תשלומי המשכנתא שלו, והוא סיפר לי שהוא כורע תחת הנטל, לא הבנתי אותו. "הכול עניין של תכנון והתנהלות", הסברתי, "צריך שיהיה לך מקור הכנסה שמביא לך כל חודש את הסכום המתאים, וככה יהיה לך איך לשלם. זה לא כזה מסובך".

כן, ברוך ד' שפינק אותנו בארבע שנים נפלאות שבהן זה לא היה מסובך בכלל, אבל כנראה מרוב פינוק שכחתי מיהו הנותן, וקיבלתי תזכורת.

החגיגות התחילו לפני ארבעה חודשים. השכנים התלוננו על שיטפון שמקורו בדירה שבבעלותנו. שלחנו לשם איש מקצוע, ואחרי שהוא בדק את כל הנדרש הוא אמר, "על הנזילה הרצינית הזאת אתם יכולים לתבוע את הביטוח, והוא מחויב לשלם הכול". הוא גם הביא שמאי, ששבר קיר במטבח וטען שזה עניין רציני שהביטוח משלם. נשארנו אופטימיים.

כעת התחיל משא ומתן עם חברת הביטוח. ככל הנראה הם שלחו סנדלר במקום אינסטלטור, שכן הוא לא מצא שום בעיה. אחר כך שלחו עוד אחד, שטען כקודמו. השלישי דווקא דפק בפטיש שלו פה ושם, אבל המסקנה הסופית הייתה זהה. השכנים דרשו שהדיירים שלנו יפסיקו להשתמש במים, והשוכרים הצטמצמו וחישבו כל טיפה שהוציאו מהברז, עד שהבינו כי הגיע הזמן לחפש להם דירה אחרת. הם עזבו לפני גמר החוזה, ממש בלי ת ברירה, והדירה עמדה ריקה.

במשך שלושת החודשים הבאים המשיכה הדירה לעמוד בשיממונה. בעלי מקצוע נכנסו ויצאו. הצינורות הפנימיים צולמו במצלמה מקצועית, שהפיקה את המסקנה שהדירה חייבת טיפול רציני ויקר. והמשכנתא - המשיכה לרדת מדי חודש מהחשבון שלנו.

איך היה כסף? איך הסתדרנו? איך התמודדנו? איני יודע. אבל, זו המציאות. בלי דירה להשכרה, המשכנו לשלם משכנתא.

וזה הסיפור העיקרי שרציני לספר. הקב"ה לא צריך שנעזור לו עם דירה להשכרה. עובדה. הוא שלח לנו כסף בצורות אחרות, והיה לנו מספיק בכל החודשים האלו.

בכל זאת, נמשך ונספר עד הסוף הטוב הנראה לעינינו: אחרי

שלושה חודשים הצליח השמאי לשכנע את חברת הביטוח שהבעיה פה באמת רצינית. הם שילמו את התיקון, וגם את מחיר השכירות של שלושה חודשים!

ברוך ד' שהראה לנו את חסדו הנסתר - לעורר אותנו לבטוח רק בו, ואת חסדו הגלוי - שמילא חסרונו.

✦ מישהו נפגש בשבילי ✦

מספר הרב י. מ. מהדרום:

אני גר ביישוב שכל תושביו היו זכאים למענק מלחמה. את מגורי במקום התחלתי בקיץ תשפ"ב, כך שבשמחת תורה תשפ"ג כבר גרתי שם. היה ברור שאני זכאי במענק, לי לפחות זה היה ברור. אבל, החוק דרש שאביא הוכחות למגורי ביישוב, וכיוון שאני גר ביחידת דיור שכורה, היה זה אתגר להשיג את ההוכחות.

כשבררתי את העניין, אמרו לי שעלי להביא חוזה שכירות החתום על ידי עורך דין. ואכן, שלחתי את החוזה לכתובת המתאימה, וציפיתי שהמענק ייכנס.

המענק לא נכנס, ובירור קצר העלה כי אכן כן, החוזה התקבל, אבל הוא לא מספק את הפקידים שם. במשרד. הם רוצים שאשלח להם גם חשבונות חשמל וארנונה מהתקופה האחרונה, הרשומים על שמי.

את זה גם עורך דין לא יכול לסדר לי. הרי אני גר ביחידת דיור, ואת התביעות לארנונה ולחשמל מקבל בעל הדירה. המכתבים רשומים על שמו, וגם אם מאחורי הקלעים שילמתי לו בנאמנות על חלקי בשימוש, זה לא עוזר לי. לא מעניין אותם בכלל שהחשמל שימש לתאורה אצלי בבית, ושאני שילמתי על כך לבעל הדירה. הם דורשים לראות שם וכתובת, כתובים כחול על גבי תכלת, במסמך רשמי של היישוב.

דיברתי עם יודעי דבר ומביני עניין, ואלו אמרו שיש סיכוי שאקבל את המענק, אם אקבע פגישה פנים אל פנים במחלקה המתאימה.

קבעתי. זימנו לי תור ליום שני, בשעה תשע וארבעים בבוקר.

מגיע יום שני, אני קם כהרגלי לתפילת שחרית, ועושה חשבון כזה: אחרי התפילה מתחיל הכולל בשעה תשע וחצי. התור למשרד הוא בשעה תשע וארבעים. אם אני הולך לשם אני מפסיד לפחות חלק מסדר א', בתקווה שלא אצטרך להתעכב שם.

כמה שווה ההפסד לעומת מה שאולי ארוויח? הרי אם החליטו שם, במשרד, שחייבים להביא מסמך שאין לי, מה הסיכוי שהם ישנו את דעתם? ולעומת זאת, כשאני לומד תורה אני עושה נחת רוח לדי' בכל מילה ועיון, וממלא את תפקידי כמי שזכה להיות יושב אוהל.

חישוב פשוט הוביל אותי למסקנה, שהביקור במשרד שווה פחות מקליפת השום לעומת לימוד תורה, והחלטתי לוותר על התור וללכת ללמוד. זה לא היה לי קל, תוך כדי הסדר' מפעם לפעם עלתה בי מחשבה שאולי בכל זאת היה נכון ללכת למשרד, אבל שוב ושוב דחיתי אותה. קבעתי בליבי שאם הקב"ה רוצה לשלוח לי כסף, הוא ישלח לי אותו גם בלי שאצטרך להפסיד מהלימוד.

השיר והשער

שירת קודש מרוממת על פי ספר שער הביטחון

הבוטח בד' אינו מתיירא מלהוכיח אנשים ואינו משתעבד להם

הבוטח בד'. לא יאָשם. לַעֲבֹד לְהִשְׁתַּעֲבֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרֵים לְקוֹוֹת לְאָדָם. לְיַחַל לְבֶשֶׁר וְדָם. לְהִתְרַצוֹת לְהַחֲנִיף חֲבֵרִים לְהִסְכִּים לְעֵבְרוֹת. לְפַחַד מְגִזְרוֹת. אֲלֵא יוֹכִיחֵם בְּכַח אֲפִרַּיִם וַיִּמְנַע מֵהֵם טוֹבָה. וְלְהוֹדוֹת בְּחוֹבָה. לְקַבֵּל וּלְגַמֵּל וּלְחַנֵּף עֲשִׂירִים

✦ הרה"צ ר' בעריש שנייבאלג שליט"א ✦

להתבונן מעבר לחיצוניות

המראה בו פגש הכהן, לא היה נעים. נגעים! נגעים המתפשטים על הגוף. צרעת, מאבחן הכהן. מסכן, מצקצקים הכול בלשונם. צריכים לחשוב כיצד לשמח את המצורע האומלל. חייבים לשלוח לו פינוקים, ולבקש מארגוני שמחה שיגיעו עם הגיטרות לעודד את רוחו.

אולם, מתברר שזוהי דעת בעלי בתים, ההפוכה מדעת תורה. לפי התורה, אין אלו רעיונות נכונים. את המצורע שולחת התורה בבדידות אל מחוץ למחנה.

טורנוסורפוס הרשע כבר שאל את רבי עקיבא, מדוע התינוקות אינם נולדים מהולים. הרי אם חפץ בכך הבורא - מדוע לא יצר את העולם כך...?

זוהי ההסתכלות החיצונית על הדברים. המשמעות העמוקה היא שד' רוצה שהאדם עצמו ייטהר ויזקק את עצמו. זו אינה פעולה חיצונית בלבד, אלא יש לה משמעות עמוקה ופנימית. אין המדובר בפעולה טכנית, אלא בשורש שאמור להצמיח פירות.

גם המצורע יכול להיטהר רק אחרי שיושב בבדידות. הוא יכול לטעון כי מדובר בחולי טבעי, ואיך דיבורי לשון הרע נכרכים בעניין? אבל, עליו לצאת מהמחנה, שבעה ימים לשבת עם עצמו, ללא שום דיבור עם הזולת, ולהיווכח שגם 'חולי טבעי' מקורו בעוון רוחני.

שום דבר לא מכין אותך לעלבון שחודר לליבך ופוער בו חור. הבושה מסמיקה את אוזניך, ויש לך יותר מכמה מיילים להשיב על ההשפלה ששוגרה לכיוונך. כמה מיילים שתבהרנה שאין קשר בינך לבין הדברים שנאמרו בפומבי. שתסרנה ממך את הכתם הבלתי הוגן שמצמידים לך.

ובכל זאת מבקשים ממך לשתוק. להבליג. להעביר על המידות. למרות ההיתכנות שיהיו אנשים שיחשבו שההשמצות הללו נכונות. שאולי יש בהן אמת. העמדה הזו, שבה אינך עונה, היא שמאפשרת לך לתקן את מידותיך, להאמין שהעלבון נגזר עליך בהשגחה אישית מלמעלה, והמבייש הוא רק שליח.

כשמצליחים לחדור את המעטה החיצוני של המאורע, מגיעים להבנה אחרת בכל ההסתכלות, ולחיים איכותיים בהרבה.

כעבור שבוע התקשרתי לבנק לבדוק את מצב החשבון, מפני שידעתי כי סכום מסוים צריך להיכנס. הדיווח הפתיע אותי. סכום גדול שלא הכרתי היה בחשבון, והמקור - מענק חד פעמי בגלל המלחמה.

אז בסוף הם ויתרו על המסמכים, והחליטו בכל זאת להעביר לי את המענק, תודה לד'. מתי זה היה? כשאני שומע את הפרטים, אני מודה שבעתיים. הכסף נכנס לחשבוני בדיוק באותו יום שני שלפני שבוע...

✦ נמשך בכבלים ✦

מספר הרב י. כהן ממודיעין עילית:

יום אחד נסעתי הרחק מחוץ למקום מגורי, ובמהלך הנסיעה חשתי ברעב. אמרתי לעצמי: 'במקום לאכול ככה, תוך כדי נסיעה, אכנס לאיזו פינה, אוכל בנחת, אברך ברכת המזון כמו שצריך, ואודה לד' יתברך על הכול'. איני מומחה גדול לדרכים, לא ידעתי היכן בדיוק תימצא הפינה המתאימה, ולכן סובבתי את הרכב שבו נסעתי לכיוון יער קטן שנגלה לעיניי, העמקתי לתוכו ותרתי אחרי מקום נוח. מקום כזה שבו אצא אל האוויר הטוב שד' ברא, אוכל את סעודתי בנחת, ואברך את בוראי בשמחה ובהרחבת הלב.

כנסתי פנימה, אבל שום מקום ישיבה מוצלח לא נגלה לעיניי. המשכתי לנסוע עמוק יותר ויותר בתוך היער. ימין, שמאל, ימין, שמאל - בלי כיוון מסוים. זו הייתה ממש נסיעה אקראית, עם החלטות לא ממש הגיוניות. למה החלטתי לפנות לצד הזה, ולמה אחר כך לזה? ומה לא טוב בפינה הזו? ולמה בסופו של דבר מצאה חן בעיניי אותה פיסת אדמה, שכשהגעתי אליה אמרתי 'כאן אני עוצר'? אין לי תשובה לכל זה. פתאום, מיד אחרי שעצרתי, ניגש אליי מישהו. הוא נראה לחוץ והצביע על הרכב שלו, "סליחה, אולי יש לך כבלים? נגמר לי המצבר ואני תקוע פה".

אמרתי לו: "בטח, ברוך ד' שיש לי! רק מחילה, כבר אסיים לאכול ואודה לד' הטוב, ואז אפנה אליך ביישוב הדעת". הוא חיכה כמה דקות, וברוך ד' סיימתי, ניגשתי אליו, נתתי לו את הכבלים, והוא הטעין את המצבר בעצמו. כשהוא סיים, הוא אמר לי: "תודה רבה! הצלת אותי!" מיד אמרתי לו, בלי להתבלבל: "תודה רבה! תודה רבה לאלוקים!" כי אכן, מי סידר את כל זה? מי הכניס לי בראש להיכנס לתוך היער הקטן הזה, ונתן לי בלב את הרצון להשיג מקום נוח, ולהחליט לעצור דווקא ליד בעל הרכב ששיווע לעזרה?

ומי יודע?! אולי כל הסיבוב הזה היה בשביל הרגע המכונן הזה, שבו זכיתי לומר באוזני בעל הרכב את המילים האלה, שכל מה שקורה בעולם, הכול, אבל הכול - זה מד' יתברך.

✦ הורדה לצורך עלייה ✦

מספר בחור בן שלוש עשרה מירושלים:

רק לפני תקופה נהייתי בר מצווה, וכבר יש לי סיפור שרק מי שהגיע לגיל מצוות יכול לספר.

באחד הימים, אחרי יום לימודים שהסתיים בשעה שש, חזרתי מהתלמוד תורה בהסעה. הנהג מיהר מאוד, היה נראה שיש לו אירוע או משהו חשוב אחר להספיק, והוא רק חיפש רעיונות איך לקצר את הנסיעה. הוא שאל: "מישהו פה צריך לגאולה?" אמרתי "אני", ואף אחד לא הצטרף אליי. הייתי היחיד שהיה צריך לגאולה.

"אז תרד פה", אמר לי הנהג, כי בשביל מה להאריך את הדרך, ועוד בכביש העמוס של גאולה, אם רק תלמיד אחד צריך להגיע לשם? ואכן, הוא עצר לי בנקודה שהייתה הקרובה ביותר לגאולה מבחינתו, אבל מבחינתי כעת היה עליי ללכת כברת דרך משמעותית, והרגשתי ממש מבוש מהתקרית הזאת. כאילו

דחייה עצמית

כעבור יומיים, הבקשה שלי נושאת פרי. עקב אילוצים שונים ידחה המבחן המסכם ליום רביעי. אני מתקשר הביתה כדי לספר לאמא שלי ששינו תאריך של מבחן גורלי בשביל הבן שלה, ומתעדכן שלקראת החגים עתיד אחי הקטן לחזור מהישיבה החדשה שבה הוא לומד.

"מתי בדיוק יוצא המבחן?" אמא שלי נשמעת נמרצת, ואני יכול לדמיין אותה עומדת במטבח הגדול ומכינה עוגת שמנת במיוחד בשבילי. "יום רביעי", אני אומר ומדפדף בלוח השנה שתליתי פעם מעל מיטתי שבמעון הסטודנטים, "יום רביעי בעוד שבועיים, נדמה לי זה יוצא..." ואז אני משתק בבת אחת, ומאבד את השליטה על מיתרי קולי.

"ג'ונתן?" אמא שלי מערבלת משהו במיקסר. "מה התחלת להגיד? איזה יום רביעי?"

אני לא מאמין שזה קורה לי. ואני בעצמי אמרתי לד"ר מרסייה שלא משנה לי באיזה יום ייערך המבחן, העיקר שלא בשבת! אני "ג'ו?"

"אמא", אני לוחש. היא לא שומעת. איך יכולתי לפספס את זה?! איך יהודי יכול לשכוח שבעוד שבועיים מגיע ראש השנה? אולי אשמה העובדה שזאת הפעם הראשונה שאני עתיד לחגוג אותו. אם... אם אפסיד בשבילו את המבחן, כמובן. אני מתנער מיד. ראש השנה. ימי ראש השנה הם הימים הכי גדולים בשנה, ימים שממליכים בהם את ד'. ימים של דין וחשבון. אני לא אמור לחשוב בכלל על המבחן, יהיה גורלי ומסכם ככל שיהיה: "זה יוצא בראש השנה!" אני נאנק בחוסר אמן. "זה לא יכול להיות! ראש השנה יוצא השנה בשלישי ורביעי!"

אמא שלי מכבה את המיקסר ושוקת כמה דקות מאחורי הטלפון. אני מסתכל סביבי, על החדר המבולגן קצת, על ערימות החומר שמחכות לי, על כל החפצים שמעידים ששנתיים אני שוקד ומתאמץ על לימודי הביו-טכנולוגיה שלי, ולא יודע מה אני צריך לעשות עכשיו.

(מתוך מדור 'שטח פרטי', מגזין השגחה פרטית למנויים)

אני לא שווה מספיק בשביל שייקחו אותי עד הבית.

הייתה לי ברירה? ירדתי מהסעה. נעמדתי נבוך על המדרכה, מנסה לחזק את עצמי שהכול משמייים. רגע לפני שהתחלתי לצעוד לכיוון הבית שלי, ניגש אליי מישו שחיפש עשירי למניין. "יש לנו כבר תשעה", הוא אמר, וביקש שאבוא גם אני. אמנם כבר התפללתי מנחה, אבל זה לא מפריע לצרף אותי למניין. ראיתי לפי מראה השמיים שכבר ממש שקיעה, והצטרפתי אליהם. אילו לא הייתי מצטרף, הם היו עלולים להסתפק בתשעה אנשים בלבד. כבר הבנתי למה הנהג הוריד אותי בדיוק שם. למותר לציין שההרגשה היא, כאילו אני לא שווה אפילו שייסעו בשבילי עד גאולה, התנדפה לחלוטין...

גם הגוי מבין

בשלוחה של 'שיח חברים' שבקו, סיפר הרב משה זילברמן שליט"א מעשה מדהים, אותו שמע מיהודי שמתגורר בפלטבוש:

בפלטבוש יש מאפייה שנקראת 'בייגלו', אותה מנהל יהודי יקר, רוּדף צדקה וחסד, בשם ר' שאול רזנבלום. יום שישי אחד, ר' שאול סיים את עבודתו במאפייה, וכשעמד לצאת הוא הבחין בכמה עוגות מאפינס שנשארו, והחליט לקחת אותן איתו. הוא הכניס את העוגות לתוך שקית טובה ויפה שעליה מודפס סמל המאפייה, ונכנס איתה לרכב. משם, טרם ישוב הביתה, הוא עשה את דרכו לביתם של הוריו, לבקר אותם ולעזור במה שצריך.

הוא הגיע לבית ההורים, ואימו קיבלה אותו בשמחה. במהלך הביקור היא אמרה לו: "היה כדאי שתהיה בבית שקית טובה של 'בייגלו'. אתה יודע, לאבא קשה להחזיק את התפילין תוך כדי הליכה. אם תהיה לו שקית של 'בייגלו', שזו שקית טובה וחזקה, הוא יוכל להכניס את התפילין לשקית, ולקחת אותן ללא כל חשש שהשקית תיקרע חלילה וחס". "אמא", התלהב ר' שאול, "בדיוק לקחתי היום מהמאפייה שקית של 'בייגלו', ולא סתם שקית, אלא שקית עם מאפינס". הוא ירד לרכב, הכניס את השקית הביתה ואמר, "השקית בשביל אבא, והעוגות - שתהיינה כאן בבית". "בשביל מה? שאלה אימו, "מי יאכל את זה?"

"כבר יהיה מי שיאכל", אמר ר' שאול. "אם כבר הבאתי, אני לא לוקח חזרה. זה בוודאי יבוא לידי שימוש". ר' שאול שהיה בבית הוריו עוד זמן-מה, ולבסוף, אחרי שבידך את הוריו בשבת שלום, ואת אביו - הסובל משושנה ברגל - ברפואה שלמה, הלך לו לדרכו. בבית ההורים יש כורסה עם ריקליינר, המתכווננת באמצעות הלחצנים המחוברים אליה. כיוון שהשושנה הציקה מאוד לאביו של ר' שאול, באותם ימים הוא הרבה לנוח בכורסה הזאת, שמאפשרת לו למקם את רגליו בתנוחה שהיא יחסית נוחה יותר מאשר בשכיבה על מיטה. הלחצנים השולטים במנחים השונים של הכורסה, הם קלים ללחיצה וממושמים לכל הוראה, ודי בלחיצות עדינות עליהם כדי לכוון את הכורסה לצורה הרצויה. בליל שבת אחרי הסעודה, ישב הרב רזנבלום המבוגר בכורסה בתנוחה של חצי ישיבה-חצי שכיבה, ולמד חומש עם רש"י. הוא עיין בחומש במצב של נים ולא נים, עד שנרדם, והחומש נשמט מידי ונפל על לוח הלחצנים של הכורסה.

ברגע זה התעוררו צירי הכורסה. הנגיעה של החומש גרמה להרמת מושב הכורסה, וכך התעורר גם האב. והנה, שוב השתנה מצב הכורסה: התנוחה שבה שכב החומש על הלחצנים גרמה לנדנדו בלתי פוסק של הכורסה, וזו נעה הלך-ושוב כנדנדה משוכללת, תוך שהיא מסבה אי נוחות רבה לרב רזנבלום הסובל ברגליו, שישב כלוא על כס העינויים. כל מה שהיה צריך לעשות כדי לעצור את הסיטואציה המטלטלת הזאת, היה פעולה פשוטה אחת: לקחת את החומש ולהניח אותו על השולחן. אבל, אימו של ר' שאול, שנזעקה למקום, חששה. היא לא ידעה האם מותר לעשות זאת, והאם אין כאן חילול שבת. לכן מיהרה לצאת לרחוב לחפש גוי, ומצאה.

הגוי קיבל בטבעיות את ההזמנה לעלות, באומר: "אני גוי של שבת כבר כמה שנים, ואני יודע בדיוק איך צריך לנהוג. תגידו לי מה קרה, ואני אעזור לכם".

זה היה פשוט מאוד. האישה ביקשה מהגוי שיביא את החומש, והעניין הסתדר.

רגע לפני שהוא הלך, ביקשה האם לתת לו את שכרו ואמרה: "רגע, רגע, בוא תיקח כמה מאפינס", והיא מילאה לו שקית במאפינס שר' שאול הביא ביום שישי ממאפיית 'בייגלו'.

"מה??? נדהם הגוי, "מאפינס??? זה אמיתי?!"

מתוך "מגזין השגחה פרטית" -
**מגזין האיכות המעניק לכם ארגו
כלים ייחודי לחיים שלווים ורגועים.
להצטרפות חייגו: 02-502-2-502**

הוא התרגש כל כך, עד שהוריו של ר' שאול חשבו שהוא עומד להתעלף.

"עכשיו אני יודע שהאלוקים שומר על היהודים!" הצהיר הגוי.

מרגע לרגע נעשה העניין מוזר יותר, עד שהגוי התעשת וסיפר דברים כהווייתם: "אני עובד פה בשכונה אצל מיסטר פריד", הוא סיפר. "הוא אדם מבוגר בן תשעים וחמש, ואני עוזר לו בכל מה שהוא צריך. תמיד בשבת בבוקר הוא אוכל מאפינס, זה חשוב לבריאות שלו. בכל יום ישישי אני נוסע לבורו פארק, ושם אני קונה לו מאפינס אצל 'שלומי'ס'. ככה קבוע. רק היום נסעתי לשם קצת יותר מאוחר, ואצל 'שלומי'ס' כבר היה סגור. חשבת, מה אני אעשה מחר בבוקר, כשמיסטר פריד יבקש את המאפינס שהוא רגיל לאכול? אני חייב שיהיה לי משהו להביא לו. חשבת ומצאתי רעיון, לא רחוק מכאן יש מאפייה! נסעתי לשם וקניתי מאפינס חלביים, טעימים אותו דבר כמו המאפינס של בורו פארק. אמנם זאת לא מאפייה של יהודים, אבל חשבת שלמיסטר פריד לא יקרה כלום אם יום אחד, כשהוא כבר בן תשעים וחמש, הוא יאכל מאפינס ממאפייה אחרת?"

בני הזוג רוזנבלום היו המומים לשמע תוכניתו של הגוי, להאכיל את בעל הבית שלו במאכל ללא כל הכשר, מחלב עכו"ם. ואז הרים הגוי את קולו בהתרגשות ואמר, "והנה אני רואה שהאלוקים שומר על היהודים, שיאכלו רק מה שהוא מרשה להם לאכול! אתם מביאים לי כאן מאפינס ממאפייה של יהודים, כדי שמחר בבוקר אני אוכל לתת למיסטר פריד את המאפינס האלו!!!"

אפילו הגוי הבין שאת המאפינס הכשרים שלח הקב"ה, ששומר על היהודים שלו...

במוצאי שבת קיבל ר' שאול רוזנבלום שיחת טלפון מהוריו, שסיפרו לו בהתרגשות שהמאפינס שהוא הביא להם ביום שישי, הצילו יהודי מאכילת מאכל שהוכן ללא כל פיקוח הלכתי, והוא מסתמא מלא באיסורי תורה מלבד היותו פת עכו"ם עם חלב עכו"ם. ר' שאול כל כך התרגש, ומתוך אחריות, פנה לשתף את בני משפחת פריד במעשה. הוא התקשר לבתו של הרב פריד וסיפר לה את

כל השתלשלות העניינים, החל מהמאפינס שנשאר במאפייה וצדו את עיניו לפני שיצא, המשך בשקית שבה בחר להניח אותם, וכל המשך השתלשלות המאורעות השמיימיים המדויקים, עד לוידויו של הגוי באוזני הוריו.

הבת הייתה המומה לשמע הסיפור. "מה??? הגוי רצה להאכיל את אבא שלי במאכלי טריפה??? האם אתה יודע מי זה אבא שלי? אבא שלי עבר את מלחמת העולם השנייה, והוא סיפר לנו שבשנות השואה האיזומה, במחנות המוות, הוא צם ימים שלמים, ובלבד שלא להתגאל במאכלות אסורים. הוא מסר את נפשו על אכילת אוכל כשר, ועכשיו הקדוש ברוך הוא שמר עליו, שלא ייכשלו!!!"

✦ ההחזר הגיע בזמן ✦

מספר יהודי ממונטריאול שבקנדה:

במסגרת גלגולי הכספים שלי נרשם לי חוב ליהודי מארה"ב, וחייפתי דרך להחזיר לו את החוב. עברו כמה שבועות, והנה התגלגל הדבר ששינו נשבות יחדיו באותו אזור בשבת קודש. הוא עדכן אותי בטלפון איפה בדיוק הוא יהיה, ואני ארגנתי סכום כסף נאה כדי להחזיר לו חלק מהחוב.

כאשר הגעתי למקום, נתתי לו את הכסף כבר ביום שישי, והוא הודה לי מקרב לב. על כסף, ובפרט על כסף שאני חייב לו, הוא לא צריך לומר תודה, אבל עם כל זה הוא הרגיש צורך להכיר טובה, בגלל השגחה פרטית מופלאה שהתגלגלה על ידי.

"הבאתי איתי כסף לכאן", אמר לי האיש, "אבל לא רציתי להחזיק הכול אצלי, וביקשתי מהבן שלי, הבחור, שיחזיק אצלו חלק מהכסף. הוא הכניס את הכסף לכיס המכנסיים שלו, ושכח ממנו לגמרי. בערב שבת הוא החליף מכנסיים, ובא לכאן בכיסים ריקים. כאשר ביקשתי ממנו את הכסף, הוא גמגם לי על המכנסיים שנשאר בבית, ואני תהיתי, מה אעשה עכשיו? איך אוכל להסדר בעיר בלי כסף?"

ואז באת אתה והחזרת לי חלק מהחוב, כך שאוכל להסדר ולקנות כל מה שצריך".

זכיתם לגילוי השגחה פרטית? שתפו אותנו! הגילוי שלכם עשוי להאיר לרבבות יהודים
ספרו את הסיפור שלכם בקו השגחה פרטית 02.3011300 - בשלוחה 3 ואח"כ 0 (אחרי בחירת השפה)
או שלחו בפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

הבמה המרכזית לשיתוף תובנות וחידוקים מן החיים

הבוטחים בהשם

אותו. זה מרגיע אותו. יש כאן 'חכמת חיים' מהולה בתמימות. האמון המלא בהוריו, מאפשר לו לא להסתבך בדברים שאין לו השגה בהם. תמימות זו תוביל אותו אל שערי **האמון והאמונה בבורא עולם**, ותסייע לו-לנו להסיר דאגה בדברים שאנו לא מבינים בהנהגתו יתברך. די לנו באמונה תמימה ש"משנתו של בורא עולם סדורה לו". כיוון שהוא מבין ויודע - אני רגוע גם כשאני מבין! תפקידם של האב והאם הכרחי בהקניית יסודות האמונה. החינוך לאמונה הוא להרגיל את הילד לתת אמון בחיים, ואמונה במנהיג העולם, שכל המאורעות מביאים אותו להתפתחות ולשלמות, ולא חלילה להסתבכות. **אפשר לומר גם כן:** האב יקנה את היסודות. תפקידה של האם הוא לאמן את הילד בפועל, ברכישת כלים מעשיים, בבחינת "וידעת", "והשבות" - כשהעבודה הגדולה היא לאמן ולהתאמן ביסודות הידועים לנו. רמז לדבר: **ילד** בגימטרייה - **אב-אם**. והרי לך היחסיות: הפער בגימטרייה בין האב לאם, מלמד שה**אמון** מצד **האם** זהו הרכיב העיקרי בהכנת הילד למאורעות החיים... בברכה שנוכה לאמן את ילדינו כראוי.

אורח בייפוס, רכסים

לכבוד מערכת 'מגזין השגחה פרטית' ברצוני להביא רעיון שעלה במחשבותי, ושראו לפרסמו מעל במה נכבדה זו. בלשון הקודש, כידוע, מילים הדומות זו לזו באותיותיהן, הן על פי רוב גם דומות במסר שהן מביעות. ניקח את המילים '**אם**', '**אמן**' ו'**אמונה**', וניווכח במסקנה מדהימה: קשר של **אמן** קיים בין **האם** לבנה מאז בואו לעולם, שכן היא המתווכת הראשונה בינו לבין אירועי החיים. **אמן** זה, כ**שמתאמנים** בו היטב, יהווה בהמשך החיים בסיס **לאמונה**, הנצרכת כל כך כדי לעבור את החיים בשלווה ובביטחון. כמבחן לאמון של הילד בהוריו, נתבונן ב'תעלול' החביב על מבוגרים על חשבון תמימותו של הילד: הם מרעיפים ומטרידים אותו בשאלות שאין הוא מסוגל להשיב עליהן, עד שבמצוקתו הוא פולט, ספק בכעס ספק בייאוש: "תשאל את אבא שלי, הוא יודע..." ואז חוזר לשלווה ולתום הילדות.

לא! אין כאן התחמקות, יש כאן הבעת אמון ותלות מוחלטת באביו. **זהו הבסיס לאמון ולאמונה שלנו.** גם הילד במצוקתו, כשהוא ללא תשובות ברורות, נרגע כשזוכר שלאבא שלו יש תשובות. זה מספיק בעבורו, כי הוא סמוך ובטוח בהוריו, ואם הם מבינים, זה מספק גם

מתנה משמים

מספר נחמן ג' מירושלים:

לאחר שהתמדת במבצע שהיה לנו בתלמוד תורה, ובמשך ששה שבועות למדתי 'שנים מקרא ואחד תרגום', קבלתי זכוי לקבלת זמירון יפה לשבת. הפרוץ בכריכת עור מהדרת.

הלכתי בשמחה לקחת את הזמירון. נכנסתי לחנות ובדי הזכוי, נגשתי לעמודה המתאימה, אך לא מצאתי את הזמירון שרציתי - סדר זמירות מפרש. היו שם כל מיני זמירונים יפים, אבל אני העדפתי דוקא זמירון עם פרושים.

"תבוא בשבוע הבא", אמר לי המוכר.

יצאתי מהחנות מאכזב. כבר דמינתי את עצמי מתענג על סדר זמירות מפרש משלי, בסעודות השבת הקרובה! והנה, עד שנסעתי לחנות, אני חוזר בידיים ריקות...

שבוע חלף. שוב הגיע יום חמישי, ושוב נכנסתי לחנות כשהזכוי בדי.

הפעם שמחתי מאוד לראות שאכן, בימים שחלפו הגיע סדר זמירות מפרש כמו שאני אוהב. לקחתי אותו וחסרתי הביתה מרצה.

כשהתחילה סעודת ליל שבת הגישה אמי לשלחן, בנוסף לסלטים הקבועים, סלט שאני מחבב, והודיעה בחגיגות שהסלט הזה הוא לרגל הסיום שאני עושה על פרק 'הכנס'.

הבטתי בזמירון האחד בדי, שרית של ספר חדש נודף ממנו, ורק אז קלטתי את ההשגחה הפרטית שהיתה כאן.

כן, לא סתם התעכבה המתנה! הרי הרבה יותר מתאים להתחדש במתנה שבתית יפה כזאת, דוקא בשבת שבה אני זוכה לחגג סיום!

אם עד היום רק ידעתי - הפעם גם הרגשתי: כל עכבה (עכוב) - לטובה!

זוכה בכפלים

מספר שלומי מהצפון:

אני לומד בכיתה ג'. כעת יש אצלנו עונה 'רותחת' של אסוף קלפים.

באחת ההפסקות נגש אלי איציק, בן דוד שלי מכיתה א', והציע

לי לשחק יחד בקלפים. רציתי לשמח אותו, אז הסכמתי. תוך כדי משחק הבחנתי שהוא מניח בערמה קלף זכיה - קלף שאם באים אתו למוקד מכירת הקלפים, מקבלים חבילת קלפים שלמה בחנם. אמרתי לו: "הי, שמתי לב שהנחת כאן קלף זכיה? לא שוה לה?"

"לא אכפת לי", הוא ענה. כנראה הוא לא ידע מה פרוש 'קלף זכיה'.

בסוף המשחק גליתי שקלף הזכיה הגיע אלי. נו, הוא מסכים. מה הבעיה? חשבתי לעצמי. אבל, לא הייתי רגוע עם זה.

בערב נגשתי לאבא שלי וספרתי לו על מה שהיה. שאלתי אותו האם אכן מתר לי לקחת לעצמי את הקלף הזה. לא הייתי בטוח

שזה בסדר, כי כנראה איציק פשוט לא יודע כמה זה שוה! אבא התפעל מהישר שלי. הוא אמר שאכן יש כאן ספק, ולא בטוח שמותר לי לקחת.

"דבר אחד בטוח", אמר לי אבא, "שמותור - לא מפסידים!"

אבא אמר לי שכדאי שאחזור לאיציק ואבקש ממנו להחליף אתו את הקלף הזה בקלף אחר, רגיל, על אף שלא בטוח שאני חייב לעשות זאת.

אחר כך הוציא אבא כמה מטבעות מהכיס, ואמר לי: "בכל אופן, כדי לשמח אותה, קח את זה ותקנה לה חבילה".

למחרת נגשתי לאיציק, החלפתי אתו את הקלף, וכמוכן הסברתי לו שהוא יכול לקבל על ידו חבילת קלפים בחנם.

בערב, כשקניתי חבילה חדשה בכסף שנתן לי אבא, לא האמנתי למראה עיני. מהחבילה החדשה בצבץ קלף נדיר במיוחד! זהו קלף שמזכה אותי בעשרים חבילות נוספות!!!

הביתה חזרתי בחיוך גדול, כשבדי עשרים ואחת חבילות קלפים חדשות. כשפתחתי את קלן, מצאתי עוד כמה קלפי זכיה בין הקלפים הרגילים.

הרבה פעמים ותרתי בחיי, ולא תמיד ראיתי מייד איך הרווחתי מזה. אבל, הפעם הזאת ראיתי את זה בגדול!

זו היתה ממש הארה משמים, שאזכר לכל הפעמים, שמותור אף פעם לא מפסידים!

הודעות פינת

ילדים יקרים!
בכל יום ראשון עולה סיפור חדש מאת המחנך
הנודע הרב קלמן רוזנברטן שליט"א.
זו השגחה פרטית לילדים: 02-3011901

ילד יקר! ראית השגחה פרטית?
שתף את עם ישראל בסיפור שלך!

התקשר לקו השגחה פרטית לילדים: 02-30-11-901
הכנס לשלוחה 4 (לאחר בחירת השופה) והקלט את הסיפור שלך.

תגלית שמימית

פרק ג'

תקציר: החתן ואחיו מגיעים לקבל את ברכת האדמו"ר לקראת החתונה. מספר שעות לפני כן, ר' שלמה מגלה במזוזה את המכתב הישן, ומחליט להעביר אותו למי שישמח בו.

איזה רגע גדול וקדוש!

הנה, זהו אחד מבניו של ר' שלמה ספרקוון זכר צדיק לברכה.

תודה רבה.

ברוך ד', הגענו בזמן. הכנס אל הקדש פנימה, ואני אחכה לך כאן!

מענין מה הם רוצים ממני...

אתה ספרקוון? יש לי כאן מכתב שאביך כתב לי לפני ארבעים וחמש שנה, ואשמח להעביר לך אותו!

אנצל את הרגעים האלו לתפלה על אחי היקר...

יפה, יפה! אני אעשה מהמכתב הזה 'מטעמים' בסעודת השבע בברכות!...

מה???

היינו ידידים טובים. לאחר חתונתי, שנערכה בארץ ישראל, הוא שלח לי מכתב ברכה...

מה קרה לך???

אתה לא מרגיש טוב?!

מהו המכתב הישן הזה?!

הבלתי כעת מכתב שאבא כתב לפני ארבעים וחמש שנה!!!

אשמח לקרא!

מספר הרה"ג ר' דוד קלצקין שליט"א:

התקשר אליי אברך, אב לעשרה בלי עין הרע. הוא מאזין קבוע לקו השגחה פרטית, ורצה לשתף אותי במה שאירע עימו במוצאי שמחת תורה האחרון:

בערב חג הסוכות, מספר היהודי, היה מבצע בחנות: שמן זית שמחירו הרגיל הוא גבוה ביותר, נמכר כעת בחמישים שקלים בלבד לבקבוק. קניתי שני בקבוקים. האחד למאכל, והשני כדי שישימש כנוי סוכה, ובהמשך אשתמש בו גם לנרות חנוכה, לקיים עם זה מצווה נוספת. חג הסוכות עבר, ובמוצאי שמחת תורה התחלתי לפרק את הסוכה יחד עם ילדי.

בני בן השתיים עשרה, ילד אחראי למדי, העמיד סולם והחל להוריד את הקישוטים. ואז איכשהו התנתק בקבוק השמן וצנח על הרצפה. קול נפץ נשמע, זכוכיות ניתזו לכל עבר, ושמן מילא את הרצפה. דממה השתררה. הילדים הביטו בי בחשש.

אבל אני התחלתי לצחוק. מבעד לצחוק אמרתי שצריך לומר: 'כל מה שד' עושה הוא לטובה'. 'לטב עבד' - שהיה השמן תלוי עד לרגע זה; 'לטב עבד' גם שייפול לרצפה ויתנפץ.

זו לא הייתה אמורה להיות התגובה הטבעית שלי. הסיבה שהצלחתי כך בשעת מבחן לעצור בעצמי, היא מאות שעות ההאזנה שהאזנתי לשיעורים ולסיפורים בקו השגחה פרטית. שנים של לימוד אמונה ושינון אמונה, גרמו שאעמוד במבחן ושאלף לרגע לא אכעס.

אמרתי לילדים: אנחנו רצינו לקיים ב'שמן מצווה' הזה מצווה נוספת - נרות חנוכה, הקב"ה רצה שנקיים בו מצווה אחרת - שנתגבר על הכעס. בשעתיים הקרובות ניקינו את הנזק שאירע. הילדים שרו את השיר שפרסמת בשיעור הידוע, שיעור 52, 'כי זאת סיבה ד', כשהם מוסיפים מילים משלהם על השמן שנפל כי כך הקב"ה רצה.

מסיים היהודי: לא התכוונתי אז לחנך את הילדים. אבל, יש חינוך גדול יותר מזה שהילדים רואים את אבא לא כועס, לא מתעצבן, רק צוחק ואומר 'לטב עבד'!...

✦ המקום: מעלה אדומים

✦ נקודת החלוקה: בית הכנסת 'נזר אהרן' שבשכונת מצפה נבו

ערב שבת. נופים מדבריים ניבטים מרחוק. הרחובות שוקטים והכבישים שוממים, כמו מספרים על האורחת המתקרבת.

השמיים נצבעים באדום וכתום. עוד רגע, ושבת המלכה פורשת כנפיה על מעלה אדומים. עשרות בתי כנסת שוכנים בה בעיה, וכמה מהם ממוקמים בשכונת מצפה נבו. מכל אלו נשמעים כעת קולות המתפללים המקבלים את שבת המלכה.

בית הכנסת 'נזר אהרן' הוא בית הכנסת הספרדי שבשכונה. מתפללים בו יהודים שדעתם מיושבת עליהם, ואווירה חמה שוררת בין כתליו.

הנה מסלול החזן 'לכה דודי', והציבור מצטרף, שר יחד איתו. הוא אומר, הם עונים. באוויר שוררות משפחתיות, שלוה ורוגע. אנשים מתנועעים בתפילה. שואפים מלא ריאותיהם אוויר של שבת. נותנים לגוף לנוח מעמל השבוע.

על השולחן שבכניסה מונחים העלונים. עלוני השגחה פרטית. קוראים לכל מי שחשקה נפשו ברוע ושלוה אמיתיים, לבוא ולקחת. לקרוא את הסיפורים, לקבל את הכלים. את הדרכים להגיע למנוחת הבוטח.

עוד עלון נלקח, ועוד אחד. גובה הערימה צונח. תכולתה מתמעטת. תיכף תרוצנה העיניים על השורות. הלב יתמלא, ייטען בשלוה. לא רק מנוחת הגוף במצפה נבו; גם מנוחת הנפש.

זו ההזדמנות שלך לעשות שינוי אמיתי!

פתח גם אתה מוקד הפצה באזור שלך ותהיה חלק מזיכוי הרבים. הפעולה שלך משנה חיים. התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

השגחה פרטית

לרכישת מנוי הפצה חייגו:

*6176
שלוחה 4

או נעמדות 'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

התשלום המאמץ ...ההנאה

הבן שלך הרבה יותר מתאמץ דווקא בישיבה בה אתה משלם יותר, אבל זה שווה.

גם כשחייבים ישועה - מתאמצים מפיצים ומשלמים!

תשאלו את מאות מפיצי העלון השגחה פרטית, שמתאמצים, משלמים ונושעים

לפניות בעניין תוכן העלון

השאירו הודעה במס' 02-3011300 שלוחה 9/9 או שלחו לפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

קח גם אתה שותפות בזיכוי הרבים העולמי, ותזכה לישועות בכל העניינים! התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

✦ אורי יובל ורינת אריה בני טליה לחזרה בתשובה שלמה, בריאות הגוף והנפש והצלחה בכל
✦ לעילוי נשמת יצחק בן טוביה
✦ רחמים בן לולו להצלחה ברוחניות ובגשמיות

✦ בעילום שם להצלחה ברוחניות ובגשמיות
✦ הכל בידו! הכל מידו! אין עוד מלבדו!
✦ לזכות התורם בעילום שם לבני חיי ומזוני
✦ להצלחת חגית בת מזל

מפיצים
אמונה
לכל יהודי
בכל העולם

היכל החתם סופר

מלון שוביני בעשונות ותורתו של מרנא ורנא החתם סופר זי"ע א'

גליון נ"ב • פרשת תזריע-מצודע • א' אייר תשפ"ו

בפתח ההיכל

ועץ ארז ושני תולעת ואזב

רבינו בפרשתן (תת"ס עמ' לג) מבאר את ענין עץ הארז והאזב הנקחים יחד בהדי הדדי לטהרת המצורע. ומבאר: **"כי כל הקדושה וישרת אדם תלוי בגבהות ושפלות לב, ויגבה לבו בדרכי ה' ואינו מתבייש מפני המלעגים וזהו רמוז בארז, ושפלות לב נגד ה' ויראו להכניע לפני ה' ועבדיו ולשמור מצותיו וחקיו וזה רמוז באזב. והוא רמז מדי חדש בחדשו (ישעיה סו כג) שהוא השפלות וכניעה מיעוט הירח, עתידים צדיקים שיקראו בשמן, יעקב בנה הקטן, דוד הוא הקטן (חולין ס ע"ב), ושבת בשבתו הוא הגבהות לב בדרכי ה', כי שבת רומז לעטרה לראש צדיק, כידוע אותיות שלפני שב"ת אותיות רא"ש, ואחר שב"ת ת"א, שהוא כתר ועטרה, נמצא חדש ושבת הוא ארז ואזוב."**

ויש להביא דבר מבהיל אודות מידה זו, שגם בהתאמצות האדם ביתר שאת להתעלות בעבודת ה' כעץ ארז - הרי עליו לשמור על עצמו מקצה קצהו של שמץ יוהרא. זאת מדבריו של תלמיד רבינו הג"ר אהרן דוד דייטש זצ"ל בעל גורן דוד בשם רבו, אודות המעשה הידוע מרבי יוסף די-ליריינא.

והוא המסופר בדברי הקדמונים (עי' רמ"ק פרדס רימונים שער כ"א פ"א ועי"ס) על מקובל גדול מחכמי ספרד רבי יוסף די-ליריינא, אשר החליט בנפשו להתאמץ בכל כוחותיו להחשת הגאולה. ולקח עמו כמה תלמידים, ולאחר שנתענה כמה ימים ניתנה לו רשות להכניע את הס"מ, והלך אל הר שעיר וקשר בכבליו ס"מ בדמות כלב, אך אז התחיל הכלב להתחנן בפניו שיתן לו לאכול, ולאחר שסירב התחנן לפניו בכל כוחו שלכה"פ יתן לו קורת של לבונה להריח. ולאחר שנתרצה לו ונתן לו קורת של לבונה, ע"י הרחה זו נתאמץ כחו, וקורע כל השלשלאות ונכשל כל הענין, ושני תלמידים מתו, ור' יוסף עצמו יצא לרבות רעה (וראה שו"ת חתם סופר ח"ו סי' פו שמזכיר את ענין ר' יוסף די-ליריינא).

ומביא הג"ר ישראל יעקב דייטש אב"ד יארמוט בספרו 'בן גרני' בפרשתן בשם אביו הג"ר אהרן דוד זצ"ל: **"ושמעתי מאמרו הגאון זי"ע שאמר בשם החתם סופר רבו ז"ל שהבשמים שהריח את הס"מ היינו שעלה במחשבת ר' יוסף דולרייני האיך יודיע לבני העולם שהוא הביא את הגאולה, ועל ידי מחשבה זו נתבטל הכל".** והדברים מבהילים, שעל ידי מחשבת יוהרה אחת, נלכד גם אדם גדול מאד, מקובל אלוקי, וירד לדיוטא תחתונה ה"י.

עומדים אנו בפתחה של חודש אייר, ועפ"י דברי רבינו זי"ע הוא זמן גרמא לרפואות וישועות, וכמו שכתב בחידושו (שבת קמז) ששם 'איר' ביד"ד אחד, הוא ר"ת **'אני ה' רופאך'**, ו'איר' בשני יודי"ר ר"ת **'אויבי ישובו לבושו ר' גע'** (תהלים ו, יא) שאמרו דוד כשחלה ונתרפא. ולזאת אנו נושאים עין למרומים שישפיע אכן שפע רפואה וישועה לעם קל חי.

כ' סיונין לבת פאן/רובת

פנינים מהתורה רבינו

ערוסם בשפה ברורה לשולחן השבת

שאינו מל אלא בשרו אבל הוא בעצמותו נימול ועומד הוא, אבל התם בקונוה עבד, או גר ששל עצמו, לא כתיב 'בשר' ערלתו, כי מילה ממש הוא לא רק מילת בשר.

(על התורה דף כ"ח)

'מאן בעי חיי' היינו שיחיה בדצון ולא בעל כרחו, ע"י שלא יאמר על שום דבר שהוא רע אלא יקבל באהבה

זאת תהיה תורת המצרע. (יד ב)

מעשה (ויקרא רבה טו ב, וכע"ז בגמ' עבודה זרה יט ע"ב) בהאי רוכל שבא בעיירות הקרובות לציפורי, והיה מכריז מאן בעי חיי, והלך אצלו רבי ינאי, ואמר האי רוכלא לרבי ינאי אין אתה צריך לזה, והלכו שאר בני אדם אצלו והראה להם ספר תהלים אשר כתיב בו (תהלים לד יג-יד) מי האיש החפץ חיים וגו' וצור לשונך מרע.

וקשה איך עלה על דעת רבי ינאי שיש סמא דחיי שהאדם יוכל לחיות על ידי זה חיים נצחיים, שהלך אצלו ליקח ממנו. ולמה אמר לו שאין אתה צריך לזה. ונראה לבאר, דהנה איתא במתניתין (אבות פ"ד מ"ב) 'בעל כרחך אתה חי', דהאדם רוצה למות כמה פעמים מרוב צרות שיש לו בעולם הזה, אך הקב"ה אינו רוצה במיתו ובעל כרחך חי. אך אם האדם מקבל הצרות בעולם הזה מהשם יתברך באהבה, אז יברך אותו הקב"ה שמכל הרעות שיש לו בעולם הזה יהיו טובות לעולם הבא. והיינו מה שהיה מכריז האי רוכל 'מאן בעי חיי', רצה לומר חיים כאלו שהוא חפץ בחיים חיותו, ולא שבעל כרחך אתה חי, וצור לשונך מרע היינו שלא יאמר על שום דבר שהוא רע רק יקבל אותו מאהבה.

הכפרה על הבית הוא על שגרם שישכון רוח טומאה במקום מוזוה קדושה

זכפר על הבית וטהר (יה. נג).

כתב רמב"ן דנגעי בתים בא גם כן על חטא, ולכן הוצרך לכפר בצפרים. וצ"ע אם כן גם בנגעי בגדים היה לו להביא צפרים לכפר, ולא מציונו כי אם בנגע בבית.

על כן נראה דבאמת מעצם הנגע ומהפסד ממונו כבר נתכפר האדם על חטאו, אך יען הנגע בבגדים ובתים הוא המשכת רוח הטומאה במקום ההוא, כמו שכתב הרמב"ן (פסוק מג), אם כן, הנגע שבבית חמור מנגע שבבגדים, כי בבית יש מזוזה בפתח ושם ה' נקרא, והוא גרם בעונו שישכון רוח הטומאה במקום מוזוה קדושה, על דרך השוכן אתם בתוך טמאותם (להלן טו טז), על כן 'זכפר על הבית' בצפרים ולא צריך זה בבגדים. (על התורה דף לג)

המחשיב עצמו רק כבשר וכבעל חי הכל מוכן לסעודתו, אבל המתגאה אומרים לו יתוש קדמך

אשה כי תזריע (יב. ב).

פירש רש"י, אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף.

והנה אמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין לח ע"א) דהטעם שהאדם נברא באחרונה, הוא מפני שאם מתגאה אומרים לו יתוש קדמך, דבר אחר, כדי שיכנס לסעודה מיד, על כן הקדיים כל צרכיו ואחר כך נברא. אמנם, תינח מה שנבראו הצמחים קודם האדם, היינו שיהיה סעודתו מוכנת לפניו, אבל בעלי חיים אמאי נבראו לפניו, הא ממילא אדם היה אסור לו לאכול בשר (סנהדרין נט ע"ב), נמצא דמה שקדמו בעל חי לאדם, היינו כדי שאם יתגאה יאמרו לו 'יתוש קדמך'.

על כן אם האדם אינו מתגאה ומחשב עצמו כבשר בעלמא וכבעל חי בעלמא, וכדכתיב (תהלים כז, ז) ואנכי תולעת ולא איש, א"כ השפלות הזה שהוא משפיל עצמו כתולעת הוא הגבהות, שנבראו הצמחים תחלה לסעודתו, אבל אם מתגאה ועושה עצמו אדם הרי זה פחיתותו שהרי יתוש קדמו. וכשם שאמרו חז"ל (סוטה ה' ע"א) דבנגע צרעת ב"אדם" לא כתיב בו "ונרפא" (להלן יג. ב), משא"כ בנגע ב"בשר" כתיב ונרפא (שם. יח), כי המתגאה ומחזיק עצמו כאדם, אין רפואה למכתו, אבל המחזיק עצמו כבשר בעלמא כתיב בו ונרפא. (תורת משה עמוד סג)

יהודי לבו מהול לה' ואינו מל אלא בשרו, אבל גוי ששל עצמו לגרות או לעבדות הוא מילה ממש בכל

ימול בשר ערלתו (יב. ג).

ויש לדקדק, בפרשת פסח גבי מילת עבד, כתיב **וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו** (שמות יב מד), וכן גבי מילת גר, כתיב **וכי יגור אתכם גר המול לו כל זכר** (שם פסוק מח) ולא הזכיר "בשר", מה שאין כן הכא גבי מילת ישראל, כתיב "בשר ערלתו". ונראה משום הכי דרשו חז"ל (שבת קלב ע"ב) אפילו יש שם בהרת תקופ, רומז על כי יהיה 'בבשרו' נגע צרעת (להלן יג. ב).

אבל לפי עניות דעתי רמז כאן דישאל ערל נקרא מהול, וגוי מהול עדיין נקרא ערל (מדים לא ע"ב), דישאל אינו אלא ערל בשר אבל לבו מהול לה', אבל אומות העולם ערלי לב המה ולא רק ערלי בשר, וכשמתגייר ומקבל דת אמת והוא מל עצמו, אזי באותו מילה הוא נעשה מהול בכל. על כן הכא גבי ישראל אמר ימול 'בשר' ערלתו

חייגו: **0733.454.678**

1700 תתי (נבסכמ)

ארה"ב: **1-605.615.70.10**

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרנא החתם סופר זי"ע א'

לשה"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"כ וכולו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

ואתפלל כדת

עזרי טאני הדרות העלפלים בתורת רבינו

חטה לבית המנוגע משך שיעור כדי אכילת פרס

רבינו קוצב שיעור משך כדי אכילת פרס - בין שתיים לתשעה דקות • משך זמן טבילה המשליך על שיעור כדי אכילת פרס • תמיהותיו של גדולי האחרונים על ראיות רבינו - הכרעת החזון איש לחוש לדברי רבינו "הואיל ונפיק מפומי דגאון ז"ל"

שיעור כדי אכילת פרס בבית המנוגע, ובכל התורה

הנה הנכנס לבית שנטמא בצרעת המנוגע, נאמר בתורה (יד, טז) "והבא אל הבית כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב. והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו". וחז"ל פירושווהו הוא נטמא מיד, אבל בגדיו נטמאו רק כשישהה בבית שיעור משך אכילת פרס שהוא שיעור סעודה. ואמרי' במסכת סוכה (ה) דשיעור זה נמדד לפי אכילת חצי ככר מפת חטים בלפתן.

כמו"כ נאמר שיעור זה של כדי אכילת פרס לכל מידי דאכילה, הן באיסורי אכילה והן במצוות שבאכילה, שכל שאכל הכזית במשך כדי אכילת פרס מצטרף להיות אכילה אחת.

והתנאים (עירובין פג) נחלקו בשיעור זה של פרס, רבי יוחנן ב"ב ס"ל דהוא שיעור ג' ביצים, ורבי שמעון ס"ל דהוא שיעור ד' ביצים, ונחלקו הראשונים כמאן פסקין והובאו שני הדיעות בשו"ע (תרי"ב ס"ד).

רבינו קוצב את משך כדי אכילת פרס לתשעה מינו"ט

והנה בפוסקים לא נתבאר שיעור משך זמן לאכילת פרס, עד שבשנת תצד"ק נשאל רבינו ז"ל"ע מאת תלמידו רבי הכיפורים האוכל שיעורים, כמה עליו לשהות בין אכילה לאכילה בכדי שלא יצטרף.

רבינו פותח שם (ח"ו ס"ו טו) את דבריו שאכן לא קיבל בזה שיעור מדויק, אלא שכאן מברר רבינו את משך הזמן המדויק. זאת עפ"י דברי הגמ' בבבית' (ג) ששייך לאכול חצי פרס ולרדת לטבול ולחזור ולאכול חצי פרס נוסף, והם עדיין מצטרפים. שאמרו שם: "אכל פחות מכשיעור לא התיירו לו לירד ולטבול שאם ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף", והיינו בנוגע לטומאה דרבנן שגזרו על האוכל שיעור חצי פרס של אוכלים טמאים, וטמא רק כשאוכל אותם במשך כדי אכילת פרס. ואמרי' דאם אכל מעט וירד וטבל ועלה והשלים האכילה לכדי חצי פרס, אם השלים הכל בתוך משך כדי אכילת פרס, הרי הוא טמא, אף שטבל אחר אכילת מקצתו, דטבילה לפני שנטמא אינו מועלת לו כלל.

חזינו מהתם, דאפשר בתוך כדי אכילת פרס להספיק לטבול. ומעתה פש לן לברר כמה הוא שיעור הטבילה.

ומביא רבינו, מדברי הגמ' פרק במה מדליקין (לד): דדעת רבי נחמיה הוא דשיעור בין השמשות הוא שיעור חצי מיל. ואם מיל הוא י"ח דקות, הרי חצי"ט דקות. ואמרי' שם בגמ' (לה): "אמר רבי חנינא הרצה לידע שיעורו של רבי נחמיה יצח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בים ועלה וזהו שיעורו של רבי נחמיה".

ומבאר רבינו עפ"י דברי רש"י, דהיינו דשיעור משך בין השמשות דרבי נחמיה הוא כמשך הזמן שירד ויטבול בים ועלה. ולכשיירד טבל ועלה מטבילתו, בידוע שעבר ביה"ש דרבי נחמיה. ומבואר מזה דשיעור חצי מיל דהיינו ט' דקות הוא משך שיעור טבילה. ולפ"ז נמצא שיעור אכילת פרס, תשעה מינו"ט.

בתוספתא מבואר דשיעור טבילה לא יותר מדקה אחת או שנים

אמנם מנגד זה מביא רבינו מדברי התוספתא מס' זבין (פ"א מ"ג) שלפיה עולה שיעור טבילה לא יותר מדקה אחת או שתיים. זאת דאמרו שם: "כמה הוא שיעורו של רביה מרובה, שהיא כמגדין לשילוח. שהן כדי שתי טבילות ושתי סיפוגין. רבי שמעון אומר כדי הקפת הר הבית מבפנים. משלו משל למה הדבר דומה לחבל של מאה אמה...". והר"ש בריש זבין פירש דמשלו משל קאי על ת"ק, דשתי טבילות ושתי סיפוגין עולה לחשבון של ק' אמה. דאילו לרבי שמעון הוי הקפת הר הבית אלפיים אמה, דהא הר הבית הוא ת"ק אמה על ת"ק. ולפי חשבון זה עולה משך זמן הטבילה רבע המיל, דהא במיל אפשר לטבול שני פעמים ולהסתפג ב"פ. וכיון דמיל הוי אלפיים אמה ומשכו הוא י"ח דקות, א"כ ק' אמה הוא 0.9 דק', וכ"ה אמות הוא כרע קט. והר"ש תמה על זה דלפ"ז נמצא המח' בין ת"ק לר"ש פלוגתא גדולה ביניהם.

וכתב חת"ס שם דהגר"א גורס בדברי ר' שמעון כדי הקפת הבית מבפנים, והיינו הקפת ההיכל עצמו מג' צדדים [בלא צד הפתוח], והוי שיעורו ק' אמה. ולפ"ז משך ק' אמה קאי אליבא דר"ש, ואילו שיעורו של ת"ק של שני טבילות ושני

סיפוגין נוכל להרחיב קצת יותר. אבל אם נרצה שלא להרחיב הפלוגתא ביניהם כ"כ נצמצם את משך שני טבילות ושני סיפוגין לת' אמה, והרי שיעור טבילה ק' אמה, שהוא כמעט מעט פחות מדקה אחת. ונמצא שיעור אכילת פרס הוא כדקה אחת. אלא דסיים עלה רבינו: "מ"מ חוק קצת בעיני לאכול ח' זתיים ז"א' במינוט א', ע"כ טוב להחמיר להפסיק בין אכילה לאכילה כשיעור חצי מיל ט' מינוטין אם אפשר להחולה בכך".

ונראה מדברי רבינו, דאף שביעור טבילה הדברים סותרים אם השיעור כשני דקות או תשעה, מ"מ כיון דמסברא קשה לומר שהוא כשיעור שני דקות, על כן יש להחמיר ביום הכיפורים ולנקוט השיעור כתשעה דקות.

ובאמת שנתיים לאחר מכן, תוך כדי תקופת החוליע הנורא, כותב רבינו שנית בשיעור זה של כדי אכילת פרס, ושם מביא את שני האפשרויות בשיעור כדי אכילת פרס וכפי שמסיק שם: "וישנה בין שתי' לשת' כדי אכילת פרס שהוא לכל היותר ט' מינוטין ולכה"פ ב' מינוט' כאשר ביארנו בבירור במקום אחר [ע"ל ס' ט"ז]. והרי לן שנקט רבינו שהוא משך זמן בין ב' לט' דקות, אלא דלענין יוה"ב החמיר בט' דקות נולא כהרבה ספרים שהעתיקו דברי רבינו אף לקולא לענין אכילת מצה ושאר מידי, וכפי דמסיק רבינו גופיה בתשובה השניה].

תמיהות האחרונים על ראית רבינו משיעור טבילה

והרבה האחרונים העתיקו שיעור רבינו בזה, והם המהר"ם ש"ק (או"ח סי' רסג), הגאון מלובלין התורת חסד (או"ח סי' לו), הראשית ביכורים (עמ' לב) המרחשת (ח"א סי' יד אות י') וכן העתיקוהו המשנ"ב (תרי"ט סק"א) והחזון איש (או"ח סי' לט סק"ח).

אמנם חלק מאחרונים הנ"ל (תו"ח ועוד אחרונים ועל חזו"א שם), כתבו לתמוה על ראית רבינו, שהרי בגמ' לא נאמר דשיעור כדי אכילת פרס הוא שיעור טבילה, אלא דבתוך משך שיעור אכילת פרס אפשר גם לטבול וגם לאכול בו חצי פרס [ב' ביצים או ביצה ומצתה], ומעתה אם טבילה עצמה היא ט' דקות, יש לנו להוסיף לזה גם משך זמן אכילה עצמה, ונמצא דאין לנו שום הכרע למשך אכילת פרס, כי אם זה דודאי הוא יותר מט' דקות. עוד הקשו, דהא דיבאר רבינו דברי רבי תינא דמיירי שיושב על שפת הים וירד מיד לטבול ועולה, שלפ"ז הטבילה עצמה משכה כחצי מיל, הוא דלא כדברי הרשב"א שם. דברשב"א פירש דמשך זמן זה הוא עם הירידה מהרה, ומיירי שיעומד האדם על ההר, ויניח חמה בראש הכרמל, היינו שאם יראה מראש הכרמל שהחמה הולכת לשקוע, ירד מן ההר אל הים ויטבול ויעלה וידע שעבר בין השמשות דרבי נחמיה. ולפ"ז הרי השיעור הוא עם משך היירידה מן ההר והעליה. והחזו"א הוסיף שהרי אם השיעור הוא הטבילה לבד, תמוה מאד ליתן לה שיעור ט' דקות. דהא טבילה לבדה שיעורה רגע כמימרא ומה שייך ליתן שיעור.

ובתורת חסד הקשה עוד, דמאן מפסי לן דהמבואר בכריתות היתה טבילה רגילה, דילמא מיירי שהאדם נזדרז וטבל במהירות יתירה הרבה יותר מהרגיל.

גם החולקים על ראית רבינו מסכימים לחוש מסברא לט' דקות

אמנם חרף התמיהות תפסו אחרונים רבים שיעור רבינו כיתד לקבוע עליו, ואם לא נגמרא הרי שסברא ליה לרבינו מסברא שכך הוא השיעור, וכפי שסיים שם החזו"א בענין יום הכיפורים שיש לחוש לט' מינוט "הואיל ונפיק מפומי דגאון ז"ל".

וגם לענין אכילת מצה ומרור נדפס באיפת צדק ("שיעורי המצות עפ"י הוראת הגאון האמתי החזו"א שליט"א" ב"ב תש"ט): "באכילת מצוה כגון מצה ואכילה בסוכה האשונה, לתכלילה יש להיזהר שלא מתחלת האכילה של כזית דמצוה עד סופה, זמן של שני מינוטין לחוש למה שצדד הח"ס, ועל"פ לא ישהה יותר מד' מינוטין".

גם הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל קבע השיעור עפ"י דברי רבינו, וכמו שהביא משמו בספר תכלת מרדכי (להג"ד מרדכי קלאצקי ז"ל פתיחה אות ט'): "וכן הגיד לי ידיד עליון וקודשו הגאון הנשגב בדורנו גדול מברך שמו ר' יצחק אלחנן הי"ו אב"ד דק"ק קאוונא בעתה"ח ס', ובין יצחק וס' נחלק, כי הוא מצוה ובה להמתין חמשה מינוט איירופישיע, שהוא מוצע בין שני מינוט ובין תשעה מינוט שבחת"ס סופר הנ"ל, וכן ראוי להורות בכל עת מצוה כזה וכיוצא בו". וכן הסכימו אחרונים רבים לדניא וכדלעיל.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חודרות עיונים עיתונותיים ז"ע

ויצא הפתח מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים: בגמ' חולין (י) ילפי' מכאן לחזקה דמעיקרא, שהרי כיון דכתיב 'ויצא הכהן מן הבית', א"כ איך הוא יכול שוב להסגירו על סמך ראיתו שראה לפני יציאתו, הרי דילמא אדהא והכא נחסר שיעור הנגע. ובגמ' מוכיחין דלא מיירי ביצא דרך אחוריו, דיציאה דרך אחוריו לא מקרי יציאה ע"ש. ותמוה דהלא סוף סוף כיון דיכול לצאת דרך אחוריו ולברר אם נשתנה הנגע, הרי הו"ל 'איכא לברורי', וא"כ איך סמכי על החזקה.

חידושי חת"ס חולין י:

בין המשיבים בחודש אייר, תפקיים הגרלה

פרס שני:

2 זוכים כ"א סך
400 ש"ח

פרס ראשון:

1,000 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדריים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
- בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחינת השפה)
- במייל CH3131325@gmail.com

יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קודשיים

שבחי ערן ז"ל עפ"י צדיקי וצאורי הדורות

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל (ה)

היודע אתה מי אתה?!

במהלך ביקורו סיפר החשב סופר זצ"ל למרן (הרה"ק מהר"א מבעלזא) ז"ל, שבצעירותו היה בעיירת המראש מארינבאד בעת ששהה שם כ"ק מרן מהרי"ד ז"ל, ובעוברו ברחוב העיר, ראה את מרן מהרי"ד יושב על ספסל, ואחד הגבאים לחש לו, שבחור זה העובר לפניו הוא נכד החתם סופר.

קרא לו מרן מהרי"ד ואמר לו בהתרגשות רבה: 'זוויסטו ווער דו ביזט, דו ביזט דעם חתם סופר' אייניקל'. -יודע אתה מי אתה, הלא נכד נכד החתם סופר. והמחיש [החשב סופר] למרן ז"ל את תודעת קדושו של כ"ק מרן מהרי"ד בהרמת ידיו, ואת הנעימה והנוסח בנאמרו אליו הדברים בהתלהבות מיוחדת.

בקודש פנימה ח"פ שער בקרב קדושים עמ' נט

חתם סופר'ס מקוה

כפי המסופר היו ב' מקואות בבעלזא, האחד ממי מעין עוד מימי כ"ק מרן מהר"ש ז"ל, והשני נבנה ע"י כ"ק מרן מהרי"ד ז"ל, ועל זה המקוה השני סיפר הגה"צ רבי אליהו שטערנבוך (שליט"א) [זצ"ל] ראב"ד אנטווערפען יצ"ו ששמע מחותנו כ"ק האדמו"ר מסערעט ויוניץ זצ"ל שצורת ההשקה בו היתה כשיית החתם סופר (עיי' שו"ת חת"ס יו"ד סימן רי"ד).

הגאון רבי אליהו (שליט"א) [זצ"ל] מוסיף ומספר בשם חותנו זצ"ל, כי למעשה לא טבל כ"ק מהרי"ד ז"ל במקוה זו, והלך לטבול במקוה האחר שהיה ממי מעין, משום שאבותיו הק' נהגו לטבול במעין דוקא. אולם רק בד' הימים שבין יוח"פ לסוכות שבהם מסובבין ישראל מכל עבר במצוות היה טובל בו. בהוסיפו שהוא רוצה להרגיש הטעם פון חתם סופר'ס מקוה! אוצרות הסופר ח"א עמ' קב

חייו ומשפחתו - נישואיו השלישיים (א)

זוגתו נגלית אליו במראה שישא אשה נוספת כי הבית צריך שמירה

כאמור נפטרה זוגתו השנייה של רבינו, ביום המר י"ח אדר ב' תקצ"ב. ומכאן ואילך הוצעו לרבינו כמה וכמה הצעות לנישואין שלישיים. ובחוט המשולש (עמ' קכא) מסופר שאף נגלתה לו זוגתו השנייה במראה, ואמרה לו שהבית צריך שמירה, ולכן ישתדל לישא אשה, להיות אם הבנים ליתומים אשר עמו בבית.

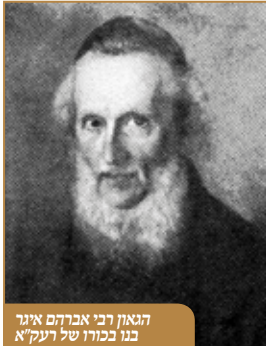
ביום כ"ה ניסן באותה שנה, כותב רבינו במכתב אודות שידוך שהוצע לו, וממאן בה מחמת ג' טעמים, א' שעדיין לא עברו שלש רגלים כמבואר ביו"ד סי' שצב. ב' שלא נודע לו מצב רכושם של האשה ובניה מה המה. ג' שאינו רוצה להנשא בטרם שינשא בנו הכתב סופר "על כן קשה עלי לישא אשה עד שלכל הפחות אמצא קשר מעדנים לבן חכם וצדיק".

וז"ל האגרת (נדפס בחוט המשולש שם, ובליקוטי תשובות לונגון תשכ"ה חלק המכתבים סי' לב): "שיל"ת יום ד' יו"ד למב"י תקצ"ב לפ"ק, שלום לידידי רוב חביבי הרבני הנגיד המופלג כש"ת מה"ו יוסף זלמן נרו יאיר ... הדבר ידוע לא הודיעני רכוש האשה ובניה מה המה, וגם עדיין לא עברו ג' רגלים (עיי' יו"ד סי' שצ"ב). ואמרת ב' ב' יוסף אברהם ידקו אשה" (בראשית כ"ה א') ואחז"ל (ב"ק צ"ג) שיתין תכלי מטי לככי וקול חברה

שמע ולא אכל, נ"ל דלא על אברהם אמרוה, אלא על יצחק, שלכן לא נזדרז אברהם לקיים מצוה שבגופו טרם נשואי בנו, שלא ידאב לב יצחק, וק"ל. והנה בני (ה"ה הכתב סופר) בן (י"א) [נ"א] שנה, הוא בחור מופלג וצדיק ונשגב, והי' מקושר בקשר שידוכין וכו' ושמענו שמושדכת לקלה דרכיה וכו' ונתקתי קשרי החיתון ההוא, על כן קשה עלי לישא אשה עד שלכל הפחות אמצא קשר מעדנים לבן חכם וצדיק הנ"ל. ואחתום בברכה א"נ הטרוד מאוד משה"ק סופר מפ"פ דמיינ".

מבקש מאת גיסו הג"ר אברהם איגר לשאול מאת חותנו הגרע"א - אם לישא אשה בשלישית

מכתב מעניין נדפס בפסקים ותקנות לרבי עקיבא איגר (ירושלים תשל"א, עמ' צד), בו מבקש מגיסו הג"ר אברהם איגר שישאל מאת חותנו הגאון רבי עקיבא איגר, אם יעשה כן להנשא בשלישית אחר שמתו עליו שתי נשיו (עיי' בהערת הגר"ג געשטטנער בספר צנא מלא ספרא עמ' כא, שמצד שכונת רבינו היתה לקבלת רשות מאת הגרע"א לישא אשה אחרת על בתו הנפטרת, והעריך השאלה בצורה כזאת מפני הכבוד. אך עי' מאמר פליטת בית סופריהם להגרמ"מ יאקאבאוויטש פמ"ט, השערות נוספות למה חשש רבינו, ועי' גילויים נוספים במכתב זה). וגם כותב על ההצעה שקיבל מגיסו, שהאשה המוצעת, למרות שהיא 'אשה רבה', מ"מ אינה 'אשה שלום' [על דרך מליצה כשמות שני הפרקים שבמסכת יבמות], וז"ל המכתב:

הגאון רבי אברהם איגר בנו בכורו של רע"א

"שיל"ת. פ"ב נהי ליום עש"ק ר"ח אב ... לפ"ק [עי' מאמר פליטת בית סופריהם להגרמ"מ יאקאבאוויטש פמ"ט, שמשער שצ"ל תקצ"ב - ובאותה שנה היה ר"ח אב בשבת, וכונת רבינו עש"ק - ששבת הוא ר"ח אב]. יראה בנחמה בעיר ה' שמה, ה"ה גיסי הרבני ... המופלג בנן של קדושים כבוד מהו' אברהם נ"י איגר.

יקרתו הגיעני, וחשתי ולא התמהמהתי להשיב, לא אעשה דבר בענין עד ישיאל פי אדונינו מו"ח הגאון אביו נ"י, אם איננו חושש שכבר נישאתי לשנים, וידוע ומפורסם ג"כ הגם שהיא אשה רבה אינה אשה שלום, ועל כל זה ישיבנו עי"מ ואראה לעשות האפשרי ברצות ה'. אודות הנדון, אכתוב אי"ה לכל המקומות, ואחקור עליו ואודיעהו, ובין כך יהי' מתונים בדבר, כי רשום קצת בזכרוני שכבר שמעתי מה האיש כי איננו מהמובחרים. הלוטה פה נשלח לידי ממו"ה ליב הרש מאובן ישן, יעכ"ה לשלוח ליד אדונינו נ"י. ואחתום בברכה גיסו דש"ת משה"ק סופר מפ"פ דמיינ".

רבינו ממאן בהצעת שידוך - כיון שהוצעה לו בעוד שהיה עדיין המוצעת אסורה עליו

עוד בענין הצעות השידוכין בנישואיו השלישי, סיפר הג"ר יהודה גרינואלד אב"ד סאטמאר, בהקדמה לשירת משה (תרס"ח): "שמעתי מת"ח וצדיק, שאחר שמתה עליו [על הח"ס] אשתו הרבנית ז"ל לעת זקנותו, בא אליו ת"ח אחד מפולין לשדך לו אשה גדולה, ורצה לכנס אצל הח"ס בעתותי ערב כשבא מבימה"ד לביתו, ואמר אלי יען יש לו שיעור אחד ללמוד עם בחור שבבתי. ימתין קצת. וכן עשה, והמתין שם התלמיד חכם הנ"ל. ואמר, באותה שעה למדתי מחת"ס ג' דברים.

א' שהיה מנהגו של חת"ס בשיעור הזה, שהבחור אמר לפניו שיעור מש"ס בפנים והחת"ס שמע דבריו, וכשבא הבחור ההוא למקום בש"ס שנאמר שם סימן, כגון 'ססד"ך סימן', לא אמר הבחור הסימנים ההם, וגער בו: "הלא כבר אמרתי לך שצריך לומר גם זה" (וכמו שכתב בשל"ה שיש בם סודות נעלמים). ב' ואמר הבחור אחר כך שוב איזה ענין, ובתוך הדברים אמר הבחור "הלא הדין כך וכך בשולחן ערוך", גער בו החת"ס: "הלא אמרתי לך שבלילה אין לומר בלשון 'הדין כך וכך' רק ש'הלכה כך'.

ג' ואחרי כלותו השיעור ההוא העריך הת"ח הנ"ל השידוך הנ"ל, ומתוך דבריו הבין החת"ס ז"ל שהאשה היא עדיין זקוקה ליבם, כשלי החת"ס את התלמיד חכם הנ"ל האשה הנ"ל עדיין זקוקה ליבם, והשיב הן. אז אמר החת"ס ז"ל כיון שהעריך השידוך אליו בשעה שעדיין אסורה אליו אין לי חפץ בו עוד".

כחלוף כשלשה שנים מפטירת זוגתו השנייה, בשנת תקצ"ה כהיות רבינו בן ע"ב, באה אליו הצעת מרת חיה אלמנת הגאון רבי צבי הירש העללער בעל ה'טיב גיטין', מה שאכן יצא אל הפועל, וכפי שיוספר במאמר הבא.

ענינה דיומא

שבעי אור עיני רבינו בתשובה זו

יקרת הזמן

ביום זה נכתבה תשובת רבינו (נדפסה בשו"ת יו"ד סי' פ"ח) ל"אברך גדול רב עוסק בחוקי חורב אור נערב הרבני החרוץ המופלג כבוד מו"ה אהרן פולדא נ"י, ובו מצינו מטבע לשון מעניין שהשתמש בו רבינו יותר מפעם אחת. תשובה זו נכתבה להרב הנ"ל, ובו מתנצל רבינו על שלא השיב לו על שאלתו ששיגר אליו, ובמכתבו השני התאונן לרבינו על שלא השיב לו, וזוהי תשובת רבינו אליו: "ומ"ש וחשב עלי מחשבת פגול ח"ו באומרו כי ביתי ענותו מבלי להשיב לו אשתקד, חלילה אל יאמר כן, כי נעמים עלי בצע אמרותיו עד לאחת ויהי לי לנחת, אך יאמין לי הימנותא קאמינא כי עמוס התלאות אנכי מוקף בהקפת כל האש בחלצית טרדון, על כן יהיה כבודו מה מוראם לפעמים לא אוכל לצאת בכוחבת הגסה דמיתבא דעתיה, גם היום עונה זו אינה יפה לצאת יציאה דכוחתיה, כי מיפה לבלוע וקיי לא אוכל, אך להפסי דעתו יהיה אבוא בקצירת אומר, ועמו הסליחה, ואכתוב בו שנאמר אצלי על אותן הדברים, ואשתעשע באמרותיו הנעמיים בין הפרקים אבוא כמציעי מן החרכים..."

לשון קדשו

ייצוצי אור יעל פרשתי השבוע בלשון קדשו של רבינו זי"ע

החוטא השב בתשובה חותר לו השם יתברך חתירה ויורד אליו

הקב"ה חותר חתירה על דרך אני אשכון את דכא, ועל ידי זה נגמרת תשובתו בלב שלם באור פני מלך - מי שהוא בדרך רחוקה פטור מקרבן פסח, כך היינו במצרים שהיינו בדרך רחוקה והקב"ה קריב עצמו אלינו, אבל בקרבן ראה חייב כי באים לראות פני השכינה ויָדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֹאת תְּהִי תּוֹרַת הַמִּצְוֶה בְּיוֹם שִׁתְּרֹתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, וַיָּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָנֵה נִרְפָּא נִגְעַ הַצִּרְעַת מִן הַצִּרְוֶה (ד, א-ג). רומז לנו על החוטא המרוחק מהקב"ה, וכששב אל ה' השם יתברך חותר חתירה ויורד אליו (סנהדרין קג ע"א), על דרך אני אשכון את דכא (ישעיה נז טו, סוטה ה ע"א), ועל ידי זה באור פני מלך (משלי טז טו) נגמרה תשובתו בלב שלם. וזה המצורע ביום טהרתו שנותן אל לבו לטהר ולקדש עצמו, ואין יכולת בידו כי הוא משוקע בטומאה, והובא אל הכהן מחשבתו הטהורה הזאת הובא אל הכהן הקב"ה יתברך שמו היודע מחשבותיו. ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, ישלח לו עזרתו מקודש, גילוי שכירתו השוכן אתם בתוך סומאומם (להלן טז טו), וראהו הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, על ידי ראיית הכהן יתברך שמו והשגחתו בעין חמלתו עליו, מיד נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, נגמרה רפואתו ונתקבלה תשובתו כי באור פני מלך חיים. ובזה יש ליישב מה שיש לחקור, דמבואר בסוגיא ריש פרק מי שהיה טמא (פסחים צג ע"ב) דמי שהוא מן המודיעים ולחוץ בחצי היום בערב פסח אין חיוב פסח חל עליו, ולא הטריחו רחמנא ב' שבועות קודם ליסע מביתו להיות מוכן ליום מועד, ודרך רחוקה פטור (במדבר ט י), ואילו משום עולת ראה מחוייבים כל ישראל לשאת רגלם מקצה אחר, ועיקר מצוה להיות בראיית פנים ביום ראשון (רמב"ם חגיגה פ"א ה"ה). והרי פסח תמור ולא החמירה תורה עליה, ומשום ראה מחוייב. אלא הוא הדבר אשר דברנו, כי ישראל בבחינת צדיקים גמורים הבאים לראות פני שכינה, ונוסעים ממקום רחוק ועולים מעלה מעלה יראה אל אלקים בציון (תהלים פד ח), והוא בבחינת אתי דכא (סוטה שם), שהם עולים אל ה', וכדרך שבאים לראות כך באים ליראות (חגיגה ב ע"א). אמנם במצרים היינו בדרך רחוקה ורק התעוררות מעט ויאמון העם (שמות ד לא), והקב"ה קירב עצמו לנו, אשכון את דכא, על כן לזכר זה אינו מחוייב לעקור עצמו מביתו אלא סמוך לזמן פסח בחצות. והארכתי בזה. (תורת משה עמוד סח)

הליכות והנהגות

עדברי ונצחה רבינו ז"ע

עניני ספירת העומר (א)

שגב קדושת ימי הספירה

ימי ספירת העומר המה ימים קדושים ומסוגלים לזכות לאור התורה, וכמו שישאל זכו בעת יציאת מצרים (ח"ס עה"ת במדבר עמוד קס"ו, בהפסדה לפרשת במדבר), ומניין הימים עולה כמנין שמ"ג, כמו שיהיו אור החמה ואור הצדיקים לעתיד לבוא (עה"ת פרשת בהר דף ע'). ושבע שבועות אלו רומזים על ז' אלפי שנים (דרשות דף רפ"א טור ב').

כבריה חדשה ממש

על ידי הספירה אדם מתברר ומתקדש עד שבוים מתן תורה נעשה ממש בריה חדשה (דרשות דף רעט טור ב').

טהרתו כטהרת הזב והזבה

ז' שבועות אלו הם במקום ז' נקיים של זב וזבה (זה"ק ה' במג"א סי' תצ"ד קס"ו), ואף זב וזבה טבילתם ביום וטהורים ביום אחרון, הצריכו יום נו"ן שהוא יום אחד משבוע שמניית, דהיינו כקדשים שמחוסר כפורים עד יום שמיני (דרשות דף רצ"ד טור ד'). ועל דעל כן גם משה רבינו שחשש לטומאה הצריך שיהיה מעורבי שמש, והוסיף עוד יום אחד וניתנה תורה ביום ג' (א לספירה).

קנין ימי הספירה הנעלים וסגולתם

ובימים אלו נקנים כתר תורה, וכתר כהונה על ידי עבודה, וכתר מלכות ע"י גמילות חסדים (ת"מ בחוקות דף קט"ו, וע"ע דרשות לימי הספירה משנת תקצ"ז). ובימי הספירה מחברים ג' עמודי עולם שהם תורה עבודה וגמילות חסדים [שפסח הוא תחילת עבודה, ועצרת היא תחילת תורה, ואנו קוראים בו רות שהוא גמילות חסדים כדי לחבר שלשה עמודי עולם להודין], וימים אלו מגינים מחבר עונש ביטול עמודי עולם אלו, ט"ז ראשונים לספירה להגין מחברו של הקב"ה על עבוד העבודה, ומיום ראש חודש אייר עד ל"ג בעומר יש גם כן י"ו ימים להגין מחבר של עונש גמילות חסדים, ומיום ל"ג בעומר עד עצרת גם כן י"ו ימים להגין על עונש התורה (עה"ת יקרא עמו ק"ח, וכע"ז בדרשות ר"ט ע"ב, ורפ"ב ע"א).

הס"מ מעורר בהם קטרוג

ומכל מקום מתוך הגדלת הקדושה, יבוא עמלק הוא הס"מ להגדר בהם ולעורר עליהם מידת הדין, ולכן מצינו שבימים אלו התלוננו ישראל על הרעב וחטאו בפרתים, ואח"כ בא עמלק, ועד היום אירעו בימים אלו צרות רבות וגזירות לישראל, בגלל שהיו ימים אלו מוכנים לחטאו ויבוא הס"מ לעורר עליהם מידת הדין (ח"ס עה"ת עמוד קס"ו, בהפסדה לפרשת במדבר).

תיקון חטא הלשון תלוי בימים אלו

כל שנה ושנה בימי הספירה שמפסח עד העצרת, זוכה שנה זו לקבל תמימותה, והיינו שיתוק ימים העליונים שנפגמו, והוא תלוי במעשה האדם, שהוא צריך לגאול בימים אלו את הימים שנפגמו, ובכך יזכה לבוא למתן תורה והוא תהיה גאולתו. והוא בתיקון חטא הלשון, שתיקון זה תלוי בימים אלו, ואם יתקן לשונו בימי הספירה, יתקנו ביום העצרת כל בני התורה ויקנו בו שלמות (עה"ת פרשת בהר, דף ע"ה).

חמישים יום נחשב לו למאה שנים בקדושה

ימי ספירת העומר, בכל שנה ושנה שנקדש אותם, ונספור מלשון זכזוך וספירה, שיהיו ספורים ומזוככים אצלנו עד שיחשב יום לשנה יום לשנה כידוע, ויעלו לנו מ"ט יום למ"ט שנה, ועם יום החג יום מתן תורה יהיה נחשב לחמשים שנה בקדושה. וכידוע שכל יום, יום כפול הוא כי מנה של קדש כפול הוא. ב"ב צ' ע"ב). ולכן אם תהינה ז' שבתות אלו תמימות בקדושה, איז יחשבו חמשים ימים למאה שנה (דרשות דף ר"פ טור א').

תורה הנלמדת באף בימים אלו

שיחור תורה הנלמדת באף, יחד עם יראה קדושה, אין למעלה ממנה, ואם יעשה כן בימי ספירת העומר המסוגלים, אזי "בלי ספק כשיגיע חג השבועות תוסף תת כח קדושה בנו" (דרשות דף רע"ט טור ב').

לצרף התורה ולזקק הקליפות

ישראל היוצרכו להמתין מפסח ועד עצרת מ"ט יום, להורות כי האדם צריך לצרף התורה ולזקק הקליפות מ"ט פעמים, ואז יוכל לבוא לשער הני' הנקראת בינה (ת"מ יקרא עמוד נ"ה).

לימוד מסכת שבועות

רבינו היה מסיים מסכת שבועות בימי הספירה בין פסח לעצרת (אלף כתב את רמ"ג), והיה לומד המסכת עם התלמידים, התחיל ביום א' דספירת העומר, ולמד עמהם כל יום דף אחד, כך שסיים עמהם המסכת כולה בחג השבועות (מנהגי חת"ס פ"ב סכ"א, ונזכר בין דברי חת"ס עצמו בתשובה אבה"ע ח"א סי' ק"ד הנהגה ע"ש), ושיעור זה היה מוסר לתלמידים בין תפילות מנחה למעריב (לקחת"ח הקדמה לח"ג).

היכל החמשה

שבדורות ספורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

בני אל תלך בדרך איתה מנע רגלך מנתיבתה

לעומת רוב הבחורים שהמשיכו בשגרת חייהם, ולא מצאו זמן להתעסק בפתרון תעלומה זו. היו כמה בחורים אשר יצר הסקרנות בער בקרבם, והם החליטו לתהות על קנקנה ולעקוב אחרי הליכותיה של רבקה'לה זו מבוקר ועד ערב, לעיין היטב בכל מעשיה, עד שגילו את הסוד על מה יצא הקצף.

ציור עתיק ומקורי מריבנו החתם סופר כפי שנטוטיי במזיאן בער ז"ע

לאחר כמה ימים בהם ניהלו מעקב צמוד אחרי התנהגותה, לא מצאו בה כל דופי, שכן כל סדר יומה היה עמוס בתפילות וברכות, חומרות יתירות בכל הליכותיה, מלבד דבר אחד תמוה ומשונה.

הם גילו כי בכל יום ויום, בשעה קבועה, היא יורדת אל מרתף הבית, סוגרת אחריה את הדלת, מתעקבת שוב ושוב במשך כחצי שעה, ושוב חוזרת לביתה וממשיכה בסדר היום.

אין כל ספק, כאן טמון הסוד!... - הסכימו ביניהם הבחורים, ובחודי לבם מצלצל החשד הכבד כבאלפי פעמוני התראה. 'כל שנותר לנו, הוא רק גלות מה בדיוק היא עושה שם במרתף...'

כבר למחרת היום, מצאו הבחורים דרך מתוחכמת להיכנס בחשאי אל המרתף, שם הסתירו את עצמם מאחורי הארונות והבחניות, כשהם משאירים חרץ צר כדי שיעור של מעקב אחרי הנעשה.

בקוצר רוח הבחינו במקום המסתור, ואז הגיעו הרגע הגורלי. דלת המרתף נפתחה לרווחה ודמותה של רבקה'לה 'הצדקנית הגדולה' נצפתה סוגרת את הדלת אחריה.

לאחר שבדקה שוב ושוב שהדלת נעולה ואין איש היכול להיכנס ולגלות את מעשיה, היא הוציאה ממקום מסתור צלם של 'שתי וערב', והחלה לחבק ולנשק אותו, משתחוה לפניו ולוחשת תפילות לפני הצלם...---

החליפו הבחורים ביניהם מבטים נדהמים ונזעמים, ובהרמת גבות רמזו זה לזה כי אין מנוס אלא לצאת מהמחבוא ולתפוס אותה בקלקלתה.

בבת אחת זינקו כולם מאחורי הארון והחלו לגעור ברבקה'לה המופתעת: 'מה זה??? האם השתבשה ונטרפה דעתך עליך להשתחוות לצלם משוקץ ומתועב זה???'

אם חשבו שהיא תתעלף תחתלף פחד ובהלה, הופתעו לגלות אותה נשארת בשלוותה, עטופה באותה אדרת הצטדקות נצחית, ובנימה של אחת הנהוגת בחומרות כל ימיה, ענתה לעומתם: 'האמת אגיד לכם, בחורים יקרים, במשך כל היום כולו אני עובדת רק את אלקינו שבשמים בלבב שלם, אך לאחרונה החל הספק נקר בלבי, מי יודע אולי יש ממש גם בשתי וערב [עפרא לפומה], ועל כן החלטתי 'להחמיר' לעצמי, ובמשך חצי שעה ביום לא אניח ידי גם מזה ואצא ידי שניהם, רחמנא ליצלן...'

אוי ל"חומרות" שכאלו, אבוי ל"התחסדות" שכזו- --

ואכן נודע הדבר, כי קדוש ה' מרנא החתם סופר ז"ע בעיני הצופיות ידע את כל אשר נעשה בחודי חדרים, וידע להרחיק את תלמידיו מכל שייכות לנפשות משבושות ומעוותות שנתפסו בשרות הקליפות הטמאות...

[מקור: כ"ק מרן בעל השפע חיים ז"ע, דרשות חומש ורש"י - פרשת בשלח תשמ"א]

כאשר נשמעו הנקישות השבועיות של רבקה'לה על דלת הבית, ידעו הדיירים כי יש למחר להכין מטבעות לצדקה, זאת במידה ובית זה היה שייך לצד ה'נותנים', ואילו במקרה והיה הבית שייך לצד ה'מקבלים', התמלאו שמחה כי הנה התמיכה הכספית השבועית הגיעה...

שקטות ועדינות היו פסיעותיה של רבקה'לה אשת החסד, נבלעות בחשאי אל המרצפות ואינן מותירות כל רושם, פיה לוחש ללא הרף פסוקים ותפילות, סגולות ולחשים, בגינוני התחסדות מופלגים מהלכת היא רק בצדי הצדדים, נצמדת בקיצוניות אל קירות הבנים, וזוכה למבטי הערצה מצד גערות ונשות העיר הרואות בה אשה צדקנית אשר אין לה בעולמה מאומה מלבד חומרות במצוות וריבוי חסדים, וממלמלות לעצמן תפילה 'מי יתן וכל בנויית תגדלנה צדקניות רבקה'לה זו...'

אבוי!... אילו רק ידעו את האמת המרה המסתתרת מאחורי גלימת ההתחסדות הזו...

היה זה אך טבעי ומתבקש, שאצל שולחנה של אשת חסד זו, יסעודו דבר יום בימיו בחורים תלמידי הישיבה הרמה בפרשבורג, ישיבתו של מרנא החתם סופר ז"ע. אם שאר תושבי העיר, בין בעלי יכולת ובין שאינם, פתחו את דלת ביתם ואירחו את בחורי הישיבה לאכילה ושינה, לפי ההסדר הקדום שזכה לכינוי 'טעג' [ימים], על שם חלוקת הזכות בין יושבי העיר לפי ימים קבועים, על אחת כמה וכמה שאשת חסד כזו, לא תוותר על הזכות לארח לומדי תורה בביתה.

היא עשתה זאת בצורה המושלמת ביותר, כפי שרק היא יודעת לעשות. מנות המזון שהוגשו לפני התלמידים, היו מנות טריות וחמות, משבוכות ומכילות את כל אבות המזון, והיא עצמה עומדת ומבשלת, לוחשת פסוקים וממלמלת תפילות, ובשעה שהבחורים מטיבים את נפשם בסעודה, היא עומדת נרגשת מן הצד, בראש מורכך ועיניים מצועפות בדמעות, ומזכירה שמות של חולים וזקוקים לישועה בזכות לומדי תורה.

סדר זה נמשך שנים ארוכות, עד לאותו יום בו הגיעה ההוראה המפתיעה, שהועברה מפה לאוזן, משם לאזן נוספת עד שכל בחורי הישיבה שמעו על כך.

'רבינו החתם סופר ביקש למסור לכל הבחורים, שמיהם והלאה אין לדרוך בביתה של רבקה'לה, לא לאכילה ולא לשינה, ואין להנות משום טובת הנאה ממנה!'

הבחורים חידדו את אוזניהם לוודא שהם שומעים היטב, אך בירור נוסף בקרב יוצאי ביתו של החתם סופר, העלה כי אכן הדברים נכונים, וכי כך יצאה ההוראה מלשכת הגזית, ללא תוספת כל הסבר ונימוק.

העובדה שמורם ורבים, לא צירף נימוק להוראתו, רק הוסיף עוד סימני שאלה ותמיהה סביב ההוראה זו, מה פשעה ומה חטאה רבקה'לה זו שהבחורים הצטוו להדיר את רגליהם ממפתח ביתה. מובן מאליו שידעה זו, שעברה בין בחורי הישיבה, הגיעה עד מהרה גם לאוזניהם של עוד מתושבי העיר, אך גם הם לא הצליחו למצוא קצה חוט שיתפור את התעלומה.

אך דבר אחד היה ברור לכל: אם כך הורה החתם סופר, בוודאי יש דברים בגו, ולא דברים בעלמא!

לציון קדשו של מרן החתם סופר ז"ע בפרשבורג
הקויתלן יונתו על מקום מנחת קדשו מידי שבוע

אפשרות לשלוחת קויתלן

7

י"ול על דיי:

היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasamsofer3@gmail.com

היכל החתם סופר

גיליון מס' 639 תזריע מצורע
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב **ברוך מאיר ב"ר יעקב**
ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת **רבקה בת רבי פסח**
יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות – בעניני איסור חדש

בדין החדש בזמן הבית אם נתרשלו ולא הביאו עומר

הגרש"א שטרן שליט"א שאל מרבינו זצ"ל, במנח"ח (מצוה ש"ג) דין אם בזמן הבית נתרשלו ולא הביאו קרבן אם נמשך איסור עד לשנה הבאה ובאמת מדברי התוס' ר"ה (י"ג א') וכן בדברי המאירי בקדושין (ל"ז א') וכן ביד רמה (שם הנדמ"ח) מפורש שאינו נמשך אלא נותר כמו בזמן דליכא עומר, והשיב רבינו, הרי אמרו דכשאין עומר היום מתיר בתחילתו או בסופו, (ספר גדולי חדש שביבי אש סי' ח' אות ג').

בשיעור האיסור לקצור לפני העומר

הגרש"א שטרן שליט"א שאל מרבינו זצ"ל, מהו שיעור איסור הקצירה לפני העומר כל שהוא או כגרוגרת או דילמא כל שדהו, והשיב רבינו, איני יודע, (ספר גדולי חדש שביבי אש סי' ח' אות ד').

האם האיסור קצירה דוקא על הבעלים

הגרש"א שטרן שליט"א שאל מרבינו זצ"ל, האם איסור הקצירה נאמר דוקא על בעל השדה הקוצר לצורך עצמו או שהוא חל על כל אחד אפילו אם אינו בעל השדה, והשיב רבינו, פשוט שעל כולם, (ספר גדולי חדש שביבי אש סי' ח' אות ה' וע"ש פ"ט הערה ד דיש לעיין אם הקצירה נעשית ע"י עכו"ם אם עובר על כך בעל התבואה האם רמי עליה חיובא לדאוג שתהא קצירת העומר הקצירה הראשונה או דהוי איסור גברא בלבד ולא על החפצא וצ"ע) ומצאתי בתוספות חכמי אנגליה קידושין דף ל"ח ב' הדין"א התיר לעשות הקצירה וכל צרכו ע"י גוי ואפילו יאה אסור לקצור מן התורה ומשמע דרשאי לקוצרה ע"י עכו"ם וראה שם הערה י"ח ומיהו אפשר דנקט לשון קצר והכוונה היא ע"י מכירה כדת וכדן וכדברי השטמ"ק במנחות דף פ"ד א' ראה להלן פ"ט ס"ט וכן הבין בהערת לספר פירושים ופסקים לרבינו אביגדור הצרפתי פסק ר"ה הערה ע"ז וצ"ע והביא ממרו הגר"ש אלישיב זצ"ל שנקט בפשיטות דדינו ככל אמירה לעכו"ם בעלמא.

הרה"ג ר' יצחק וואלך זצ"ל

בימים אלו נלביע הרה"ג ר' יצחק וואלך זצ"ל כשהשאר משפחה עניפה מאוד בלע"ר, ובימי השבעה סופר מעשה מופלא אודותיו.

כשעלה לארץ ישראל נכנס ללמוד בישיבת פוניבז', אבל אמו חששה מאוד שלא יהיה לו עבודה, ולכן רצתה שהוא ילמד לימודי חול, והלך איתה הרב מפוניבז' זצ"ל לחזון איש, והחזון איש אמר שאולי בגיל עשרים ילמד לימודי חול, והאמא סברה שזה כבר מאוחר מדאי, וכך ניסה בכמה דרכים ולא הצליח לשכנע. וכשיצאו היה שם אחינו מרו הגר"ח קניבסקי זצ"ל ואמר לו החזון איש תשאל את שם אם הבחור ותתפלל עליו שיצליח.

ולבסוף הסתדרו הענינים והוא למד בישיבה בהתמדה גדולה וחיבר כמה ספרים, וזכה למשפחה מאוד גדולה. כעבור כחמשים שנה הוצרך לעבור טיפול רפואי מורכב, ופנה למרו הגר"ח שייתפלל עליו, אמר לו הגר"ח אני כבר חמשים שנה מתפלל עליך, החזון איש אמר לי להתפלל עליך ולא אמר לי להפסיק....

תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

"ארא"
אמת ושקר
ב'

שילמד איתו באופן פרטי כדי לקדם אותו בלימודים. האברך ראה כי לתלמיד יש דימוי עצמי נמוך מאוד, והציע לשבח את התלמיד ולומר לו מחמאות ושבחים בשם רבו, כאשר מסתבר שהזכר ירומם את מצב רוחו ויתן לו מרץ להמשיך ללמוד.

אבל הרעיון לא מצא חן בעיני רבינו, ואמר לו אסור לעשות את זה, וגם כל תועלת לא תצמח מכך, כי משקר לא מרויחים. [ב]

הכתיבה והמחיקה

והסיפור הבא, גם אם הוא כבר מוכר לחלק מהקוראים, מלמד עד היכן יש להתרחק מהשקר, וכמה יש להיצמד לאמת, ושווה קריאה פעם נוספת:

היה זה כאשר עמד רבינו להוציא את ספרו 'קרית מלך' על הרמב"ם, הוא פנה איפה לאביו מרן הקהילות יעקב וביקש שיתן לו ברכת הסכמה לספר, מרן זללה"ה התיישב וכתב מכתב

חס ונלהב בשבח הספר, כשבתוך

הספר הוא מזכיר כי "פעמים הרבה אין ספור הציע בני... מקורות אמיתיים ונפלאים לפסקי הרמב"ם" וכו'.

כאשר הסטייפלר סיים לכתוב, הוא מסר לבנו הגדול את המכתב.

לא חלף זמן רב, והסטייפלר ביקש את המכתב שוב, ומחק שם מספר תיבות, והחזיר לבנו.

התברר, שהוא הרזה לעצמו כי אין זה מספיק אמת לכתוב ש'פעמים אין ספור הציע מקורות לפני', כי הרי בודאי אם יטרחו לספור יהיה מספר לאותם פעמים...

לכן הוא נטל בחזרה איפה את המכתב והשמיט את שני המילים "אין ספור"...

הנה לנו מדת האמת, בלי שום נגיעות גם כשהדבר הוא כלפי שארו בשרו ממש. [ג]

היה זה בתקופת לימודו של רבינו בישיבה בפתח תקוה. מספר הבחורים שלמדו אז בישיבה לא היה גדול יחסית, וכאשר אירע ואחד מהם התחתן למזל טוב, היו כל החברים באים לשמוח ולשמח עמו ביום כלותיו, שונה וחריג מכולם היה רבינו: הוא היה נותר בישיבה, גומע בשקיקה עוד דף ועוד דף, מעמיק בעוד תוספות ולומד עוד סימן בשולחן ערוך.

פעם העיז אחד מחבריו ושאל:

מדוע אינך הולך לשמוח עם החתן?

רבינו הבחין כי השאלה מגיע ממקום אכפתי, וענה לו ברוך: לחתונה שלך אבוא! ---

מספר שנים חלפו, רבינו כבר הקים את ביתו והתגורר בבני ברק, ויום אחד, הבחור מצא את זיווגו והגיע אל רבינו להזכיר לו...

רבינו מיד זכר, הוא לא חיפש להתרחק ממוצא פיו, אבל התנצל שבדיוק באותו היום לא יוכל לבוא, וביקש

מהחתן שימחל על השתתפותו,

ובתמורה הוא ישתתף בחתונת

בנו...

הבקשה של רבינו, שהתבררה כברכת צדיק, שפעלה מיד,

ולא עברו יותר מעשרים שנה, והוא שוב בא והפעם עם... בנו שנכנס בברית הנישואין בשעה טובה.

מיד בהיכנסו זכר רבינו ואמר "הלא אני בעל חוב כלפך, והפעם אבוא לחתונה", וכך היה. [א]

על רוחים והפסדים

לרבינו היה מטבע לשון: "משקר לא מרויחים, ומאמירת אמת לא מפסידים".

לכשתמצי לומר, יש בדבריו מעין 'גלגל החוזר' האומר אמת אינו מפסיד, כי באמירת שקר לא היה מרויח!...

וכבר היה מעשה לפני רבינו: לתלמיד צעיר שהיה חלש מאוד בלימודים, הצמידו אברך

תמונת המדות

ואברכה - מברכה

הנה זה ביום סתמי, בשעת קבלת - קהל רגילה. יהודי אשר חזונו העידה עליו, כי הוא אינו פוקד את בית הכנסת שלוש פעמים ביום... הגיע לבית רבינו, ובדו... ענף מעץ בשמים, כשהוא מבקש מהגבאי להיפנס "בשביל לכבד את כבוד הרב בהרחת הבשמים שגדלו בחצר ביתו"... אמר בתמימות וברצינות.

הגבאי נבוך, לא בכל יום מגיעה בקשה שכזו. ובעוד הוא מקרהר כיצד לנהוג, התור התקדם במהירות, והאיש כבר נעמד על יד רבינו, כשהוא מגיש את העלים הריחניים בארשת חשיבות, ואומר 'הרב יריח בבקשה'.

רבינו לא שאל ולא התחמק, הוא רק ביר 'יש בהם ריח'?

"בודאי", ענה האיש. ורבינו פתח את פיו וברך בקנה בורא עצי בשמים, ונתקף ששע בתלמודו!

וכך בשניות אחדות, גם ברח רבינו ברכת הנהנין, גם חסד ליהודי, וגם הספיק עוד ללמוד עד שהבא בתור נגש ---

[ג] רבינו משתתף במגבית עזרה ליישוב 'קרית מלך' הקרויה על שם ספרו שעל הרמב"ם

[ב] "לא לשקר גם כשנראה שיבאי תועלת" רבינו בוחן ילדים

[א] פרסום ראשוני: רבינו בשמחת חתן, בנישואי בת אחותו עם רבי דוד סקלר שליט"א, נראה בימיו רבי ניסים קרליץ זצ"ל